APARE SUB EGIDA
UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 3 (89)/ toamnă 2019

Tema numărului

POEZIE ŞI MÎNTUIRE

Toamnă 2019

Editor: FUNDAŢIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

R E D A C Ţ I A:
DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON
REDACTOR ŞEF: Marius CHELARU
REDACTOR: Liviu PAPUC
SECRETARIAT DE REDACŢIE: Lucreția PASCARIU
DTP: Doina Buciuleac

C O L E G I U L:
Lucian ALEXIU (Timişoara)
Leo BUTNARU (Chişinău)
Dragoş COJOCARU (Iaşi)
Chiril COVALGI (Rusia)
Ioan HOLBAN (Iaşi)
Olimpia IACOB (Satu Mare)
Miron KIROPOL (Franţa)
Carmelia LEONTE (Iaşi)
Güner AKMOLLA (Constanţa)
Mihaela MOSCALIUC (SUA)
Mircea PLATON (Iaşi)
Mircea M. POP (Germania)
George POPA (Iaşi)
Adam PUSLOJIC (Serbia)
Christian W. SCHENK (Germania)
Baki YMERI (Pristina)
Andrei ZANCA (Germania)
Michael WATERS (SUA)

Pe cop 1: William-Adolphe Bouguereau's *Virgin and Lamb*

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: **ISSN 1582-0890**
Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1
700037, Iaşi
Tel./Fax: 0232-260390
e-mail: *poezia95@yahoo.com*
www.poezia.usriasi.ro

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

ABONAMENTE pe adresa **REDACŢIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiţia expedierii pe adresa revistei a documentului de plată precum şi a adresei poştale complete unde să fie expediată revista).
Costul unui exemplar este 9 lei. Costul unui abonament anual este 36 lei + taxe postale.

Tipărit la **BLUE SIM & CO SRL** Iași

SUMAR

Cassian Maria SPIRIDON – *Prin poezie, o cale spre mîntuire* **/ 5**

„Cînd am auzit vorbindu-se românește, am crezut imediat că e o limbă care cîntă" – convorbire cu filologul **Nicole POTTIER/ 15**

POEME de: Mihaela ALBU (21), Angela BACIU (24), Dan ANGHELESCU (29), Ioan Vintilă FINTIȘ (32), Ștefan AMARIȚEI (34), A.G. SECARĂ (36), Jenică DRĂGAN (38), Andrei PARASCHIVESCU (41), Dan MINOIU (44), George CĂLIN (46), Rodica POPEL (48), Alexandru/Cristian MILOȘ (51), Caliopia TOCALĂ (53), Nicolae NISTOR (56), Ocatvian DOCLIN (58), Vasile MIC (59), Emil ARITON (60), Ana ARDELEANU (62, Felix Gelu CONSTANTINESCU (64), Mihaela IOVĂNESCU (66), Melania CRISTEA (68), Steluța CRĂCIUN (70), Alexandru CAZACU (72), Lhana ROMA-NOVA (74), Violeta Daniela MÎNDRU (75), Constantin BOBOC (77), Maria HOTCA (79)

INVITAȚI AI CENACLULUI UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAȘI: Elena OLARU**/ 82**

POEME DE LA CENACLUL SCHENK/ 86
Cristian Ovidiu DINICĂ, Zarra Zarra, Adrian VIZIREANU, Evelyne CROITORU, Maria Iuliana POPESCU, Ion SORESCU, Marian VIȘINESCU, Ovidiu OANA-PÂRÂU, Steluța CRĂCIUN, Costel NEAGU, Radu CHIOREAN, Dora PASCU, Mihai HORGA, Cornelia POPP, Sava BORSAN

POEZII DE IERI PENTRU AZI: Dosoftei/ 99

ARTE POETICE LA ROMÂNI: Nicolae MILESCU/ 105

POEME ROMÂNEȘTI de: Tudor ARGHEZI (126), Lucian BLAGA (109), Nichita STĂNESCU (112), Marin SORESCU (113), Cezar BALTAG (114), Gheorghe PITUȚ (115), Gabriela PACHIA (115), Ion PACHIA TATOMIRESCU (116), Ana BLANDIANA (119), Grigore VIERU (122), Laurian LODOABĂ (123), Adi CRISTI (125), Constantin NOVĂCESCU (126), Marius CHELARU (128), Cassian Maria SPIRIDON (129)
Traduse de: Gabriela PACHIA, Dagmar Maria ANOCA, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Hans DAMA, Mihai-Gruia NOVAC, Jean PONCET, Elena Brânduşa STEICIUC

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU***/ 132**

P O E Z I E de: Gabriel ROSENSTOOK (140), John MILTON (142), Elisabeth JENNINGS (143), William WORDWORTH (144), José Maria de HEREDA (146), Victor HUGO (146), Charles BAUDELAIRE (147), Guillaume APOLLINAIRE (149), Maurice CAREME (150), Pierre REVERDY (151), Antonio MACHADO (154), Karl WOLFSKEHL (155), Wolfgand BORCHERT (155), Peter GERISCH (156), Jozsef TORNAI (165), Peter MISAK (169), Ahmed YESEVI (174), Radostina DRAGOSTINOVA (181), Zdravko KARAKEHAYOV (181), Petar TCHOUHOV (182)

Traduse de: Olimpia IACOB, Felix Rian CONSTANTINESCU, Constanța NIȚĂ, Mircea M. POP, Mandics GYORGY, Dagmar Maria ANOCA, Lucian ALEXIU, Guner AKMOLLA, Marius CHELARU

P O E Z I E Ş I M Î N T U I R E

Diana Dobrița BÎLEA – *Mîntuirea sau împăcarea omului cu Dumnezeu* / **183**

Daniela ANDRONACHE – *Păcat și mântuire în poemul dramatic „Omor în catedrală" de T.S. Eliot* / **188**

E S E U

Leonida MANIU – *Sonetul lui Dante Alighieri* / **192**

Daniel ONACA – *Poezia lui Kjell Espmark sau ecoul vocilor de dincolo de moarte* / **202**

Lucian BURERIU – *Verslibrism și secțiunea de aur* / **209**

C R O N I C I Ş I R E C E N Z I I

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie* / **212**

Ioan HOLBAN – *Fărîma de pîine din lumina Damascului* / **218**

Lina CODREANU – *Dangătul septuagenar al lui Ion Hadârcă* / **220**

Octavian MIHALCEA – *Enigme în desfășurare* / **223**

Diana Dobrița BÎLEA – *Un poet în toată puterea cuvîntului* / **224**

Mihai Sultana VICOL – *Poetul Ion Trif Pleșa sau cum să te autoexilezi* / **226**

Ștefan Doru DĂNCUȘ – *Tic-tac, tic-tac* / **228**

Mamier Angela NACHE – *'Saltul indignat din turnul de fildeș al poeziei'* / **229**

Raluca FARAON – *Un debut remarcabil* / **233**; *Sindromul* nebundindragoste / **234**

Valeriu RÎPEANU – Abur de vis / **237**

Elisabeta BOGĂȚAN – *Mihai Merticaru și perenitatea sonetului* / **239**

Daniel MARIAN – *Aripile potrivite* / **242**

ÎN S E M N Ă R I: Florentina NIȚĂ – *POEZIA DIASPOREI (XII). Pe aripi de neuitare*/ **244**

Carmelia LEONTE – *Prima verba*/ **247**

Mihai EMINESCU – *Cărțile*/ **250**

Cassian Maria SPIRIDON

Prin poezie, o cale către mîntuire

Mîntuirea este definită în lumină creştină drept actul prin care Domnul, prin întruparea, răstignirea şi învierea Fiului Său, Iisus Hristos, restabileşte omul în starea de comuniune personală cu El, dîndu-i acestuia premisele unei vieţi noi, veşnice; *răscumpărarea* (*Dicţionarul religios,* Ion M. Stoian, Garmound, 1994). Prin Iisus Hristos omul are şansa de a fi mîntuit, altfel spus, curăţat de păcat, salvat, izbăvit. În termeni asemănători este prezentată *mîntuirea* în *Dicţionarul de teologie ortodoxă* (Preot Prof. Dr. Ion Bria, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al BOR); în gr. *sotiria*, în lat. *salus-salutis*. Sînt adăugate acestor precizări şi argumente preluate din Evanghelii: „*Mîntuirea* vine de la Dumnezeu nu de la oameni, de accea El însuşi Se întrupează (In 3, 13) «pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire», ca o irupere a iubirii Sale faţă de om: «Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încît pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică» (In 3, 16). *Mîntuirea* a fost pregătită în Vechiul Testament în «multe feluri şi în multe chipuri» (Ieş. 3, 7-8; Is. 7,14), figura lui Mesia-*Mîntuitorul* fiind anunţată la «plinirea vremii» (Mt. 1, 21; Lc. 2, 11): «Mai înainte rînduindu-se, în a Sa iubire, să ne înfieze, prin Iisus Hristos, după buna plăcere a voii Sale» (Ef. 1, 5)".

Din *Noul Testament* avem numeroase trimiteri soteriologice în diverse naraţiuni în care este cuprinsă multiplicitatea de manifestări a mîntuirii. Esenţa ei este centrată şi iluminată de calvarul suferinţei, urmată de moartea şi învierea Mîntuitorului. Jertfa Fiului dezvăluia întîia epistolă sobornicească a Sfîntului Apostol Ioan, că aşa „s-a arătat dragostea lui Dumnezeu către noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viaţă să avem. În aceasta este dragostea, nu fiindcă noi am iubit pe Dumnezeu, ci fiindcă El ne-a iubit pe noi şi a trimis pe fiul Său jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre" (I, 4, 9-10).

Tot în *Dicţionarul de teologie ortodoxă* se precizează: „*mîntuirea* corespunde cu răscumpărarea: căzuţi în robia păcatului, aderînd la ispita duşmanului lui Dumnezeu, urmaşii lui Adam au fost răscumpăraţi, iar «zapisul» – contractul, sau «pactul» cu diavolul – a fost distrus prin preluarea păcatului de către Iisus, pe seama Sa. Se vorbeşte deci despre răscumpărare, ca eveniment plenar în viaţa post-adamică. Plata păcatului fiind moartea, Hristos a suferit pe nedrept moartea şi «cu moartea pre

moarte a călcat», izbăvinud-Şi urmaşii de datoria contractată cu forţele răului".

Deşi prin Jerfa Mielului mîntuirea este oferită tuturor, de ea nu beneficiază decît cei ce cred şi-L mărturisesc pe Hristos ca Fiul lui Dumnezeu. Nu altceva ne spune Apostolul Neamurilor, cel care, ca Saul fiind, a fost prigonitor al lui Iisus şi prin iluminarea sa de pe drumul Damascului îi va fi un neînfrînat propovăitor.

În epistola Sf. Apostol Pavel către Efeseni citim: „Pe noi cei care eram morţi prin greşelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos – prin har sînteţi mîntuiţi! – Şi împreună cu El ne-a sculat şi ne-a pus să şedem întru cele cereşti, în Hristos Iisus, ca să arate în veacurile viitoare covîrşitoarea bogăţie a harului Său, prin bunătatea ce a avut către noi întru Hristos Iisus. Căci în har sunteţi mîntuiţi, prin credinţă şi acesta nu este de la voi; este darul lui Dumnezeu". Tot Sf. Pavel arată căile mîntuirii: prin *credinţă*, prin *dragoste*, prin *răbdare* pînă la *sfîrşit*, prin întristare. În *Epistola către Romani* citim: „Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturiseşte spre mântuire" (Rom. 10.10).

În lucrarea coordonată de Jean Delumeau, *Religiile lumii* (Humanitas, 2014), Jean Rogues care semnează capitolul: *Existenţa creştină şi nădejdea mîntuirii* încearcă să răspundă la întrebarea *De ce are deci nevoie omenirea să se mîntuiască?*: „Din întreaga tradiţie creştină se degajă două răspunsuri principale: păcatul şi moartea. De altfel, *Biblia* le leagă unul de altul, cel mai frapant fiind, fără îndoială, acela a lui Pavel din Epistola către Romani: «…printr-un om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea…». Dincolo de aceste două răspunsuri apare, mai confuz, un al treilea, legat, de altfel, de primele două: ceea ce în mod general este numit de creştini şi de necreştini «răul»".

Sînt două trendinţe în abordarea păcatului, una cu directă conectare cu Dumnezeu, a doua asimilează, în general, păcatul cu greşeala morală.

„Moartea şi păcatul, ne spune acelaşi Jean Rogues, sunt două forme fundamentale ale acestui păcat, numai că ele nu epuizează în întregime acest «rău al lumii» sau acest «rău al omului». Din adîncul acestei situaţii din toate timpurile, o mare parte a omenirii – cu sau fără dreptate – cheamă în ajutor, adică aşteaptă, doreşte, cere, o «mîntuire»". Mîntuirea, prin jertfa lui Iisus Hristos Mîntuitorul avem şansa de a fi parte a Împărăţiei lui Dumnezeu. Iisus Hristos este şi rămîne totodată lumina lumii.

„Pînă cînd viaţa şi misiunea sa să ajungă la desăvîrşire în «Paştele său» (moartea sa şi Învierea sa) Iisus a fost un om al cuvîntului, un profet, acela care vesteşte un mesaj, care aduce o lumină. Care mărturiseşte

adevărul. Evanghelistul Ioan şi, după el, întreaga tradiţie creştină îl numesc «Cuvîntul lui Dumnezeu», nu un cuvînt oarecare, ci «Cuvîntul» lui Dumnezeu".

În *Sfînta Evanghelie după Ioan*, în deschiderea primului capitol citim: „La început era Cuvîntul şi Cuvîntul era la Dumnezeu şi Dumnezeu era Cuvîntul. Acesta era întru început Dmnezeu. Toate prin El s-au facut şi fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. În El era viaţă şi viaţa era lumina oamenilor. Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o".

Dumitru Stăniloae face cuprinzătoare comentarii pe acest subiect în *Iisus Hristos lumina lumii şi îndumnezeitorul omului* (Anastasia, 1993): „Persoanele umane îşi comunică astfel şi prin cuvinte lumina inepuizabilă sau, mai ales prin cuvinte, raţiuni comune în care adună lumina raţiunilor lucrurilor şi persoanelor cunoscute de ele, care şi ele îşi au un izvor, niciodată deplin definibil în Dumnezeu. Aceasta înseamă că chiar în Dumnezeu, Creatorul persoanelor umane, se află, potenţial, cuvintele sonore ale acestora, ca mod de exprimare a raţiunilor tuturor exintenţelor. Chiar creatorul lumii şi al oamenilor a dat oamenilor puterea să exprime prin cuvinte viaţa lor legată de lume şi raţionalitatea celor din lume, iar, într-o măsură oarecare sau analogică, şi pe Dumnezeu, Creatorul lor. Aceasta o exprimă Evanghelistul Ioan, declarînd că Fiul lui Dumnezeu este Cuvîntul fără de început şi prin El s-au creat toate. Fiind fiul la început în calitate de Cuvîntul, El exista cînd au fost aduse la existenţă cele ce au un început. Deci El era înainte de toate cele ce au început, termenul «era» nedînd nici un început al existenţei Lui. Iar spunînd Evanghelistul mai departe că toate «printr-însul s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a făcut din cele ce s-au făcut» (Io.1, 3), arată că lumea şi omul nu sunt emanaţii ale unei esenţe, ci creaturi ale unei Persoane care vorbeşte din veci spiritual şi dă şi lor puterea să fie exprimate şi de a exprima cele făcute prin cuvintele către oameni. Dar, declarînd că toate au fost create prin ipostasul dumnezeiesc care e Cuvîntul din veci, arată că acest ipostat al Cuvîntului nu le-a creat fără Tatăl şi fătă Duhul Sfînt, cu care vorbeşte din veci. Prin El vorbea cu putere Tatăl şi în crearea tuturor era unit cu Duhul, care lucra şi El şi, prin aceasta, punea asupra tuturor pecetea armoniei între ele şi aspiraţia spre unirea cu Fiul şi cu Tatăl. Căci dacă Fiul , prin care s-au făcut, este Cuvîntul, iar Duhul este o Persoană prin care Fiul este unit cu Tatăl, atunci Treimea este o pecete a unirii între toate. Această unire a Fiului sau Cuvîntului cu Tatăl şi cu Duhul în crearea tuturor, dar şi înainte de această faptă, este exprimată prin forma greacă a termenului «la început», care este «en arhe», întru început care poate fi tradus nu numai ca exprimînd relaţia Cuvîntului cu lumea creată, ci cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt".

Temă amplificată de marele teolog în *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (Omniscop, 1993), unde mîntuirea îşi află un loc central: „Creaţiunea nu este o prelungire a Treimii şi nici mîntuirea. Deci nu au caracter de necesitate. Treimea nu are lipsă pentru completarea şi fericirea Sa de lume sau de mîntuirea ei, adică de lărgirea comuniunii. În cazul acesta oamenii ar trebuie să fie egali cu persoanele divine. Creaţiunea se realizează printr-un salt în afară de desfăşurarea firească a vieţii divine. Mîntuirea stă în legătură cu acest salt. Prin urmare, ele sunt produse ale voinţei, exclusiv ale voinţei divine. Dar nu e mai puţin adevărat, că în viaţa internă a lui Dumnezeu au temeiul care le indică. Nu le cere viaţa internă a lui Dumnezeu, dar le arată ca posibilităţi conforme cu ea. Aici trebuie să ne oprim: *originea creaţiunii şi a mîntuirii se află la punctul unde se întîlnesc indicaţia fiinţei şi hotărîrea voinţei divine*". Mîntuirea este saltul de la simpla stare de subiect la aceea de *subiect al dragostei divine*. Realitate explicată aplicat şi luminos argumentată de Dumitru Stăniloae: „Dragostea are siguranţa, are experienţa lui *tu* ca realitate ce se ridică peste lumea obiectelor, ca realitate ce nu există pentru a-mi sta la discreţia proprie, pentru a fi înghiţită în masa celor ce-mi sînt indiferente. Toate pornirile şi atitudinile mele prin care folosesc sau caut să folosesc ceva, însingurîndu-mă, nu sînt dragoste, nici subiect al dragostei, nici subiect în sensul deplin. Pot să devin întreg, astfel, de porniri şi de aptitudini. Dragostea este aceea vedere din mine care, descoperind un tu, mă scoate din singurătate, îmi dă experienţa tovărăşiei, prieteniei adînci, totale, experienţa că tu eşti cu mine pînă în adîncul meu, în cele mai intime bucurii şi dureri, că de tine mă prind, cu tine mă ajut, mă mîngîi, mă uşurez, chiar în experienţa celei mai grozave singurătăţi a morţii… Cei ce se iubesc unul altuia îşi iau poverile reciproc. (Iisus ia păcatele noastre şi noi patimile Lui). În dragoste eu îmi găsesc suprema fericire în tine. Dragostea este suprema răspundere pentru altul. Aşa experimentăm şi dragostea semenului nostru: ca subiect împovărat de suprema răspundere pentru noi, avîndu-şi în aceasta şi suprema fericire. Tot ce posedă o persoană este pentru a-i servi ca instrument de comunicare a iubirii… Şi în acelaşi timp dragostea e asumarea acestei răspunderi şi deplină bucurie în servire".

Dragostea ne face liberi, cum afirma Constantin Noica apelînd la Apostolul Pavel: *Iubeşte şi fă ce vrei!* E revelatoare deschiderea asupra înţelesului ce-l incumbă menirea de către Evanghelistul Ioan a Fiului drept *Cuvîntul*, fapt impecabil pus în pagină de către autorul *Teologiei dogmatice ortodoxe*: „Cuvîntul, în înţelesul lui plin, nu e expunere de sensuri pentru lumea impersonală, ci împărtăşirea unei atitudini faţă de persoane, e

afirmarea omului ca subiect spre a pregăti, dacă nu a realizat imediat, comuniunea. Omul simte nevoia ca celălalt să-l ia în seamă ca subiect, să observe că nu e simplu obiect şi deci să-l predispună pe celălalt a-l lua într-o mai atentă consideraţie".

Cuvîntul ca sens este ombilical legat de cuvîntul comuniune: „Numai ca un dar din comuniunea cerească se înfiinţează şi pe pămînt realitatea şi adevărul. Adevărul pe pămînt este Fiul lui Dumnezeu şi prin El se înfiinţează orice adevăr (Io. 14, 6: «Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa»). În comuniunea cu El avem posibilitatea veşnic neepuizată a experienţei realităţii infinite. Transpunerea acestei experienţe în idei, ce se pot înmulţi continuu şi se pot orîndui în viziuni şi lumini tot mai clare şi mai adînc pătrunzătoare, este explicabilă prin faptul că realitatea de obşte şi realitatea divină, ca realitatea supremă şi ca izvor al întregii realităţi în special, cuprinde structuri, claritǎţi şi norme ontologice, etice, estetice şi nu e o entitate amorfă în care nu se pot distinge sensuri" (D. S.).

Poezia este de departe marele *izvor al realităţii depline*, prin cuvintele ei, graţie harului care înfloreşte accedem la comuniune şi comunicare între suflete; ea ne oferă, ca să folosim cuvintele teologului, *toate ideile primite din cultura omenească* ca *raze din realitatea Lui ce-au străbătut cu greu prin negura distanţei ontologice şi morale*.

„Cuvîntul – cînd nu e vorbărie –fiind una cu persoana, vrea să se adreseze direct persoanei a cărei comuniune o caută. Şi numai atunci îşi poate ajunge scopul. Căci numai atunci persoana grăitoare se aşează în raport direct cu cea grăită" (D.S). Ce altceva încearcă poetul prin cuvîntul liric, o directă grăire către celălalt!

Două lucruri pune în evidenţă marele teolog asupra rolului ce-l are cuvîntul: „a) capacitatea cuvîntului omensc de-a fi instrument de revelare şi b) forţa revelatoare cu totul deosebită a cuvîntului profetic care îl distinge de cuvîntul oricărui alt om şi îl arată ca avînd şi în sine, nu numai în criteriile adiacente, o putere obiectivă revelatoare. Iar cînd zicem putere revelatoare, zicem, în acelaşi timp, putere producătoare de credinţă, căci efectuarea deplină a Revelaţiei se realizează prin naşterea credinţei în om. De asemenea, cînd vorbim de puterea producătoare de credinţă, vorbim de puterea modelatoare de suflet, cunoscute fiind transformările necontenite şi profunde pe care le produce credinţa în oameni".

Comentînd capacitpăţile cuvîntului omenesc, teologul afimă că acesta are *o mare, o misterioasă putere. Cuvîntul implică o mare răspundere pentru fiecare om de a-l folosi potrivit cu rostul lui pozitiv, cu adevărat creator şi nu dizolvant, de-a îndemna prin el pe aitul, de a-l ajuta să crească, să vadă şi să pomească pe calea cea dreaptă.*

Vedem ce mare răspundere incumbă creaţia artistică literară şi filosofică! Este datoria de a asuma cu har şi în lumina Duhului – cuvîntului ce ni s-a dat.

Covîrşitoare este puterea cuvîntului: „Chiar cuvîntul simplu, afirmarea neargumentată şi neîmpodobită în descripţii atrăgătoare, are o uriaşă putere de determinare asupra oamenilor. Printr-un cuvînt poţi pune piatră de hotar pentru renaşterea sau salvarea unui om sau îl poţi împinge la pieire. Prin cuvînt pot fi trezite neamuri întregi la o nouă viaţă. De cuvîntul pe care îl rosteşti nici nu ştii soarta cîtor oameni atîrnă şi în ce măsură...

Cuvîntul e cea mai mare putere de pe lume, nu întrucît zugrăveşte realităţi statice, ci întrucît determină voinţele omeneşti, modifică temeiurile spirituale ale lumii. Cuvîntul zideşte şi dărîmă în ordinea spirituală, deci în cea mai importantă. Dacă cuvîntul omenesc are o atare putere de creaţie, ne putem gîndi în ce înţeles desăvîrşit e creator Cuvîntul dumnezeiesc. Cuvîntul e cea mai mare forţă spirituală a celei mai înalte fiinţe create. Prin cuvînt, fiecare din oameni dispune asupra semenilor, putînd face un bine sau un rău enorm. Avînd fiecare om cuvîntul şi, dată fiind funcţia etică a acestuia, este evidentă responsabilitatea ce e legată de această putere. El trebuie folosit numai pentru zidire, nu şi pentru dărîmare. Adică, numai pentru trezirea şi susţinerea în om a responsabilităţii faţă de semeni, a ceea ce constituie fiinţa lui etică, elementul caracteristic al omului, însuşire pe care o exprimă chiar cuvîntul. E absurd să se ridice cuvîntul împotriva sa însuşi sau a temeliei sale" (D. S.).

Este de reţinut afimaţia Sf. Ioan de Kronstadt: „Ce este mai puternic şi mai neschimbător decît cuvîntul? Prin cuvînt a fost creată lumea, prin cuvînt se şi ţine. Dumnezeu «ţine toate cu cuvîntul puterii Sale» (Evrei 1, 3). Şi totuşi, noi, păcătoşii, ne purtăm faţă de cuvînt atît de superficial şi de neglijent. Există oare ceva pe care să-l tratăm cu mai puţin respect decît cuvîntul?".

Poeţii, între cei care apelează la cuvînt, par a fi rămas între puţinii pentru care cuvîntul şi-a păstrat esenţa sa divină, fapt pentru care în lucrarea lor sunt mereu preocupaţi de o mai adecvată folosire.

Diagnoza teologului asupra cuvîntului este una în marginile exhaustivităţii. Pentru gînditorul creştin, *realităţile sănătoase sunt numai cele pe care cuvîntul le creează zidind sufletele, chemîndu-le la obiectivitate şi răspundere, adică numai realităţi pe care le creează rămînînd în cadrele destinului şi funcţiei sale etice*. Totodată are şi posibilitatea de a fărîma

suflete prin *puterea minciunii de a se impune care vine din puterea cuvîntului de-a crea orice fel de realităţi.*

Ioan al Crucii, poet şi sfînt catolic, în *Noaptea întunecată a sufletului*, cu subtitlul: *Cîntecele sufletului care se bucură de a fi ajuns la acea înaltă strare de desăvîrşire, care este unirea cu Dumnezeu, pe calea negaţiei spirituale* (negaţie în rezonanţă cu calea propusă în *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, de către Dumitru Stăniloae în cunoaşterea despre Dumnezeu catologată *catafatică* – de la gr. afimativă – şi *apofatică* – de la gr. negativă; ultima folosită şi de către poetul spaniol), unde în Capitolul 6 de comentarii la catrenele sale, cu titlul: *Alte suferinţe prin care trece sufletul în această noapte*, emuneră şi al treilea fel de suferinţe şi chinuri prin care trece sufletul la întîlnirea extremelor: divinul şi umanul: „Divinul este contemplaţia purificatoare, iar umanul este însuşi sufletul. Divinul cuprinde sufletul pentru a-1 maturiza şi reînnoi, spre a-1 îndumnezei, dezbrăcându-1 de simţămintele obişnuite precum şi de omul cel vechi, de care el a fost foarte legat, cărora li s-a conformat şi cu care s-a contopit. În acest fel, Dumnezeu macină şi nimiceşte substanţa spirituală a sufletului, absorbindu-1 în abisurile unei atât de profunde şi negre întunecimi, încât el, privindu-şi mizeria, se simte anihilat şi lipsit de orice vlagă, pradă unei nemiloase morţi spirituale. I se pare că a fost înghiţit de o fiară, care-1 mistuie în pântecele său întunecos. Sufletul trece prin spaime ca cele îndurate de Iona în pântecele acelei fiare a mărilor (2,1), şi va trebui să rămână în această moarte întunecată până la învierea spirituală pe care o aşteaptă."

Este viziunea dialectică pauliană *a morţii-învierii ,a omului vechi şi a omului nou.* Strofa comentată de către poet din *Noaptea întunecată* este: „în noaptea întunecată,/ cu spaime, de iubire înflăcărată,/ o, soartă fericită!/ ieşit-am, neştiută,/ cu pacea coborâtă-n casa mea".

Teologul subliniază democraţia cuvîntului, egala lui utilizare de fiecare dintre noi.

Mîntuirea nu se rezumă la eliberarea de păcat, ci împlineşte întenţia Divinităţii de a-i aduna împreună pe toţi oamenii întru Iisus. Între încercările omului poezia este o cale cel puţin *de argint*, ca să-l citäm pe Sf. Simeon Noul teolog, întru împlinirea acestei adunări: „Dacă toţi ar sluji adevărul, ar fi armonie, dar, întrucît slujesc minciunii, e haos. Căci adevărul e unul, e unitate în multiplicitate armonică, pe cînd contrafacerea are nenumărate posibilităţi. Cuvîntul are putere, oricum ar fi el. Dar putere ziditoare are numai cine serveşte adevăratei realităţi, numai cine porneşte din adevăr şi urmăreşte adevărul".

O astfel de putere ziditoare, în măsura în care slujeşte adevărul inimii şi se supune harului o au cuvintele în poezie.

Marele teolog oferă şi o exactă explicare a lipsei de sinceritate şi, implicit, de talent în versul care nu primeşte lumina harică, coborîtă prin grija Duhului: „Cuvîntul-adevăr nu e decît respiraţia inevitabilă a subiectului responsabil. Unde cuvîntul e degenerat, e degenerat însuşi subiectul, ne mai nutrindu-se cu substanţa vitală a răspunderii.

De fapt, cînd strică un cuvînt sau cînd nu are putere ziditoare, sune el cît de etic, cît de frumos? Cînd nu simte auzitorul în el vibraţia adîncă a unei răspunderi statornice, a unei griji sincere şi serioase pentru sine sau cînd nu adulmecă acoperirea printr-un subiect ferm, fixat întreg în cuvîntul pe care îl spune şi, deci, în grija pentru cei căruia îi spune.

Şi, pe cît de stricăcios e cuvîntul în care nu vibrează răspunderea subiectului pentru semenul său, ci voinţa nepăsătoare sau diabolică de a-l utiliza ca unealtă pentru scopuri egoiste sau de a-l duce la pierzanie, tot pe atîta e şi cuvîntul- flecăreală în care nu se simte nici o fermitate a subiectului şi, deci, nu poate exterioriza nici o chemare serioasă, răscolitoare, care să dea naştere personalităţii semenului".

Înnobilarea cuvîntului se împlineşte doar prin versul îmbrăcat în sinceră simţire iluminată de Duhul inspiraţiei.

Şi Stăniloae insistă asupra cuvîntulului degenerat: „Egoismul, nestatornicia şi lipsa de valoare a cuvîntului se găsesc împreunate. În acest înţeles, diavolul e cea mai inconsistentă făptură. Cuvîntul lui nu mai are nici un preţ. Oricum ar sta lucrurile faptic, cuvîntul omenesc se vădeşte ca cea mai mare putere revelatoare şi, deci, creatoare de realitate spirituală în lumea creată… Dacă cea mai mare putere revelatoare şi formatoare pe pămînt este cuvîntul omenesc, e firesc să se fi folosit de el Dumnezeu în revelarea Sa şi în refacerea omului. De asemenea, dată fiind indisolubilitatea între cuvîntul si sufletul omenesc, e de la sine înţeles că Fiul lui Dumnezeu, făcîndu-se subiect omenesc, s-a făcut subiect omensc cuvîntător, însănătoşind subiectul deodată cu cuvîntul, restabilind fermitatea acelui şi puterea şi adevărul acestuia".

Sf. Simion Noul Teolog în *Imnul 44 E mai bine a fi păstorit decît a păstori pe cei ce voiesc aceasta. Căci nu cîştigă nimic cel ce străduieşte să mîntuească pe alţii, iar pe sine se va pierde prin provăduirea lor*, ne povăţuieşte că *cel mai bine e să te îngrijeşti de ale tale/ şi să te rogi pentru ei şi pentru toţi oamenii,/ca să se întoarcă şi să vină toţi la cunoştinţă./ Şi să înveţi şi îndrumezi pe cei ce voiesc dintre ei./Dar să nu-i sileşti să facă cele ce îi înveţi, ci spune-le cuvintele Mele şi îndeamnă-i/să le păzească, socotindu-le pricinuitoare ale vieţii veşnice,/Căci aceste cuvinte se vor ridica cînd voi veni*

să judec,/ si vor judeca pe fiecare dintre aceştia după merit,/ iar tu vei rămîne fără vină, cu totul neosîndit,/ fiindcă n-ai ascuns argintul cuvintelor Mele,/ ci cît ai luat tu însuţi, atîta ai dat tuturor" (trad. Dumitru Stăniloae).

Între cei care nu ascund *argintul cuvintelor*, ci îl pun în strălucită lumină sînt şi rămîn poeţii cuprinşi de harul inspiraţiei divine.

Teologul doar în cuvîntul profetului vede revigorarea puterii acestuia, *cuvîntul profetului e flacără de răspundere faţă de semeni.* Îndrăznim să alăturăm cuvîntul de flacără al profetului şi pe al poetului.

Cuvîntul mîntuitor al profetului, ne spune autorul *Dogmaticii ortodoxe*, *este un dar, care vine de sus deodată cu certitudinea despre Dumnezeu.*

Dar oare nu acesta e drumul pe care îl străbate poetul în întruparea cuvîntului în poem, prin darul *care vine de sus, deodată cu certitudinea*, aşa cum spune şi Platon prin gura lui Socrate, care vorbeşte despre sfînta posedare ce ne vine de la Muze: „Dacă se înstăpîneşte asupra unui suflet gingaş şi curat, el îl stîrneşte şi-l exaltă, şi-l mînă către cîntări şi felurite poezii; datorită chipului acesta, nenumăratele fapte ale străbunilor capătă veşmîntul frumuseţii şi luminează mintea şi sufletul urmaşilor".

Marea temă este restabilirea omului prin Cuvîntul cel întrupat graţie glăsuirii profeţilor, la care am putea, îndreptăţit, adăuga şi pe cel al poeţilor.

„Cuvîntul omului, cînd stă în legătură cu Dumnezeu, cuprinde în sine o parte de adevăr şi realizează în lumea lui strînsă adevărul. În cuvîntul omenesc al lui Iisus nu e restabilită numai o parte din adevăr, ci se află Adevărul însuşi, care e una cu Cuvîntul dumnezeiesc. Cuvîntul lui Iisus restabileşte toată omenirea în adevărul total, în realitatea deplină".

Răspunderea împlinirii ne aparţine, iar poeţii ca hărăziţi în slăvirea şi îmbunătăţirea Cuvîntului sunt între cei peste care apasă întreagă responsabilitatea *dezvăluirii realităţii spirituale*.

Sf. Simion Noul Teolog, în aceeaşi inspirată traducere a lui Dumitru Stăniloae, în *Imnul 53, Cuvînt în formă ed dialog între Dumneyeu şi părintele autor al imnelor; şi cum acest dumnezeiesc părinte luminat de Sfîntul Duh grăia cu Dumnezeu şi era iniţiat de Acela în tainele dumnezeieşti şi omeneşti* cere: „Descoperă-Te, cum am spus, şi arată-Te mie./ Căci ştiu că eşti adevărat (în ce spui),/ fiindcă am cunoscut că eşti nemincinos/ şi că iubeşti pe cei ce Te iubesc/ şi Te întreţii cu ei ca şi cu nişte prieteni,/nu numai în umbră şi în apariţii,/nici ca o minte, cu o altă minte,/ci ca Cel ce fiind Cuvîntul de la început/ şi Viaţa ipostasiată/născută din Tatăl/şi unit cu El, precum eşti în convorbire negrăită cu El./ Aşa şi cu cei pe care îi vei naşte/ prin Duhul Tău cel Sfînt/ şi îi vei arăta fii ai Tăi,/ sau mai bine zis

fraţi ai Tăi/ şi fii ai lui Dumnezeu, Tatălui Tău,/ te întreţii în convorbire;/ şi văzîndu-i pe ei, Te faci,/ la rîndul Tău, văzut de ei/Arată deci afecţiunea Ta,/ arată iubirea Ta de oameni,/ arată mila Ta, Mântuitorule,/pe care ai vărsat-o cu îmbelşugare/ cu adevărat peste tot trupul/ care a crezut în Tine".

În acelaşi spirit, Rainer Maria Rilke peste veacuri îi răspunde Sfîntului – în numele poeţilor şi poeziei, în mirabilul poem *Când voi muri, tu Doamne, ce vei face?* (traducere de Christian W. Schenk)

CÂND VOI MURI, TU DOAMNE CE VEI FACE

Când voi muri, tu Doamne, ce vei face?
Îţi sunt ulciorul (de-n cioburi m-aş preface?)
Şi băutura-ţi sunt (de m-aş strica îţi place?)

Îţi sunt vestmântul ce va să te-mbrace,
cu mine sensul tău dispare.

Dacă m-am dus n-ai casă-n care
cuvinte să te-ndemne cu ardoare.
Din ostenitele-ţi picioare-ţi cad mereu
sandalele de catifea ce îţi sunt eu.

Mantaua ce o porţi ţi se desprinde.
Privirea ta ce-o simt pe-al meu obraz
atât de caldă o primesc, ce-n orice caz
mă va urma şi căuta cu mult necaz –
va pune pietre reci în poala care
le va purta înspre apus de soare.

Ce ai să faci, tu Doamne? Mi-este teamă.

Poezia rămîne, sub lumina harului, o cale către mîntuirea omului.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2019 – *Poezie şi Înviere*

2020 – *Poezie şi dans; Poezie şi matematică; Poezie şi inteligenţă, Poezie şi raţiune*

„CÂND AM AUZIT VORBINDU-SE ROMÂNEŞTE, M-AM GÂNDIT IMEDIAT CĂ E O LIMBĂ CARE CÂNTĂ”

convorbire cu filologul **NICOLE POTTIER** (Franţa)

Daniela Varvara: *Dragă Nicole, recent, mi-a fost dat să te cunosc şi să mă fi fascinat povestea ta de filolog francez care, la un moment dat, a vrut să înveţe limba română (şi a reuşit atât de bine!). Cine este NICOLE POTTIER (pentru francezi, pentru români, pentru mai cine?)?*

Nicole Pottier: Sunt franţuzoaică şi locuiesc în Normandia. Am un parcurs literar clasic prin care mi-am asigurat o cultură generală solidă. Am fost dintotdeauna dotată cu abilitatea de a învăţa limbi străine, ceea ce profesorii mei remarcau imediat. Am avut şansa să pot studia limbi foarte diferite: franceza şi latina, engleza şi germana, apoi spaniola şi portugheza, dar am făcut, de asemenea, şi o incursiune în limbile scandinave, ca suedeza, daneza şi islandeza. Mi-am aprofundat cunoştinţele în domeniul civilizaţiei, literaturii şi lingvisticii în cadrul mai multor universităţi, alegând în final literatura sud- americană. În acea perioadă, mulţi dintre colegii mei erau refugiaţi, ca urmare a dictaturilor chiliene şi argentiniene.

Daniela Varvara: *Aşadar, şi cultura popoarelor sud-americane beneficiază de studiile tale filologice, de articolele tale publicate în diferite reviste de specialitate, încă din timpul studenţiei tale. Iar tu ai avut şansa de a cunoaşte literatură mult peste graniţele limbii franceze, prin cunoaşterea mai multor limbi străine.*

Nicole Pottier: Da. este un atu să poţi citi în mai multe limbi, nu numai în cea maternă. Am rămas foarte apropiată de America Latină şi am publicat eseuri în diverse reviste, ultimul tratând despre acţiunea dusă de o poetă argentiniană, Cristina Domenech, care animă un atelier de scriere în închisoare: „A înţelege limbajul poetic înseamnă să o rupi cu logica limbii şi să construieşti un alt sistem cu o altă logică, o altă viziune”. În urma acestui studiu, am scris un haibun, *La poésie qui libère l'âme,* care se poate citi, în franceză, pe blogul meu: https://wp.me/p5oQU6-G3.

Daniela Varvara: *Care sunt scriitorii tăi preferaţi şi ce te fascinează la ei?*

Nicole Pottier: După ce am studiat poezia lui Pablo Neruda, nuvelele lui Borges, am descoperit realismul magic al lui Alejo Carpentier care m-a influenţat profund. Elementele fantastice se combină cu elemente reale într-un mod armonios, deoarece se suprapun realităţii trăite subiectiv de narator. Această mişcare artistică stabileşte un nou raport al realului în lume, mai puţin condiţionat de raţionalitate, invitând în acelaşi

timp la regândirea noţiunii de frontieră existentă între această realitate şi elementele fantastice, magice care o determină. Alejo Carpentier a fost un autor determinant în viaţa mea, şi sunt recunoscătoare profesorilor noştri, care au fost pionieri după război, pentru a fi ştiut să ne transmită aceste valori specifice ale unei societăţi în căutare de identitate şi de libertate. M-am specializat apoi într-un gen literar foarte deosebit «la novela del dictador»: raporturile dintre literatură şi dictaturi. Lucrările mele se referă mai ales la căutarea identităţii: Alejo Carpentier (Cuba), Carlos Fuentes şi Octavio Paz (Mexic) şi a relaţiilor între literaturi şi psihanaliză la Gabriel Garcia Marquez (Columbia), Roa Bastos (Paraguay), Miguel Angel Asturias (Guatemala) şi Mario Vargas Llosa (Peru).

Tot printre autorii mei preferaţi se numără Rainer Maria Rilke şi Rose Ausländer (Germania), Emile Verhaeren (Belgia), Paul Eluard şi Antoine de Saint-Exupéry (Franţa), Vasile Voiculescu şi Lena Constante (România), Auður Ava Ólafsdóttir (Islanda), Knut Hamsun (Norvegia), Lucy Maud Montgomery (Prince Edward Island – Canada), Robert Frost şi Mary Oliver (SUA), Khalil Gibran (Liban), Rabindranath Tagore (Inde), Natsumé Sôseki şi Taneda Santoka (Japonia), Viktor Frankl (Austria) şi Primo Levi (Italia). Aceşti doi ultimi autori nu numai că au scris despre holocaust, ci l-au şi trăit, iar operele lor sunt mărturii puternice şi importante, deoarece simţul istoriei trece prin datoria memoriei.

Daniela Varvara: *Eşti cunoscătoare şi vorbitoare a mai multor limbi. Cum ai ajuns la limba română, ce ţi-a stârnit dorinţa de a o învăţa?*

Nicole Pottier: Muzica este foarte importantă în viaţa mea. Am urmat o formare şi în acest domeniu, ceea ce mi-a fost foarte folositor pentru a învăţa să ascult nuanţele diferitelor accente ale limbilor pe care le-am învăţat treptat. Am urechea formată pentru a asculta diferite sonorităţi. Tocmai aceste sonorităţi m-au fascinat la limbile străine şi la comunicare. Orice limbă e un ansamblu muzical, şi limbajul vorbit conţine principalele elemente ale ritmului muzical: accentul tonic şi deplasarea sa urmând locul pe care-l ocupă; intensitatea, după cum silabele sunt mai mult sau mai puţin puternice; durata, după lungimea sau scurtimea lor; intonaţia, dacă este vorba despre o afirmaţie, o întrebare, sau o interjecţie.

Prima dată, în 2001, când am auzit vorbindu-se românește, m-am gândit imediat că e o limbă care cântă, şi de fapt, aveam să descopăr că este o limbă veche care a rămas multă vreme orală. Nu mi-a fost deosebit de greu să învăţ limba română, pe care o consider foarte expresivă, cu un vocabular bogat şi cu o sonoritate deosebită. Eram uimită de diferitele aporturi lingvistice datorate ocupaţiilor succesive ale teritoriului. Aportul latin care este pregnant. Această origine latină este modulată şi amplificată

de influenţele traco-dacice (*băiat, barză, varză, mistreţ, viezure…*), germane (*cartof, bere...*), maghiare (*hotar, a cheltui...*), slave – accentuate de apartenenţa la lumea ortodoxă (*bogat, veselie, izvor, a iubi*…), greacă (*trandafir, lămâie, stemă, zahăr, buzunar…*), turcească (*ciorap, papuc, tutun, musafiri…*) şi desigur cea franceză (*autobuz, vin, legume...*), fără să mai socotim regionalismele.

Daniela Varvara: *Ce scriitori români cunoşti? Ai memorat versuri din poezia noastră?*

Nicole Pottier: Primul autor român pe care l-am descoperit este Lucian Blaga. Sistemul lui filosofic – dogmatismul - pune pe primul plan primordialitatea misterului. Încercând să dominăm şi să posedăm natura, noi facem abstracţie de această noţiune de mister, noi raţionalizăm. Atunci cum să faci misterul inteligibil, decât prin a te opri să-l conceptualizezi. Misterul este transcendent, el nu este o obscuritate nemişcată, ci obiectul cunoaşterii noastre în progresie. Regăsim această viziune a înrădăcinării şi a transcendenţei în poezia sa.

Eu nu strivesc corola de minuni a lumii
şi nu ucid
cu mintea tainele, ce le-ntâlnesc
în calea mea
în flori, în ochi, pe buze ori morminte.

În toată opera sa, el propune o reflectare asupra omului în calitate de creator de cultură, inseparabil de etnicitatea sa. El dezvoltă o spiritualitate proprie României şi se ataşează conştiinţei mitice şi metafizice a poporului român: *Din modul cum satul îşi înţelege existenţa, mai rezultă însă si un al doilea aspect şi alte consecinţe, care merită să fie reţinute. Satul, situat în inima unei lumi, îşi e oarecum sieşi suficient. El n-are nevoie de altceva decât de pământul şi de sufletul său şi de un mic ajutor de sus, pentru a-şi suporta, cu răbdare, destinul.*

Daniela Varvara: *Ai cunoscut câţiva scriitori români (mulţi, puţini, nu ştiu), ai văzut locuri, oameni, comportamente, atitudini etc. ce te-a fascinat (dacă e ceva), ce te-a dezgustat? sau, poate că ai sesizat vreun paradox românesc. Ni le poţi împărtăşi, te rog?*

Nicole Pottier: În 2005, cu doi ani înainte de integrarea României în Uniunea Europeană, am făcut prima mea călătorie în România care m-a dus din Timişoara, la Iaşi şi Suceava. La Timişoara, arhitectura barocă tipică palatelor vieneze din sec. al XVIII-lea şi casele «Jugendstil » din Piaţa Unirii, dominată de catedrale ortodoxe la un capăt şi catedrala catolică la celălalt capăt, m-a făcut să conştientizez dominaţia habsburgică şi întinderea acestui imperiu austriac. La Suceava, gara Burdujeni, construită

din cărămizi roşii şi holul său baroc care servea de sală de recepţie şi de birou vamal m-a făcut să deschid ochii mari în faţa acestei splendori la frontiera ţării. Am înţeles în ce măsură România este o ţară de rezistenţă.

În urma acestei prime vizite, am descoperit conceptul de „Muzeul Satului" în care toată cultura tradiţională a unei regiuni este prezentată în extraordinara sa bogăţie şi varietate. În case sunt expuse ţesături populare, roţi de tors, războaie de ţesut, instrumente de olărit, unelte, obiecte împletite, oale şi farfurii de ceramică pictată, mobilier, traducând modurile de viaţă ale diferitelor etnii. Am fost de-a dreptul încântată. Abolind frontierele spaţio-temporale, am pătruns cu totul într-o realitate pe care nu o bănuiam, această realitate magică care m-a fascinat mereu.

M-am plimbat mult prin România, am avut ocazia să cunosc multe locuri minunate, să-mi fac prieteni cu care am păstrat legături durabile. Apreciez mult poporul român care este deosebit de primitor, iubesc arta, cultura si mai ales folclorul românesc, esenţa acestui popor. Interesul meu pentru România rămâne mereu viu.

Daniela Varvara: *Mă bucur să aud astfel de lucruri frumoase despre noi. Îţi mulţumesc că ai avut „ochi"pentru lucrurile adânci, pentru frumuseţea naturală şi spirituală a României. Cum ai ajuns să cunoşti ceea ce se scrie actualmente la noi? În ce medii literare ai ajuns sau ai intrat?Care sunt relaţiile cu autori români de azi?*

Nicole Pottier: În 2004, am intrat pe site-ul *Poezie.ro* ca editoare, responsabilă de secţiile franceză şi spaniolă. Am iniţiat un parteneriat cu *Francopolis*, un site francofon din Canada. Am participat la revista *Literra*, creată de Duşan Baiski, o revistă dedicată traducerilor. Am colaborat la revista *Curierul Internaţional al Francofiliei*, editată de Constantin Frosin. Am făcut în mod regulat parte din juriul concursului naţional de poezie în limba franceză *Echos francophones*, organizat de Asociaţia studenţilor francofoni din Iaşi. Am acceptat să fiu preşedinta juriului în 2007. Am încurajat numeroşi autori şi mulţi dintre ei au fost apoi publicaţi. Am scris de asemenea câteva prefeţe. Dar am efectuat mai ales o muncă susţinută de corectare şi am învăţat să cunosc mai bine limba română şi subtilităţile acesteia. Au fost anii mei de formare.

Lucrând mult în domeniul traducerilor literare, am avut ocazia să-mi îmbogăţesc orizontul cultural şi să cunosc mulţi autori români de mare valoare de pretutindeni. Printre alţi autori am tradus din: Angela Furtună, Ionuţ Caragea, Niculina Oprea, Florentin Smarandache, Adriana Baxan, Florica Bud, Ecaterina Neagoe, Clelia Ifrim, Laura Văceanu în franceză şi din Marlena Braester în spaniolă.

Pe blogul meu *transliterra* (https://transliterra.wordpress.com), public traduceri din autori din lumea întreagă, printre care autori români clasici pe care i-am tradus. M-am interesat de asemenea de poveşti populare tradiţionale care sunt sursa spiritualităţii româneşti. Tot pe acest blog, public anumite extrase ale principalelor poveşti româneşti de Petre Ispirescu şi Ion Creanga. (https://transliterra.wordpress.com/category/contes-roumains/). Iléna Lescaut care trăieşte în Franţa m-a autorizat de asemene să public două poveşti scrise de tatăl său, etnolog şi folclorist român Corneliu Bărbulescu. (https://transliterra.wordpress.com/category/contes-roumains/corneliu-barbulescu/*)*

Daniela Varvara: *În toamna acestui an, ai vizitat Constanţa şi ai participat la lucrările unui colocviu al Societăţii de Haiku de aici. Cum ai ajuns să ne cunoşti, care sunt legăturile tale cu poezia de sorginte niponă?*

Nicole Pottier: Am descoperit poemul haiku în România. Virginia Popescu, din Ploieşti, m-a iniţiat în această poezie japoneză scurtă. Apoi mi-am făcut ucenicia cu Clelia Ifrim la Bucureşti. Am publicat pentru prima dată împreună despre noţiunea de *yohaku* la al IX-lea Festival Internaţional al scriitorilor şi artiştilor din Val-David (Canada), C*uvinte în lume,* din 2014.

Am publicat poeme haiku şi haiga în mai multe limbi în revistele *Haiku, Albatros* (România), *Haiku Canada* (Canada), *Gong, Ploc!, Haikouest* (Franţa), *Diogen Pro Kultura* (Croaţia), *World Haiku Association* şi *Kô* (Japonia). În 2014 am obţinut primul premiu la concursul internaţional organizat de *Haiku Fondation* (USA) şi am fost distinsă cu un premiu al III-lea la al XIX-lea concurs internaţional *Kusamakura* din Japonia. În 2016 am obţinut o menţiune onorabilă (premiul 3) la al 20-lea concurs internaţional *Mainichi* din Japonia. În 2017 am obţinut o menţiune onorabilă la al 15-lea festival d'UkiaHaiku (USA) la categoria internaţională *Jane Reichhold*.

Sunt membră a Societăţii de Haiku (Bucureşti) şi fac parte din comitetul editorial al revistei Haiku editată de aceeaşi Societate unde mă ocup de traduceri în franceză. Am participat la traducerea antologiei franco-române „*Coucher de soleil - Apus de soare* ", coordonată de Valentin Nicoliţov în 2010. Sunt de asemenea membră a Societăţii de Haiku din Constanţa, începând cu acest an. Public în mod regulat haibun în revista *L'écho de l'étroit chemin*, sub direcţia lui Danièle Duteil.

Apar de asemenea în diverse antologii, *Jumble box* editată de Michael Dylan Welch (2017, SUA), *Collectif de tanka-prose et haïbun*, editura Tanka Francophone, 2017 cu un haibun intitulat *Belle journée*

d'août care evocă mobilizarea generală în Franţa de la 1 august 1914. (https://wp.me/p5oQU6-Ej). Şi cred că legăturile mele cu acest gen liric, dar şi cu România sunt trainice.

Daniela Varvara: *Dragă Nicole, nu îmi rămâne decât să îţi apreciez munca filologică şi contribuţia în a face cunoscută literatura română peste hotare, urându-ţi mult succes şi spor în această activitate. Îţi mulţumesc pentru amabilitatea de a-mi acorda acest interviu!*

Interviu realizat de **Daniela VARVARA**

Mihaela ALBU

Poem cu Îngerul meu

Mi-am lăsat papucii lângă pat
frumos aşezaţi – unul lângă altul

Noaptea asta, ca altădată/ ca niciodată
– că de n-ar fi, nu s-ar povesti –
poate Îngerul desculţ va avea nevoie de ei
să nu-i îngheţe picioarele
când îmi veghează casa vieţii
înadins descuiată
o lumină de veghe
şi un caiet pe masă deschis
chiar la pagina unde începusem un poem
despre îngeri
poate îl va citi şi-l va duce la capăt …

Cine ştie mai bine decât El cum trăiesc îngerii
în îndoielile oamenilor?!

Am adormit aşteptând…
Am visat că venise
– Mă vizita numai noaptea
când visele trec prin pereţii întunericului căutând
sensul –
Luase în stăpânire toate cuvintele nerostite încă.

Dimineaţa
papucii erau la locul lor
cuminţi
Numai poemul despre îngeri/ cu îngeri/
dispăruse
Se dusese pesemne în casa de sticlă
acolo unde toate sunt transparente în înţeles

în altă dimineaţă
mi-l aduse într-o capsulă rezistentă
la vreme şi vremuri/
la istorie/
şi la toate istoriile despre mine

pe care eu n-am mai putut să le schimb.
Le-am adăugat doar
un simplu
SFÂRŞIT

La plecarea ta...

Nu plânge, nu plânge , îmi spui,
Acolo e-aici.
Ana Blandiana

Ai plecat ...
Ai luat cu tine toate întâmplările
ştiute de noi.
Ai fost *martorul*
unei vieţi
a două vieţi.
A rămas doar una să cuprindă îndoit
durata

Când mi-ai spus versete din *Cântarea Cântărilor*
ziua se întâlnise cu noaptea
pe strada cu corcoduşii în floare
eu rupeam ramuri albe
tu mi le puneai în păr
iluzii de lumină
cu viitor
palmele tale mi le ocroteau

„Cred în fericirea noastră"
cânta pe atunci o tânără.
Ea nu şi-a văzut niciodată în oglindă
riduri şi fire albe.
A plecat înainte.

Noi rătăceam
pe străzi şi prin labirint
căutam împlinirea

Unde am greşit?

Acum
tu așteaptă-mă cu răbdare.

Îți voi povesti pe îndelete
– abia atunci vom avea timp destul –
toate câte s-au mai petrecut în lumea albă
în lipsa ta

La vida es sueño
Am visat cai sălbatici, cai în galop
Cu coama bătută de vânt

Gânduri zburau peste ape,
peste întinsele șesuri
Stele și lună priveau fuga nebună

Drum înainte, fără întoarceri
Foc în copite, arsuri de dorinți

Învăț să zbor în amurg
Noaptea, hulpavă, înghite umbra
Singurătatea umbrei
La capătul zile – aripi în cuprindere
– necuprinsul firii –
neîngrădirea/ ne-mărginirea
Clipa de aur.

De o viață învăț așteptarea.

O iluzie!
O, sufletul!
Să mi-l ascund mai bine-n piept
și mai adânc,
să nu-l ajungă nicio rază de lumină:
s-ar prăbuși.
Lucian Blaga – *Amurg de toamnă*

Poetul umblă prin lume ascunzându-și cu grijă
sufletul
Versul îl crede acoperământ

strajă împotriva lumii
Caută nume pentru lucruri
Şi nume pentru nume de lucruri/
de întâmplări
de sentimente

Înţelesul nu le ajunge oamenilor
decât odată cu sufletul său ...

Angela BACIU

grecul ghiorghios
era frumos grecul.

bărbat înalt
o coama strânsă
la ceafă
şi banderola neagră
pe ochiul stâng.

îşi tatuase pe un braţ
farul vechi
şi buzele ei.

ghiorghios kontoguris iubea
femeile şi viaţa.
se spune
că avea o mare comoară
îngropată
undeva lângă mare.

în fiecare dimineaţă,
pe plaja din sulina
în drum
spre casă
prin cimitirul
vechi
arunc câţiva stropi de apă
pe mormântul lui.

literele lui ghiorghios
ies rând pe rând din piatră.

autoportret
cu ochii închişi
trag din narghileaua
cu gust
de cireşe
la cârciuma
lui jean bart

îl aştept şi azi
pe cerşetorul ăla
cu păr alb
din port

ssst…
nu trezi peştii

înjurătura
dumnezeii tăi
şi peştele mă-tiiiiii
cine ţi-o mai crede ochii

înjură vasile cu năduf
unde sunt
peştii de
altădată

verzi,
aurii,
ochi de sticlă,
solzi şi
gură
pocită

şi aruncă
din nou
undiţa!

vernisaj
aceeaşi plajă.
rădăcini
de copaci.
ca în fiecare zi
vacile vin la apă.
sunt curioase

pe cer norul
a desenat
un picior de femeie.

unde s-au dus toţi
oamenii

la vernisaj.

Marcel MIRON

Mandat poştal creştin
Formular obişnuit
Destinatar
Dumnezeu
Localitatea
Împărăţia cerurilor
Text:
Trimit această sumă de bani
un colet cu haine
o cană cu apă
un pahar cu vin.

La voi se păstrează bine
nu aveţi inflaţie
nu sunt hoţi
nimic nu se pierde
ci totul se câştigă.

Aici
la ultima călătorie

se interzice orice bagaj
și controlul vameșilor este total.

Expeditor
Nu știe stânga
ce face dreapta
Oficiul poștal
Biserica
Semnalmente personale ale expeditorului
Pământ
cenușă
oase goale.

Parola
Hristos a înviat!

Morminte goale
Umblam printr-un cimitir
plin de cavouri noi
am început să ridic capacele
să trag sertarele
strigând și cântând
ieșiți afară
înviați vă rog!

Și au înviat
ieșind afară
golurile tuturor mormintelor
ca niște colete
sau poate sicrie invizibile
în care dormeau
niște boabe de grâu.

În fiecare sicriu invizibil
dormea un bob mic
transparent
că i se vedea doar germenele
ca o sprânceană sufocată
de privirile curioșilor

sau poate ca moleculă blondă
în căutarea altui sicriu transparent.

Din nou
am început să cotrobăiesc prin
sicriele transparente
poate găsesc vreo placentă
din care să ies viu și proaspăt
pentru ultimul botez
din roua acelei nopți de înviere.

Movila Unirii de la Mănăstirea Neamț
Mă ridic pe oasele mele dureroase
plutesc deasupra lor
și zâmbesc lumii
care curge prin fața
celor două ferestre albastre.

Locul în care uit de toate
este movila de la mănăstirea Neamțului
pe care sutele de călugări
au ridicat-o
cărând pământ cu tărgile
și țopăind cu picioarele
până pământul s-a înțelenit.

Ochi bulbucat către ceruri
însprâncenat cu
nemuritoarea cetină verde
ale brazilor seculari.

Smerit zâmbesc oaselor
de la Bogoslov
tidvelor șlefuite
cu găvanele deschise
peșteri prin care vezi
locul din univers
unde călugării nemțeni
construiesc o movilă
de cristal

prin care
Dumnezeu se reflectă în lume.

Ultima respirație a mamei

Ruxandrei

Plămânul meu împietrit
ține în el
ultima respirație.

O gură de aer
înmiresmat de grădina înflorită
din fața casei
câteva imagini ale copiilor
închise într-un pachet
de un milimicron
cel mai invizibil bagaj
din ultima respirație
blocată în plămâni
ca într-un sarcofag de piatră.

Peste șapte generații
când nu-și va mai aminti nimeni de mine
sufletelul ultimei suflări împietrite
se va descătușa
plutind ca o sămânță de păpădie
ori ca o placentă invizibilă
în căutarea altei case
o planetă
în constelația mamelor născătoare de sfinți.

Dan ANGHELESCU

pentru mine/ ca unul dintre cei ce se/ împotrivesc
fiecărei zile/ nu-i loc de îndurare…/oglinzile
mele/ și numai ale/ mele nasc/păienjenișuri…

c'est un sujet de désespoir plutôt que de vanité…

n-am aflat cine sunt/ eu doar număr/ acele camioane

nocturne/ cărând tonele de malinconie/ …lin/ foarte lin
îmi răsună/ cântând/ pe argintul din lacuri/…şi în oglinzile mele

plouă…/cu mereu prea-târziuri/… ceaiurile verzui
se răciseră în cana stingheră/… pentru mine/ ca
unul dintre cei ce se/ împotrivesc/ înţelesul trecutelor/ zile
fusese pierdut…/ cutia cu scrisori/ era plină de/ scânduri

şi cuie/ nisipuri şi pietre…*if the lost word is lost…*

astfel/ toate acestea se vor povesti/ în foarte puţine/ cuvinte…
cu paşi mici/ vom rătăci peste dealuri/… la mari depărtări
vom zări interzisele poduri/ şi pânze limpezi/ ca sticla
ne vom ţine de mână/ ca
nişte şcoleri/ ne vom lipi cu sufletul/ de ziduri/ jilave/ aşa

cum numai praful de/ piatră/ ar şti să se lipească…

vom fi rătăcitorii cu mari/ picioare de lemn…/ ai să-mi
zici: e absurd tot ce spui/ e absurd/…doar că eu/ în
continuare/ număr camioane şi iar camioane/ pentru/ tine
iubito/ şi sufletul meu/ e o flamură viu/ colorată/ sub
adierile mereu-înserării…

şi aşa se face că/ ziarele nu mai au nimic de/ povestit…

if the spent word is spent
şi la urma urmei/ titlul poemului/…al tuturor/ poemelor să fie…EA…
adică nu al unui singur poem/ nu doar al unei cărţi/ şi nu doar
şi nu doar/…
mici aşezări de ţară/ or să vrea să–ţi audă
poemele/ din viitor…/cred că aţi înţeles/… şi EA/ chiar
vine şi spune/…nu poţi pune alt titlu…/chiar NU…

deci/ feriţi-vă să mă citiţi/…copacii
ascunşi în ele/ teii/ mai ales teii/ cad într-un/ autism/ şi/ şi…

acolo vor fi doar chipul/ mâinile/ paşii şi încă surâsul/EI…

toate astea să-ţi fie/ fântâni/ iarbă şi/ nouri…şi act/ insondabil…

fată morgană…/ fată morgană cu dune de nisip din/sahara/
ba şi cu/ sfinxul
cel care luminează cu privirile/ oarbe/…

şi astfel eu/ devin eu…/ singur locuitor al/ tuturor pustiurilor…

când timpul refuză/ să ia prozonieri…când blaise/ pascal spune/
il faut croire que l'écriture est écriture sainte…/ EA/ îmi şopteşte
la telefon…

*au bord d'une mer bleue…/*basme cu o locomotivă din vis…

şi păsări de noapte mă cotropesc/…din
sumbra lor vânătoare
te întorci într-o lume străină/ cu ascensoare şi mari/ biserici

în agonie…aşa/ numai aşa/ înţelegi/ că/ între cer şi/ pământ
frigul are secunde enorme/ enorme…

şi la urma urmei/ titlul poemului/…al tuturor/ poemelor ***să nu fie EA…?***

cât de limpede ştiu/ unii să recunoască/ ivirea
neverosimilului/…vagoane fantomatice intrau/prin fereastra
de toamnă a unui spital…/ aşa am învăţat prea-târziul/aşa/ în
fără grija de a nimeri/ distanţa de la care se spune/ celor
din jur/ că cimbrul şi fragii sălbatici/ sunt semne de lume nocturnă…

să vină dară cineva să/ ni se refacă inteligibilul…/ să vină/…

cu cizme albastre se merge/ pe holurile acelea/ pustii/ cu
cizme albastre/ ca ale îngerului morţii/…ca să rămâi în toate

înţelesurile/ roagă-te să fie/ îngerul bolnav…şi apoi/ toate
să fie la distanţe egale…/cu umbra paşilor tăi/ solitari…

cineva/ trebuie să te părăsească/…într-un spaţiu/ umil/ am
respirat/ la fereastra de toamnă/ a unui spital/ număram

vagoanele ploii/ şi copacii se îmbrăcaseră în halate/de

culoarea portocalei/…plin de vagi/ închipuiri
rătăcisem şi până atunci/ prin/ case imaginare/ şi ele

povesteau/… povesteau despre/ lanuri mari/ de porumb…/şi

nu mai încape-ndoială/ eram trestii/ sau eram un mereu/ celălalt…

dacă le-aş fi spus/ că ştiu totul/ într-o nesfârşită/ strigare
ar fi aprins lampadare pe străzi/ pentru că ziua/ tocmai se/ termina…
şi uite/ aşa se intră într-o mare istorie/ sau numai în poveştile ei…

inteligibilul/ punea un deget de sticlă verzuie/ dând semne
că realitatea târăşte cu ea mari ploi/…diluviene/…

…privim un apus/ bem vin şi jucăm un joc suedez…

et puis/ il s'en va ailleurs/ loin/ loin/ loin…

Ioan Vintilă FINTIŞ

Treci prin fum, sui în lumină şi mătăsuri de frig
te aşteaptă pe celălalt mal. Atingi dulcea veşnicie cu
lacrima unui verb sau te destrami ca plânsul de piatră
al aştrilor, ca pedeapsa lor scânteind atât de departe.
Noaptea are zidurile ferecate în ţipăt. Deasupra latră
vulpea albastră a lunii - tu nu eşti decât o închipuire,
o linişte imensă coborând pe ţărm din oraşele ascunse, din
faruri.
Nu mai urmează nimic trupului tău. Reci, lămpile se aprind
pe mal. O şoaptă abia disting dintr-acolo căci îngerul veghează
prin închipuite lunete. Sunt mult prea singur aici. Amintirea
ta devine un cântec sau o floare deschisă care vindecă
strălucitoare, tristeţea mea.

Ne strecurăm prin largi coridoare. Lebăda întunericului
deasupra, ochiul secundei pândind. Poate acolo începe un drum
din steaua polară. Drumul vieţii să fie sau lumina ideală
călăuzind, căci păsări de zinc ţâşnesc aici în eşarfe? -
primăvara alungată de pe mări, le-acoperă în zorii zilei

doar cu un bocet – parcă din altă lume.
Căutăm un oraş otrăvit cu pumnale. Nu respiră memoria
toamnei. Vom merge şi noi cu păstorii de verbe, cu tâmpla
pe fluturi vom cânta psalmii neterminaţi de harpist.
O îndepărtată cărare aud tresărind în linişte. Acolo
trebuie că aşteaptă luntraşul - parcă aud hohotind un izvor.
Ia-mă cu tine să trecem şi malul acesta, vine un copil cu
trâmbiţa şiroind de blesteme! - ce veşti ne aduce el, ce
mesaje fără de sfârşit?

Felinare de lemn luminează pământul. Curând vom muri
fericiţi şi zăpada se va ridica uşor, învelindu-ne în
chiciura ei. Dar azi nu mai este nevoie de nimeni. Doar noi
învăţând alfabetul ninsorii, vom purta această povară pe
umerii tăcuţi.
Ca un blestem se prăbuşeşte ea, pe bănci, prin parcuri,
iar tristeţea mea culege nevăzute umbre. Şi atunci la
marginea secundei, eşti mărturisită de rugăciunea luminii.
Cu faţa descoperind atâta mirare, deschizi cartea, deodată,
cuvintele devin luminoase trompete, se hrănesc din umbra
unui nor, devin simple roze, până când rămâi doar tu, singură,
născătoare pe rana de vis.

Tot ce urmează pândeşte. Clipa de pe malul celălalt - timpul.
Ochiul din interiorul său micşorat. Prin lumea de umbre, prin
şanţuri vaporoase. Acolo, seara se plânge cu linişte, tu treci
şi pavilioanele de crini îţi spulberă pasul. Încă glorioasă,
culegi ţipătul îndepărtat al copilăriei sau te întorci la
corturi, unde flacăra luminează ceva depărtat.
Tot ce urmează pândeşte. Mari lentile filtrează mesajul,
pe care lumina îl risipeşte în largi evantaie sonore. Iar
Demonul, pe furiş, se ridică din turn, din Infern, atinge partea
divină a trupului său şi aceasta se răspândeşte în ceaţă,
pretutindeni în singurătate.
Tot ce urmează pândeşte. Închide dinspre râuri fereastra.
Clavirul de stele îţi mângâie faţa şi este atât de pustiu
pe aici. După ce vor trece bătrânii vom merge pe plajă. Vom
striga la pasărea Phoenix.

Mii de cărţi apocrife povestesc despre noi. Tăbliţe
şi piese de şah învelite-n tăceri de o mână mereu nevăzută,
pe tabla nevăzută a secundei. Mii de cărţi îngropate în
fluturi şi păsări povestesc despre noi învelite în valuri
mereu se răstoarnă către sorii de ghiaţă, pretutindeni pe
maluri, dinspre cealaltă parte împingând amintirile.
Noaptea veşnic se mişcă aceleaşi imagini. De pildă căluşeii
de vată. Turnul de ceaţă din care sunt aruncaţi. Sau aceste
uriaşe pendule, dinţii lor care muşcă pântecul umbrei.
Hingherii care vin dinspre corturi cu trompete de aur.
Ce-mi mai pot aminti? - Strada cu asfaltul încremenit
în vitrine şi mai ales spânzuratul. Ochii lui adânciţi
în bastoane şi faruri. Canioanele pielii, adânci, luminiscente.

Foarte puţini prin ceaţa oranj merg până la capătul aleii,
foarte puţini până la poarta deschisă. Dincolo, doar clavirul
ploii, ceva nedesluşit care înspăimântă şi fumul unui foc
aproape fals. O chemare ca un vârtej de argint în care dispar
crenguţele traversate de muguri.
Îi urmăresc din turn. Bănuiesc singurătatea lor, jocul
melanholia diafană întrezărindu-se de-a lungul ţărmului. Spre
o casă unde un paznic de valuri descifrează umbrele farului.
Atunci te ridici dintre năvoade şi aştepţi. Ei sunt cei
de dincolo. Atât de frumoşi plutind în canoe. Imaterialii şi
luminându-te cu o lanternă de frig. De altfel, materia nici
nu există. Ei sunt doar imaginaţia copilului. Ideile cu aripi
învelindu-mă în verbe. Abia dacă îi mai pot desluşi în zaţul
acrişor, în vitraliul argonauţilor.

Ștefan AMARIȚEI

zgura incandescentă
la răscrucea suverană, strigătul meu mă-împinge mai în faţă, neatins, apoi
urcă ager în moliciunea de leagăn a trupului elastic

atunci visez pe perna pufoasă alintatul mâinilor, parfumul albastru de
lună, oraşul tăcut în care cineva sapă, sapă eternitatea, semnul astral al
destinelor, pact rupt de-a lungul somnului din ziua când răsadul uman
înflorea precum constelaţiile cerului

țipătul ultim, plătește și împinge barca, eu nu-l pot nici striga, eu nu-l pot nici urma, cel mult arunc cu piatra roșie filosofală în turnul clopotului să umple lumea de zgura incandescentă, să iau în răspăr fața timpului

când nu există ieșire, ocolesc și ocolesc colțuri de străzi, unde nimeni nu mă așteaptă și nimeni nu mă urmează, unde eu urmăresc un om, neghiobul de mine, care se-mpiedică în frunze uscate și pietre tăcute

posesiunile apei, coloniile ei
apele oceanului se precipită frenetic, purifică zările, paloarea norilor deasupra pământului extatic, otrăvitoare febră cu tam-tamuri de tobe din pielea animalului însingurat

acum descifrez numele oricărei lumi, recâștig dreptul de a fi surprins de memoria lichidului surghiunit în lăcașul său, unde persistă adâncul preaplinului trecut

lumina minerală repetă transparența apei în jurul pereților, la marginea temperaturilor confuze, în care visul adie ca o lovitură plăpândă în răsuflarea dispărută și o licoare firavă se prelinge din fumul substanțelor nepătrunse

sub înalți și inocenți arbori, vântul flutură nostalgia unor lungi fluiere de frunze ude în rafala de ploaie, melodie fără cuvinte, în dezordinea monotonă a metaforei

lumina lucrurilor șterse
spaima vine și umflă noaptea ca o umbrelă pentru a mia oară, agită bezna fierbinte, liniștea solemnă, clipele sfărâmate între menghina pământului viguros și timpul cordial

la orizont deodată centrul lumii, tumultuos, cea mai înaltă flacără, sfidarea primejdiei și a rușinii, otrava dulce-beată de foc și vânt

paralizia nocturnă strecoară din poartă-n poartă amintirile familiare, surâsul fără nume, fără excepție, ecoul aceleași voci chemând aceeași lume

cerul imaginilor se avântă spre bolta adâncă, spre un arhipelag de stele inocente, corpuri vii deprinse să petreacă printre lumini și umbre pe un

ecran plutitor, unde luceşte splendoarea păsărilor prinse probabil într-o stupidă şi grandioasă libertate, promisiune înăbuşită în panglici de tăcere şi fum

A.G. SECARĂ

Ultimul tango în Galaţi

1
tăcerea ei circulându-mi prin vene
încet
ca printr-un cimitir
al maşinilor de formula 1

tăcerea ei mai cleioasă
decât toată tămâia
tuturor tăieturilor din lume
arbuştilor binecuvântaţi
care o pot zgârâia cum vor
care se pot aduna frumos de vreascuri
pentru rugul de mai târziu

2
femeia de muştar
năruindu-mă-n bobiţele ei
de noapte
predându-mi absenţa
zeiţelor
absenţa cuvintelor
absenţa
ca un ozn
trecându-mi prin sufletul
la fel de greu de definit
ca untul de familie

ori de găsit
precum pielea de annă karenină

3
de parcă te-ai trezi
tu, om al meu, dintr-un vis

în care te plimbai pe rue jules verne
și te gândeai cum poți inventa
niște iubiri fantastice
ori cum poți retrăi
miracolul abjecției
de a te putea crede liber

4
rațiunea curtând poezia
pentru un dram de cuvânt
de-al ei

și ca într-un alt roman
de graham greene
zeița promite unei alte zeițe
că va ridica lagărul de exterminare
al tuturor cuvintelor pentru el

și cuvintele au fugit
ca șoarecii de sub baloții de paie
unde se odihnea arma crimei

5
și-n lagărul acela
singur, enorm de singur
citeam
pe toate zidurile
în toate gratiile
și-n toți ghimpii

„iubirea te face liber"

6
și-am început să sap tunelul
prin trupul ei de cuvinte
mai orb decât o cârtiță
mai străveziu decât o fantomă a iubirii
mai amețit decât un cocoș
abia decapitat
învârtindu-mă sângeros

din ce în ce mai împrăştiat
ca cioburile unei oglinzi
în care când mă uitam
o vedeam
doar
pe ea

7
în curtea lagărului
doar un castan şi un platan

între ei mi-am târât talpa piciorului
lăsând o urmă
care mirosea precum umbra ei

am scris
lângă ea
rue jules verne

şi alergam de la un copac
la altul
sperând să te prind

Jenică DRĂGAN

Poem mitologic 1
Corabia mea o frântă aripă
pe întinsul albastru adastă
ascultă cum la dânsa strigă
sirena din adâncul năpastă

Suie pe deasupra drept rigă
Luna prin tăcerea cea vastă
corabia mea o frântă aripă
pe întinsul albastru adastă

Pecete în vocabule de ţiplă
ni-e ceara din urechi parcă

ce şovăie să devină o strigă
sau poate-i acea altă parcă
corabia mea o frântă aripă

Poem mitologic 3

Polifem fratele meu cel chior
împarte cu mine cupa de vin
şi amândoi îl sorbim cu spor
din sânge de viţă cu bun cin

Cu unicul său ochi scrutător
noi îi vedem pe acei care vin
Polifem fratele meu cel chior
împarte cu mine cupa de vin

Prin peşterile săpate în cotlon
ne împărţim la doi acelaşi chin
de prin viţa de vie dintr-un nor
noi însetaţi de vederea din plin

Poem mitologic 4

Unde-i Ithaca este inima mea
arsă de dor umbrită de soare
biet călător sub singură stea
printre recife din cer şi mare

Mai auzi azi cumva inima mea
cânt de aed orb prin depărtare
biet călător sub o singură stea
printre recife din cer şi mare?

Nereide cu trupurile din alpaca
adastă în calea mea din surpare
ci pribeag prin memoria de nea
un gând de rob aflată prinsoare
ne tot aţâţă nouă inima din sare
biet călător sub o singură stea

Poem mitologic 6

Parcă plutesc în mai demult
zarea de mare iar mă năzare

cu pletele în vânt iată ascult
cum sună spaima de plecare

Urlă tritoni apărați de un scut
scot săbii înspumate din mare
parcă pluteam prin cel demult
zarea de mare iar mă năzare

Ostenit de o veche întrebare
în care nouă tăcere mai exult
căci lupta nu-i luptă ci ne pare
Parcă plutesc în mai demult
zarea de mare iar mă năzare

Poem cu Minotaur
Ci ! gata sunt să răpun minotaurul
care mă locuieşte labirintic şi nativ
devorator avar deopotrivă de nubile
şi de efebi ci nu doar îmblânzindu-i
spaimele nainte să împlânt în burta
bestiei unde dorm ostenit de lungul
visat greaua sabie de bronz prieteni
la toartă fiindu-mi ale sale reci tăişe

Dinspre urechea mea dreaptă curge
un firicel de lumină către marea din
de sus unde vântul ne flutură pânza
neagră o nedovadă a celor petrecute
prin labirintul-oglindă-n care mă văd
aheu urât de zei pentru vina de a fi
şi unde un rege aşteaptă răgetul unei
fiare iertate-n sinele ei de sinele meu

În urechea mea stângă se naşte ehei
o poveste despre povestea nespusă!

Andrei PARASCHIVESCU

A-MBĂTRÂNI

Eram tineri
Timpul nu ne
Sculptase încă figurile
Mâinile
Corpurile
Eram întregi
Nedispersaţti
Nerăniţi
Neîngenunchiaţi
Ca astăzi.

Lumea ne mai iubea
Incă
Şi gândurile copiilor
Nenăscuţi
Puteau să ia naştere
În minţile noastre
Şi, *mai ales*,
În ADN-ul nostru
Acolo unde se vor păstra
Mult, mult
Îndelung
Fiindcă timpul
Nu e o lungime
Ci o memorie
O amintire
Un gând
Gânditor.

Gândesc
Fiindcă am fost
Gândit
Iată de ce
Gânditorul lui Rodin
E *gol*
Iată de ce
Tolstoi gândea
Mereu

Și când scriu
Gândea
Vreau să spun
Exista.

A te gândi la *tot*
E posibil?

Da, e posibil
Și chiar de dorit
Decât să nu
Gândești
Nimic.

A-mbătrâni este
A uita
A te uita
Dar iată
Versul e aici
Memoria cuvintelor
E scrisul
Cuvintele
Spusele
Cuvântul
Sau Logosul

Grecul știa
Mai mult
Decât Romanul
Fiindcă sensul
Logosului
E cu totul altul
Decât sensul
Cuvântului.

Verba volant?
Scribere !

A te gândi la tot
Tolstoi, spuneam,

A reuşit
A gândi negânditul
Auscwhitz
Celan a reuşit
În Maci
Şi memorie.

E un vis?
E « un vis
într-un vis »?
Sau poate…
Un gând
O memorie
O amintire
O întârziere
Perpetuă
A ceea ce spunem
Scriem
Şi a ceea ce am fi trebuit
Să spunem
Să scriem
Să gândim?

A fi bătrân
E a reveni
Pe urmele paşilor
Copilăriei
La începutul
Lumii
Şi, mai ales,
La originea
Fiinţei.

A fi tânăr
A fi bătrân
A fi *în* timp?
Spaţiul unui moment
Al unei clipe
Perpetue
A învia… etc.

Dan MINOIU

TRIST
Ce tristă e tăcerea cînd zgomot nu mai bate
Amestecînd puterea de-a ne avea firesc
Te răstignesc pe treapta metrourilor toate
Şi-n lacăte de frunze, aştept să te iubesc.

Te-aştept să-ţi dărui tîmpla prea plină de lăute
Cînd tu îmi dai mireasma de-a ne avea cumplit
Te rostuiesc în şoapte, demult neprefăcute
Şi te condamn la timpul, ce încă n-a sosit.

TIMP
Vremea s-a lovit de tîmpla mea
Soarele s-a dus să se îmbete
Şoaptele s-au prefăcut în stea
Şi s-au scurs în două verighete.

Într-o noapte-a dorului cărunt
Dă-mi poteca ce o ai în cale
Dă-mi neşansa dorului flămînd
Cînd ne zbatem, pietre pe trotuare.

Gîndul de a fi într-un firesc
Lasă-I tu, plecat cum se cuvine
Cînd în buza toamnei îţi şoptesc
Că te vreau nevrînd să fiu cu tine
VORBE...
Lasă că vă prind eu pe-ăştia care nu-mi daţi foc
Şi cînd mi-l daţi, mi-l daţi pe-ăla stins.
Lasă că vă ştiu eu şi vă ţin minte,
Huliganilor...

ARMONIE
Se scutură trupul de-atîta vîltoare
Sar uşi şi ferestre în gînduri încinse
Ne rupem bucăţi în tăblii şi topoare
Ne ducem în jocuri de focuri întinse.

Văpaia din noi sparge-n cor armonia
Din timpul pe care l-am rupt doar în doi
Cu zgomot de pas am să-ți cînt bucuria
Întoarcerii tale niciodată-napoi.

Cerul se zbate cînd cu gînd de fereastră
Deschid iar lumina privirii dintîi
Te chem și te strig ca pe-o mare albastră
Cerșind rugămintea de a fi cînd rămîi.

Zgomote sparg tîmpla mea obosită
Îți cer să-mi aduci fumul fără de foc
Te pierd și te strig într-o noapte sfîrșită
Cînd șoapta se zbate în cumplit nenoroc.

CONTEMPLARE
Erai atît de frumoasă iubito
Încît noaptea care se-mpletea-n părul tău
Mi s-a părut a fi rouă dimineților mele.

Erai atît de frumoasă iubito
Cînd sînul tău curgea în palma mea
Redîndu-mă începutului veșnic.

Erai atît de frumoasă iubito
Așezată pe banca aceea verde
Cu care împărțeam tainele.

Erai atît de frumoasă iubito
Cînd răscolită în patul cu dorințe ivite
Te-am privit sorbindu-ți sărutul.

Ești atît de frumoasă iubito…

DESPRE NOI…
Te știu, te simt, chiar dacă ești departe
Nevrînd să plîngi că te-am pierdut în noapte
Și că în dangăn de cumplit eram
Doar un nebun ce a mai spart un geam.

Un zgomot, titirez ne-a învîrtit
Cînd tu erai femeia şi visul de iubit
Şi eu, eram neşansă, călcată-n orice drum
De paşii tăi cu tocuri şi de cetăţi de scrum.
Am părăsit pahare, înalte, pentru tine
Şi-n sac mi-ai pus povara nevrutelor suspine
Ştiai că timpul doare şi-acolo m-ai adus
Să rătăcesc trotuare cu gîndul ce l-am spus:

Povestea noastră las-o plecată-n alte veri
Tu, rostuieşte-ţi clipa cu alte primăveri
Şi cînd chiar şi de mine te va durea cumplit
Să ştii că vin pe treapta tramvaiului grăbit.

George CĂLIN

Umbra curcubeului

ne pierdem în noi...
ne pierdem tăcuţi într-o Lume pustie
printre lacrimi,
printre zboruri frânte,
coborând matinal în noi...

ne ridicăm în Amurguri plânse,
ne-abandonăm neputincioşi
în Simfonii mute de dor –
Simfoniile nopţilor de Dragoste...

trupurile descătuşate din Iubire
se scaldă în roua zorilor
născându-ne mai puri,
mai îndrăgostiţi,
pierduţi prin Timpul ce ne macină
în umărul drept al Clepsidrei...

ne regăsim răniţi de spadele amintirilor –
picături de fericire ce scaldă
soldaţii războaielor necunoscute

învingători,
învinşi,
amară şi dulce melodie a Vieţii,
răsfrântă din vise ne-mplinite...

Timpul desenează pete de Curcubeu,
Lumea se prăbuşeşte în jurul nostru
ne pierdem iarăşi în noi,
vibrând de Iubire...

amintiri.., amintiri.., amintiri...
amintiri – bătăi de Timp uitat,
învăluite în praf de stele,
din frumoase poveşti de Iubire,
picături proaspete de dor,
căzute în Amurg de pe buza Infinitului...

amintiri – bătăi de inimi înfierbântate,
mângâieri închizându-ne pleoapele,
învăluite de miresmele Iubirii,
ploaie de Curcubeu răsfrânt
într-un zambet de floare,
îngropându-ne Eternitatea clipei...

amintiri – lacrimi sărate pe bolta inimii,
ce se preling înghemuite din colţul ochilor
în căuşul palmelor împreunate
într-o Primăvară târzie,
furată Timpului îmbătrânit...

amintiri – valuri ale destinului
poezii ale tinereţii,
ascunse adânc în cenuşa sufletelor,
păstrate talisman
prin nerostite întrebări:
mă iubeşti?!
te iubesc?!
ne iubim?!

ne depărtăm apropiindu-ne...

ard amintiri în frântură de şoaptă,
zburând pe aripi de vise,
împovărând cu durere,
sufletu-mi ucis de prea lungi aşteptări...

ce departe eşti..! ce departe sunt..!

striveşte-mă sub trupul tău scluptat în ceară
amirosind a tei şi-a busuioc,
pierde-mă cu fire de iarbă
pe verticala inimii tale
lăcrimându-mi Iubirea
picături arzând nervurile tălpilor mele
în luptă cu drumurile spre tine...

ce departe eşti..! ce departe sunt..!

într-un târziu,rănit, ajung la tine,
ne cufundăm matinal în noi,
căutându-ne printre lacrimile Cerului...

ce departe eşti..! ce departe sunt..!

ne depărtăm apropiindu-ne,
dansând pierduţi
în tristeţea Amurgurilor...

ce departe eşti..! ce departe sunt..!

Rodica POPEL

Atât de fraged
Atât de fraged
aluatul acestei dimineţi
când număr greşelile
mă uit peste gard
şi văd de unde
am venit
cu zorii pe umăr

mă întreb
de ce n-am avut timp
să te caut
Stau în mine
ca într-o închisoare
de surzi
cu dunga timpului
prinsă de guler
Cîteodată mi-e frig
și încep să fluier
În piață tarabele
sunt pline
și precupeții se aud
strigând
și-atunci pușcăria
din mine
mă face să lunec
pe brânci

Să fiu
Vreau să fiu
Mai frumoasă
Decât sunt...
Pe iarba subțire
a toamnei
pășesc gângănii
aurite și triste
Dar nu, nu mi-e frică
de această schimbare
și vreau să fiu
mai frumoasă
când aud dealul gemând

Un crin
În pieptul meu
Se pregătește un crin
Să înflorească
Îmi scoate inima-nvelită
cu petale
eu spun că totul

se întâmplă
şi cade iarna/nfrântă
la picioare
Iar uneori
Îi simt mireasma
şi-adorm sub soarele fierbinte
să nu mai ştie
nimenea
c-am fost
un crin ce-adoarme
sub cuvinte.

Zi de duminică
Mă întorc
udă de ploi
îngheţată de frig
flămândă de iubire
stând în pragul
unei case goale
şi mi-e dor
de mine
culcată pe pământul
umed
cu trupul tânăr
şi roz
Auzi cum bate cloipotul?
e duminică
E timpul întoarcerii.

Ea
Stă la colţ
înfrigurată
şi-mi spune
că vine o zi
în care lumea
va fi roz
Aburul se ridică
pe vale
şi bruma scârţâie
sub picioarele grele

gândul adânc
al toamnei
mă cuprinde în braţe
şi-mi pare rău
că n-am înţeles
când se putea înţelege...
În adâncă libertate
mă întorc la tine
şi mă arunc
în golul ferestrei

Alexandru-Cristian MILOȘ

MAOM – OMUL MATEMATIC

Vorbiţi Matematica? Stelele îngheţate sau Găurile Negre nu sânt chiar atât de negre? Au şi o Ieşire?! În alt Univers?!
Adevărul este Frumuseţe, Savoare
Frumuseţea este Simetrie, Geometrie
Simetria –Geometrie este un Raport de Numere
Numerele combinate sânt Armonie
Armonia este Cosmosul, Cerul
DUMNEZEU ESTE MATEMATICIAN!
Esenţa Universului este de natură matematică.
Matematica este Limba şi Ştiinţa Infinitului
Matematica este Limba Originară a Oamenilor,
De-aceea Oamenii Viitorului, Noii Isuşi
Vor fi botezaţi cu Numere ca Nume,
Se vor numi Oamenii Împărăţiei de 1000 de ani –
MAOAMNI – OAMENII MATEMATICI!
Eul, egoul trebuie să fie mereu un 0
0 este Nimicul – cel mai enigmatic Număr
Un Cerc ce mărindu-se la Infinit
Devine o Linie Dreaptă,
Adică un 1!
De aceea Limba lui Dumnezeu este Limba lui 1,
Este limba lui 0 şi 1, Limba Matematicii,
Informaţionale,
Limba Numerelor şi a Naturii,
La Început a fost Cuvântul – Număr,
Căci tot Multiversul – Universul cu N-Dimensiuni

Cum scria un poet scoţian - „Dacă rupi un trandafir, deranjezi
o Stea”,
Este o Combinaţie de Numere Universale, Cosmice, Divine
O conexiune de numere, o Transcescenţă,
Şi de Formule – Ecuaţii logice-zeieşti.
Zisa lui Einstein: “Dumnezeu nu joacă zaruri
Cu Universul” se adevereşte
Cu globalizarea lumii 3D, tridimensionale în
Care cu onoare – încă vieţuim – ca într-un
Trimestru de Şcoală Galactică.
Câtă dreptate avea Pitagora, Euclid, Einstein şi Tesla cu Free Energy
Pe Planeta Albastră trăiesc, de fapt –
Maoamenii – Oamenii Matematici, problema va fi când Soarele – Steaua noastră va colapsa, se va stinge,
Va trebui să ne găsim o altă Stea Gazdă!
Căci şi frunzele unei crengi dintr-un copac
Şi petalele unei flori, ca şi poezia, pictura,
Muzica, sculptura, arhitectura, omul-trupul său
Sunt ecuaţii matematice, combinaţii de numere,
Raporturi – acorduri – armonii de numere
Fără de care nimic nu ar putea exista!
Longevitatea – viaţa Moamenilor se măsoară în
Ani-Lumină, depinde de lungimea orbitei planetei
Pe care locuiesc şi se învârt în jurul Stelei-Soare!
Capetele Maoamenilor vor deveni în viitor Uriaşe,
Asemeni Strămoşilor – Fondatori – Extratereştrii,
Trupurile subţiri şi firave, dar puternice ,
Suportând călătoriile Intergalactice cu rachete
Fotonice ori Gânditoare, cu Ochi Imenşi spre
A cuprinde Multiversul
Maoamenii au Strămoşi din Constelaţiile Orion, Nibiru,
Draco, Sirius, Andromeda, Zeta Reticuli 1 si 2,
Din Pleiade, Vega s.a.m.d
Sumerienii aveau o astronomie şi o matematică superdezvoltate
Calculau Π cu cel puţin 15 zecimale,
Sistemul planetar în astronomia lor avea 12 planete
Noi cunoaştem azi doar 10!
A 12-a Planetă – numită Nibiru –
Se numea şi Planeta Traversării
Şi avea Simbol-Crucea,

Trecea prin mai multe sisteme solare
Din Galaxie
Şi era de 100 de ori mai mare ca Terra –
Orbita sa era atât de mare – încât
Ajungea în dreptul Pământului nostru
O dată la 3600 de ani.
Paradoxal sau nu regele – conducătorul – zeu
Dumnezeul de pe Nibiru se nume ANU –
De unde noi-oamenii am păstrat numele
De An – An Astronomic
Iar toate diviziunile Timpului Omenesc, terestru –
Din luni, zile, ore, minute sunt multiplii şi
Submultiplii ai Numărului 12 de la Nibiru
A 12-a Planetă.
Vorbiţi Limba Matematicii?
DUMNEZEU ESTE MATEMATICIAN?!
DA!

(fragment din cartea de poezie *MAOM-OMUL MATEMATIC*)

Caliopia TOCALĂ

POEM DE ZI

Ca un copac înflorit asediat de albine
îmi simt trupul năpădit de zei.
Rugina dispare din sunete şi imagini,
pietrele se sparg sub copite de miei.

E o zi înaltă, înaltă şi de abur,
cu un ceas mare şi rotund în loc de soare
din care picură şi se topesc în iarbă,
secunde moi, murmuitoare,

iar eu, cu înfrigurare,
caut metafore noi, care să numească
cel de-al doilea al tuturor lucrurilor,
invocat să se nască.

ELEGIE
Caut un poem care
să nu poată fi supus unor unităţi de măsură.
Caut un poem în care a vorbi
este echivalent cu a tăcea.

Caut un poem care să demonstreze
că despre gîndire nu se poate spune altceva
decît că ea este albastră
şi că-n apele sale oricine îşi poate spăla mîinile.

Caut un poem în ale cărui cuvinte
să fie urme de fiară flămîndă.

Cum să uit, dacă nu vorbind,
că, umplut cu trecut,
trupul meu devine din ce în ce mai greu.

ALBASTRE, MÎINILE MELE...
Albastre, mîinile mele mîngîind creierul
într-o limbă străină, stacojie,
sub zăpada inventată anume

să-l adăpostească.

În rest, doar un soare gînditor şi de sticlă,
fără amurg, fără lumină, fără zei, fără iele,
doar sîngele unei zbateri de aripă
şi, mîngîind creierul, albastre, mîinile mele.

ROSTOGOLIREA SOARELUI PRINTRE IERBURI
Calmă rostogolirea soarelui printre ierburi,
soare cu şenile circulare
şi cu patru vizoare pentru mitralieră.
Cine se află în spatele vizoarelor nu se ştie.
Noi stăm de-o parte şi de alta a drumului
şi aşteptăm doritele minuni.

Vine un copac reumatic fără frunze
și cu o creangă făcută baston
și strigă ceva în limba lui mult prea
guturală ca să-nțelegem ce spune.

Și, deodată, auzim rafala unei mitraliere,
iar el, copacul, pleacă sprinten,
cu coroana bogată în frunze și păsări.

Mai vin un iepure șchiop și un cal bătrîn,
costeliv și plin de răni și iarăși mitraliera:
rap-rap-rap-rap-rap
și iepurele țîșnește în salturi, iar calul

pare să zboare.

Noi privim și nu ne vine să credem.
Pe neașteptate, cele patru mitraliere

se-ndreaptă spre noi: rap-rap-rap-rap
și de atunci am rămas nemișcați și numai schelete.

STĂTEAM ÎNTINSĂ ÎN IARBĂ
Stăteam întinsă în iarbă,
cu părul răsfirat, ca o pînză de păianjen,
cu sufletul jilav, într-o mare de întuneric,
căci razele soarelui se opreau la cîțiva
centimetri deasupra mea și, ca și cînd
s-ar fi temut de mine, începeau să latre.

Am adormit și am visat cîteva vise verzi.

Cînd m-am trezit, am văzut pe cer un soare verde
și pe el venind în grabă din fundul grădinii.
Desigur că și el era verde și nu știu de ce
am izbucnit în plîns.

ERA PRIMA ZI CÎND ÎN LOC DE SOARE
Era prima zi cînd în loc de soare
a răsărit pe cer o pasăre uriașă, neagră,

care a spus:
– Eu o să desfiinţez timpul,
ziua şi noaptea şi ora.
Pînă o să vă obişnuiţi,
ghidaţi-vă după umbra aripilor mele
şi continuaţi-vă muncile.
Eu voi zbura încet de la un capăt la altul al cerului.
Apoi:
– Sunt pe aici aripate? Bine,
pe voi vă proclam zei,
să aveţi răbdare cu restul dobitoacelor,
pînă le vor creşte şi lor aripi.

Nicolae NISTOR

ROCHIA NEAGRĂ
Rochia neagră
pe marmora rece
Lacrimi după încolăciri
de animale flămânde
ultima iubire-ultima ţigară
noaptea cade definitiv
pe carnea zgâriată
de disperare
altă rochie neagră
aşteaptă să moară
atârnată de ridurile
ce se sting ca o lumânare!

HORA TRISTEŢII
Nu te-am ales cu mintea, sufletul a stat la pândă,
te-am prins despletită şi nesigură ca bobocii
de violete, pline de lacrimile primăverii, dimineaţa.
La hora fecioarelor, cu miros de floare de câmp,
te priveam, flămând de iubire ,cum horeai soarele.
Flăcăii, fără caleaşcă, nu îndrăzneau să sfideze roata vieţii.
Poate sângele îmbătrânit de generaţii se purifică prin tine.
Te-ai desprins din hora tristeţii,ciuleandră bătută de istorie!

Nu te-am ales din întâmplare chiar şi atunci când istoria doare

DINCOLO DE LACRIMI
Nimeni nu mi-a spus
că plânsul are
sunete ascunse-n
trupul căzut
că niciodată nu
le vor fura alţii
să confecţioneze
măşti vorbitoare
dincolo de lumea din pupile!

VIS DE NOAPTE
Uneori, mă ascund de tine într-o
oglindă ce-mi convine, în spaime cu păsări de
noapte ce alungă cerul din vis,
transpiraţia spaimelor când fug în tunelul din mine,
şi cercul acesta zvârcolit mă duce tot la tine, Isis -
Uneori, mă ascund ca o vietate ce fuge de stele de mare,
aleg să nu vorbesc,
ascuns în vegetaţia neatinsă de om,
agitaţiile din armoniile mării, iubirile
scurte, viaţă au, oare,
ce timp se scurge prin vine-albastre
fericirea din algele pom.
Ce nuntă frumoasă în somn, ce vesel alai mă duce la tine
când eu încerc să ucid păsările din
mine, nocturne păcate, te văd cum fugi goală,
o nălucă ce iubeşte albul din mine,
eu parcă-s Osiris ce te doreşte, călare
pe noapte de păcate,
magia unui vis în mare cu noi, Isis,
trăind uniţi în şoapte!

CEŞTILE CU POVEŞTI
Mă sorb din cafele uitate,
necitite de spaima
celor neştiute,
gânduri rostite în oglindă

de care fug
în dimineţi aglomerate.
Omul care vinde poveşti
ascunse în vechituri,
udate cu votcă ieftină
sunt asemeni cafelei,
răsturnând poveşti disperate
la mese unde
râde cinismul impregnat în lacrimi.
Povesteşte, omule
cum este lumea dincolo de zaţ,
cum este să te speli în ceşti murdare
unde avem o poveste fiecare.

Octavian DOCLIN

Strigătul
Sigur
nimeni nu i-a cerut
să aducă dovezi convingătoare
pentru puterea schimbării
pe care era sigur că a dovedit-o
atît de tîrziu însă
alegînd calea profeţiei –
puţin constrîns a recunoscut –
s-a înstrăinat prin risipire
mai mult decît înainte
de noua naştere
astfel că deschizînd ochii într-o dimineaţă
se trezi strigînd
Cuvîntule, unde eşti
tocmai acum te ascunzi?

Poem subteran (5)
Cu sînge rece
evitase punctul
o frică însă
puse stăpînire pe el
după ce a citit

cu voce tare porunca
desprinsă din finalul
între paranteze
(calmează-ţi mîna
donează sînge în egală măsură
picătură cu picătură
poemului în creştere
poemei rostind primul cuvînt).

Călăul
Văzînd Casa Poemului în întuneric
dădu buzna pe uşa din spate
o voce necunoscută însă
îl ţintui în prag
– păzeşte-ţi spatele
întoarse privirea
se făcu lumină deodată
şi se trezi pe neaşteptate
cu mîinile încătuşate
Poemul îi apăru în faţă
cum un călău
cu poema decapitată
(aşadar cu capul poemei în mîini).

(din volumul *Privirea peste umăr*, în pregătire)

Vasile MIC

Semn de toamnă

Aşteptam un semn de toamnă
Dinspre vara de alături,
Dinspre vara de-astă vară
Nevisată de omături

Aşteptam un semn de toamnă
Dinspre râu, venind pe râu,
Ori urcând pe deal – da, doamnă,
Aducând un cal de frâu.

Aşteptam un semn de toamnă
Dinspre vara ce se vede…
Sărut mâna, vară-doamnă!
Vine toamna… pot a crede?

Aşteptam un semn de toamnă
Şi/a venit – o frunză, iată,
Semn de toamn-o frunză lată…
Bun venit îţi zicem, Doamnă!

Emil ARITON

Insecta captivă

Insecta ce-n zbor are formă de cruce
adică mirifica libelulă
a pătruns într-o sâmbătă
într-un altar de biserică.

Captivă, fragilă, neauzită
de vreun duh din văzduh,
caută o ieşire.
Din când în când îşi atinge
elitrele de ferestre şi de icoane.

Istovul de după zbor al perechii de aripi
prin recreaţie-i anulat
când insecta renunţă la zbor.
Farmecul bălţii şi foşnetul
unui nepustiit stufăriş
îi lipsesc şi-o recheamă.

Ea suferă într-o nemaiîntîlnită strâmtoare
şi îşi doreşte eliberarea
cu o ardoare de suflet de vultur.

Pentru o prea captivă însectă,
instinctul ce-acutizează neliniştea
devine după un timp buimăceală,
pe care un copil care sparge
din împrudenţă un geam,
ar putea s-o înlăture..

Ispăşirea pedepsei
În timp ce sfâncioci şi fazani
continuă să se joace
de-a ascunsu-n învăluiri de frunziş,
priveşti cu dispreţ chinuita desprindere
dintre tufe de mărăcini,
a unui erete ce-a eşuat hazardându-se
a găbji vrăbioiul ciripitor.

Pe agresatul acestei dispute
dacă îl vom numi izgonitul,
îi vom rămâne fideli
în tendinţa de-al îndrăgi.

Straşnica vâlvă şi spaima
ca răspuns la bruscare,
un semnal de alarmă
interceptat, dus de vânt
spre nord-vestice depărtări.

Perechea de aripi rănite
a hulpavului erete
semnifică ispăşirea pedepsei:
însângerare prin imprudenţă.

Pedeapsa pentru asemenea fapte,
agresiune, ucidere,
atinge o vehemeţă extremă
când moartea-fantasmă
îmbrobodită c-un nor,

invită la nemişcare şi somn
chipul făptaşului.

Mult timp îmi voi aminti
că am fost într-un vis un erete
ce-a urmărit o pereche de piţigoi,
până ce unul s-a infiltrat
prin geamlâcul întredeschis
în foaierul din stânga al teatrului,

şi celălalt sub o streaşină,
obligându-mă să renunţ
la meschine şi detestabile obiceiuri.

Ana ARDELEANU

Contrast de iubire

Viaţa, rezumată la o linie frântă,
Cum o vezi tu,
Se compune din
Câteva poeme alese pe sprânceană,
Câteva metafore bum–bum.
Articolul hotărât,
În chip de consumator la masa dărniciei,
Plină cu pachete speciale,
Meniul zilei, tabloul cu miri,
Un contrapunct pe albul perete,
Un capăt de chibrit înroşit, numit floare,
Un gest de tandreţe ce destramă noaptea
Şi lasă trupul fără veşmânt,
Mâna zăbovind pe arcuşul cuvântului ce-l relevă.

– Dar moartea cum e?, mă întrebi.
– Moartea e ca viaţa!
La fel de iraţională
Şi de...

Ţi-e teamă să mai rosteşti lucruri,
Să descrii modul cum ţi se scurge pe oase.
Simţi valuri de căldură adulmecându-te,
Mâinile bărbatului
Ce ţi-a aşezat pe cerul capului

Sărutările a mii de stele,
Aşa cum Picasso aşeza ochii propriilor idei
Pe fruntea iubitelor,
Bătând ora exactă pe cadranul inimii lor,
Pentru a scoate mulţimea în faţa porţii,

Precum magicianul, dintre fracţii,
Iepurele alb.

Când se aliniază planetele

Îţi treci numele meu printre dinţi
Şi mă întrebi, cu gură aurită:
„– Ai şi tu norocul acela, pe care unii îl au,
Atunci când se aliniază planetele,
Iar sentimentul bun, precum un docher,
Se-ntoarce muncit din tura de noapte,
Cum stelele se întorc la mama lor
Şi totul devine normal, poate prea normal
Pentru o lume în care
Nu-ţi mai găseşti casa la locul ei,
Nici inima,
Nici câinele la poartă?”

Şi-atunci încerci să-ţi suni secretarul personal,
Să-l întrebi câte case are un destin,
De nu reuşeşti tu să găseşti poarta!

Câţi martori de eveniment,
Aşa, per ansamblu,
Pentru a şti câte raze de soare să iei cu tine,
Încât toţi dinţii să rămână curaţi,
Şi cei de lapte, şi cei care se arată sub un zâmbet fals
De îndurare, de rezistenţă
Ori de pomenire!

Ştii cum se împachetează starea de nefericire
Într-un zâmbet profesional,
Dar nu eşti dispus să alergi de la un zâmbet la altul,
Pentru a le aşeza în poartă scheletul,
Încât vecinii să-ţi reproşeze
Patima zâmbetului îngheţat,
Atunci când dospeşti poemul în placentă,
Fără ca dorinţa sa de expulzare
Să îţi atragă atenţia

Felix Gelu CONSTANTINESCU

Ana

Trece ciobanul cu oile în urmă-i
Râzând la amintirile vieţii
Singur în câmp a fost o vecinicie
Şi acum spre casă spre pat şi masă
Doamne tu ne-ai numit oi
Pe cei ce suntem ai tăi
Dar lupii ce răi lupii cei răi
Ne-adună sufletele clăi
Trece ciobanul cu oile-n urmă-i
Eu simt cum timpul viaţa mi-o curmă
Mă cheamă Domnul mă cheamă mama
Mă cheamă Precista mă cheamă Ana.

Durerea vieţii

Mă gândesc adesea la durerea vieţii
De ce în sfântul Eidenn nu vieţuim
De bine te-apucă de tot răul dezveţii
Asta în Biblie citim

Plânsul mă-nneacă când mă gândesc la mama
Sărmană făptură moartă turturea
Doamne m-ajută să nu-mi mai fac seama
Că lumea şi viaţa, durerea-i - prea rea!

Înserare

Se lasă seara peste sat
Şi mă gândesc la oameni
Femeia fără de barbat
Seamănul fără sameni

Luna nu se mai arată
Trăim vremi'le de pe urmă
Satul e un punct pe hartă
Care plânsul ţi-l curmă

Poate Dumnezeu coboară
Cine știe câteodată

Cu Mihail pe carară
Vreo zgâtie de fată.

Mărul

Mărul se întinde în livadă
Galaxie de planete vii de-o toamnă
Atâția prieteni morți în spovadă
Bătrâna plânge-n ogradă

Săracii sunt vinovații lumii
Respinși de preabogații fericiți
Dar cosmul trece ca roua spumii
Ca puii de caret câți mântuiți?

Mărul meu e o hartă a lumii
Jupiter Neptun Venus și Marte
Pământul sărman tot mai sărac se împarte
Din carte în carte în carte.

Sinceritate

Cerul e un coif de aramă
Iar Pământul capul lui Quijote
Mamă Sancho fugit bag samă
În altă lume mort Lanzarote

Gongora trăi într-un cuvânt
Plin de splendoare și de avânt
Acum este mort ba nu viu
De a crezut în ce scriu

Părerile lumii nu lua în seamă
Cine sunt ei să te cântărească
Când Dumnezeu pune în capu-ți
Sfântă diademă regească?

Mihaela IOVĂNESCU

VARĂ

ei bine nu e o stradă pustie cum
s-ar putea crede
dacă vii de la răsărit
cu sandalele pline de nisip
o să împrăştii
peste tot liniile unui desen
care se vede bine abia din nori
o floare un inel
trecut de pe un deget pe altul
o amintire dată la o parte
singurătatea de bun augur
a poetului şi nu numai atât
culoarea acestui cer cu nori stilizaţi
un bleu fantastic
al copilăriei
un albastru îmblânzit
un mister aproape văzut
prin cine ştie câte straturi
de aburi călători.

TEORIE

vreau să îi smulg romancierului luxul divagaţiei
al întârzierii şi revenirii
al discursului prin spaţii goale
fiindcă textul se revanşează
ca o structură spongioasă
susţinând pauzele
zonele vacante
în care se investeşte o semnificaţie
amplificată prin tensiune
sau prin relaxarea ansamblului
şi mai vreau să fur
undele concentrice
pe care personajul le trimite în lumea sa
şi amploarea descrierilor
şi mai ales

vreau să cad în infern
adică în teorie!

PLOAIE

am buzunarele pline de ploaie
nu am visat decât asta
monedă care să sune bine
şi un ecou din adânc
o nouă transparenţă
liniile se retrag dincolo de culoare
undeva unde culorile sunt fantome
mai vreau strălucire
o traiectorie oblică
a soarelui evadat din picături stagnante
atârnate de frunze suspendate de crengi
ştie cineva ce e curcubeul
cea mai reuşită evadare
aşa ar trebui să evadeze poeţii
ploaie am spus şi a fost
ploaie în mintea mea în visul meu
în amintirile mele
fugă dinspre nori spre peisaje de tablă.

NUMERE

solemnitatea cifrei unu e obositoare
cifra doi e o invenţie exemplară
simetria se reduce la paritate
cifra trei e ambiguă
deopotrivă o deteriorare a parităţii
şi o împlinire a parităţii la alt nivel adică
o transcendenţă
patru e primul număr subversiv
fiindcă e dublarea dublării
şi astfel un simbol al tendinţei spre infinit
de aici încolo toate numerele
se pot descompune şi recompune
se pot tranşa sau alipi.

Melania Angela CRISTEA

Ginseng

pe vremea industrializării masive tata străbătea oraşul până
la fabrica cu hale imense unde demonta orice maşinărie/
era eroul zilelor cenuşii când mama lucra în schimbul trei/
ştia pe de rost mecanismul pieselor pline de ulei de motor
şi venea cu geanta zdrenţuită burduşită de eugenii
până într-o zi plină de turbulenţe şi de şomaj

atunci s-a prăbuşit de la peste 10 metri
de pe rampa precară unde dădea cu barosul
şi toate lumile lui balansau
//mama lua pâinea fierbinte cu mâinile goale
o arunca în lăzi sordide şi îşi bandaja buricele degetelor
cu care părea a cânta la un pian imaginar
al cărui capac s-a închis cu zgomot
peste furia mamei ce a împletit păpuşi de porumb toată copilăria

încă resimt lungile aşteptări de la fereastre de bloc cenuşiu
din zilele acelea când părinţii mei lucrau pe şantier
cărau cu roaba cărţi veştejite şi dormeau în cabana învăluită de viroze
rebele

tata azi este plecat în pelerinaj/mama a învăţat meniul azilului
iar eu strâng firele albe la ceafă
nu mai aştept binecuvântarea sau blestemul
continui să vieţuiesc cu acest vacuum fără xanax/ rădăcină de ginseng

Low cost

balcani case de amanet X-uleşti în funcţii de conducere
dimineţi când trec femei trupeşe spre birou
tu şi aşteptarea penibilă la market reclamele fluorescente cu sex
dezinhibiţii
apoi cartierul învelit într-o peliculă din care curg doar animozităţi
cu descinderi la vecinii din stânga/ cai ciolănoşi străpunşi de lama foamei
şi scriitorul pitit în sertar care îşi îngăduie un repaus
i-a scăzut libidoul/ nu îl interesează nici starea naţiunii

ieri oamenii se visau roboţi urau câmpul nedefrişat acel mecanism numit
libertatea firului de iarbă

acum sunt ahtiați după ecosisteme și privacy
niciun gram de industrializare zero politică
orașele sunt niște luminatoare înguste
probabil de aceea ne reconstruim cu doctori fără arginți avocați clonați și
vorbitori nativi imperfecți

te poți întâlni cu duplicatul tău la mall/el profită de reduceri își caută job
part time dă anunț pe matrimoniale și se plimbă pe banii guvernului
ca cetățean de rangul I
timpurile când vedeai politicieni prin ziare s-au terminat
acum umblă cu liste sau își fac selfie cu tine prin palatul parlamentului
în perioada următorului mandat
însă ești fericit că ai prins această cursă low cost spre cartierul rezidențial
numit Pământ

Reject
poezia și rutina de a fi
sau dimpotrivă viul și rutina de a nu fi
toate cu miros de tinerețe strivită
fluieratul impiegatului înainte de a-ți porni
trenurile

parcă văd blazarea ferestrei
chipul tău obosit cerșind mii de îmbrățișări
așezat lângă strada cu ciment fierbinte
beau din vinul tare și mă risipesc într-un du-te-vino ilogic
știu că te vei despărți de umbra mea și nu mă vei mai găsi în săptămâna
efemeră
când glasul tău asuda de culoare

trag încă o rochie peste primăverile astenice
care mă recompun fidel
atunci când am strivit țigara de pieptul tău
poate că
gara de tranzit a rejectat săruturile stereotipe și
ușile vieții silențioase
nebuna aceea care la gurile de metrou ți-a promis
că nu-ți va injecta endorfine și tu existență cu asigurare la zi
ai întrebat ultimul călător
cum ai putea să nu te scrii în bitum

ca aceia care au cucerit Maramureşul
cu lemn

ai pirogravat clipe mistice şi echinocţiul
dar nu ai acceptat acel challenge dintre eu şi
populaţia zen
pentru că oraşul ţi-a populat fantasmele cu
minus-timp

Steluța CRĂCIUN

La teatru
intrigă pe muchie de cuţit
eroii par a se îmbrăţişa
dar mâinile ascunse la spate
se pregătesc să înjunghie drama
stropii de sânge
ajung premeditat
pe buzele spectatorilor de butaforie
din primele rânduri
aşa că nimeni nu se plânge, nu sesizează
din oficiu femeia de serviciu
priveşte sprijinită de mopul în aşteptare
în arrière plan
domnişoara nastasia
îşi asortează în oglindă
culoarea funiei la buchetul de mireasă
un ţipăt
şi maşiniştii lasă să cadă o cortină imaginară
în capul eroului supravieţuitor
năvălesc şoarecii

Pointilisme
Sunt pe câmp, e vremea numai bună
să vopsesc în galben rapiţa.
Mai încolo, Van Gogh
deschide tubul de roşu
pentru câmpul de maci
şi mă roagă să-i păstrez
puţină culoare

pentru când va înflori floarea soarelui.
Vin femeile mironosițe strigând
cum că grotă e goală.
Din pulberea drumului se ridică
o umbră fierbinte
ca un abur de fata morgana.
Toți cred că e semnul.
Mare mutilat de război
cu amândouă mâinile retezate,
nea Toma din capul satului
își mușcă buzele arse
și se îndoiește.

Dacă drumul spre iad e pavat cu intenții bune,
drumul spre rai e pavat cu intenții rele?
Ferestrele lor se opacizaseră
așa că nu știau dacă ceilalți sunt pe undeva,
nu că ar fi contat:
oricum, cei ce voiau să fie orbi nu vedeau,
iar cei ce voiau să fie surzi nu auzeau.
Dimineața găureau pereții ca să poată intra
din când în când porumbeii
și puțin aer
fremătând verde argintiu
din frunzele de măslin.
Dar porumbeii aduceau
doar crenguțe uscate, așa că
războaiele își vedeau de treabă,
bogații își făceau scară de aur spre rai,
în Africa vulturii așteptau răbdători
să se îndestuleze din foamea copiilor.
Mai bine e să știi și să suferi,
sau să aștepți chircit în celula ignoranței
sperând să moștenești împărăția cerurilor?

Închisoarea îngerilor
Mă plictiseam și, vorba poetului,
citisem toate cărțile.
Exagerez, desigur, dar căutam altceva
și pentru că nu aveam bani de croazieră,

m-am dus la bibliotecă.
Era una la care nu mai fusesem,
de fapt, nici nu ştiam să fi fost acolo
pe unde treceam zilnic.
M-am mirat: era coadă.
Bibliotecarul bătrân aduna cu grijă
cărţile aruncate de alţii,
sau vândute la vreun vide-grenier pe un preţ de nimic.
Unele erau incomplete, dar nu conta:
el le desfăcea pe toate în fascicule
apoi unea fragmentele disparate
în cărţi diferite,
de se întreceau criticii în elogii citindu-le.
- Ei, tinere, dacă ar şti ei câte pagini ce nu-mi plăceau
am rescris eu,
doar ca să înseninez sufletul oamenilor.
Acum înţelegi
de ce stau oamenii la coadă în biblioteca mea,
ca la cantina săracilor:
pentru o porţie de fericire.

Alexandru CAZACU

Liman

Limpezimea amiezii
precum cea a fluviului de sub un pod înalt
ce a sărutat cu apele lui reci
gura amară a sinucigaşilor
iar din glastra roşie
crinii albi luminează camera
ca nişte torţe intrarea în templu
Spaţii enorme se deschid
în cei treizeci şi cinci de metrii pătraţi ai garsonierei
de la marginea urbei
când jumătatea neauzită a glasului
ne spune că suntem iubiţi orice am face
dar nu tot ce facem este iubit
când toate gândurile coboară în inimă

şi am vrea să stăm lângă cel căzut
să-l auzim spunând că ne iartă

August
Pielea fructelor strălucind în livada de pruni
ca şi cum un cer albastru
se oferă concentrat printre ramuri
iar ferestrele casei în care nu ai sosit
sunt ochii unei femei frumoase
care seduce şi abandonează zicându-ţi
că rien n'est si grave pour une jour si belle
unde cantitatea de inacceptabil pe care o admiţi
este semnul distinctiv al fiecăruia
storcând din ceasuri bunătatea lor
cu toată spaima ce o lasă
ziua cu faţa scobită de ploi
peste masa cu ceştile de cafea înfierbântate
şi peste străzile vechi
unde frunzele aleargă din pridvoare şi curţi
asemeni unui şuvoi de oameni dintr-o clădire
supusă evacuării

Abia perceptibil
Arşiţa blândă de Septembrie
peste tăblăria casei
în clipele unde paralelele ce înfăşoară pământul
par oasele unei creaturi preistorice
care atârnă legate
de tavanul unui muzeu
şi părerile de bine sau rău
sunt un stol de fluturi pierduţi
sub bolta salinei

Jocul cu o cutie de chibrituri
ce împinsă cu degetul se poate răsturna pe cant
Umbra ce mângâie umerii întârzie
şi abia perceptibil se poate auzi
lanţul macaralei tremurând pe dinţii roţilor mici
care ţine soarele deasupra

Hope so
Areal gârbovit cu blocuri turtite
lângă fantoma complexului industrial
unde Octombrie nu s-a abţinut să sosească
şi copii care ţinteau
cu pietrele rămase de la turnarea macadamului
vrăbiile flămânde
şi una din ele căzând pe asfalt cu o zbatere din aripi
asemeni filelor unei cărţi având coperta subţire
printre pletele serii de un alb virulent
şi gustul recunoscut al turtelor dulci
şi al lacrimilor gustate pe furiş

Rostirea acelui „Hope so" şi a altora
luate din template-urile aplicaţiilor telefoanelor mobile
cu speranţa tulbure ce se dislocă rostindu-l
urmată de zgomotul pneumatic
de închiderea uşilor autobuzului 335
dincolo de care îţi zăream chipul din ce în ce mai mic
îndepărtându-se pe bulevardul
asemănător cu coada unui balaur

Lhana ROMA-NOVA

TU... SAMARITEANĂ, TU!
Tu…
poţi ucide mii de vise
şi, fericirea, poţi ucide
cu frumuseţea ta nepământeană
tu...
te ascunzi cu soarele în firide
şi, în taină, lumânări aprinse,
ne dai a bea, samariteană!...

Tu...
poţi închide ochii lumii
şi, întuneric, poţi aduce
cu frumuseţea ta nepământeană
tu...
poţi jura nedrept pe cruce

și în mormânt, lumina lunii,
ne dai a îmbrăţişa, vicleană!...

Tu...
poţi deschide porţi de cer
și, suflete din Rai, gândești să furi
cu frumuseţea ta nepământeană
tu...
îmbrăcată doar în nuri,
trimiţi în Iad un rinocer
să-ţi faci, din cornu'i, blană!...

Tu...
poţi aprinde, noaptea, focuri
și, stelelor, poţi lua sclipirea
cu frumuseţea ta nepământeană
tu...
la flăcăi și fete, în jocuri,
le smulgi din sân iubirea
s-o pui la ochi, în loc de geană!...

Tu...
poţi trimite rouă în flori
și, boli de trup, poţi vindeca
prin frumuseţea ta nepământeană
dar eu...
te rog, nu încerca
să mă arunci cu capu' în nori
că îţi cad... la suflet, Sânziană!

Violeta Daniela MÎNDRU

Ca Simon port crucea
Se scutură de lacrimi toamna
Pe piatra lustruită de paşi rătăciţi…
Ca Simon din Cirene, urc propriul Deal al Golgotei
Înfrânt, împovărat, purtând încă pe umeri
greutatea Crucii
să aprind Lumina
pentru o altă noapte de veghe

Asupra celor ce-şi dorm somnul… şi viaţa
neliniştiţi ca umbrele.
Toamna a copt pământul întreg
Ca pe o pâine pe vatră,
Au îmbătrânit măslinii şi-au îmbrăcat în mirul lor
Coline şi văi, priviri şi mâini întinse spre cer.
Frunţi plecate spre înălţare
Inimi din care speranţa înfloreşte în pustiu.

Mă schimbă, Doamne,
Din apă în vin de împărtăşanie
Din ciuline întins pe stânci
În crin unduindu-şi binecuvântat parfumul
Ca din cupa durerii să se reverse
Ca un nectar, cuvântul iubirii

Căci eu şi astăzi, ca Simon port crucea…

Locuiesc într-un iris
În întuneric aud cum creşte iarba
Cum cresc penele păsărilor ce şi-au ostenit zborul
Stelele-şi aprind făcliile în constelaţia leului…

Locuiesc în irisul stâng al unei leoaice
Care sfărâmă cu pasul legănat
Ceasuri… în inimi fumegânde.
Iepuri, antilope, hiene…
Strivesc sub strigătul lor răsăritul
Paşi şoptiţi culcă la pământ iarba abia crescută.
Gem furnicile…
Şi scorpionii se ascund sub pietre…
Inima se zbate în irisul stâng al unei leoaice…

Vorbeşte cu litere mici!
Vorbeşte cu litere mici!
Să nu ne audă nimeni nici paşii rătăcitori,
Nici umbra surâsului ascuns după ninsori!
Vorbeşte-mi, doar vorbeşte-mi într-una
Să-mi pot ascunde în umbra vocii tale
Aripile care-mi cresc curate...

Şi mă-mbracă… mi-e frig când îmi lipsesc
Câteva litere din cele mai fierbinţi cuvinte
Şi vreau să te aud…
Doar…Vorbeşte!... vorbeşte cu litere mici!

***

Aripa cuvintelor arde ca o flacără…
Singura lumină într-o fantă de întuneric
Mă pierd printre oameni şi tac
Privirile lor ghicesc în palmă viitorul
scormonesc ciudat de curioase prin pântece
Prin creierul ondulat ca un deşert…
din dună în dună se transmit ideile
Ca un cântec de bucium ancestral
Despre începutul iubirii ce-a luminat târziul
Ca o lumânare, purificând destinul…

Constantin BOBOC

Poveste

Vremea are culori cenuşii
Regrete amare are tăcerea…
Există viaţă între MUMII?
Se întrupează de-a pururi, durerea?
Umbre ciudate urcă-n văzduh
Ele caută putere şi chip…
Mocneşte în ele un duh
Dar toate devin pulbere şi nisip!
Trecătoare sunt clipele vieţii
Avem doar o singură moarte!
S-aud cum se roagă anahoreţii,
Mai mult de-atît nu se poate!
Visează unii la reincarnare
Dar numai vis, asta este!
Avem doar o viaţă fiecare
Iar restul e doar o POVESTE!

Oază
Iluziile noastre adesea se metamorfozează
Îmbracă straie decolorate,
Unele urcă la cer cu iubire
Devin stele şi duh,
Altele coboară-n mormînt
Vor învia numai întru cuvînt…
Mă aşez într-o strană şi scriu
O rugă e viaţa, iertare primim
Doar dacă din tot sufletul o
rostim…
Pustiul e chiar lîngă noi
Rămîne doar ca un înger de pază
Să-l transforme în OAZĂ!

Rutină
Amurgul amintirilor e trist
Ca o moarte subtilă,
Cuvintele sunt tot mai grele
Iar visul are aripi de plumb.
De-aceea spre Cer nu mai zboară…
Suntem cu toţii „la realitate”
Chiar poezia a devenit o foaie
Contabilă pe care scrie durere…
Suntem cheltuitori cu viaţa,
Purtăm destinul ca pe-un bolovan
Nu-i ştim partea metafizică
Ci doar o prozaică expunere…
Nu mai avem nimic de învăţat
Deşi încă multe lecţii ne cheamă
înspre lumină noi trăim demn
doar din rutină!

POEZII PENTRU COPII

Marian HOTCA

Păpuşica
Într-o casă mititică
Şade-n pat o păpuşică
Şi tot plînge-nencetat
Că de dînsa am uitat.

Ar vrea ea la grădiniţă
Cu pantofi şi cu fustiţă
Şi să-nveţe şi ea carte
Să aibă în viaţă parte.

Însă păpuşica mea...
Tare mică-i, vai de ea!
N-o pot duce la şcoliţă,
Nici la noi la grădiniţă.

Doar la creşă o pot da
Cu fete de seama sa,
Ori cu jucării mai mici
Să se joace-ntre pitici!

Morcovelul
Morcoveii cu codiţă
Au crescut în grădiniţă
Căci cu apă i-am udat
Şi frumos s-au înălţat.

Azi e vineri, zi de post,
Şi-n grădină mam-a fost
A cules un morcovel
Să facă supă din el.

Vitamine şi culoare
Este foarte bun… şi oare
Fără el a mea mămică,
Mai ştie face supică?

Furnicuţa
O furnică acrobată
Cu sacoşe pline
S-a suit pe ciocolată
Tot păşind pe mine.

Ea m-a rugat de îndată
Cu vorbe subţiri
Să-i car şi ei o bucată
Între trandafiri.

Că pe-acolo are casă
Într-un muşuroi
Şi-acum o aşteaptă acasă
Furnicuţe-n roi.

Toate stau tăcute-n poartă
S-apară furnica
Ca să vadă de îndată
Ce-a adus mămica.

Îngeraşul
Ştim că orice copilaş
Are sus un îngeraş,
Ziua toată îl zăreşte
Şi de rele-l izbăveşte.

– Astăzi te-am văzut, să ştii,
C-ai stricat din jucării
Şi sînt trist... atît de tare
Că nu ţi-ai cerut iertare!

– Îngeraşe, mult iubit,
Azi din cer tu m-ai privit:
C-am vorbit la şcoală tare
Şi am risipit mîncare.

Tema n-am făcut-o toată
Şi am găurit o roată,

Iar cu mama m-am certat:
Azi am fost un rău băiat!

Eu te rog acum, fierbinte,
Să mă ierți, c-oi fi cuminte,
Niciun rău n-am să mai fac
Voi fi cel mai bun băiat!

Îngerașe, dragul meu,
Apără-mă-n veci de rău
Și mă-nvață să fiu bun
Și acasă și pe drum!

Ciupercuța mincinoasă
Într-o zi la noi în huci
Ciupercuța cu papuci,
A pornit-o pe cărare,
La plimbare, la plimbare.

– Un'te duci? zise o mură.
– Ia mă duc la prăjitură.
Și merg astăzi în oraș,
Nu mai șed eu în imaș!

Am umbrelă și-s voioasă
Poate-mi cumpăr în sat casă;
Că-n pădure nu e soare
Și nu-mi place la răcoare!

– Minți, ciuperca mea drăguță,
Zice-acum doamna frăguță;
Nu vei merge la plimbare
Ci vei fi bună mîncare.

Așa cum ești tu, cochetă,
Poate-ajungi pe o bruschetă
Ori zacuscă, cine știe?
Fiartă în bucătărie!

INVITAȚI AI CENACLULUI UNIUNII SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA – FILIALA IAȘI

Elena OLARU

Când se iubesc artiştii

Şi ce te faci dacă te iubeşte un artist?
Păi viaţa ta ar deveni o mare pânză
Pe care el va desena numai cu linii curbe
Drumul vostru spre absolut,
Şi-l va picta în cel mai dulce stil
Numai cu nuanţe de eternitate
Şi-ţi va broda pe buze în fiecare zi
Câte un nou univers, şi-o nouă galaxie
Şi va reinventa doar pentru tine
Un nou stil arhitectural ca să
îţi construiască sub gene palate
Fiecare zi va fi o nouă lume,
Fiecare noapte, un nou legământ
Şi totuşi ce te faci dacă şi tu eşti o artistă?
Sau cel puţin aşa vrei să te crezi,
Pai i-ai scrie pe mâini, pe ochi, pe buze
Un fiecare zi un nou poem,
într-un alt curent, dintr-o altă epocă
*a voastră *
Şi ar vibra între voi doar acorduri de chitară
necreate, şi sute de pagini ruginii arhivate-n
tâmple,
Trupurile voastre ar aluneca desculţe
în arta unui sărut la colţ de gură
Şi ce se întâmplă când se iubesc doi artişti?
Cerurile explodează, legile fizicii sunt sfidate,
Ştii tu, gravitaţia îi va trage doar în sus,
Suma tuturor forţelor nu va mai fi egală cu 0
1+1 nu va mai face doi, ci tot unu
Şi ştii ce iese când se iubesc doi artişti?
O nouă artă

Anotimpul preferat al nostalgiei

Şi a venit şi anotimpul preferat al nostalgiei
în care vrei, nu vrei te simţi sleit,
şi cad pe pleoape numai frunze

din amintiri de neamintit.
Iar tu stai şi scrii poeme-n limba spargă
cu o dulce satisfacţie că nu te va înţelege
nimeni, că eşti undeva pe o treaptă înaltă
a simţirii, deşi îţi ştii cu precizie graniţele
nimicniciei.
Şi ai aşa o plăcere aristocratică de a displăcea,
cum zice modernistul, atât de mare încât şi tu ai început să te displaci.
Şi a revenit în suflet anotimpul preferat al nostalgiei
în care îţi vine să urli doar când
te uiţi pe geam şi te cufunzi în cărţi şi ciocolată
caldă sau ceai de tei sau mesaje de iubire.
Şi îţi plouă în suflet cu găleata, fără motiv,
căci cine vrei tu te iubeşte şi te-aşteaptă
pe un peron în noapte la graniţa dintre
vis şi realitate.
E anotimpul în care chiar dacă eşti fericită
te strânge paltonul de tristeţe, îţi vine să vomiţi
cerul gri cu miros de cimitir, devorezi toate
bacovienele într-o seară când te obsedează
ploaia pe retină.
E anotimpul ghetelor murdare şi al serialelor ieftine,
al versurilor de duzină scrise-n noapte
de poeţi şi pseudopoeţi căci anul ăsta e la modă
să cochetezi cu poezia, la anul cine ştie ce va mai fi,
dar tu ştii ca poezia ta îţi creşte-n suflet
căci o uzi în fiecare dimineaţă înainte de liceu.
E anotimpul frigului murdar şi al iubirilor fierbinţi
e cel mai anapoda anotimp din lume,
azi eşti tristă, mâine nu, poimâine da.
E anotimpul săruturilor încremenite pe buze,
al Don Juanilor expiraţi din sezonul estival
ce mai încearcă şi ei să agaţe ceva în rândul
boboacelor ultra dotate, super machiate
de zici că-s rachete de pe Marte.
E anotimpul în care deteşti să te desprinzi
din îmbrăţişarea lui, a tipului care a făcut lumină
şi pe străduţa ta uitată de iubire.
Bine, tu deteşti să te desprinzi de acolo
şi vara şi iarna, de-ar fi după tine te-ai

sincroniza după Filemon şi Baucis,
dar îţi place ţie aşa să crezi că toamna
e cel mai ucigaş anotimp
şi că-ţi omoară cheful de viaţă fără să-i fi cerut tu.
e anotimpul umbrelor tenebre de la colţul străzii,
şi al copacilor cu rădăcini înfipte în cer,
al Soarelui obosit şi al vântului odihnit.
E toamnă, fată dragă, dormi acum!

terebentină şi apusuri atârnate la geam
acoperă-mi sufletul cu terebentină
şi-neacă-mă-n marea ta de cuvinte
de sunete de litere de strigăte
eu m-am îndrăgostit de tine cu un singur ochi
tu m-ai îndrăgit cu tot cu comprese

un acordeon o eclipsă totală şi-o virgulă
într-o grădină
eu
tu
şi serialul de pe kanal D
tu doar acoperă-mi sufletul cu terebentină
că îi dau eu foc diseară

zâmbetul tău parcă mă încarcă de morfină
deşi la 12 ani ascultam în disperare piesa
anti-drog

sternul meu între eros şi thanatos
clavicula ta între cer şi pământ
cravata te strânge şi metroul tot nu ajunge
la destinaţie odată să te ajut

piesele lui abi îmi omoară neuronii
şi visez la romanţele pentru mai târziu

capitala e iar furnicarul rezistenţei
ce ar fi o nouă revoluţie burgheză?
tu doar acoperă-mi sufletul cu terebentină
şi vei vedea cum atracţia gravitaţională se va sinucide

ah, cafeaua aia prea dulce care nu îţi place
mi-a pansat rana-n dimineaţa asta

primăvara chiar începe cu tine
şi anul
şi viaţa
şi iar mi-am uitat fierul în priză
ţi-am calcat dimineaţă visele de pe pernă
cu aţă de mărţişor deasupra
te iubesc
cu tot cu miros de terebentină
cu versurile lui Ovidius pierdute în vânt
cu plâns de luceferi
şi săruturi greoaie, apăsate
înmuiate în terebentină
şi apusuri atârnate la geam

POEME DE LA CENACLUL SCHENK

Cristian Ovidiu DINICĂ

RĂTĂCITOR
timp fără margini
sunt sclav neputinţei,
înlănţuit în trupul oxidat
pe care-l răsfăţ cu brize
somnul îl întind
să-i aflu vămile,
stăpân amurgului,
demiurg cuvintelor,
leg liniştea de plânsul fântânilor,
în braţele orizontului
proaspăt culcat
citesc din cartea stelară
mersul universului
vehicul etern
iluzii spulberate de ivirea zorilor

Zarra Zarra

UMĂRUL MEU
Te văd mereu obosit
cu ochii-n ţărână şi trup ostenit de anotimpuri,
sătul de o lume nebună, nebună...

Ce bine că nu ştii să plângi,
uneori îţi frângi pumnii în tăceri
şi mulţumeşti Domnului că nu flămânzeşti
pentru o coajă de pâine,
nici pentru averea cuiva..
Tot ce ai plămădit îţi poartă sudoarea,
tot ce ai semănat a rodit
ori poate că nu,
dar somnul tău nu se cerne printre tăciuni
trupul tău nu tremură pentru ziua de mâine,
mâinile tale sunt curate ca lacrima
doar paşii îţi pot obosi,

alături aşteaptă un scaun,

un scaun zidit cu palmele arse de trudă
pentru zile mai negre

şi
să nu uiţi
lângă tine este mereu
umărul meu.

Adrian VIZIREANU

REÎNTOARCERE
Suntem aproape...
Eu şi eu.
Cu fiecare silabă
suntem mai aproape unul de altul.
Umbrele ne privesc înecându-se în propriile contururi.
Fluviul înstrăinării curge printre noi
oglindindu-ne chipul într-un azi relativ.
Ne privim peste dealurile ochilor.
Lumina ne tremură în apa morţilor
amintindu-şi de verile agăţate în ciulini,
de urmele roţilor prin orele amiezii.
Suntem aproape, eu şi eu,
dihotomia aceluiaşi gând,
răspântia aceluiaşi drum,
cumpăna bolnavă de aceeaşi sete.
În spatele limbii bifurcate
mereu acelaşi şarpe,
mereu aceeaşi durere târâtă printre noi.
Suntem aproape unul de altul,
între noi mai e de citit doar o amprentă,
a rămas doar o noapte
să se sprijine de zidul întunericului.
Uite, luna îşi spală rotundul peste chipul nostru...
Eu şi eu, atât de aproape,
dar atât de departe...

TÂRZIU
Opriţi clipitul din a clipi,
acea strângere a pleoapelor,
acea putere de a zdrobi

doar îndoirea luminilor!
Lăsaţi piciorul şi colţul de stea
să intre în mine şi-n mine
din umbră şi noapte negrul să-mi bea,
să-mi umple orbita cu sine!
Lăsaţi nevăzutele urme
şi cercul ce umblă pe ape
departele-n mine să-l curme,
făcându-l să-mi fie aproape!
Lăsaţi unda în os să se-ndoaie
şi-n mine-mpletită în sunet,
să urle-a furtună şi ploaie,
să-mi fie în tâmplă un tunet!...
Nimic nu va fi din tot ce vă cer,
ce mult e puţinul,
ce gol este plinul!
E iarnă în mine, iarnă şi ger...

Evelyne CROITORU

SPLEEN
Singuri
am crescut
pustiul din noi.

Glob de patimi,
pânză aspră
pironită-n tăceri.

Străluceşte păianjenul
în lemnul crucii?

Sau
timpul nostru
rostogolit în mărăcini,
tremură pe culme,
niciunde oprit...

desişul vămuieşte
noduroase ore...
spleen

ÎNGHEŢUL
Zburam,
în primavară
deasupra privighetorii
şi deodată
am traversat
linia orizontului.

Vânătoarea regală
era în toi.

În rădăcina soarelui
am desluşit
îngheţul.

STRAI
M-am dezbrăcat
de vechiul strai,
amurguri
şi melancolie
şi-nveşmântat în
broderie
de cânt suav
şi flori de mai,

voi arunca
cu praf de aur,
tu să mă vezi în noul strai
şi gându-mi,
vis în care stai,
ca raza să lucească-n plaur.

Întors din încotro mergeam
te-am aninat
de-a mea suflare
am contopit
şi cer şi mare
şi-am devenit ce nu eram.

Maria Iuliana POPESCU

VENII NANĂ

venii nană azi la tine
să mă vindeci, că nu's bine
am un dor, aci' sub coaste
taie, nană, scoate boala
că mi'i doru' precum smoala
taie, nană, ș'apăi coase
o fugi boala din oase
că mă doare, nană, doare
că e lună, sau e soare
ici sub coasta stângă
mâna mi'e nătângă
mintea mi'e beteagă,
nană, nu'i de șagă
că de nu mă vindeci azi
nană, mor, nu de necaz
mor de inimă nebună
și de noapte fără lună
și de zi fără de soare
taie, nană, că mă doare
taie și'arde rana, nană
cu fier roșu, arz'o focu'
că nu și'a găsit norocu'
și se zbate, nană, zbate
noaptea'i zi și ziua'i noapte
scoate nană, inima
și'o aruncă unde'i vrea
lasă'mă fără de ea
știe numa' a durea
venii nană azi la tine
rogu'te să mă faci bine
să nu mor de'atâta dor
zvârle'o nană, lupilor
s'o sfâșie cum or vrea

Ion SORESCU

DRUM

Curge noaptea peste lume.
Luna pare ochi de sfânt.

Eu sunt călător, un nume
Urc pe drum către mormânt.

Duc pe umeri timpul scurs
Ca un şarpe ce-şi târăşte
Solzii clipelor ce-au curs
Tăvălug ce mă striveşte.

Între naştere şi crucea
Ce-mi va sta la căpătâi
Merg pe drumul ce e viaţa,
Nu iau locul nimănui.

La botez am primit dar
Strai de foc adus de înger.
Îmbrăcat acum cu har
Sunt pe drumul către cer.

Pot s-aleg, am libertate
Să fiu bun sau păcătos.
Toate-mi sunt îngăduite
Dar nu toate-s de folos.
.....

Când tună bulgări pe sicriu
Şi pleoapa şi-a închis cortina
Ramâne-n urmă drum pustiu.
De-acum, ma-nveşnicit Lumina.

Marian VIŞESCU

DINCOLO DE LUME

Stau ascuns după colţul ros al casei
şi număr în minte secundele ce trec,
după câteva sute, îmi dau seama că număr degeaba,
oricum, ce trebuie, tot se va întâmpla!
Dincolo de stradă, stau pe o bancă improvizată
şi vânez ploaia, ce miroase a baltă amestecată şi fier,
nisipul nu mai este fin şi din el crescuseră ţepi.
Înjur discret cu limba lipită de dinţi
îndreptându-mă spre altă bancă.

Cu mâinile prinse de lemnul putrezit al băncii
priveam în mod obsesiv tavanul
unde reflexia mea se joacă cu o pisică
pavată cu pietre mov. În bold,
miroase a amar,iar lumea începe să dispară,
ceaţa devine mai groasă şi apăsătoare.
În spatele meu, pe o bancă eşuată.
un copil se joacă dincolo de lume
rugându-se pentru nenaşterea lui.

Ovidiu OANA-PÂRÂU

FUGARUL
Astăzi,
mi-am măsurat din nou prezentul.
Nu crescuse, nu era mai vesel,
nici nu părea să arate mai bine.

Era tot el,
acelaşi ca ieri,
ca alaltăieri sau ca oricând.
Părea doar
mai nerăbdător
să termine cu mine,
ba chiar privea
scrutător înainte.
Am fost surprins
să-l văd dintr-o dată
interesat de mâine
şi nu se ferea s-o arate.

Zâmbind cu înţelegere,
l-am lăsat să plece.
A părut bucuros,
parcă se eliberase
de o povară,
iar asta m-a făcut
să-l urmăresc intrigat.
Mergea
indiferent la tot ce-l definea,
grăbit să ajungă tăcut şi discret

la mine acasă.

A intrat furişat
până în camera de baie,
neatent la detalii şi
lăsând vraişte uşile în urmă.
Am păşit neauzit,
privindu-l în oglindă
cum îşi pipăia
cu degetele obrazul.
L-am simţit trist,
mai trist decât toată fuga lui
sau plecările mele
şi atunci m-a zărit.

S-a întors calm,
deloc surprins să mă vadă,
şi mângâind
acelaşi obraz,
pe care se mira
că apăruseră
primele fire albe.

în clipele acelea
am ştiut amândoi
că n-o să ne mai despărţim
niciodată.

Steluţa CRĂCIUN

EI, OAMENI BUNI, ÎNCOTRO?
Cad toamne grele, cenuşiu ciment,
peste apusuri încă prea devreme,
pământul trupu-şi spintecă dement,
iar în tranşee îngropatul geme.

S-au rătăcit cocorii printre nori,
din fulgii lor ne potopesc ploi albe,
tăcerea înlemneşte în fiori
când fete sugrumate sunt de salbe.

Fantome rătăcesc printre butuci,
din răni cad tineri picuri calzi de sevă,
iar moartea stă la umbră de uluci,
punând sub cap ghiozdanul de elevă.

Noi ne-am ascuns în vizuini de lut,
dar crâncen remuşcări ne bat la tâmplă:
nici să vedem nici s-auzim n-am vrut,
deşi, mereu, un strigăt se întâmplă.

Costel NEAGU

Iertare
pierdut
fără sens
cu priviri răzleţite
abisu-l închide sub pleoape
se-nvârte în jur aproape pierit
iar lutul e rece şi-abia adormit
de cald să-i mai ţină
nu poate

în cer
nicio stea n-a clipit adormirii
doar lampa pâlpâie beată
c-o candelă-n mână o mamă
se-apleacă
şi-un murmur a jale sub buze îi scapă
”de sufletul dusului maică”

îi pare-acum totul
nefiresc de uşor
priveşte de-a jur-împrejurul
se scaldă-n lumină
şi-ulciorul îl sparge
când pune în aer
piciorul

tăcută în umbră
o luntre se-nclină

deșartă plecatul pe malul opus
și-un ort a fost dat pentru plată
poteci nu mai sunt
luntraşul s-a-ntors
și sufletul
bate la poartă

e ceasul când toate se iartă

RĂSPUNSUL POTRIVIT
Poate să fie miezul nopţii,
Duminică sau poate joi,
Poate să fie vremea bună ,
Ori o tristeţe peste noi,

La Ateneu pentru Ceaikovski,
Sau să stăm fascinaţi pe-un pod,
Putem să fim pe malul mării,
Sau pe un munte-n antipod,

Putem vorbi filozofie,
De dragoste sau asfinţit,
Tu ai mereu, fără tăgadă,
Numai răspunsul potrivit.

Radu CHIOREAN

TREI PĂSĂRI
cerul era alb, poate de frig sau singurătate
era o pârtie de zbor pentru trei păsări grăbite
cu aceleași mișcări, perfect sincronizate, într-o sferă fără limite
sfâșiind spaţiul cu o putere ce arunca gravitaţia în afara timpului
poate că doar ochii mei vedeau desfacerea asta multiplă
dacă îmi acopeream privirea cu inima vedeam numai o pasăre
ce mă trăgea ca un zmeu de hârtie după ea
și firul care ne lega era o emoție
atât de puternică încât înroșea cerul

IUBIRE
un aer de tigri se lasă uşor
e anotimpul când se muşcă
din cer
iar zeama boabelor
curge pe sâni

ar fi prea uşor să te ucid
prea simplu să tai cu lama
gâtul rochiei
vreau să începem un masacru
în care zborul fluturilor e mai greu
decât piatra
în care buzele au fierul cu încinsul
întors în carne
iar patul o cuşcă fără gratii
agăţată de-o lipsă de respiraţie

pântecul inimii s-a tăiat
şi curge iubire
Doamne,
trimite-ţi îngerii
să spele străzile lumii
de sânge!

Dora PASCU

CALEIDOSCOP
În mijloc, în centru, la ecuator,
În punctul de foc e spiritul meu,
Acolo-i lumină, e soare şi dor
Acolo sunt eu, singurul Dumnezeu.
E-un haos mirific, superb infinit,
Plutesc alandala particule mii
De vise şi gânduri legate boltit,
Coroane de sori, dar şi stele făclii.
Miraj de culori, de lumi, de lumini,
Amestec de vise, de gânduri şi doruri,
Pitite în suflet, ivite-ntre crini
Făcute să-ncânte, să nască fioruri.
Bucată de gând, pepită de dor,

Abisul din viaţă, abisul din timp,
Pierdute-n poteca din sfântul ogor
Regăsite-n chimia altui anotimp.

Mihai HORGA

ECHILIBRU

Ca să câştige unii/ Să piardă vor fi mulţi…
Ca să rămână unii/ Să plece vor fi mulţi…
Ca să trăiască unii/ Să moară vor fi mulţi…
Ca să mănânce unii/ Să rabde vor fi mulţi…
Ca să se-nalţe unii/ Să cadă vor fi mulţi…
Ca să vorbească unii/ Să tacă vor fi mulţi…
Ca să câştige unii/ Să piardă vor fi mulţi…
Ca să rămână unii/ Să plece vor fi mulţi…
Ca să trăiască unii/ Să moară vor fi mulţi…
Ca să mănânce unii/ Să rabde vor fi mulţi…
Ca să se-nalţe unii/ Să cadă vor fi mulţi…
Ca să vorbească unii/ Să tacă vor fi mulţi…
Să mă citească unii/ Scriu şi eu, printre mulţi

Camelia POPP

MULȚUMESCU-ȚI MARIE!
Mulţumescu-ţi Marie!
Tu, regină a femeilor singure,
Esenţă a feminităţii seducătoare
De dumnezeiești simțiri,
Principiul tuturor naşterilor misterioase
De copii ai florilor,
Nevinovate suflete de fluturi
Sortite mântuirilor,
Născuţi din iubirile
Pătimaşe,
Dintre carne şi oase,
Săvârşind divinul.
Mulţumescu-ţi Marie,
C-ai suportat chinul!
Curajoasă mamă,
Vergină femeie,

Care-ai convins lumea,
Cu o idee,
Schimbând religia,
Apărându-ţi pruncul,
Născut,
Din dumnezeiasca scânteie
Şi Necunoscut!
Multumescu-ţi cu Duhul
Sfântă născătoare,
Fără de prihană,
Şi îndurătoare,
Ca orice femeie!

Tincuța SAVA BORSAN

PĂDURE DE PĂIANJENI

Știi mamă, pe aici viii nu se mai găsesc
din când în când un porumbel
sărută un copil noaptea.
Atunci când mă legănai
îmi cântai atât de frumos despre ale pământului
și eu visam, visam căprioare
zburdând peste verdele lumii.
Acum cerberii sunt stăpâni aici mamă,
peste tot este o pădure de păianjeni
ce crește sub rădăcini de tăcere.
Când îmi e dor de oameni,
îmi iau desenele, le ating ușor,
închid ochii și cerul se apleacă.
O stea îmi sărută fruntea.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

DOSOFTEI

[COMENTARIU PE MARGINEA PSALMULUI 132]

Cine face zidi de pace
Turnuri de frăţîie,
Duce viaţă fără greaţă
'Ntr-a sa bogăţîie.
Că-i mai bună, depreună,
Viaţa cea frăţască,
Decît armă ce destramă
Oaste vitejască.

Psaltirea..., Uniev, 1673;
Dosoftei:*Opere,* 1973, vol., p. 298

[DOMNII ŢĂRII MOLDOVEI]

Domnii Ţărîi Moldovei pus-au nevoinţă.
De-au învăţatu-ş ţara direaptă-n credinţă,
Pravoslavnica lege ferind necorcită,
Şi-n ceri Hristos le cruţă viaţă fericită.
Descălecat-au ţara domnul Dragoş-vodă,
Fericită, buiacă, cu tot feli de roadă,
Cînd au adus într-însă românească limbă,
De bun neam şi ferită de la calea strîmbă.
Să, trage de pre sînge rudă-mpărătească,
Dumnezău l-au sporitu-l nainte să crească.
Şi fiii săi, Sas-vodă şi cu Bogdan-vodă,
Cu doamna lui Maria, lăsînd bună roadă
Pre Fedor Bogdanóvici, Laţco să numeşte,
Cu doamna sa cu Ana, de să pomeneşte.
Pătru-vodă pre urmă-i purceasă pre viţă,
Carele-i zic Muşatin, în bună priinţă.
Stătut-au dup-acesta luminată roadă
Ţărîi stăpîn Moldovei domnul Roman-vodă.
Acest Roman să scrie-ntr-a ţărîi uríce
Mare samodărjaveţ şi-n bună ferice,
C-au stăpînitu-ş ţara din plai pănă-n mare
Ş-au lăsatu-ş în scaun fii şi ca mai tare
Ce s-au născut din doamna din Anastasia,
Pre cél Bun Alexandru-n trai cu fericia.

C-au împodobit ţara cu beserici late,
Cu mănăstiri vestite-n frîmseţ luminate,
Bistriţa, Rădăuţii şi cu Moldoviţa,
Ş-alte multe bătrîne ce-ş da cuviinţa.
Adus-au şi pre Svîntul Ioan în ţară,
De ş-au vestitu-ş cinstea şi preste hotară.
Naintea lui mai fost-au Ştefan şi cu Iuga,
Şi Dumnezău cu bine li-au ascultat ruga.
Iară dup-Alexandru, fiiu-său Iile
Şi Ştefan, a lui frate,-n scurtă bucurie.
De-acia Bogdan-vodă domni mică vreme
Şi ş-au mutat odihna unde nu să teme,
Pentr-a Ţărîi Moldovei rîhnita dulceaţă,
De-aproape să prăvască pre Hristos în faţă.
Ş-au lăsatu-ş pre urmă roadă bună-n ţară,
De i să nalţă slava şi preste hotară.
Pentru Ştefan acel Bun ce-au bătut războaie,
De-au făcutu-ş de toate inemii pre voaie,
Prin ţinuturi prin toate să văd a lui semne,
Mănăstiri şi beserici ce-au fapt fără lene.
Că nu numai prin sate şi pre la oraşe,
Ce şi prin munţ şi-n codri lui Hristos sălaşe
Ce-au făcut zugrăvite de dau strălucoare,
Să-i trăiască-n bun nume pomana supt soare.
Pre fiiu-său pre Bógdan ş-au lăsat să-i şază
În scaun să-ş domnească ţara, să să-nerează.
Că ş-a lui nevoinţă n-au fost cu nemică
De-a lui al său părinte să fie mai mică.
Svînta mitropolie cea noavă-n Suceavă
De dînsul îi făcută, cu multă zăbavă.
C-avea destulă luptă şi treabă de oaste,
Cînd îş bătea pizmaşii lovindu-i în coaste.
De-a lui destoinicie scrie şi-n croníce,
Că ş-au apărat ţara cu bună ferice.
Pre fiiu-său pre Ştefan Tînăr după sine
Ş-au lăsatu-ş în scaun domn bun, cum să vine.
Dup-acesta stătut-au Rareş Pătru-vodă,
De toate bunătăţ plin, de cerească roadă.
I-i Póbrata sălaşul unde odihneşte,
Cu doamna sa Elena, de să pomeneşte,
C-au fapt beserici multe, di-ntreg şi-nnoite,
La ţară şi Ia munte mari mănăstiri svinte.

Pre urma lor domnit-au a lor bună roadă,
Ilie şi cel Tînăr Ştefăniţă-vodă.
Nemică n-au stricatu-i vrăjmăşasca moarte,
Că este-n ceri cu svinţii depreună-n soarte.
Şi soru-sa Roxanda, să nu stîngă neamul,
Luă pre Alexandru ce-i zic Lăpuşneanul.
Domni ş-acesta bine şi-n Slatină-ş fece
Mănăstire frumoasă, pre toate le-ntrece.
De pre feţ n-au rămasu-i, iară de pre fiice
Sînt a ţărîi a lui rod boieri cu ferice.
Stătut-au în Moldova domnul Ioan-vodă,
Cu doamnă-sa Maria, nelăsîndu-ş roadă.
Bătut-au cu izbîndă, contenind vrăjmaşii,
Dară prietinul viclean i-au smintitu-i paşii,
Dînd coaste cu păgînii, făcîndu-i sminteală,
Lui osîndă şi ţărîi lăsînd osteneală.
De-acmu de-ar sta Moldova tot ceasul pre rîcă,
N-a mai putea să scape turcilor din brîncă.
Pre urma acestuia fiiul Mihnii-vodă,
Din Ţara Muntenească sufletească roadă.
Pătru-1 cheamă pre nume şi n-are prihană,
Lăsatu-ş-au în ţară slăvită pomană
Mănăstirea ce este în deal la Gălata,
Că este pentru oaspeţ tot cu masa gata.
Stăpînit-au Moldova domnul ce-i zic lancul,
Şi cu nemulţumire i să spune Veacul.
Ştefan-vodă din Pătru, care mai sus scrie,
Tinerel ş-au domnitu-ş mică bucurie,
Că era ţara stînsă de dese războaie
Şi nu putea stăpînii domni-n bună voaie.
Stătu domn Aron-vodă, lăsat-au pomană
Svînta sa mănăstire, şi n-are prihană.
Deac-au făcut şi bine, lăsîndu-ş domnia,
După dînsul stătut-au domnul Ieremia.
Acesta de pre rudă i-i nume Movila,
Că Dumnezău ş-au tinsu-ş şi preste dîns mila.
După dînsul domnit-au şi Simeon-vodă,
Lăsat-au şi pre-acesta Dumnezău cu roadă,
Că i să ştiu cuconii sufletească viţă,
De-i făcură cu Domnul în ceri cunoştinţă.
După dinşii şi Ştefan Tomşea ce-au fapt Solca,
Domn destoinic, şi-n zile-ş au potolit holca.

Că-n zilele acelea, prin dese războaie,
Lăcuitorii ţărîi trăia cu nevoaie.
Fost-au Gaşpar, şi fost-au Radul domn pre pace,
Cu bună-nţălepciune, tuturor cum place.
Ş-Alexandru Ilíaş, dintr-a ţărîi viţă,
Au domnitu-ş în ţară, negăsînd priinţă,
Cînd păgînii aceia ce sînt dintr-Agara
Conceniia-n tot feliul ticăloasa ţara.
Barnovschi Miron-vodă are îndrăznire
La Dumnezău cu svinţii, fără de-ndoire.
Moisí voievoda,-n cerească movilă,
Cu fraţii să-i trăieşte-ntr-a lui Hristos milă.
Şi Vasilie-vodă cu domnii în rîndul
I-au dat Hristos odihnă precum i-au fost gîndul,
Cu doamnă-sa Tudosca prăvind cu dulceaţă,
Cu ale ei odrasle, pre Hristos în faţă.
Gheorghi Ştefan-vodă el încă nu-ş pierde
Nedejdea de la Domnul, ce totuş să-ncrede.
Şi pentru Ghica-vodă laudă să zice,
Că de-a rîndul cu svinţii trăieşte-n ferice.
Lui Ştefăniţă-vodă Dumnezău să-i facă
Odihneală cu domnii de viaţă, să-i placă.
Cu a sa bună maică, cu Ecaterina,
La domnul din direapta să-i fie odihna.
Evstratie Dabijea scris este la viaţă
Să trăiască cu svinţii în rînd, fără greaţă,
Cu iubita sa hiĭcă, cu doamna Maria,
Să nu li să mai stingă în veci bucuria.
Şl doamnă-sa Dahina încă să să vază
La Dumnezău în casă cu dînş, să să-ncrează.
Şi Duca-voievoda Dumnezău să-i caŭte
Sufletul cu odihnă-ntr-a sa bunătate.
Iliaş Alexandru, din domnii de ţară,
Prin săracii ce da milă ş-au tins spre ceri scara.
Şi Petriceico Ştefan-vodă ş-are parte
În ceri cu domnii ţărîi şi-ntr-a vieţii carte.
Cu luminat cinstită doamnă-sa Maria,
În ceri să le găteze Hristos bucuria.
Pui Dumitraşco-vodă bine să să zică,
Că certă pre viclenii de le dede frică.
Domnit-au după dînsul Antonie Rúset,
S-aibă cu domnii parte ş-a lui cinstit suflet,

C-au lăsatu-ş pomană cît au putut face,
Dea-i Dumnezău cu svinţii trai în ceri cu pace.
După Antoni-vodă domni iarăş Duca,
De la vlăşescul scaun venind cu porunca
De la-mpărat, să-ş şază domn bun preste ţară,
Să giudece săracii într-a ei hotară.
Dară ismailtenii a sa lăcomie
Nu vor mai părăsî-o într-a lor vecie.
Dăjdi şi biruri, prumute, barot, zaharele,
Şi cu alte dări multe, cu destule rele,
Pustiit-au Moldova ţinuturi prin toate,
Ca iadul fără saţîu să să-mple nu poate.
Dară vinovat cine-i, Domnul au-i ţara,
Cîndu-i astăz Moldova de toată ocara?
Jecuită, prădată, stricată şi arsă,
Unde-i caùţ te-mple jelea cu inemă arsă.
Nu ni-i vinovat nime pentru răutate
Ce păţim pentr-a noastre cumplite păcate,
Că la noi ş-au făcutu-ş păcatul cuibare
De giurămînturi strîmbe,-n giudeţ necăütare.
Biruieşte cu mîzda cela ce-i cu vină
Şi strică direptatea celui fără vină.
Avem şi pentru preuţ osîndă destulă,
Că-i asuprim de-i scoatem din casă sătulă,
Făcîndu-le pedeapsă şi grea supărare,
De nu mai au în ţară popii aşezare.
Că lor le este ciuca de tot să le-agiungă,
Treaba lor să le fie toată vremea-n rugă.
Altă nemic să n-aibă să le dodeiască,
Lui Dumnezău tot ceasul să stea să slujască,
Avem şi pentru farmeci la Dumnezău ură
Şi ce omul să schimbă dintr-a sa făptură,
Cu ghidúşuri, cu turcă, cuci şi cu geamale,
Tras în vale ş-alte din păgîni tocmale.
Ş-au perit biata ţară de păgînătate,
Dumnezău o va-nvie-ntr-a sa bunătate,
Să să-ntoarcă şi Svîntul la a sa moşie,
La odihna bătrînă la mitropolie.
Craiului Poloniei fără de zăbavă,
Lui Ioan al treia, să-i rămîie slavă,
Ş-a lui milostivire să să pomenească
Prin ţări, prin toată lumea-n veci să să cinstească.

Şi lui Constantin-vodă Dumnezău i-a face
Locul în rînd cu svinţii, precum i să place.
Iubitele odrasle pre urmă să-i şază
În scaun şi pre pace ţara să să-ncrează.
Şi cu boierii ţării gînd de bine s-aibă,
Să poată trăi ţara cu bună oslabă.
S-aibă de ce le zîce mulţ ai să trăiască,
Şi Dumnezău în ţară să să proslăvască.
Dă-le, Dumnezău svinte, Svîntul să le vie
În ţară în Moldova şi cu bucurie,
Ca-n zîlele bătrîne, şi fără zăbavă,
'N svînta mitropolie ce este-n Suceavă.

1681-1880
Dosoftei:*Opere,* 1878, vol. X, p. 4-9

În: *Poezie românească veche*, antologie, postfaţă, bibliografie şi glosar de Mircea Scarlat, Editura Minerva, Bucureşti, 1985.

ARTE POETICE LA ROMÂNI

Nicolae MILESCU

(c. 1636-1708)

La fel ca Udrişte Năsturel, Dosoftei, Miron Costin sau Cantemir, Nicolae Milescu îşi desfăşoară activitatea scriitoricească nu numai în spaţiul culturii române. Cunoştinţele lui de savant poliglot fac ca scrierile sale să dobîndească o recunoaştere mai largă decît cea din cadrul literaturii române. Cultura română din cea de a doua jumătate a sec. al XVII-lea îi datorează totuşi cîteva realizări de seamă, între care, cea mai importantă este traducerea *Vechiului Testament*. N.M. a mai scris, în latină, în greacă şi în slavona de redacţie rusă, un număr mare de lucrări cu caracter teologic, istoric, filosofic, memorialistic. Acestea se caracterizează printr-o compoziţie armonioasă şi o expunere erudită, cu frecvente referiri la surse antice, receptate prin intermediul ediţiilor umaniste occidentale şi prin cel al manuscriselor bizantine. O preocupare pentru expresivitatea artistică, aşa cum vom găsi la Dosoftei sau Catemir, nu întîlnim în scrisul lui Milescu. Acesta urmăreşte mai degrabă exactitatea filologică, dezvoltarea logică a temei (de exemplu, în tratatul său *Despre cele 12 sibile...*, urmînd regulile aristotelice, încearcă să definească logic natura sibilelor!), argumentaţia. Principiile retoricii, pe care Cantemir le va expune parodic în *Istoria ieroglifică*, la Milescu apar tratate enciclopedic, cu exemplificări (cap *Retorica* din tratatul *Despre cele nouă muze şi despre cele şapte arte liberale*). Predilecţia pentru *gnomele numerice* (*Aritmologhia*, după J. Alsted), pentru mijloacele *mnemotehnice*, denotă, dincolo de menirea didactică a scrierilor respective, o concepţie asupra rolului culturalizator al lucrurilor şi faptelor memorabile (*memorabilia*). Notabilă este şi predilecţia sa pentru mantică, pentru ieroglife, pentru simbolica numerelor.

CARTE ALEASĂ PE SCURT DESPRE CELE NOUĂ MUZE ŞI DESPRE CELE ŞAPTE ARTE LIBERALE[1]

Despre cele nouă muze şi despre Apolon

Vechii filosofi, vrînd să arate cum fiecărei învăţături i se cuvine să rămînă în amintire ţinîndu-se împreună cu o alta (căci, dacă învăţătura nu intră în memorie, în van ne străduim, chiar dacă citim nenumărate cărţi, şi, atunci cînd aflăm o învăţătură, dacă nu o legăm de o alta, acea învăţătură apare ca şi cum ar fi infirmă [şchioapă], pentru aceea le înfăţişau pe cele nouă muze

[1] Николай Спапфарий, Естетические трактатъı, Leningrad, Nauka, 1978, ed. O.A. Belobrova

sub chipurile a nouă fete care se ţin de mînă una cu alta, închipuind diferitele învăţături şi formînd o horă. În mijlocul lor dănţuieşte şi Apolon, adică soarele, aceasta însemnînd că, aşa după cum învăţătura este lumină şi luminează mintea, tot astfel şi soarele este lumină şi luminează lumea. Deci pentru aceasta le-au înfăţişat pe cele nouă muze ca pe nouă fete tinere, spre a se asemăna diferitelor învăţături.

Se scrie despre ele că s-au născut din tatăl Zevs, primul între zei [idoli], şi mama Mnimosini, adică *amintirea,* aşa cum se vede pînă astăzi şi pe un vechi stîlp de marmură, în Ţarigrad, lîngă malul mării. E scris pe acest stîlp, cu scriere veche elină, următorul stih: «Acesta este în amintirea soţiei lui Zevs, cea care le născu pe muze ». Şi se mai scrie cum că de la tatăl lor, primul zeu felin, Zevs, s-a născut şi vorba plină de înţeles cum că fiecărei învăţături i se cuvine să înceapă de la dumnezeu şi de acolo să lumineze. Mama lor se închipuieşte amintirii pentru că acela care învaţă mult, dar nu memorează, în zadar se chinuieşte. Căci se cuvine omului înţelept să fie desăvîrşit şi ca înţelegere şi ca amintire [ca inteligenţă şi ca memorie].

Şi se mai scrie că muzele trăiau pe muntele cel abrupt şi înalt al Eliconului, care se află pe pămîntul grecesc, pentru că şi învăţătura este înaltă ca şi muntele acela şi pentru că, cel ce vrea să urce pe munte, cu trudă o face, la fel ca şi cel ce, vrînd să înveţe, cu trudă dobîndeşte acea învăţătură. Şi aşa cum pe muntele cel înalt este linişte despre toate, aşa se cuvine şi omului înţelept să vieţuiască în linişte.

Pentru aceea mufele se mai numesc şi Eliconice; dar nu numai în muntele Eliconului [trăiesc muzele], ci şi în muntele Parnas, precum scrie, în stihuri iroice, Meletie Smotriţki în *Gramatica* sa:

Sarmate muze tinere se străduiesc, cu pasul cel dintîi,
să-şi facă lăcaş etern Parnasul.

Şi mai sînt înfăţişate [muzele] ca locuind şi în alţi mulţi munţi, ca şi pe lîngă izvoare. Aşa ca *pieriile* din ţara Macedoniei, şi alte multe nume ale lor sînt luate fie de la munţii, fie de la ţara sau de la izvoarele unde [cei vechi] şi-au închipuit că trăiesc [muzele], dar despre acestea ar fi prea lung să vorbim acum.

Cele nouă muze fiind înfăţişate în chipul a nouă fete; numele puse lor aşa sînt:

Clio, adică *slăvita,* numită astfel după faptele slăvite pe care le descrie [cîntă], este [muza] istoriei.

Caliopi, adică *melodioasa,* pentru dulcea ei cîntare.

Erato, adică *dorita* sau *îndrăgita,* fie pentru că a cîntat iubirea, fie pentru că este dorită de către toţi.

Thalia, adică *înflorită,* de la florile ascultătorilor.

Melpomena, adică *proslăvită,* căci proslăveşte.

Terpsihora, adică cea ce se veseleşte dănţuind, căci danţul înveseleşte; se mai numeşte şi cîntătoarea din citheră.

Evterpi, adică *bineîmpodobitoarea***,** care împodobeşte cu bine; se mai numeşte şi cîntătoare din trîmbiţă, fiind înfăţişată cu o trîmbiţă.

Polimnia, adică *multcîntătoarea* sau *multamintitoarea* [πολυ-μνεια sau πολ-ύμνια; primul cuvînt nu este atestat în gr., unde, pentru sensul din slavonă există cuvîntul πολύ-μνηστος; – care îşi aduce aminte multe].

Urania, adică *cereasca***,** pentru că spune despre lucrurile cereşti.

Despre numele de *muze***,** Platon filosoful scrie, în dialogul său *Cratil***,** că ar veni de la *mosh* [μοσχεύω-μόσχος–*a educa***,** dar şi *a coborî*], adică *a coborî***,** căci învăţătura vine în jos. Alţii zic că se numesc *muze* de la *mu-use* [μουν-ουσία – *din aceeaşi substanţă* sau *esenţă*], adică *împreună,* şi este în învăţătura aceasta o oarecare asemănare, dacă o pui în legătură cu faptul că toate se împreună una cu alta şi creează *[un cerc],* după cum şi muzele aici [ms. este ilustrat], cînd aduc cîntări de slavă, se ţin una de alta şi constituie un cerc.

Şi Evsevie scrie că *muză* ar veni de la *mnin* [sic; probabil pentru unul din sensurile lui *μνάομαι – a (se) strădui să înveţe ceva],* pentru că mufele, împreună, se înţeleg a fi toate învăţăturile şi înţelepciunii, iar *museon* înseamnă *şcoală.*

Prea bine scrie Virghilie, [recte Ausonius], cel dintîi şi mai slăvit creator latin, despre cele nouă mige, în aceste stihuri iroice, spunînd:

Ciio, cea de demult, cîntă vremile trecute,
Melpomeni strigă cu durere vechiu-i strigăt,
Thalia, prin dulcile-i cuvinte, alină,
Evterpi, cu-al său sunet lin, întîmplările potrivnice le îmblînzeşte,
Terpsihori, cu-a ei citheră, dorinţele le mişcă-nveselind,
Erato, cu figura-i liniştită, joacă,
Caliopi în cartea eroilor scrie versurile sale,
Urania mişcarea cerului şi-a stelelor o cîrmuieşte strîns,
Polimnia pe toate le înseamnă şi cu mîna ameninţă,
Apolon, cu puterea minţii, mişcă muzele acestea,
Şezînd în mijloc, ca un soare, pe toate le însufleţeşte.

Dar despre ele am vorbit destul. Acum să începem şi despre artele liberale.

N.M.

Arte poetice. Renaşterea, Editura Univers, Bucureşti 1986

POEME ROMÂNEŞTI ÎN LIMBI STRĂINE

Tudor ARGHEZI

Adam and Eve
Exasperated with the wilderness of solitude,
Lord God Himself wished younglings in His Heavens' altitude
And thus He contemplated what stuff to exhaust,
Perhaps some gossamer silk, silver or hoarfrost,
To shape them fully winsome, truthful, innocent.
Hence, the groundwork for brotherhood was provident.

Still Adam came out as rather slumberous and rather
Idle, unruly, vicious – my foremost great grandfather ;
Since He moulded him, as I have happened to find out,
From dust and a little spittle to anoint and sprout ;
To put to test a star scion to see whether
It suffered engrafting into the mud's leather,
Since, in weariness, spitting to the four winds, all alone,
He engendered the sky's star lights, utterly unforeknown.

But His skills failed Him in this disconcerting offspring,
Due to the wrongly-mingled dough and to besmearing,
And mind how Adam, Lord God's first son, though stinty,
Came out so unbecoming and, meseems, squinty.
Naturally, there is no such thing as photos to teach us
Whatever the primeval man's face looked like, we merely suss.
Nor has the lake's wave preserved his complexion,
When he mirrored in the sunset's reflexion.
Yet the Lord in His Almightiness,
Would stir him out of his slumberness:
He broke a true rib, a smithereen did He cleave,
And, from Adam's bone, He masterly conceived Eve.

Thus, who could ever again indulge in sluggish yawns,
Once he's got a sister, a lifemate on Heaven's lawns?
They took each other by the hand and tramped
The Holy Garden, far and wide they stamped.

Hence, do not wonder how, faltering and lubberly,
They scratched their noses from stinging nettles bitterly.

English version by **Gabriela PACHIA**

Lucian BLAGA

Biblical

To Ion Breazu

The noontide is upright. Quiescence rounds off into the blue.
Flights soar high into the skies.
Voices waste away. All creatures stop.
The calf kneels down in the cow's belly
as if in a church.

Holy Mother, you still walk and laugh to this day
along paths with fountains for turtles.
Amongst tall undraped herbs
you undress your baby
teaching him to stand.
Whenever he is fidgety
you lull him to sleep with poppy juice.

For you the world is a seal
stamped on an even deeper mystery:
therefore you never strain your mind
about anything.
In your house, by the sideboard with rare enamels,
you patiently guard day after day
the sleep of the holy child.
Winking reproachfully
you would get angry at times
when the coming and going angels
slam the doors too hard.

English version by **Gabriela PACHIA**

Geo DUMITRESCU

Romanticism

We are intelligent people – much to the heart's delight !
my friend, the verse is poison and bread's expensive and foul ;
in former times we used to talk and spit it out
and felt no sorrow when time passed, though on the prowl.

Today, it's too cold in the office and people are lean and sallow –
everyone's most compasionate and all host a mean thought.
The nights are as glassy as the eyes of the dead
and wine's less than slight to get drunk, so we're ethanol-fraught.

In former times we used to be more slow-witted and minded our business ;
we had money, time, the nostalgia for hunger – and all was well,
we merely knew that in Japan they sold cheap lightbulbs
and that our days were terribly few under the dark spell.

We are intelligent people – much to the heart's delight !
We'll have our own stories to tell about a war –
mighty fine, great, epopoeic, never-ever-seen-before,
in which, oh my !, we took part and shared whatever was in store...

My friend, I'm telling you, the verse is poison and bread's expensive,
Nonetheless I'll ask you in some five years, no shade of pedantry
(when we are slow-witted again and enjoy plenty of time):
...«Before or after our great battle's misentry?»

Tomorrow spring will arrive with plenteous futile flowers –
but the girls are typists and the stained moon's poison-wrought,
the nights are as glassy as the eyes of the dead
and wine's less than slight to get drunk, so you're ethanol-fraught.

How Many Truths...

Can I have the bill, please? I must be going now.
I close one eye and I see
outstanding sound truths. I unclose it,
and things turn smaller,
and, with two eyes, I can behold
less than with one eye,

and, with two eyes, I can perceive half
of whatever I can see with one eye...

The bill, please ! I've got nothing else
to ask for – a volatile jellyfish
is dwelling my cranium –
and I must be going now, though discerning less,
and I should behold as little as possible
so that I might still be allowed to sit at table –
and there's no more left but an undefiled
blue, whereon we can settle
our clearest answers:

Yes, I admit, I'm aware that people possess,
as a rule,
two legs, two arms,
a pair of eyes and only one forehead –
and there's hardly anything else that I know.
I know that people breed,
as a rule,
through love, in twosomes –
and there's hardly anything else that I know.

Therefore, stop asking me further questions –
I know no more than that. The bill, please !
And turn off at once this hellish,
cruelly stirring lamp
which strikes my eyes !...
I've confessed everything, I swear ! After all,
how many truths does a man consist of?...
The bill, please !
You, dirty feet,
stay outside !...

December 1965; February 1966

English version by **Gabriela PACHIA**

Nichita STĂNESCU

Mood

You're not alive. I'm not alive.
Air and earth that contrive.
Should I surrender, you'd withdraw your lores
into the throat of a lion that roars.

Oh, thus holding each other's hand, – outguess
your being my most suave and trainless mistress,
we'd walk, we'd float, and we'd transgress
this law that could make us digress.

Isn't it true
that you've long forgotten my face
A green wave licking the sand's pace...
Fetch the dice to cast my face's lot !
I fear that for the eternity of an hour
we might be dead in our own time slot.

To Buy a Dog

The angel showed up and said to me,
"Won't you buy a dog?"
I felt unable to answer him.
The words I could barely scream back were
barking.
"Won't you buy a dog?"
the angel asked me, holding in his arms
my barking
heart,
wagging its left side as if it were a tail.
"Won't you buy a dog?"
the angel asked me
while my heart
was wagging its blood as if it were a tail.

English version by **Gabriela PACHIA**

Marin SORESCU

For As Much As One Life
grab each dayspan's tray
with both hands
and pass everyone in their turn
along this counter window

there's more than enough sun
for everybody
there's more than enough sky
there's more than enough moon

the earth exudes fragrances
of good luck of happiness of glory
which tantalisingly tickle your nostrils

so don't be too frugal
live to your hearts' desire
the prices are derisory

for instance for as much as one life
you can acquire
the most beauteous woman
plus one bread bun

We've Got Acquainted
We've got acquainted with each other,
One day we met
On the Earth,
I was walking on one side
You – on the other side.

You were this, that, and the other,
Oh, you were just like every other woman,
See, I've kept your face
In mind.

I was so thrilled
And wholeheartedly told you something,
Yet there was no way you could hear me.

Since cars were ceaselessly passing between us,
Likewise, rivers and particularly mountains,
And the entire globe.

You looked me in the eye,
Still, guess what?
Night had just fallen
In my hemisphere.

You reached out your hand: you met a cloud.
I wrapped my arms around a leaf's shoulders.

English version by **Gabriela PACHIA**

Cezar BALTAG

Remember

I know a rumour by heart,
every instant casts the day:
what will be has played its part,
what was once will redisplay.

The ephemeral will lay
on the second all its art.
What was once will redisplay,
what will be has played its part.

Who could build their stay and chart
within oblivion's play?
Has 'what will be' played its part?
Will 'what was once' redisplay?

And that sublime rustle thereafter
like a child's lighthearted laughter:
haveil havulim hacoil haveil...?

English version by **Gabriela PACHIA**

Gheorghe PITUŢ

Reverse

Do the ideas that become propellers have
something of the sun in their quintessence rev?
A hothead built and spurred on by tipsy clouds
hurls thunderbolts upon Babylon's wall bounds
with the farthest news – for a twinkling's imperium
the burg is redeemed through a deadly delirium ;
fifty streets and forty thousand people panned
pour forth upon the fields as if they were spanned
and they stop if there's a chance and there still is
and stand stone-still as if salt-pillared behind Loth:
at night the few survivors come into sight
and say: be they our own race or of foreign rite,
though they are equally dead. And here I come
with my sad lament like an atheist's strum
and revolt in some nice words subtly swirled
against us, against you, against the former world,
so I scream with my whole being: errors must be
all things which tear out flowers from the flesh devotee
since the science of death gets much better spellers
due to the ideas that become propellers.

Köln, January 1972
English version by **Gabriela PACHIA**

Gabriela PACHIA

No Anesthesia

Jagged roofs bewitchingly shoot at celestial plunders,
no more bedrock for crystal palaces to work wonders,

ultrapolemic chimneys tear hothouses of tieffel heavens,
apathetic assemblies admire the pink Arnold Ziffel, the ravens...

In tiled dens, the night life jingles chains and talents,
pregnant enzymes rush to hoard up pearls in chests from tenants,

hyenas nose out – fettered in ferns – princely ideas
that might ingrain serendipitous gems in their hymns and corneas,

the boss-eyed sordid thought insatiably bestirs and wrestles
with the she-bear wrought on fatiguing class battle vessels...

I truly fear I'll drift away from my palate treasure,
I might estrange my sparrows and my pillared hill of measure,

I fear I'll become an atheist – no anesthesia injections –
and I'll gad about and around at trophy rock auctions...

Spiteful of world's wooden heart, I'd be a blue-collared titmouse,
a serene grafting stock, no feather of endemic mud and louse!

O, moon – spoilt haze –, enmesh me into your glacial lace,
let me read white eclogues from your lacerated face,

on hallowed prayer trays, raise me up as the abyss heading
to charm away the soot from the earth's eyebrow embedding !

English version by **Gabriela PACHIA**

Ion PACHIA TATOMIRESCU

On the Condition of the *Planetary Poem*

Mr. Cantemir, the *Planetary Poem*
is the cool and flavoured pulp of the peach,
protecting the fruit stone-Earth – only the worm-people,
within its core, deny its existence devouring it...
Oh, Encyclopaedicus, the *Planetary Poem*
is a neuron glove which the Earth wears
while walking and which she holds out to her fellows
on the lily alleys of the galaxy...
Mr. Cantemir, you can feel the *Planetary Poem*
only when the thirsty beam crosses the dew
drops and when your cortex dresses in the rainbow's shirt
as a bridegroom ; when the ozone booms in the volcano
crater gushing the incendiary rocks into the whole
copper space ; when the tectonic plates satanically dance,
kissed by the great sphere of flame ; when the Man-of-Gold
pins the branch of the blossomed apricot tree,

or of the everlastingly green fir tree, in the wild
locks of the Sun's Sister, the milk foam sister... !

The *Planetary Poem* doesn't show *Itself*
when the typhoon-worm looms on the horizon, when blood
shoots like geysers out of gazelle bodies splashing
the fangs and the mane of the lion roaring with pleasure,
when the wolf breaks the white lamb's ribs with its strong
jaws, when the ash-hawk chops the flight of the azure dove,
when the ankle boot crushes the red, the white, the yellow,
the black carnation, when the cripple man drags himself
along, his hand begging, in dining cars, on the pavements
of luxury-glory, when the leper still sticks his fingers
on the white-pinkish thigh, in some private hotel,
maiming Aphrodite, when the Poet's sweetheart comes
with the syphilis flower on her lips, when libidinous
gangsters, when hysterical rubber policemen,
with swastikas newly taken from safes, pull
the Poet out of his pure white sheets and drag him
through mire, along walls covered with pus
or with gummy lichens, since he has raised his voice
against the corrupted angels and God's myopia,
since he has not agreed to be trampled underfoot
by a hairy gipsy woman jostling to advance in the queue,
for the sun's milk ; since he has spoken out the truth
on the tram or on the tube, near a tall agent,
wearing glasses and a whitish goatee ; since he has claimed
an equal share of the sky ; since he has disturbed
a meeting of the cockroaches in the Queen's
night kitchen, also interrupting the shining jazz
disco of the potatoes, of the green peppers,
of the savoury stalks – which had not taken part in
the big parade of the stuffed cabbage leaves garnished
with atomic mushrooms ; since at dawn, after the nightingale's
warbles, he stopped in the square and heartily relieved
himself on the bronze statue of the big-bellied Emperor,
by whose orders his friends had been put in shackles
and his skylarks had been chained up ; since he has refused
to carry bird dung, sperm, guano in the font of the cathedral
dressed in green gold, to the main biomass power plant

of the faculties for cockroaches, since he has spat at
the demagogic politician, at the honoured swine, mounted
in the pulpit of the white-houses, or of the black ones ;
since he has invented the machine for making minced balls
out of the neutron bomb chickens ; since he has put on
the supersonic pyjamas during the interminable assembly of
the United-Great-Atomic-Powers which were discussing
the sauce-project of the exciting tall stories about disarmament ;
since he has discovered the light unpolluted and unspotted
by flies ; since he has released the virus which can eradicate
madness, the Mafia, swindling, injustice; since he knows
the way which can take us to the Perfection Age in *Edenequitterra*... !

It's high time we harvested the flashes of lightning
like ears of grass. Time we peacefully relished the ozone
cherries, near cosmic waterfalls. It's high time we painted
the sky as pure as our hearts, time we set the sunflower
in the heavens and on the roof of the mouth.
Oh, Encyclopaedicus, it's high time we got married to
perfection under the wings of the iron eagles and in seeds.
Time we set free the air for bees even from cannon barrels.
Time we venerated the snow of lilies and of cherry trees lying
under tank tracks. Time we broke loose the rainbow's younglings
from the stone-hard maws of the meteo-tectonic missiles.
It's high time we threw off for good the balaclavas
with which we haunt our children's dreams... ! It's high time
we harvested the perfumed grass of the flashes of lightning
inside our brain... ! Time we peacefully relished the oxygen
oranges, the ozone sour cherries near heavenly waterfalls... !

Otherwise, the *Planetary Poem* won't show Itself
to the end of time, Mr. Cantemir – yes, *It* has never
sat down with the cancer to the Poet's snow-bound table... !

English version by **Gabriela PACHIA**

Ana BLANDIANA

ARCHITEKTÚRA V POHYBE

Túto architektúru v pohybe
Ustavične sa obrodzujúcu a umierajúcu,
Tento kláštor, ktorý sa šinie ku mne,
Približuje sa, zväčšuje sa a rastie a hľa,
Vyhadzuje sa do vzduchu,
S penovými klenbami a kupolami
Akoby visiacimi kapucňami-korunami,
Pomaly sa rozprašuje, prevaľuje sa,
Rozptyľuje sa do mračna medúz, rias a krabov
A steká do zeme?

Kto by mohol dakedy premeniť na kameň
Tento priveľmi živý pohyb, aby neumrel
A aby sa už viac nezrodil priveľmi smrteľným,
Kto by mohol zakričať vlnám "Stojte!"
A vodám, aby už neboli morom,
A tomuto ustavične sa v samom sebe ako v ozvene
Rúcajúcemu kláštoru
Vyliahnuť skostnatené stĺpy
V okolitom vzduchu ako vo vajci?

ZAVRETÉ KOSTOLY

Ako domy, ktorých majiteľ odišiel,
A nepovedal ako na dlho,
A nezanechal adresu.
Naokolo mesto
Krúži električkami a bicyklami,
Klaxónmi, reklamami,
Náhliaci sa obyvatelia
Predávajú a kupujú, predávajú a kupujú,
Jedia cestou
A kedy- tedy sa unavení
Pristavia na kávu
Pri stolíku na chodníku
Neďaleko katedrály z 11. storočia,
Na ktorú sa pozerajú, ale nevidia ju,
Pretože hovoria do telefónu,
A ani sa nepýtajú

Kto to kedysi býval
V takom veľkom dome.

ZAŽÍHAJÚC V SEBE SVETLO
Zažíhajúc v sebe svetlo,
Stemnie všetko naokolo,
Keď sa priblížia zore,
U mňa sa zvečerí
Nedokážem vidieť aj von
Aj dnu zároveň.
Plody, kvety, zvery
Dokážem vymyslieť, iba keď ich nenachádzam.
Nič z toho, čo ukrývam, nežije
Mimo mojich medzí.
Nenaruší sa nikdy, nikdy
Dokonalá rovnováha,
Ktorá spí medzi svetom
A mojou dušou?
Iba preto, že nejestvuje navonok,
Tak jasne vidím v sebe Hospodina?

BALADA
Pane,
Pokiaľ
A kto
Vás poznal,
Onemie.
Z dlane rozdáva slová
Krmivo pre vtákov,
Pre seba
Neponechá
Ani len modlitbu,
Ani len nadávku,
Sám zostane
A bez úhony
Ako nenarodený.
Písmená-kôstky,
Háje-slabiky,
Slová-ročné obdobia
Oči vtesnajú,

Ale
Nadarmo –
V jeho slze sa
Iba včely
Dokážu napájať,
Iba motýle sa
Môžu pochovať.

ĽADOVÝ ORGAN
Však?
Je to hudba
Ľadového organu,
Ktorý mi trčí zo strechy.
Nedokážem rozlíšiť
Žiadny zvuk,
Ale viem,
Som presvedčená,
Že nie je možné
Nič nepočuť,
A ani to, aby tento dokonalý
A tak náhle miznúci
Nástroj
Bol vymyslený
Iba
Pre ktovie akého
Nevideného, vzdialeného,
Nevšímavého
Poslucháča.

OSLŇUJÚCE ZVIERA
je tiež telom,
Ak ho vytrhneš, zlomí sa
A krváca –
Nikdy ste nevideli
Kusisko svetla
Zahodené na kraji neba
Už aj nahnívajúce?
Alebo ste nikdy nepocítili
Vôňu krvi
Potoka potichu stekajúceho

Z lúča,
Pripraveného sa potkýnať
Od kameňa ku kameňu,
A nepomysleli ste si vtedy
Na tam precítenú
Božskú bolesť
V srdci svetov,
Kde oslňujúce
A vo večnosti ranené zviera
Nás všetkých udržiava
Nažive?

NECHAJME SLOVÁ PADAŤ
Nechajme slová padať
Iba ako plody, iba ako listy,
Iba tie, v ktorých dozrela smrť.
Dajme im padnúť už
Takmer hnilým,
Svojou dužinou sotva haliacim
Posvätné kosti.
Nahá rozštiepená kôstka,
Ako mesiac vo zvädnutých oblakoch,
Možno by sa tak prikradla k zemi...

Traduceri în limba slovacă de **Dagmar Mária ANOCA**

Grigore VIERU

Kleine Ballade

Für Marin Sorescu

Mich
liebten alle Frauen.
Ich fühle mich stark und allein.
Wie Meister Manole
wagte ich
einen Bau zu errichten
welcher ewig dauern soll.
Ich begann die Arbeit
und habe sie alle
zu mir gerufen:

Marie, Anna,
Alexandra, Johanna.
Die als erste ankommen wird
werde ich in die Mauer mauern.
Aber von alle Frauen
ist eine einzige gekommen:
Mutter.
– Hast Du mich gerufen,
Sohn?!

Traducere în limba germană: **Mircea M. POP**

Laurian LODOABĂ

Neun Ketten
Dem Erdboden bin ich stets näher,
den ich durch Jahre betreten,
mit den Füßen beschritten habe,
ohne dass er sich mit mir überworfen hätte..

Ich bin immer näher
vom Schilf der Teiche,
von den Nestern der Stille,
ohne sie zu berühren.

Ich bin immer näher
von den blauen Libellen,
von den leuchtenden Seerosen des Teiches
und immer weiter von dem Spuk einer
kühlen Sonne.

Ich bin immer näher
von den Muscheln, die durch den kühlen Lehmnavigieren..
auf den von ihnen gekannten und von mir
nicht gekannten Wegen.

Ich bin von deinem Blute,
das sich nun in mir verteilt,
immer weiter
entfent....

Das fällige Alter
Eines Tages verfüge ich über viele Altersstufen;
am Ende des Tages bin ich ein Gefangener
meines eigenen Körpers.

Unter dem bleiernen Schuppenmantel
Der Wind liebkost die Spitzen derwilden Gräser;
die Früchte und Blätter des Feigenbaumes sieden
im Auge des Holzes stets grüner werdend;
jeden Morgenentzücken mir die Sonnenvögel
meinen akustischen Nerv mit ihren Synphonien.
Es ist Zeit für den Dichter, Abschied zu nehmen
vom Garten mit den Kirschblüten,
vom wilden Grün,
unter dem
lediglich die Erwinnerungen murmeln.

Familienalbum
und der Regen brodelete in einer Wasserrinne;
durch die neblige Luft habe ich dich erspäht:
Du schwebtest in einer Lichtbilderanfertigung.

Wie ein bleiernes Augenlid.
für Simina
Ich schließe die Augen;
über mich
glitten die Launen der Jahreszeiten,
wie eine Walze
bereinigten sie alles unterwegs –
vom ersten Kuss
bis zum letzten
unter einem stets fremder werdenden Himmel.
Es ist das letzte Mal,
dass ich die Rosen in Blüte erblicke,
wie die Kirschen reifen
Tag für Tag –
durch ein Fenster,
durch das die Sonne
sich von mir entfernt...

und die Tränen quillen häufiger.
Ich sehne mich nach dem Himmel meiner Kindheit,
verschwunden wie ein zerissener Vorhang
vom Fenster, durch das ich dich noch wahrnehme –
vielleicht das letzte Mal.
Die Kirschen reifen
jedes Jahr,
mit jeder Minute,
mit jeder Sekunde,
immer langsamer,
und plötzlich dann
glitt die Dunkelheit
wie ein bleiernes Augenlid über mich.

Herz aus Metall
An meinem Hausschlüssel
hängt
ein Herz aus Metall,
das wie ein Pendel schlägt,
wenn du außer Hauses bist
(bist im wilden Grün des Gartens).
Die Herzspitze aus Metall
spüre ich immer näher...
im Augenblick
wenn unsere Herzen
sich fürchten, noch zu schlagen.

Versiunea în limba germană de **Hans DAMA**

Adi CRISTI

Lektion der Akrobatik
Welle kommt nach Welle
schlürft an deinem Körper auf den Sand

das Meer wird so
zu deinem geschlürften Körper
und du bist das blaue Meer
über welchem meine Lippen fliegen lernen
und tauchen.

Wenn ich mich in deinen Namen verliere
sollen wir dieses Gedicht erproben
wie einen neuen Tanz
mit hochgestreckten Hände
mit wiegenden Hüften
mit eingezogenem Bauch
Eroberer
verlockender Kreise.

ich werde auf deinen Körper alle Silben
deines Namens legen
und ich werde sie mischen
im Rhythmus einer Musik
die nur ich kenne
oder

wenn die Stille so geräuschvoll ist
wenn ich mich durch dich verliere
wie in einem Kloster
viel näher am Himmel
als die Ausdehnung deiner Liebkosungen
diese Erdzunge
mitten in diesem Gedicht?

Traducere în limba germană: **Mircea M. POP** şi **Joachim SCHWIETZKE**

Constantin NOVĂCESCU

***

oyes cómo late
una pávida letanía
hacia el fuego inmóvil

vivo brillante

que sea la epoptia
delunorequetebueno

el derrame de la luz última
sobre el extraño ciego

que sea la invocación
para la iluminación
para el desprendimiento

los tamices del cielo ciernen
almas

***

siempre despiertas bajo bóvedas
de flores sin nombre
buscas el signo escondido

(la huella del paso del extraño
no es guía)

piedras con escritos
apenas titilan en el crepúsculo
tal vez esté abierto el rato

cada vez más lejos
ves ardiendo el horizonte

***

me has olvidado Señor
al borde del vacío

en los peldaños de la escalera de ceniza
en el camino quebrado en trizas de espejo

ciego en la luz
del semblante esfumado

sólo el ángel en el horizonte
llena el gran silencio

***
cuando las palabras se extinguen
en el agua pura
vaho de oro
crudas fragancias
sobre el athanor

nievan
en el ocaso
como un signo
aliciente de traspaso

más allá del gran silencio

el vuelo

***
conmovido por la quietud del círculo
petrificado en un punto

en la línea del horizonte
esperando
tú

Versiunea în limba spaniolă de **Mihai-Gruia NOVAC**

Marius CHELARU

Le Christ
devant nous
invisible pour tous
se tient le Christ

triste
Il récite les écritures
dans le vide

Il chuchote
Je suis le Christ
je porte la douleur du monde
ensanglanté par une nouvelle guerre
je porte le bonheur du monde
dans le sourire du dernier nouveau-né
je porte le soleil
et les fleurs
et le désir de rêver
j'ai le droit de rêver
le vôtre est de croire
ou pas

Je suis le Christ
chuchote-t-Il tristement
dans mon cœur
chuchotent toutes les amours du monde
dans mes veines
coule le sang des êtres assassinés
et de ceux encore à naître
dans mes mains
se plantent les clous de votre indifférence

Je suis le Christ
de mon cœur
s'écoulent les rivières du paradis
s'élèvent les roses de l'amour
dans mon cœur
tous vous vivez
vous qui me voyez
vous qui êtes sourds
dans ma poésie
habite le Seigneur
qui baigne ses pensées
en chacune de vos larmes

Je suis le Christ

Traduction de **Jean PONCET** et **Elena-Brânduşa STEICIUC**

Cassian Maria SPIRIDON

CE QUE DIT LE BOUFFON

j'habite en moi dans une sorte d'indifférence
j'occupe mon corps
        j'occupe ma chair
je traverse l'espace
        sans lever courant d'air ni vague de froid
dans mon sillage
        nul papier ne s'envole
je palpe le vide
        ou bien le traverse

*
soudain
        mon cœur s'est
dissous dans le ciel
        et il a neigé
de lourds flocons
de sorte que j'aurais juré
m'être fait lac
        presque lac
dans lequel ma blanche main gelait

*
dans la nuit arrive à pas léger comme d'une ombre
        mon âme
sur ses épaules une tête blême
        aux cheveux de cendre
elle se meut dans la chambre vide
respirant à peine

caché derrière les livres j'entends son souffle
alors terrorisé je cherche le Livre
et je l'ouvre

*
la balle coulée pour mon cœur
va errant de par le monde
elle me cherche inlassable

enfermée en quelques dossiers
portant trois ou quatre paraphes
par lesquels la loi a dicté
que soient moulés quelques grammes de plomb

*

je traîne mon ombre et son mal
secrète/ marbrée de traces violacées
lacérée par les brins d'herbe
lapidée par les cailloux

je traîne mon ombre et le mal
qui l'oppresse/ vent chargé de toute la poussière du jour
de toute la poussière de la nuit
le mal du vide

je traîne mon ombre comme une lumière
montée au ciel
couverte de cendre/ bannie
mon âme suit

*

ce qui importe c'est
de continuer
à s'essuyer les semelles
sur le dos des autres
sans envier quiconque
de ne pas s'inquiéter
la bouche se laisse voir
les dents se laissent entendre

ce qui importe c'est
le premier pas
demain je trouverai la porte de la chambre/ arrachée
des papiers éparpillés dans toute la plaine
des cygnes incapables de voler
des taches sur la face invisible
des poèmes suicidés

Traduction de **Jean PONCET**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

„Ginyu", nr. 83, 20.07.2019

Acest număr, care este şi sub semnul conferinţei care va avea loc în septembrie 2019, în Japonia, cu tema Haiku Future/ Haiku World, are, ca de obicei, un sumar bogat.

Se deschide cu premiul Ginyu Ban'ya Natsuishi 2019, acordat lui Nobuyuki Kawaguchi, continuînd cu: un ciclu de poeme (White Crayon), al lui Ban'ya, recenzii despre cărţile lui Ban'ya ş.a. semnate de Hinako Abe, Hashow Hasegawa, Saki Inui, Jisei Shimizu, poeme ale unor autori mongoli, un meeting report semnat de Sayumi Kamakura, eseuri poeme ş.a. şi, în final, Ginyu Haiku Gallery.

Oferim, în versiunea română, câteva poeme ale unor autori, conform regulii, care nu au mai fost publicaţi în „Poezia": Shigeshi Hara (Japonia) – „Un munte furios în flăcări/ în sud/ anotimpul topirii zăpezii"; Mariko Nagai (Japonia) – „Pianissimo:/ un pui de vrabie/ vrea să vină mai aproape"; Irish D. Torres (Filipine) – „un veşmînt negru/ îmi ascunde/ inocenţa"; Malequl Hoque (Bangladeş) – „Inimi secate/ plaje vîntoase în/ nopţi furtunoase".

*

Între 6-9 iunie anul acesta revista „Poezia" a participat la o serie de evenimente care au avut loc la Sofia, anume „Days of Eastern art and spirituality 6-9 iunie 2019", în cadrul unui proiect intitulat Perception of Eastern Spirituality in Europe", fondat de „Marie Skłodowska-Curie Action", Horizon 2020, sub egida Comisiei Europene, organizat de Antoaneta Nikolova, Universitatea din Leipzig, Universitatea de Sud-Vest, Blagoevgrad, Departamentele de Studii chineze, „Classical East", Studii japoneze, specialitatea trans-departamentală „Asia de Sud, Est şi Sud-Est" şi „Centrul pentru limbi şi culturi orientale" al Universităţii „Sf. Kliment Ohridski" din Sofia, Haiku Club Sofia.

De acolo am venit şi cu mai multe cărţi şi ale autorilor bulgari, dar nu numai. Parte le vom prezenta în „Biblioteca haiku".

*

Zdravko Karakehayov, *Windmill sails*, 3D haiku, ediţie bulgară-engleză, ilustraţii: Irina Karakehayova, design Yana Levieva, Sofia, 2019, 60 p.

Zdravko Karakehayov este profesor de informatică şi tehnică de calcul. Actualmente predă în Bulgaria, iar anterior a lucrat în Danemarca, SUA. Doctor în ştiinţe informatice, a publicat cărţi în domeniu în SUA, dar şi un volum de poezie în 2000, şi unul de haiku, aceasta la care facem acum referire, în 2019.

În cartea aceasta Zdravko apelează la o gamă variată de procedee, de la intertextualitate/ livresc la aranjamentul în pagină (gen „to be or not to be" – „o noapte în nordul ţării a fi sau a nu fi"; plutind pe suprafaţă „lacul lebedelor"; „crengi goale străin pe ţărm") la imagistică „3D", cum sunt cele câteva poeme în care primul şi ultimul vers încadrează un cerc/ inel/ formă rotundă ori jocuri de cuvinte diverse. Tematica este la fel de variată, de la istorie/ felul în care o văd generaţiile părinţi/ copii („balade şi gloanţe/ uniforma tatălui meu"; „tunul din parc/ unde/ uneori ne întâlnim"), amintiri din diverse perioade ale vieţii ş.a. Din punct de vedere stilistic/ formal, dar şi tematic, Zdravko este mai curând adeptul manierei moderne de abordare, rareori putând vorbi de 5-7-5 sau chiar de kigo/ keyword. Cu toate acestea, are un mod al său de a reda acel moment care poate surprinde, atât de discutatul „spirit haiku".

Cu această primă carte de haiku a sa, din câte ştiu, Zdravko este un autor (de altfel premiat la diverse concursuri de gen) care sigur va „recidiva".

*

Ludmila Balabanova*,* Sunflower field*, haibun, ediție bulgară-engleză, ilustrații: Irina Karakehayova, cuvinte pe coperta a patra: Bruce Ross, J. Zimmerman, Sofia, 2019, 64 p.*

Despre Ludmila Balabanova (inginer informatician, dar cu un doctorat în literatură), scriitor cunoscut în ţara sa dar şi peste hotare, în mediile haiku (iar în Bulgaria nu numai) cititorii noştri au aflat, în timp, câte ceva despre alte cărţi, activitatea sa în domeniul liricii de sorginte niponă ş.a. iar, recent, am publicat un interviu cu ea în revista noastră.

Cartea de faţă este deschisă de un preambul în care autoarea scrie cum vede ce înseamnă haibun şi cum consideră că ar trebui să fie scris acest gen literar japonez. Proza din textele haibun înseamnă câteva rânduri (cel mai mult sub 20 – două-trei depăşind –, cel mai puţin 3), însoţită fiind cel mai adesea de un poem, dar uneori şi de două, scrie fie în stilul în care ne-am obişnuit, pe trei linii, fie dintr-o linie, în majoritatea lor, şi din punct de vedere formal mai ales în manieră modernă, neţinându-se aproape de regula 5-7-5. Pe de altă parte, dacă ne uităm pe total la carte, la cele 21 de haibunuri, pare mai curând, tematic şi ca mod de aşezare a prozei lângă poem, că dă o imagine mai ales spre clasic, de meditaţie, de apropiere de sinele în consonanţă cu timpul şi spaţiul.

Încheiem cu un scurt haibun intitulat *Împărţire*

„O prietenă mi-a povestit despre divorţul ei. Cel mai trist lucru *a spus ea* este împărţirea a ce a fost până ieri „al nostru" la „al tău" şi „al meu"*.*

Împărţim luna
partea luminată pentru tine
cea întunecată pentru mine".

*

Dilyana Georgieva, Vessislava Savova*, Whimsies*, rengay poetry, prefață: David Lanoue, cuvânt de început: Petar Chouhov, cuvânt de final: Iliyana Stoyanova, Sofia, 2018, 70 p.

Dilyana Georgieva (absolventă de studii clasice, la New Bulgarian University, de Studii culturale comparative, la Universitatea „Sf. Klimenti", și cântăreață de operă) și Vessislava Savova (absolventă a facultății de filologie, specializare în limba engleză), membre ale „Haiku union" din Bulgaria, nu sunt la prima colaborare în volum. În 2014 au publicat, împreună cu Darina Deneva, un volum trilingv de haiku. Interesantă este și prefața lui David Lanoue (cu care am discutat la Sofia despre viziunea sa despre poemele colaborative de sorginte niponă și cum funcționează ele azi, la care, probabil, vom mai reveni).

Notând că un poem rengay abordează o singură temă, iar maniera în care au alcătuit cartea de față ne arată două autoare de lirică de sorginte niponă cu potențial, cu spirit, și care lucrează bine împreună. Volumul de față (al cărui titlu s-ar putea traduce ca „Hachițe" sau „Fițe") cuprinde o succesiune de poeme rengay (uneori cu poeme stil haiku) alcătuite în tandem, pe teme din cele mai diverse, cu subtile tușe ironice, de umor.

Încheiem, spre exemplificare, cu un poem intitulat Crăciun bulgăresc: „Crăciun bulgăresc/ treptat readuce zâmbetele/ atât copiilor cât și părinților (d)/ neaua se topește/ în jurul crizantemelor (v)/ muzica de vacanță/ acoperă/ veștile bune și rele (d)/ desenez inimi/ pe fereastra aburită/ și le stric (v)/ primele delicatețe de pe masă/ în gura câinelui (d)/ un clopoțel/ vecinul îmi aduce/ plăcintă de bostan (v).

*

Alexandra Ivoylova, Zlatka Timenova, *Des traces de vent, Traces of wind*, ediție trilingvă bulgară-franceză-engleză,versiunea franceză: A. Ivoylova, Z. Timenova, corectura pentru limba franceză: Sidonia Pojarlieva și Thérèse Bals, versiunea engleză: Chilijana Halacheva-Russeva, ilustrația copertei A. Ivoylova, Sofia, 2019, 112 p.

A. Ivoylova, mai ales, și Z. Timenova sunt două autoare despre care am mai vorbit în „Biblioteca haiku". De data aceasta volumul este deschis cu o pagină de poeme semnată de Casimiro de Brito (în spaniolă și bulgară), ca o „dedicație/ apreciere" pentru cele două autoare. Ca, de altfel, cei mai mulți autori bulgari de lirică de sorginte niponă de azi, și cele două păstrează parte din „regulile" clasice, folosite de la caz la caz, mai rar 5-7-5. Fiecare pagină conține câte un poem al unei autoare, în cele trei limbi, bulgară, franceză și engleză, tematica una variată, dar mai ales legată de natură și universul personal. Rareori se depărtează de la acest univers tematic; de pildă: „Un suk[1]/

[1] Piață în orașele arabe.

un vârtej de culori/ şi de mustăţi" (ZT); „restaurantul Taj Mahal/ străzile sunt înmiresmate/ de ierburi". Două autoare ale căror poeme denotă sensibilitate, atenţie la detaliu şi capacitatea de a surprinde momente aparte.

Încheiem cu două poeme: „Vântul/ împrăştie/ până şi umbrele" (Z.T.); „o fotografie veche/ pe piatra de mormânt a bunicului/ litere străine".

*

* *

Eiji Yoshikawa, *Taiko*, traducere: Mihnea Columbeanu, Editura Polirom, Iaşi, 2007, vol. I+II, 692 + 540 p.

Semnalăm, pe scurt (pe larg în „Convorbiri literare") o carte a unuia din cei mai importanţi autori japonezi de romane istorice, Eiji Yoshikawa (1892-1962). A scris, între altele, două romane foarte cunoscute. Primul – *Miyamoto Musashi* (semnalat şi aici); al doilea – *Taiko* (în engleză *Taiko: An Epic Novel of War and Glory in Feudal Japan*), este despre o perioadă frământată din istoria Japoniei măcinată de lupte, până la bătălia de la Sekigahara.

Personajele de prim plan ale acestei „poveşti" complexe, ample, pe mai multe planuri, cu mai multe centre narative sunt Toyotomi Hideyoshi, Oda Nobunaga, Togukawa Ieyasu, apoi şi altele, mai mult sau mai puţin cunoscute din istorie/ diverse relatări sau poate chiar imaginare, cărora autorul le acordă un loc sau altul. Cei trei au luptat, fiecare în felul lui, pentru unificarea ţării în perioada tulbure de la finalul secolului XVI, când şogunatul era slăbit, clanurile se ciocneau pentru supremaţie, castelele erau distruse, satele şi oraşele arse, oamenii ajungeau pe drumuri. Yoshikawa îşi conduce naraţiunea pe mai multe paliere, atât centrate pe cele trei personaje de prim-plan, cât şi, de pildă, dacă ne oprim la anturajul lui Hideyoshi, pe Nene, soţia sa, ori sora sa, Oyu ş.a. Ori „povestea" lui Nobunaga, brutal, a cărui furie era devastatoare, sau a lui Mitsushide, care l-a trădat, ori a distrugerii Casei Takeda ori… Dar, înainte de toate, e „povestea" lui Hideyoshi, care şi-a construit un destin aparte, şi a reuşit să transforme cu totul o ţară.

De la început, autorul îşi caracterizează sugestiv personajele şi printr-o veche poezie japoneză, „cunoscută oricărui şcolar", care vorbeşte despre cei trei mari lideri şi răspunsul lor la întrebarea ce ar face când „o pasăre nu vrea să cânte": „Nobunaga răspunde: «Ucide-o!»/ Hideyoshi: «Fă-o să *vrea* să cânte.»/ Ieyasu: «Aşteaptă.»". Astfel s-au petrecut lucrurile, metaforic vorbind, şi în această amplă frescă a lumii japoneze din perioada destrămării shogunatului Ashikaga şi fărâmiţării ei funcţie de interese şi orgolii diverse, până ce Hideyoshi a făcut „pasărea" să vrea să cânte, unificând ţara, lăsând „în urma lui o moştenire a cărei splendoare încă mai dăinuie în amintire ca o Epocă de Aur". Ieyasu Togukawa a aşteptat cu răbdare ca astrele să se aşeze cum îi era la îndemână şi apoi să preia o Japonie mai puternică, unită.

*

* *

Vasile Moldovan, *Între cer şi pământ/ Between sky and heaven*, versiunea în limba engleză: Magdalena Dale, coperta: Victor Ilie, Editura Societăţii Scriitorilor români, Bucureşti, 2019, 76 p.

Cu Vasile Moldovan, fost preşedinte al Societăţii Române de Haiku din Bucureşti, actualmente în staff-ul revistei „Haiku", editată de aceeaşi societate, am colaborat la diverse alte proiecte. Am vorbit şi despre activitatea sa pe plan naţional dar şi internaţional, am semnalat aproape toate cărţile sale, fie că este vorba despre lirică de sorginte niponă, fie de alte genuri. La fel, şi numele Magdalenei Dale, cea care semnează traducerea, este unui cunoscut cititorilor noştri de la primele semnalări din această rubrică. De aceea acum semnalăm doar, succint, această nouă carte a lui Vasile Moldovan, una de tanka (dar în care se vede pana autorului de haiku), pusă sub semnul unui moto (în fapt un poem): „De mii de ori/ ciocârlia încearcă/ s-ajungă la cer/ dar întotdeauna/ se întoarce". Textele din carte sunt grupate în secţiunile: *Vis şi coşmar, Ars poetica, Ieşirea din timp, Între cer şi pământ, Muntele sacru, Acasă, În grădină, De dragoste, Povestiri fără happy end, Quo vadis Domine?*, şi, în final, o scurtă „fişă" de autor. Şi în această carte, din punct de vedere formal, autorul caută, cu unele excepţii, să respecte pe cât posibil cerinţele formale ale genului (în special 5-7-5-7-7). Tematica, pe de altă parte, nu ese numai iubirea/ dorul de persoana iubită, ci mai variată, de la amintiri din copilărie/ din diverse etape ale vieţii la oamenii sărmani, cerşetori, singurătate, bătrâneţe, oameni şi îngeri, Pământ şi Univers/ Cosmos ş.a. Încheiem cu un poem: „Un arbore/ din vremi imemoriale/ trupul meu e/ tot mai îngârbovit/ sub povara anilor".

*

Maria Tirenescu, *Hoinărind printre amintiri*, cuvânt înainte de Ioan Găbudean, Editura PIM, Iaşi, 2019, 64 p.

„Dintre genurile literare de sorginte japoneză cel mai mult îmi plac haikuul şi haibunul", scrie Maria Tirenescu", „haikuul pentru concizia lui", „haibunul pentru că îmi oferă posibilitatea de a prezenta persoane şi obiceiuri, situaţii reale sau doar imaginate". Autoarea, care a debutat editorial cu placheta de haiku *Risipă de parfum,* în colecţia revistei „Orfeu", de la Târgu Mureş (iată că, după ani, autoarea se reîntâlneşte la o nouă colaborare cu Ioan Găbudean, a cărui legătură cu revista amintită cititorii o cunosc), propune de această dată o carte de haibun, alcătuită în maniera în care se întrevede din citatul cu care am deschis semnalarea. Astfel, fără a şti, evident, care sunt şi care nu călătorii/ întâmplări imaginarea sau reale, textele vorbesc despre o „aventură" a bunicii şi nepotului cu o pupăză, ca în vremurile lui Nică a lui Ştefan a Petrei, Ion Creangă, amintiri despre clătitele din copilărie cu flori de

salcâm, concertul de Anul nou de la Viena, pe litoral, la Techirghiol sau Eforie, ori prin Maramureş, de unde este de obârşie, o zi de toamnă, un greieraş ş.a. E ca o călătorie prin care autoarea îşi poartă cititorul prin toate anotimpurile, prin natură, printre flori şi insecte sau animale, dar şi prin locuri mai apropiate sau mai depărtate, împreună cu nepotul, singură sau cu amintirile sale, într-o atmosferă nostalgică sau pe un ton evocator ori de „poveste".

Deloc „zgomotoasă", mai degrabă îndemnând la calm, reflecţie, atenţia la natură dar şi la clipele care trec, având în vedere şi celelalte volume ale Mariei Tirenescu pe care le-am semnalat, pare că această carte este ilustrativă pentru felul în care înţelege ce este un haiku/ un haibun.

Nefiind prima dată când am scris despre Maria Tirenescu, o autoare care şi-a conturat un mod al său de a scrie haiku şi haibun, cât mai aproape de regulile şi viziunea „clasică/ tradiţională", dar, totuşi, ţinând cont şi de maniera în care se scriu aceste genuri azi, mai ales în ce priveşte tematica, ne oprim aici, citând un haiku din carte, dintr-un haibun intitulat *Podul de lemn*: „pe podul de lemn/ trece-un car cu boi – aromă de fân".

Alte cărţi ale autorilor de haiku

Aura Văceanu, *Nelinişte a râului*, poeme, prefaţă: Alexandru Pătrulescu, ilustraţii: Constantin Grigoruţă, Editura Betta, Bucureşti, 2018, 80 p.

Laura Văceanu (Aurica Văceanu, aici semnează Aura), cum este cunoscută în „mediile haiku" este un nume des întâlnit în rubrica noastră, şi în calitate de autor, şi de coordonator al revistei „Albatros" ori al activităţilor Societăţii de haiku din Constanţa ş.a. Pe de altă parte, am semnalat în rubrica noastră, succint, şi o carte a sa pe teme de folclor, dar şi altele, de diverse tipuri. Acum, iată, o carte de poeme „occidentale", în care, însă, regăsim şi ecouri care duc cu gândul la principala sa direcţie de lucru, lirica de sorginte niponă (exemple: *Trubadurul*; sau, în alt sens, *Pădure de mesteceni*, care poate fi asemuită şi cu o succesiune de texte în stil tanka). Şi tematica este în mai multe texte legată de natură, om şi natură, sentimentele autoarei ş.a. Dar sunt şi alte perspective, de pildă în texte ca: *Români de pretutindeni*, *Baladă tatălui însingurat, Ovidius exilatul* ş.a.

Aşadar, un nou volum în care Aura Văceanu păşeşte dincolo de domeniul haiku, arătând, din nou, şi alte valenţe.

*

Olga Duţu, *Iubire prin cuvânt şi imagine/ Love by word and image/ Amour par mot et image*, foto-haiku, prefaţă: Laura Văceanu, versiunea engleză: Tiberiu Tizu, versiunea franceză: Rodica Dumitru Brumă, coperta şi foto: Mihaela Cojocaru, Editura Celebris, Constanţa, 2018, 108 p.

Olga Duţu îşi grupează creaţiile în capitolele: Iarnă, Primăvară, Vară, Toamnă şi Animale. De data aceasta Olga Duţu, în general adepta tendinţelor mai clasice, pleacă şi pe cărările trendurilor care nu ţin de rigurozitatea respectării numărului de „silabe" (deşi nu în cazul tuturor textelor: „bat clopotele/ pentru Regele Mihai –/ îl plânge ţara"; „cu lăcomie/ luna muşcă din soare -/ marea eclipsă"), dar, pe de altă parte, păstrează ideea de kireji şi, deşi nu peste tot, pe aceea de kigo. Exemple: „tufănelele –/ revărsare de mov şi auriu/ peste zăpadă"; „de frica tunetului/ Pinky se ascunde în casă –/ sub biroul meu". Multe dintre texte nu urmăresc neapărat să se plieze pe capitolul în care sunt aşezate, din punct de vedere, de pildă, al kigo. De pildă, la „Vara": „la miezul nopţii -/ pisica Argi în patul meu/ pentru mângâieri"; „caraghioşi miraţi/ la parada modei -/ căţei tremurând". Plăcute sunt fotografiile/ textele cu/ despre animale.

O carte la care s-a căutat o realizare echilibrată şi din punct de vedere tipografic, a unei autoare cu activitate semnificativă în cadrul Societăţii de Haiku din Constanţa şi care, dincolo de asta, este foarte atentă la activităţile culturale din zona sa.

*

Alexandra Flora Munteanu, *Zigzag printre haikuuri/ Zigzag among haiku*, Editura Vif, Constanţa, 2016, 44 p.

Alexandra Flora Munteanu este un nume pe care cititorii rubricii noastre l-au putut regăsi adesea în paginile revistei „Poezia". Despre felul în care scrie, cum are în vedere regulile formale şi cerinţele liricii nipone am făcut de mai multe ori notaţiile de cuviinţă, aşa că vom semnala succint această nouă apariţie.

Este un volum în care textele (a căror versiune în română este însoţită de cea în engleză, care aparţine tot autoarei) sunt grupate după ciclurile sezonale, în stil clasic.

Încheiem cu un text din secţiunea de vară: „pui de guguştiuc/ poposeşte pe sârmă –/ prima lecţie".

Pe scurt din reviste

„Constelaţii diamantine", anul X, nr. 6(106)/2019; nr. 7(107), nr. 8(108)

În nr. 6 al revistei, în ce ne interesează pentru rubrica noastră, regăsim semnăturile unor autori cunoscuţi în mediile liricii de sorginte niponă: Paula Romanescu (cu un grupaj de poeme *Saphice*, din care citäm: „Tu-mi spui că dragostea e hrană bio/ Ce nu-i e trupului nicicând destul,/ Dar cum vrei să hrăneşti c-un biet adio/ O nesătulă?..."), Valentin Nicoliţov, cu *„Ostrov"*-

ul Florentinei Dalian, şi Vasile Moldovan (*Iubirea în poemul haiku* – despre antologia realizată de Valentin Nicoliţov, cu poeme ale membrilor SRH, cărţi pe care le-am prezentat şi noi cititorilor revistei.

În nr. 7 Elena Stroe semnează un text despre Dumitru Ichim, amintind şi că a scris haiku, tanka (*Lumina şi iubirea în psalmii preotului-poet Dumitru Ichim şi în cei arghezieni*), despre care am mai amintit în revista noastră, nu doar în rubrica *Biblioteca haiku*. De asemenea, Paula Romanescu, semnează un text intitulat *Carte şi Arte româneşti în Franţa*.

În numărul 8 din nou Paula Romanescu, de data aceasta cu o a doua parte dintr-un articol intitulat *Carte şi Arte româneşti în Franţa*, în care aminteşte şi de haiku.

*

* *

Încheiem cu altă serie de poeme pe care le-am tradus în română, ale unor autori antologaţi (prezentaţi în premieră cititorilor noştri) în *World Haiku Anthology*, edited by Ban'ya Natsuishi, World Haiku Association, nr. 15:
Michael Dudley (Canada): „smog gros din centru/ praful unei păduri/ dezvelit"; Anica Gečic (Croaţia): „poveştile fără odihnă/ a bulelor unui râu/ răpite de ceaţă"; D. Gombojav (China): „o gaură de şobolan/ face casa mea/ bine ventilată"; Sevin Gultepe (Turcia): „poate primăvara/ bătaia inimii/ unui porumbel"; Fatma Gultepe (Turcia): „păsări migratoare/ batista tatei/ sub salcie".

P O E Z I E S T R Ă I N Ă Î N T R A D U C E R E R O M Â N E A S C Ă

POEZIE BRITANICĂ

Gabriel ROSENSTOOK

Împlinirea a 150 de ani de la naşterea lui Mahatma Gandhi (2 oct.1869 - 2 oct. 2019), unul dintre cei mai străluciţi militanţi pentru pace din întreaga lume, va fi marcată de un eveniment editorial deosebit: lansarea volumului *Alături de Gandhi/* Walk with Gandhi*/ Bóthar na Saoirse*, realizat de Gabriel Rosenstock şi Masood Hussain, publicat la editura Gandhi 150, Ireland, 2019. Gabriel Rosenstook, remarcabil creator irlandez de haiku, tanka, eseist, dramaturg, romancier, autor de povestiri şi literatură pentru copii, traducător, semnează textele şi haiku-urile în irlandeză (gaelică) şi engleză, iar Masood Hussain, profesor şi desăvârşit artist plastic indian din Kashmir, realizează tablourile în acuarelă şi ilustraţiile. În *Cuvânt înainte*, Ramachandra Guha, autorul lucrării *Gandi: Anii care au schimbat Lumea/ Gandhi: The Years That Changed The World* (Knopf 2019), surprinde cu încântare că haiku-urile lui Gabriel cuprind o gamă variată de stări de spirit, de emoţii. Din *Introducere* aflăm lucruri interesante şi utile despre realizarea cărţii. Beneficiarul acesteia este tânărul cititor (şi nu numai el). Vinietele, instantaneele oferă cititorului o mai bună înţelegere a vieţii şi credinţelor lui Mohandas K. Gandhi, sau Mahatma, cum i se mai spune („suflet mare", în sanscrită). Cititorul este sfătuit să privească haiku-urile „ca pe nişte imagini dense, care reflectă viaţa şi vremurile unui om remarcabil, care a eliberat India de monopolul şi lanţurile Imperiului Britanic. Haiku-urile nu pot să spună întreaga poveste. Tot ce vei afla aici este un licăr – o înţelegere de o asemenea intensitate încât, sperăm, că vei fi inspirat să descoperi mai mult – despre Gandhi, şi despre tine!" Interesant pentru cititor este să ştie ceva şi despre fazele prin care a trecut cartea: „a fost iniţial concepută din haiku-uri ilustrate prin fotografii, altfel spus haiku-uri rezonând, de fapt, cu fotografii istorice ale lui Mahatma Gandhi. Ulterior, am avut o idee mult mai bună, şi i-am cerut unui distins artist, Masood Hussain, să ni se alăture şi să reinterpreteze fotografiile în stilu-i propriu şi captivant. Ilustraţiile lui Masood au reprezentat o sursă de inspiraţie pentru alte haiku-uri, şi, în felul acesta, cartea, a căpătat formă în acest stil viu, lucrările de artă şi ideile curgând din Irlanda către Kashmir, şi din nou înapoi – via coordonatorul proiectului nostru din New York. Aşadar, s-ar putea spune că a înconjurat lumea".

Iată şi câteva haiku-uri:

*

deloc singur...
un păianjen împarte cu tine
celula

*

grădină
în Amritsar...
cu lacrimi de sânge plâng florile

*

vin păsări rătăcite
să-ţi asculte gândurile...
tăcerea ta

*

Începe postul...
tot mai tare ciripitul
păsărilor

*

păsările văzduhului
o cântă fiecare în felul ei
... libertate

*

cine vede
în adâncul altei inimi
inima lui

*

mulţimi adunate
să te privească o clipă
cine îţi vede sufletul?

*

în temniţă
amintindu-ţi săruturile ei
Putlibai*[1]

TraducerI de **Olimpia IACOB**

[1] mama lui Mahatma

Cartea I

De-a Omului primă nesupunere, şi fructul
Acelui interzis copac al cărui gust de moarte
Aduse moarte în Lume, şi tot necazul nostru,
Cu dorul Edenului, până un Om mai înalt
Ne readuse, redând tronul de har,
Cântă, Muză cerească, cum, pe vârful tainic
Al Orebului, ori Sinai, ai inspirat
Acel cioban ce primul învăţă alesul grâu
În început cum ceruri şi pământ
S-au ridicat din Caos: ori, dacă muncelul Sion
Te-ncântă mai mult, şi izvorul Siloa ce curse
Iute la oracolul lui Dumnezeu, atunci
Invoc ajutoru-ţi cântului meu cu ţipăt,
Că nu cu zbor jos vreu să trec
Peste muntele Aonian, în timp ce urmăreşte
Lucruri neîncercate încă în proză ori în rime.
Şi înalt tu, O Spirit, ce preferi
În loc de orice temple inima dreaptă şi pură,
Mă învaţă, căci tu afli; tu dintâi
Fuşi şi cu aripi sfinte întinse,
Turturea dormind în vast Abis,
Dându-i viaţă: ce în mine-i bezne
Ilumineză, ce-i slab apără şi păzeşte;
Că, la înălţimea acestei mari lupte,
Să pot declara Providenţă Eternă,
Şi să justific căile Domnului în oameni.
Spune întâi - căci Cerul n-ascunde nimic vederii tale,
Nici adâncul câmp al Iadului - spune întâi ce cauză
Ne mişcă strămoşii, în starea fericită,
Iubită de Cer atât, să cadă
Din Demiurg, să-i calce testamentul
Pentru o poruncă, domni ai Lumii mai mult.
Cine-i seduse întâi către hâda revoltă?
Al infernului şarpe; a fost el cel a cărui-nşelăciune
'Zvorâtă din pizmă şi întoarcere de rău, minţi
Muma omenirii, în timp ce mândria-i

îl izgoni din cer, cu toată oastea
De Angeli rebeli, de-al căror ajutor, dorind
În glorie fii peste-ai lui tovarăși,
Credea că l-a ajuns pe Cel Înalt
De se luptă, și cu vană țintă
Împotriva tronului și monarhiei de zeu,
Cercă profan război în cer, bătaie mândră,
Cu deșartă luptă. El Puterea fără Capăt
Îl azvârli în flăcări din spațiul de eter,
Cu slută ruină și combustie, jos
În pierzare fără fund, unde să vie
În lanțuri fără leac și foc urgii,
Cel ce-ndrăzni să cheme pe Dumnezeu la luptă.
(...)

Traducere de **Felix Rian CONSTANTINESCU**

Elizabeth JENNINGS

Bunica mea

Ținea un târg de antichități - sau o ținea.
Printre linguri Apostol și sticlărie de Bristol,
Mătăsuri ofilite, mobila grea,
Își privea reflexia în alămuri
Tipsii și vase de argint, ca să dovedească că
Șlefuirea e totul, nu iubirea.

Și îmi amintesc cum odată am refuzat
Să ies cu ea, fiindcă mi-era frică.
Era poate o dorință da a nu fi utilizată
Ca obiectele antice. Deși nu a spus
Că a fost rănită, încă pot simți vina
Acelui refuz, ghicindu-i sentimentele.

Mai târziu, prea fragilă să mai țină un târg,
Și-a pus toate lucrurile într-o cameră îngustă.
Locul mirosea vechi, toate lucrurile ținute închise,
Mirosul absențelor erau umbre coborâte
Ce nu pot fi șlefuite. Nu mai era nimic atunci
Să-i întoarcă reflecția iar.

Și când muri nu am simțit durere,
Doar vina a ceea ce odată am refuzat.
Am intrat în camera ei printre înaltele
Noptiere și mese de ceai - lucruri niciodată folosite
Dar dorite și nu erau urme de degete acolo,
Doar praful nou căzând prin aer.

Traducere de **Felix Rian CONSTANTINESCU**

William WORDSWORTH

Tachinare și răspuns

– De ce William, pe-o piatră cenușie
Șezi timp de jumătate de zi,
De ce William, stai astfel singur
Și-ți gonești timpul în vis?

Unde-ți sunt cărțile? luminii lăsate
Ființelor altfel destitute și oarbe!
Sus! Sus! și bea spiritul suflat
De morți celor ca ei.

Te uiți-mprejur pe mama țărână
De parca te-a fătat fără țel;
De parc-i-ai fi întâiul născut
Nimeni trăind înainte de tine!

-ntr-o dimineață, lângă lacul Esthwaite,
Când viața era dulce nu știu de ce
Mie-mi vorbi bunul Matei
Așa că i-am răspuns.

– Ochiul nu poate alege decât vederea
Nu putem liniști urechea;
Trupuri ne simt, oriunde-ar fi,
Împotrivă, ori cu voia noastră.

Nu mai puțin zic că sunt puteri
Ce de ele însele mințile ne umplu,
Că ne putem hrăni acest creier
Într-o-nțeleaptă inacțiune.

Tu te gândește-n toată-această sumă
De lucruri vecinic vorbitoare,
Că la nimic nu se va ajunge,
Dar trebuie încă să căutam?

– Așa că nu-ntreba pentru ce, aici, singur
Conversând pe cât pot,
Stau pe-această cenușie piatră,
Și-mi gonesc timpul în vis.

Traducere de **Felix Rian CONSTANTINESCU**

„TRADUTTORE - TRADITORE"
POEZIE DE EXPRESIE FRANCEZĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ
TOAMNA – CA O MÂNTUIRE PRIN CUVÂNT

José Maria de HÉRÉDIA

(1842-1905)

SOLEIL COUCHANT)/ ASFINŢIT

Arbuştii sclipitori, săpaţi parcă-n granit,
Îmbracă-n aur stânca aprinsă de-asfinţit.
În depărtare, marea, cu salba ei de spumă
Începe nesfârşită, uscatul când se curmă.

Când noaptea mi se-aşterne tăcută la picioare
Şi cuibul tace, omul se duce la culcare.
Doar clopotul de seară în ceaţa de pe creste
Cu vasta agitaţie a mării se uneşte.

Atunci, ca din străfunduri de-abisuri ferecate,
Din văgăuni şi stepe, vin voci îndepărtate
De ciobănaşi ce-şi mână cirezile spre case.

În umbră se-nfăşoară întregul orizont
Iar muribundul soare pe cerul parcă mort
Închide evantaiul cel roşu de mătase.

(vol. Les Trophées, 1893)
Versiunea în limba română de **Constanţa NIŢĂ**

Victor HUGO

(1802 – 1885)

L'AUBE EST MOINS CLAIRE/ INCERTE ZORI DE ZI

Zorile-s mai incerte, cerul mai puţin pur,
Când bruma serii şterge stelele din azur.
Zilele lungi de vară se duc, se prăpădesc,..
Vai! Iată cum copacii deja îngălbenesc!
Cum timpul se grăbeşte cu pas precipitat,
De parcă ochii noştri, orbiţi de blânda vară,
Abia de-au apucat frunzele verzi să vadă.
Pentru cine, ca mine, are geamul deschis,
Toamna-i tristă cu ceaţa şi vântul ei stins,

Iar vara care fuge e un amic pierdut...
Adio! zice vocea din inimă ce-a plâns...
Adio, cer albastru, de primul vânt atins!
Plăceri în aer liber, zbor de- înaripate,
Plimbări şi râpe pline de voci îndepărtate...
Flori, sfântă fericire în inimi împăcate,
Adio, strălucire de rouă şi cântări!
Apoi, o voce joasă: – Voi, zile sfinte, reveniţi!
Dar vai! Pe mine, oare, o să mă mai găsiţi ?...

Versiunea în limba română de **Constanţa NIŢĂ**

Charles BAUDELAIRE

(1821-1867)

BRUMES et PLUIES/ BRUME şi PLOI
O, toamne, ierni ori primăveri muiate-n doliu,
Sezoane plictisite! Cât vă ador, vă laud şi vă cânt!
Că-mi înveliţi şi inima şi mintea c-un linţoliu
Strălucitor şi vaporos, ca un incert mormânt.

Pe câmpul unde vântul cel rece dă năvală
Făcând să răguşească moriştile ce-l sorb,
Sufletu-mi cald, mai larg ca-n primăvară,
Curând îşi va deschide aripile de corb.

Pe inima-ndoliată pe care de mult timp
Se-aştern tot brume din regescul anotimp,
Nimic n-o mulţumeşte mai mult, poate,

Ca veşnica paloare din fiecare noapte,
– De n-ar fi ca în seara profundă, fără nor,
Să-şi culce-n doi durerea pe-un pat întâmplător.

PARFUM EXOTIQUE/ PARFUM EXOTIC
Într-o seară de toamnă, cu ochii-nchişi, pe când
Mă-mbăt de cald parfumul din sânul tău iubit,
Văd ţărmuri fericite, prin vis, semi-adormit,
Sub razele-orbitoare-ale soarelui placid.

Natura e stăpână în insula- adormită :
Pomi unicat, fructe-n ciorchini gustoşi;
Bărbaţii-s slabi la trup dar viguroşi,
Francheţea din privirea femeilor irită.

Mânat de-al tău parfum spre alte maluri,
Văd sute de catarge şi pânze adunate
În portul obosit de-atâtea valuri.

Verzi tamarini mă-mbată cu parfumuri
Ce-mi umflă nara şi-n văzduh adie
Topindu-mi-se-n suflet cu-a vâslei melodie.

HARMONIE DU SOIR/ ARMONIE ÎN AMURG
Iată-ne iar la vremea când, vibrând pe tulpină,
Se stinge orice floare ca smirna-n tămâier,
Când sunete şi-arome dansează efemer
Un vals de seară trist, în fiece grădină.

Se stinge orice floare ca smirna-n tămâier,
Vioara ne-nfioară cum inima suspină
Un vals de seară trist, în fiece grădină –
Ca un altar de vară e trist frumosul cer.

Vioara ne-nfioară cum inima suspină,
O inimă urăşte neantul cel mizer,
Ca un altar de vară e trist frumosul cer,
Când soarele se-neacă în sânge şi-n rugină.

O inimă urăşte neantul cel mizer
Şi din trecut aduce relicve la lumină –
Când soarele se-neacă în sânge şi-n rugină
Ca un chivot străluce figura-ţi pe-al meu cer...

(vol. *Les Fleurs du Mal*, 1857)
Versiunea în limba română de **Constanţa NIŢĂ**

Guillaume APOLLINAIRE
(1880-1918)

AUTOMNE MALADE ET ADORÉ/ BOLNAVĂ TOAMNĂ ADORATĂ

Bolnavă toamnă adorată
Vei muri de-ndată
Ce uraganul sufla-va prin petale
Când va fi nins (ce să vezi!)
Prin livezi

Sărmană toamnă
Mori în belşugul cel alb
De nea şi fructe coapte
Colo-n înalt
Vulturi fac roată
Asupra nimfelor apelor
Cu părul verde
Ce n-au iubit vreodată
În margini de pădure
Cerbii-au boncănit

O toamnă adorată
Ador al tău freamăt
De fructe ce cad neculese
De vânt şi de pădure
Care-şi plâng
Rând pe rând
Toate lacrimile
Frunză cu frunză

Frunze
Călcate
Un tren
Departe
Viaţa-i
Pe plecate ...

(vol. *Alcools*, 1913)
Versiunea în limba română de **Constanţa NIŢĂ**

Maurice CARÊME
(1899-1978)

LA DERNIÈRE POMME/ ULTIMUL MĂR
– Oare să cad ?...Ori să rămân răzleţ ?...
(Ultimul măr îşi zise-n sine)
– Sub vifor şi sub ploi m-am ţinut bine
Şi chiar sub primul mare-ngheţ.

– N-ar trebui să-mi părăsesc
Scatiul – prieten ce-l mai am!
– Să cad ?... Ori să rămân pe ram ?
E-n joc o inimă de măr domnesc!

– Sunt de-aur roşu şi din bun răsad
Cum e şi luna-n răsărit.
Şi luminez toată livada...
– Nu, drag scatiu, m-am răzgândit,
Am s-aştept Iarna ca să cad!

L'ÉCOLE PERDUE/ ŞCOALA DIN CĂTUN
Acel murmur de glasuri
Ca un izvor sub vreascuri

Acea hartă-agăţată
Ce mările ne-arată

Şi-acea tablă-nvechită-n
Vocale-mpodobită

Ghivece cu muşcate
Pe vechiul pian uitate

Şi-nvăţătoarea tristă
Cu-alură de artistă

Vorbind ca-n rugăciune
Desprinsă de-astă lume

Cu-accentul deplasat
Puţin cam afectat

E școala priponită
Într-un cătun pierdut

Având curtea prea strâmtă
Și-un clopot, vara, mut.

Ce-o-nalță către stele
Un stol de rândunele.

IL EST DOUX DE VIEILLIR/ SĂ-MBĂTRÂNEȘTI, CA MĂRUL
Să-mbătrânești, ca mărul, într-un pom,
Ce se coace-n secret, e frumos.
El preface o floare-ntr-un fruct delicios.

Dar și să simți copilul cum se transformă-n om,
Când lumea, infinită, se-ntinde la picioare,
În timp ce noaptea urcă, spre zarea viitoare.

(vol. *La Clef enchantée*, 1979)
Versiunea în limba română de **Constanța NIȚĂ**

Pierre REVERDY

(1889-1960)

SUR LA POINTE DES PIEDS/ ÎN VÂRFUL PICIOARELOR
Iată, nimic n-a mai rămas
în palmele-mi curate
O umbră de pripas
trecând pe ne-observate
ca zvonul unui pas.
A trebuit să fie stinsă vocea pre-naltă
ce gemea nemurind
mergând cu pas grăbit.
De când voi mi-ați oprit
magnificul avânt,
Speranța și orgoliul
mi s-au topit în vânt,
Ca frunzele căzând

ca păsări numărând
toți picurii de ploaie.
Și lămpile s-au stins
ascunse de perdele.
N-ar trebui să merg
cu pasul prea alert
de frică să nu sparg
prea multe-n jur când fac
prea mult tapaj de-un fleac.

(vol. Sources du vent, 1949)
Versiunea în limba română de **Constanța NIȚĂ**

POEZIE HISPANICĂ

Antonio MACHADO

(1875-1939)

Din mapa mea

III
Piaţa şi portocalii incendiaţi
cu fructele lor rotunde şi râzânde.

Tumult de mici şcolari
care, ieşind în dezordine de la şcoală,
umplu aerul pieţei în umbră
cu strigătele războinice ale vocilor lor tinere.

Bucurie infantilă în colţurile
oraşelor moarte!
Şi ceva din noi cei de ieri, care mereu
ne vedem hoinărind pe aceste vechi căi!
(Din „Soledad“ 1899-1907)

LXXXIII
Ghitară din cârciumă care astăzi sună iota,
mâine petenera,
după cum cine vine şi ciupeşte
corzile-ţi prăfuite

ghitara cârciumii de la răspântie,
nu ai fost nicicând, nici nu vei fi poet.

Tu eşti sufletul care îşi zice armonia sa
solitară sufletelor pasagerilor...

Şi mereu când te ascultă călătorul
visează că ascultă o melodie din locul său de baştină.
(Din “Galerías”)

LXXXVIII
Probabil în vise mâna
semănătorului de stele
face să sune muzica uitată

precum un ton dintr-o liră imensă
şi la buzele noastre vine
valul umil al unor puţine cuvinte adevărate.
(Din "Galerías")

LXXXIX
Şi ai putea să te cunoşti amintindu-ţi
din trecutul visat întunecatele tablouri
în ziua aceasta tristă în care mergi
cu ochii deschişi.

Din toată memoria valorează doar
darul minunat de a evoca visele.
(Din "Galerías")

Traducere din limba spaniolă: **Mircea M. POP**

POEZIE GERMANĂ

Karl WOLFSKEHL

(1869-1948)

Toamna
Se grăbeşte ceaţa
Pe străzi largi
Spre cântatul apei
Se grăbeşte ceaţa.

Albăstrui abur silenţios
Zboară zilele
Cu murmur slab,
Albăstrui abur silenţios.

La mal retrase
Moţăie bărcile
Obosite de călătorii,
La mal retrase.

Cel care pe tine te-ar putea cârmui
Tu barca viselor mele –
Tu aştepţi cu nerăbdare
Cel care pe tine te-ar putea cârmui!

O, dacă aş fi eu luntraşul
Spre eden, spre insulă,
În sfânta primăvară,
O, dacă aş fi eu luntraşul!

Traducere din limba germană: **Mircea M. POP**

Wolfgang BORCHERT

(1921-1947)

Poezie
Înfloreşte aşa roşu floarea graţie,
Învineţeşte alături floarea îndurătoare.
Viaţa este graţia floare,
Floarea îndurătoare moarte e.

Dulce şi amară este viaţa – astru,

amară plăcerea şi dulce nevoia.
Înfloreşte aşa roşu floarea viaţa –
Înfloreşte alături floarea moarte albastru.

Traducere din limba germană: **Mircea M. POP**

Peter GEHRISCH

Peter Gehrisch (1942, Dresda), a studiat lingvistica germană, apoi filozofia religiei şi etica. A fost profesor de liceu, apoi la Institutul Politehnic din Dresda a predat filozofia religiilor. Peste 25 de volume. Poezii, traduceri de poezii, eseuri. Una din operele principale este traducerea textelor filozofice a poetului polonez Norwid, distins cu multe premii. A fost redactor şi coeditor al revistei „Ostragehege", din Dresda. Trăieşte la Görlitz şi Lwówek Śląski, Silezia, Polonia. Are poezii traduse în limbile rusă, polonă, sîrbă, cehă, bulgară, maghiară şi română.

Casă veche germană la Niwnice
Necablat
Fără contact
Cu lumea de acum

Scări cu muşchi
Se proptesc de acoperiş
dar deservesc doar păsările mici
care în imperiul ceresc se învîrt pe furiş

Te încercuie mirosul copt de mere
Te aşteaptă o bancă văzută de vrăjitoare
Izvorul arhaic e curat
Se oferă oricărui însetat
Muzica greierilor se aşterne în fiece ureche
Şi o lume de stafii vine nechemat
Iar ca un înger aici se mută
Peste tot agaţă mărfurile ca la piaţă
Iacov, cizmarul, cuiele în tălpi le bate
În ritmul vechilor dansuri
– Acestea poate cîndva erau frumoase
Dar azi nu mai au înţelesuri –
Părul sfinţilor e cuib de păsări
Plin de o groază de flori
Peste puţin timp de aici o să zboare
fin, ca plasele de păianjeni zbor

Oh imagini ca răsuflarea fine
Oh Blümelein blau[1]
În vînt poteci
Cîntec vag nebun
Şi clinchet în urechi

Poarta mare
Undeva
În ordinea îngustă

Tu pătrunzi prin reuniunea semnelor
Şi baţi
La uşa clădirii patriarhale cu spor.

Te salut bărbat din Thagaste![2]
Citeşte! – răspunzi tu din uşă.

Eu sunt eu, pe cînd tu
Eşti doar praf şi cenuşă.

Acum lasă să citesc ce mi-e dat:

Şi tu ai trăit cinstit,
Ca Nietzsche,
Sau predecesorul tău care a fost fără vină de pe al său pămînt expatriat
în emigraţia de ruină,
Care ochii tăi aici i-a fixat,
Şi aici te-a pus să trăieşti în casa rugăciunilor
Urmînd vîntul,
acolo undeva
şi acum stau
pe pămîntul cel mai liber
vocile orgilor în urechi răsună sublime .

---

[1] Blümelein blau(germ) = O, floarea mea albastră. Trimitere spre Novalis, poet din epoca romantică, care a construit o adevărată mitologie din căutarea nesfîrşită.

[2] Thagaste - colonie greacă din Nordul Africii unde s-a născut Aurelius Augustus Good (354, nov. 13) episcop de Hyo, cel mai mare teoretician a creştinătăţii, părinte al bisericii. Lucrarea sa *De Civitate Dei* (*Despre Regalitatea Divină*) descrie aceasta Poartă cu muzica divină şi rugăciuni eterne.

Muma Pădurii
Gura!

Ea doarme
Prăvălită în germinarea propriilor idei

E un atotştiutor Asmodeu[1]
Drac Super astronom geodet
El dă ordine cifrelor
Braţele lui ajung la Wall Street

Melchior Schleifhein din Sulsfort[2]
Cu poza sa l-a ornat
Simplicissimul German
şi aşa ea uneşte numele amîndurora
Şi acesta-i suficient!

Sau să-l luăm exemplu pe Edgar Poe[3]
Scrisoarea pierdută o descrie, oho!

Dar e criptic! Ascuns decent!
În şoapte voce fistulată
În iarba mare
Ondulată

Ea ţese
pe fiecare tabu mătăsuri dese

---

[1] Din grecescul Asmodaios, ebraicul Ašmeday, un demon care des apare in literatura biblică apocrifă şi mistica medievală

[2] Simplicissimus German = e capodopera picarescă a romanului baroc, scris de Christoffel von Grimmelshausen (1621-1678), care a făcut şcoală cu mulţi imitatori. Opera a apărut în 1668, dar pe copertă tipograful a pus 1669. Pe aceasta coperta apare poza cu Asmodeu. Celălalt personaj nominalizat în poezie e Melchior Schleifheim, născut la Sulsfort, autor inexistent, ce apare doar pe coperta. Romanul are ca personaj principal pe Melchior Sternsfels din Fichsheim. Cei care iubesc enigmele destul de uşor pot observa că falsele nume nu sunt decît anagramele adevăratului autor: Christoffel von Grimmelshausen.

[3] E.A. Poe (1809-1849), scriitor american, unul din părinţii literaturii de crimă şi mister. În nuvela *Scrisoarea pierdută* toţi caută disperaţi o scrisoare ce se află în faţa tuturor, pe masă. Acesta e şi codul textului.

În fricile tale face odaia
Îţi restrînge viziunea

Cu broşuri şi brocarturi
Sclipitoare
Ascunde identitatea
Îngrozitoare

Dar uită-te
La ochii a ce a fost:
E Asmodeu
Niţel somnoros.

Feţele groteşti ale oraşului
1.
Educat a fi needucat
Larvă
În geamuri maro-roşii
Cu ramă

Indispoziţie
Gura de peşte de lărgeşte,
Înţelegere tratabilă nu este
Nu se poate aplica

Ştiri ,Auzi?
În aer putred plutește vasul-stradă

Simptom de sugrumare! Croncăneală! Histerie!
Ştiinţa de navigare a unei Psyche[1] în decădere –
Te dirijează
Lotcă tanată
în labirintul de pluş
Spre o plină de secrete
arhivă

[1] Zeiţă a sufletului, femeie cu aripi de fluture, care din cauza curiozităţii a pus in pericol pe amantul sau iubit, Eros, care venea in vizita doar noaptea, deci putea fi pipăit dar nu şi văzut.

Aici zac doar hîrtii cu ştampilă
În sertare de foste cancelarii
Urme naziste
Destine – avarii
Adeverinţe de origine ariană
Ordine de ardere
Invitaţii la o serată
Unde cuptorul marşuri triumfale prevede

Stafiilor, Slavă!
Morţii salută poetul
Acolo e şi caruselul
Ascuns după fruntea firavă.

2.
Marea paradă de gală
E o tradiţie pentru armata triumfală

După război
Acesta s-a legat
Strîns de nasturii de uniformă militară
Care în Wilder Mann[1] au găsit o
Expunere colecţionară

*
Klingeling!
O veche poartă
Din zid semnalizează

Bătrîne tanti din tinereţe
În haine grele de velur
Ne fixează din Casa Morţilor care este împrejur
În părul lor rărit roze cu miros de mucegai
Clopoţele clincăie pe gang
Ciucuri boruri perini de ac
De înainte de primul război mondial
Şi acele mirosuri unicat!

[1] Wilder Mann = Omul Sălbatic, cartier militar din Dresda, unde erau cazatei armatele care treceau prin oraş.

Bile de extirpat molii
Sticle de bere cu copci
Îmbuteliate negreşit încă-n regescul Brauerei!

Dulcele miros al cărnii
Din Markplatz vine iarăşi!

Vai, voi nu aţi dorit
Ca pe
Grătar să ardeţi!

Oh da acele imagini groaznice
Amintirea vaietelor, ce grea eşti!
Vă aud din locuri infime şi psihiatrii.
Căci din difuzoare o voce te edifică:
Moartea unui om e o tragedie,
Moartea unor milioane – doar statistică."[1]

*

Acesta e Poarta
Previzibil
Va deveni doar o culisă

Eu atîrn
Din aer
Cu pupile dilatate
Îngheţat de frică

*

Sub mine stele
A mea obligatorie lectură: gîndul
Căci mersul vieţii o explică
Care populat cu idei fixe
Îşi aşteaptă rîndul.

Aşa am fost dat afară
Pune piciorul pe fostul
Pământ-matern ciopîrţit
Acolo unde Furiile gesticulează

[1] Text faimos spus de Stalin, repetat permanent de propaganda comunistă din RDG.(DDR)

în fiecare ungher al copilăriei
Mesageri de groază
Dar ei ştiu vechile vorbe sileziene
Komm ock a bißla voran[1]

Căutarea după ele
Nu a fost în van

Dar realitatea te închide
ca o pelicula de film
hipnotică
care e şoptită –

Timpul
în spate cade
ca o supă de tăieţei
în formă de litere –

Pune-le în
Noua configuraţie
Literele ce par fără sens

Ele se adaptează pînă ajung în urechi
Chodź już do domu[2]

Şi eu mesajul le înţeleg

Dezgheţ
Iarnă acră pe mal se-agaţă
Acoperişuri înzăpezite alunecă
Unghia sfîşie gheaţă

Totul în zdrenţe se rupe
Totul e îngheţat
Chiar încăpăţînatele tufe

Invalid gîfîie: schelet e,

[1] *Komm ock a bißla voran (*germana sileziana, limbaj dialectal) = Vino puţin mai în faţă.
[2] Poloneza literară = Vino acasă acum.

În alianţă cu furtuna
În zăpadă Drumuri, cătune
Sub cearşaful de gumă

Pustiului regiuni albe
În straturi risipite
Semne umane

Radioul ne informează
Nu e contact
Cu primăvara

E falsă povestea cu minunea
Din zăpada cu scoarţă de gheaţă
Scăpare nu e

Ocnaşii adună craniile
Ca animalele trag săniile
Ca să le îngroape undeva
Unde-i o bucată de pămînt
Sub vasta nea

„În Germania Revoluţie e imposibilă
pînă cînd actuala specie pe alta nu se schimbă”[1]
şi iată că dezgheţul pe uliţe se plimbă

Ziua Unirii germanilor
În complot
Cu călăreţul din Bamberg[2]
Cu autobuzul de şcoală
Graniţa azi oficial o trec

E posibilă deci o nouă Europă
Acum au comunicat.
Iată deci libera circulaţie.

---

[1] O altă faimoasă teză a lui Stalin, răscitată de propagandiştii din DDR.
[2] Bamberg, oraş german, din 902 reşedinţa familiei. Aici s-a tipărit prima carte în limba germană, în 1456. Călăreţul, statuie din sec. XIII, e reprezentarea perfecta a forţei cotropitoare a arienilor. O copia a acestuia la Berlin. Despre aceasta scrie poetul.

Bunăstarea e un dat.

Drumurile sunt aseptice.
Pot să depun mărturie.
În grădinile mici, pitici:
Salută cu Heil Hitler!
Stau în spatele gardurilor de fier.
De pază.
În trufia propriei nimicnicii
Graseiază -

Poeţii transpiră
Cu dicţionarul de rime sub braţe,
Ca o nouă asociaţie de cuvinte
Cu şansă să se naşte,
Şi ei să fie staruri peste noapte.

În cortul festiv pe valuri de bere
Se pregătește pentru barbari un text bun de toate:
În locul socialismului
doar libertate.

Eu altceva propun – o grafică ETA Hoffmann[1],
cum cu dosare sub braţe, şi-n poală,
Să strige în casa fiecărui nou îmbogăţit:
„Marş, la şcoală!"

Traduceri de **Mandics György**

[1] ETA Hoffmann (1776-1822), scriitor, critic muzical, pictor, ranguri înalte in administraţie, reforma învăţământului. Între 1808-1813 a trăit la Bamberg. Pe memorialul său e reprezentat cu dosarele reformei, care impunea şcolarizarea totală.

POEZIE MAGHIARĂ CONEMPORANĂ

József TORNAI

Tornai József (n. 1927) Dunaharaszti, Ungaria. Poet, prozator, eseist, faimos traducător. Fost preşedinte al Uniunii Scriitorilor, membru al Academiei de Cultura şi Artă, premiat cu ordinul „Kossuth", şi unic posesor al titlului Poetul Naţiunii. Textele alese din ultimul volum de texte scrise la vîrsta de 90-91 de ani.

Legămîntul sacru

Cum e versul
şi cum e proza?
Suma-i unul,
altul doar poza.

Floare de paie
ai pe bască.
în carne taie
rima proastă.

Nici o idee
nici o poantă
nu croieşte
din alge haină –

De vrei să scrii
Nu sabia-i arma
mort e poemul
dacă spargi taina

Pune-l în versuri:
mă culc cu o muză –
Sfînt legămînt e
în braţe-mi leşină –

Fratele

La fel gătește gemul
de parcă fratele nu ar fi murit
La fel încrucișează piciorul
de parcă fratele nu ar fi murit

Şi la fel plînge-n orice noapte
Fiindcă i-a murit fratele
şi la fel cu braţele se zbate
Fiindcă i-a murit fratele

Şi la fel beşteleşte zilele dimineaţa
de cînd i-a murit fratele
şi înjura Soarta, Moira şi viaţa
vai-vai, fiindcă i-a murit fratele

Ei, rozmarin, rozmarin
A fost odată o echipă bună
bărbaţi şi femei împreună

am cîntat cîntece bătrîne
aşa ne-am simţit noi bine.

Dar timpul fugea mai rapid
Azi tot morţi au devenit

Doar eu cu cei ani nouăzeci
am rămas din cîntăreţi

care din gură mereu mai zice
deşi ai voce nu-i mai propice

fără sunete spun în creier
cînd în amintiri cutreier:

„Ei rozmarin, rozmarin
cămaşa s-a rupt puţin,

dar eu am deja o fată
care coase a mea cămaşă."

Minunea comună
Cu cap bătrîn eu vă întreb
Să mor eu pentru cuvinte
sau să fie invers?

Mai bine o pace
Nu dușman s-apare
din peștera limbii
materne agale

Minune comună
poetică strună
cu capodopere
ca și clopote stiloul meu sună

Cîntec
Pe Hortobagy plin de miraje
Trei fete văd că apar în zare
Cum aș iubi una din ele nu o stafie
Doar din trei al patrulea să fie.

Cu aripi de îngeri
M-am ridicat pînă-n zefir
spărgînd albastrul ceresc
ca în prăfuitul cimitir
pe mama să o regăsesc

Mamă, tu ai avut credință
zăpada-fericirii te cheamă
știai: zbori la Domn in ființă
închisă-n lumina stelară -

Eu, fiul tău, în jos mă zbenguiam
pierdut prin iubiri deșarte,
tu nu m-ai părăsit în ocean
dar am rămas legat de păcate

Acum văd ca drumul s-a gătat
Oare unde ai găsi fiului sincer
un mic refugiu, clar nemeritat,
cea care ești cu aripi de îngeri?

După moartea ei
Mai bine n-aș fi trăit.
Nu vroiam să mă nasc.

Tata m-a dorit.
Mama n-a gîndit.
Totuşi ea e cea care de sus
m-a iubit.

L-am visat
pîrîul a intrat în lac
şi s-a gîndit: el este lacul,
lacul a intrat în mare
şi s-a gîndit: el este oceanul,
oceanul a intrat în vid,
şi s-a gîndit: el este sistemul solar,
sistemul solar a intrat în cosmos
şi s-a gîndit: el este galaxia toată,
poetul a intrat în moarte,
şi s-a gîndit: el este nemurirea,
nimicul a intrat în dinaintea de nimic,
şi s-a gîndit: el este Dumnezeu.

Traducere **Mandics György**

POEZIE SLOVACĂ

Peter MIŠÁK

Peter Mišák, poet, prozator, critic literar, publicist, editor, redactor, lexicograf, animator al vieţii literare; PhD, cadru didactic, s-a născut în 10 septembrie 1950 la Ružomberok într-o familie de muncitori. Absolvent al Facultăţii de Pedagogie din Banská Bystrica, a funcţionat o vreme în învăţământ, ulterior ca redactor al publicaţiilor cu conţinut medical în cadrul editurii Osveta din Martin, ca ziarist, redactor şi redactor şef al periodicul *Ziarul naţional slovac* (Slovenské národné noviny) din Martin. A îndeplinit funcţii şi a desfăşurat bogate activităţi în cadrul Societăţii Scriitorilor Slovaci (Spolok slovenských spisovateľov) precum şi în cadrul altor instituţii de cultură din regiunea Žilina. În prezent, e membru al Prezidiului şi vicepreşedinte al Societăţii Scriitorilor Slovaci.
Debutul cu volumul *Răsfoirea* (Listovanie, 1981), a fost urmat de alte culegeri de versuri: *Ziua* (Deň,1988) şi *Apel* (1983), volum bibliofil, realizat în colaborare cu poetul şi traducătorul Ladislav Lajčiak şi artistul plastic Peter Matis, *Sarea din noi* (Soľ v nás,1998), *Sonete neterminate despre dragoste* (Necelé sonety o láske, 2004), *Convorbire pe stradă* (Rozhovor na ulici, 2009), *Staţii* (Stanice, 2014), *Rút* (2014). A publicat, de asemenea, proză: o culegere de proză scurtă, *Punct culminant, moartea* (Pointa smrť, 2007), *Povestiri din Liptov* (Povesti z Liptova, 2008; în colaborare cu Peter Vrlík, *Cele mai frumoase povestiri slovace despre clopote* (Najkrajšie slovenské povesti o zvonoch, 2012) şi *Basme de sub teiul slav* (Rozprávky spod slovanskej lipy, 2013, în colaborare cu P. Vrlík). În volumul *Basme din tezaurul lui Pavel Dobšinský* (*Rozprávky z pokladu Pavla Dobšinského*, 2016), prelucrează basme populare slovace. A elaborat dicţionarul autorilor din filiala Žilina a Societăţii Scriitorilor Slovaci *Să-ţi cercetezi cuvintele* (Skúmať vlastné slová, 2000), *Profiluri: membrii filialei regionale a Societăţii Scriitorilor Slovaci din regiunea Žilina* (Profily: predstavujeme členov krajskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov v Žilinskom kraji 1, 2005), *Profiluri ale autorilor membri ai filialei regionale a Societăţii Scriitorilor Slovaci* (Profily autorov členov žilinskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov, 2010), *Mic dicţionar al scriitorilor slovaci* (Malý slovník slovenských spisovateľov, 2002). Este cunoscut ca autor de scenarii, montaje şi povestiri radiofonice. Editor al *Calendarului literar din Ružomberok* (Ružomberský literárny kalendár, 2012, 2013, în colaborare cu R. Kender). A tradus din cehă manuale şi lucrări de specialitate din domeniul medicinii. A publicat recenzii şi cronici referitoare la literatura slovacă. I-a apărut şi un CD cu *Basmele de sub teiul slav,* editat de Biblioteca slovacă pentru nevăzători „Matej Hrebenda", Levoča, 2015. Este deţinător al mai multor premii şi distincţii.

În pământ apa
îşi are locul şi menirea
să năpârlească până la floare
Fructul de măr doarme încă
sau poate adastă

Poem matinal
Sub coaja fructului de măr,
sub scoarţa trunchiului de măr,
sub pelerina lutului
trebuie
să treci prin urechea acului
şi să deschizi
ochii
degetele
braţele
larg, larg, larg
să tragi
draperiile
colţurile şi picioarele
Atât de aproape
atât de aproape
atât
.....
Mărul
nici pe vremea Evei
nici astăzi
Doar apa din el
era indiferentă
ştia că va fi
ori aşa ori în alt fel
ştia că este
şi că va rămâne

Sub copac
În resturile de pulpă pocnesc parfumat
seminţele fierbinţi
ale merelor
Sub frunze apa
a găsit deja albia
Acolo
Acolo

De fapt, ce?
Ţi-a fost bine
să nu fii

cocon,
darmite să fii
trup
cu care să te plimbi imaginară
în care nimic nu mai
merită nici măcar un cuvânt
iar un poem nici atât
Nemaivorbind că
poemul este –
de fapt, ce?
Un cuvânt,
cu care nu ai
cui
să te adresezi.

Noiembrie
Pe bulgări
cuvintele umede ale pasiunii.
Aici îl smulge din vis pe poet,
ici şi colo
trezeşte poeme.
În coroanele despuiate
fredonează cântece.
Melancolice şi minunate.

De parcă copacii s-ar ruşina de goliciunea lor
Agitaţi
(şi în secret)
lasă în jos frunză
după frunză
Înverşunat, nu le permit
cea de-a treisprezecea odaie,
când privesc
concentrat,
cum stă să cadă
o frunză
Cade însă
cu totul alta,
cea nevăzută

Astfel trece timpul,
aşa trec copacii,
aşa trec strunele
în goliciune,
în curăţenie,
în neant

Surioară
Ne-am aşezat împreună
la o cafea.
De-acum nu ajută
sălciile scorburoase
şi nici asul din mânecă
ci stiletul ascuns pentru apărare.
Nu mai e loc pentru atac
nici persoana.
De-acum e destul
şi prea mult,
surioaro.
Doar pentru o clipă.
Vino apoi după noi.
Pentru o clipă
şi dincolo de ea.
.....
Era, cred, un povestitor.
Vroia să te atingă cu mâna
iar tu ardeai ca gheaţa ancestrală
sub timpul imobil.
(Sărutul perfid arde, arde
în palmă...)
Semn că eşti aici
cu noi de la începuturi
şi vei fi
până la sfârşitul zilelor noastre.
Povestitorul le ştia pe toate acestea
ca toată lumea,
dar el a fost primul care ţi s-a adresat
confidenţial: Surioaro.
.....

Am greşit, şi tu şi eu.
La fiecare dintre noi toţi
vii prea devreme,
surioaro.
Iar când zâmbetul tău
ne ia respiraţia şi pulsul
când ne ia memoria
şi văzul,
ai o faţă de înger.
Doar şoldurile ţi se leagănă
cu răceală,
de parcă ne-ar privi
doar pe noi,
că tocmai aici
vom sfârşi
pentru totdeauna.
.....
Am trecut prin viaţă în zbor
precum printr-o fereastră deschisă
sticlele goale
zburau până noaptea târziu.
Cu toţii am băut din ele
sporindu-ne setea şi mai tare.
Sunt la fel.
Una alunecă tăcut
în iarbă,
alta zăngăne pe pietre
fluieră la pas
vântul trist
un cântec tărăgănat.
Iată-ne, aici, surioară micuţă!

Versiunea în limba română de **Dagmar Mária ANOCA, Lucian ALEXIU**

MARI MISTICI AI POPOARELOR TURCE

Ahmed YESEVI

Ahmed Yesevi, un personaj a cărui viaţă e cunoscută şi istoric, dar după unii mai mult din cărţile de legende („manāqib"), s-a născut în orăşelul Sayram (sau Sairām; situat aproape de Cimkent/ Shymkent, din Kazahstanul de azi). Şi-a început şi completat pregătirea (şi) religioasă în ţinutul Yesi (sau Yasî, azi în Turkestan), unde s-a stabilit, având o bogată activitate spirituală educativă, ca filosof metafizician, muncind până la moarte. Tatăl lui, Şeyhul Ibrahim (despre care scrierile vechi/ legendele despre viaţa lui Yesevi spun că ar fi fost descendent al lui Ali[1]), a fost respectat şi cunoscut ca filosof sufi de către discipolii săi şi din Sayram, şi din împrejurimi. La moartea sa fiica sa, Gawhar Shahnāz, avea şaptesprezece ani, Ahmed/ Ahmad şapte. Pierzându-şi părinţii de mic, Ahmed Yesevi a primit o vreme lecţii de religie, filosofie mistică de la şeyhul Arslan Baba din Otîrar (Köprülü spune că acesta ar fi Arslan Bābā, un „companion al Profetului" Mahomed. Conform legendei, acesta, ghidat de Mahomed, care i-a dat „direcţia spirituală" („mânevî işâretiyle"), a plecat la Sairam să fie învăţătorul lui Ahmed. După moartea acestuia, Ahmed Yesevî şi-a continuat studiile în alte oraşe. La Buhara (la sfatul lui Arslan Baba, spune legenda), centru celebru pentru ştiinţa epocii, a devenit discipolul marelui Yusuf Hemedanî/ Shaikh Yūsuf Hamadānī. Unele surse bibliografice spun că a fost discipol şi al lui Şihabeddin Suhreverdi (m. 632/ 1234), şi Ebu'n-Necîb Suhreverdî (m. 563/ 1168, 69).

După ce a terminat şcoala, şi-a înfiinţat şcoala sa de învăţătură religioasă, în Yesi. Acolo, şi prin poemele sale, scrise şi în limba turcă, concepţia/ preceptele/ ideile sale despre misticism, despre sufism şi islam. Fiind considerate „înţelepciune", aceste poezii au fost adunate, în timp, în culegerea *Dîvan-î Hikmet*, şi aşa au devenit cunoscute.

O legendă spune că, la şaizeci şi trei de ani, şi-a construit sub clădirea în care avea şcoala, o chilie. Cât a mai trăit, a stat în rugi şi în meditaţie. În unele surse se spune Ahmed Yesevi a murit în anul Hegirei 562, de după Cristos în 1166 – 1167; cu toate acestea, există cercetători care duc anul morţii lui Yesevi ceva mai înainte de această dată. Influenţa sa, a învăţăturilor sale (care au dus la

[1] 'Alī bin 'Abī-Ţalib, fiu al lui Abu Ţalib; al patrulea şi ultimul dintre cei patru khalifi (califi) raşidun, între 656-661 e.n. Văr şi ginere al Profetului, căsătorit cu fiica sa, Fātima. Spusele sale sunt adunate în *Cartea elocvenţei/ Mināj al-balāja* (*Minhaj al-balagha)*. Ajuns calif în urma asasinării lui Othman, acuzat de regicid, i s-a cerut să găsească şi să execute vinovaţii. Neştiind să se apere de acuzaţie, de aici a pornit despărţirea celor care ţineau de *şiia* – partizanii lui Alī – de *sunna* (tradiţia stabilită de doctorii Islamului, după cuvintele şi faptele Profetului în secolele VIII-X). 'Alī a fost asasinat la intrarea în moscheea din Kufa, în anul 661.

curentul Yesevîlik) a fost una însemnată în timp şi spaţiu[1]. Discipolii/ adepţii sau/ şi cunoscătorii învăţăturilor sale au ajuns până pe meleagurile noastre (după unii, între care Şefik Kantar[2]), prin Sarî Saltuk Baba, cel de la care vine numele localităţii Babadag. În legendele despre Yesevî (amintite şi de Köprülü) se spune că l-ar fi trimis în Rūm (Tărâmurile creştinilor) pe Muhammad Bukhārī, cunoscut şi ca Sarî Saltuk.
Una dintre operele cele mai vechi care cuprinde cuvintele rostite de Ahmed Yesevi este scrisă în limba ceagataye (tătară) de către sufitul Muhammed Danişmend: Mir 'atu'l-kulub. Cel mai vechi volum care conţine operele lui Yesevi îi aparţine lui Husameddin Sîgnaki (m. 711/ 1311-1312) şi este scris în limba persană. Aceste volume au fost retipărite. Prin opiniile sale din „înţelepciuni", prin întreaga sa activitate, mai ales prin legendara sa viaţă, Ahmed Yesevi rămâne, după mulţi, cel mai mare filosof mistic al Asiei Centrale.

Opera

1. **Divan-î Hikmet (Dīwān-i Hikmat)/ Cartea Înţelepciunii sau Culegere de Poezii**

Volum cu poeziile lui Yesevi în turcă. Între exemplarele păstrate sunt diferenţe însemnate atât în privinţa limbii, cât şi în conţinut, însemnând că fost scrise sau pregătite de autori/ copişti diferiţi. În timp, li s-au adăugat alte creaţii noi, opera depărtându-se de original.

2. Fakr-name/ Cartea nevoiaşilor

Arată relaţiile lui Yesevi cu lumea turcă; a fost redactată în limba turcă ceagataya (tătară).

3. „Risale der Adab-î Tarîkat"

Exemplarele acestei mici broşuri redactate în persană au fost găsite la Taşkent; textele se referă la morala şi autoritatea musulmană, doctrina religiei, discipoli şi/sau mari personalităţi, insistând asupra cunoaşterii lui Allah şi a imnurilor religioase. A fost editată de către S. Mollakanagatuli în limba turcă kazahă. (Alma Ata, 2001)

---

[1] Mehmed Fuad Köprülü, în *Early mystics in Turkish literature*, translated, edited and with an introduction by Gary Leiser and Robert Dankoff, Foreword by Devin DeWeese, Routledge, NY, USA, 2016, împarte cartea în două capitole – unul dedicat lui Yesevi, vieţii, operei şi influenţei acestuia, şi al doilea lui Yunus Emre.

[2] Primul capitol al cărţii lui Şefik Kantar (*Sarî Saltuk Baba. Un sfânt musulman din Dobrogea*, Editura Muzeului de Istorie Galaţi, versiunea română şi prefaţă: Gülten Abdula-Nazare, cuvânt introductiv: A.G. Secară-Halibei, 2015 (semnalată în revista „Hyperion", Botoşani, la finele lui 2017), este „Hoca Ahmet Yesevî".

4. Broşura „Risale der Makamat-î Erba' în"
Editată în persană, îi este atribuită lui Ahmed Yesevi. Cuprinde doctrina, preceptele, educaţia şi referinţe la realitatea înconjurătoare, însumând patruzeci de autorităţi care explică sensul lor. Singurul exemplar cunoscut azi este cel al lui Tavşanlî Zeytinoglu din Kütahya.

Nelinişti metafizice sau Înţelepciune

(din *Cartea Înţelepciunii sau Culegere de Poezii*)

1
Nebun am devenit iubindu-te, o lume întreagă a văzut,
Zi şi noapte la Tine mă gândesc, doar pe Tine Te-am cunoscut.
De ce aş merge în rai, de ce aş mai privi huriile religiei mele,
De ce aş vorbi de una ori de alta, când ţie îţi închin toate gândurile.

2
Râzi, hoge Ahmed, nevolnicia s-o învingi îndrăgostit fiind,
Leyla, Meginun, Ferad, Şirin, Vamîk[1] – să te văd devenind.
Nu te rătăci pierdut pe aceste căi, rămâi devotat credinţei.
Căci nu există mai mare frumuseţe în lume înafara dragostei.

3
Muhammed a ajuns exemplu pentru optsprezece mii
Apoi El a devenit exemplu pentru treizeci şi trei de mii.
A învins sărăcia şi foamea prin puterea Sa divină,
Aducând poporului său salvarea şi neîngrădita Sa milă.

4
În fiecare zi aflându-te cu poporul pe drumul cel drept
Ziua întâlnirii nu te va găsi părăsit de Muhammed.
Slăvitul Alla are un cuvânt de spus prin Profetul Lui,
Din cei necredincioşi nu se poate forma poporul Domnului.

5
Primeşte salutul nostru, Tu, Mustafa Muhammed,
Nesfârşită preţuire şi rugă către Tine, Mustafa Muhammed
Poporul tău ales îţi dăruieşte dreptul Tău de a interveni
Spre raiul cel făgăduit de Tine, Mustafa Muhammed, veni.

[1] Personaje din legendele/ epopeile Orientului Islamic.

6
Cel ce crede precum a crezut cândva Ebubekîr Săddîk
Este cel pe care ne sprijinim, El este Ebubekîr Săddîk.
Al doilea punct de sprijin a devenit Omer cel drag,
El este cel iubit de credincioşi, este Omer cel drag.

7
Al treilea prieten este Osman cel ruşinos; mare stăpân.
El este întotdeauna omul ce răspunde sfântului îndemn.
Al patrulea prieten este Ali, supranumit Leul lui Alla,
Este cel care se înalţă, este Ali, Leul lui Alla[1].

8
Pe unde vei vedea un om cu inima frântă
Fii prietenul lui, mergi cu el pe calea dreaptă.
În ziua apocalipsei rămâi aproape de ai tăi,
Bine e să te îndepărtezi de oamenii mândri şi răi.

9
Orfanii sărmani, orfanii săraci se află în grija Profetului,
El noaptea s-a înălţat spre a se arăta poporului.
Apoi s-a -ntors să-l întrebe pe sărman de viaţa Lui,
Coborând spre a-i ocroti pe cei lipsiţi de harul Lui.

10
De este sunni sau străin, nu-i provoca suferinţă;
Alla se dezice de cei răi şi de cei fără de credinţă.
El este ştiutor de persoana celor ce în iad vor merge
Căci e crudă soarta celui ce destine umane frânge.

[1] Ebubekîr Săddîk, „Omer cel drag", „Osman cel ruşinos", „Ali, Leul lui Alla" – în grafia locului, cei patru khalifi (califi) raşidun (raşedin) (*cei drept călăuziți, cei care urmează calea dreaptă*), numiţi astfel în opoziţie cu califii care au urmat, acuzaţi că au deturnat funcţia în scopuri personale. După moartea lui Muhammad (8 iunie 632/ 16 rabi 1), la Medina, pentru că nu lăsase explicit, scris, nici un succesor a urmat o scurtă perioadă de criză, *rezolvată* de 'Abū Bakr şi Omar, doi dintre apropiaţii Profetului. 'Abū Bakr devine *Khalifat al-rasul* (*imamul trimisului lui Allah*).

11
Hei, inimă! Ai păcătuit fără să ai regretul faptei tale,
Vorbind de sufismul tău, ai aflat că Alla nu te cunoaşte.
Să nu te plângi, vai, că viaţa ta neştiută se scurge,
Treci pentru noi sufit, dar musulman, nimeni nu te mai crede.

12
N-au înţeles învăţaţii sensul rugii „Ene-l Hak"
Slăvitul Alla n-a acordat vreme să înţelegi sufletul drag.
Sintagmele au fost scrise fără a cunoaşte mesajul,
Oameni ca Mansur sunt spânzuraţi pe tot drumul.

13
Spunându-şi că e savant nu mai citeşte Cartea
Deşi multe versete el nu le-a-nţeles cu vremea.
Nu-şi află locul în credinţă – mândria, egoismul,
El nu mai este omul cel cult, a devenit acum incultul.

14
Fără voinţă, fără diplomă, nu poţi deveni lider
Aceştia nu ştiu căile dreptei credinţe, nici ce taine cer.
Fii atent, nu merită să i te ataşezi de-a dreptul în el crezând,
De asemenea fiinţe să te desparţi - chiar alergând.

15
Să ştiţi cu certitudine că lumea aceasta este trecătoare
Poţi pierde într-o zi ce-ai strâns o viaţă, o avere!
Gândeşte-te, unde au plecat ai tăi, tata, mama, fraţii,
Într-un coşciug purtat pe umeri vei merge şi tu spre veşnicii.

16
Hei, prieteni, nu ştiu ce va fi pe lume după moartea mea.
Voi intra în mormânt fără să ştiu nimic de starea mea.
De mă vor depune în mormânt fără a-şi întoarce privirile spre mine,
Sau, de mă vor întreba (conform credinţei), nu ştiu răspunsurile ...

Hei, robule Ahmed, roagă-te zi şi noapte pentru credinţa ta.
Nu spune că viaţa ta este lungă, nu ştii care este soarta ta.

17
Semnul „hu”[1] a apărut vestind a dervişilor venire,
Ca exemplu pentru voi o să ofer masa dreptăţii în deschidere.
Cunoaşterea devine stare de spirit pentru cei care citesc
Învingând lipsurile, ajungeţi la belşugul spiritului ceresc.

18
A cunoaşte Divinitatea în zorii dăruiţi întru Alla
Înseamnă împlinirea dulce a bucuriei cunoaşterii Lui Alla.
În zori se sculară cei care îşi sacrificară al lor suflet,
Cu focul imnului credinţei umplându-şi noul cuget.

19
A venit la uşa Ta robul, supusul şi robul răzvrătit;
Prinzându-mi mâna au cerut să meargă pe calea celui împlinit.
Alla, cel Mare, am venit la Tine, Tu eşti capabil şi valoros,
Ne aduci pe toţi pe calea dreaptă, prinde-mă de mână, curajos.

20
Păcatul meu crescând mereu, mereu, a devenit prea mare,
În ziua judecăţii să nu mă faci nevolnic ori om fără suflare.
Când voi fi pe patul morţii, cu capul pe pernă şi sufletul mă va părăsi,
Când trupul meu va zace zăcând în mormânt, la Tine voi veni.

Când voi traversa podul numit podul „al Sirat-ului”[2],
Alla, nu mă pierde, nu mă face de ruşine în ziua sfârşitului.

---

[1] În filosofia yesevită există ideea „demonstraţiei” faţă de Allah/ Alla, cum se pronunţă adesea la popoarele turce, afirmaţiei cu voce tare, numită „zikr-i erre”. În persană are sensul de testare. Există o scriere legată de doctrina yesevită, căruia nu i se cunoaşte autorul, în limba turcă ceagatay„Risale-i Zikri Hazret-i Sultanu’l”, în care citim despre cele şase „obligaţii”, în care regăsim des, în formulele rostite în diverse momente ale zilei, acest sunet, „Hu”. Mai mutlt, după cele „şase demonstraţii”, există şi aşa-numitul „Zikr-i kebuter” (argumentul porumbelului) care cere rostirea sunetelor „Hu, Hu”.

[2] Între kârgâzi se păstrează ideea că, în lumea de dincolo, la podul Sîrat, Ahmed Yesevi îi va ajuta să treacă.

21
Creatorule suprem, existăm şi noi pe drumul deschis de Tine.
Ia-mă de mână şi aşează-mă pe calea Ta cea dreaptă şi de Bine.
Măreţul milostiv şi iertător, Tu ce ai puterea cea mai mare,
Pe drumul cel drept adu-mă ţinându-mă de mână, Divine!

versiunea română a versurilor: **Güner Akmolla**;
prezentare şi note: **Marius Chelaru**

AUTORI BULGARI DE HAIKU

Radostina DRAGOSTINOVA

Radostina Dragostinova locuieşte în Sofia, Bulgaria, unde lucrează ca analist financiar, scrie poezie. Iar fotografia şi ikebana sunt alte pasiuni ale ei. Scrie haiku din 2018, primind mai multe premii naţionale şi internaţionale.

vântul
calul meu se întoarce din cursă
magnolii albe

barcă de hârtie
fiica mea explică marea
păpuşilor

plouă deodată
bucăţi de cer
în ceaşca mea de ceai

transplant de inimă
singura şansă
de a te îndrăgosti iar

Zdravko KARAKEHAYOV

Zdravko Karakehayov este profesor de informatică şi tehnică de calcul. Actualmente predă în Bulgaria, dar anterior a lucrat în Danemarca, SUA. Doctor în ştiinţe informatice, a publicat cărţi în domeniu în SUA, dar şi un volum de poezie în 2000, şi unul de haiku în 2019.

valuri agitate
bărci alături
departe de ţărm

seară de iarnă
scotch şi conversaţii pe ferry
sinetul gheţii

între dansuri
faţă în faţă
aşteptând muzica

o ceaşcă de ceai aburind
mulţi ani în urmă
în tren

mirosul pâinii
vine
trenul de noapte

Petar TCHOUHOV

Petar Tchouhov, născut la 23.06.1961 în Sofia, a publicat 11 volume de poezie, un roman, două volume de proză scurtă şi o carte pentru copii. Creaţii ale sale au fost traduse în 19 limbi şi au apărut în multe reviste, jurnale şi antologii din ţară şi de peste hotare. Cântă la chitară în formaţii rock şi compune muzica şi versurile pentru cântece. Este membru al P.E.N. Bulgaria, Asociaţiei Scriitorilor Bulgari, Sofia Haiku Club, World Haiku Association şi Musicautor.

biserică veche
faţa Domnului toată
în pânză de păianjen

alee întunecată
doar săruturile
licăresc

zi noroasă
mă plimb singur
fără o umbră

ziua femeii
îţi dăruiesc toate
florile neculese

noapte de iarnă
accidental chelneriţa
îmi atinge mâna

versiunea română: **Marius Chelaru**

POEZIE ŞI MÎNTUIRE

Diana Dobrița BÎLEA

Mîntuirea sau împăcarea omului cu Dumnezeu

Omul şi-a dorit dintotdeauna viaţa veşnică, „viaţa fără de moarte", şi a căutat-o neîncetat cu mijloacele oferite de prezentul cultural/ ştiinţific/ religios etc. la care a avut acces. Omul creştin are perspectiva veşniciei după trecerea prin moartea pământească numai dacă sufletul lui este eliberat de păcate, dacă este salvat prin iertare de către Iisus Hristos, Cel „Care pentru noi, oamenii, şi pentru a noastră mîntuire, S-a pogorît din ceruri şi S-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria, şi S-a făcut om" (*Crezul* ortodox). Venirea eliberatorului, a salvatorului, a Mîntuitorului, este proorocită de Zaharia la naşterea fiului său Ioan: „Şi tu, pruncule, vei fi chemat proroc al Celui Preaînalt. Căci vei merge înaintea Domnului, ca să pregăteşti căile Lui şi să dai poporului Său cunoştinţa mîntuirii, care stă în iertarea păcatelor lui" (*Luca*, 1: 76-77). De asemenea, naşterea Mîntuitorului a fost vestită lui Iosif, logodnicul Mariei, de Îngerul Domnului: „Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei la tine pe Maria, nevastă-ta, căci ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfînt. Ea va naşte un Fiu şi-I vei pune numele Isus, pentru că El va mîntui pe poporul Lui de păcatele sale" (*Matei*, 1:20-21). De altfel, evanghelistul Ioan ne-a oferit şi motivul pentru care Dumnezeu şi-a trimis Fiul pe pămînt: „Fiindcă atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat pe singurul Lui Fiu, pentru ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţa veşnică. Dumnezeu, în adevăr, n-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca lumea să fie mîntuită prin El" (*Ioan*, 3:16-17).

În ebraică, numele lui Iisus este „Yeshuah", care înseamnă „Iehova este Mîntuire" sau „Iehova este Mîntuitorul" (*Matei*, 1: 21). Iisus Hristos a pomenit cuvîntul „mîntuire" în casa bogatului Zacheu din cetatea Ierihonului: „Astăzi a intrat mîntuirea în casa aceasta, căci şi el este fiul lui Avraam. Pentru că Fiul omului a venit să caute şi să mîntuiască ce era pierdut" (*Luca*, 19: 9-10). Credinţa în Dumnezeu, singură, nu asigură însă izbăvirea de păcate şi salvarea în vederea obţinerii vieţii veşnice, ci presupune încă două condiţii: Dumnezeu să fie primit în inima credinciosului, iar omul care îşi doreşte mîntuirea să demonstreze această dorinţă, continuu, prin faptele sale. Nu trebuie omis faptul că a fi mîntuit înseamnă şi a fi scăpat de duşmani, de toate relele sau a fi vindecat de boli: „Domnul va depărta de tine orice boală; nu-ţi va trimite niciuna din acele molime rele din Egipt pe care le cunoşti, ci va lovi cu ele pe toţi cei ce te urăsc" (*Deuteronom*, 7: 15)

Mîntuirea este aşadar cea mai înaltă aspiraţie a omului trecător printr-o viaţă scurtă şi plină de ispite şi, de aceea, plină mai ales de păcate. Ştim că păcatul l-a însoţit pe om dintotdeauna. Dumnezeu le-a lăsat lui Adam şi Evei păcatul la îndemînă; avînd în vedere naivitatea/ ignoranţa creaturilor sale, putem fi

aproape siguri că Dumnezeu prevedea neascultarea lor. Sau să fi fost o eroare a Creatorului faptul că nu ascunsese din calea perechii primordiale pomul cunoştinţei binelui şi a răului şi, regretînd acest fapt, să fi recurs la transformarea unicului său Fiu în Mîntuitor prin răstignirea pe cruce?

Lirica religioasă, cu rădăcini adînci în trecutul omenirii, are în centrul său, aşa cum era şi firesc, dragostea faţă de Dumnezeu, *Psalmii* biblici fiind un exemplu grăitor în acest sens. Un alt exemplu îl constituie, de asemenea, *Cîntarea cîntărilor*, scrisă de regele Solomon în jurul anului 965 înainte de Hristos, carte care deşi este o zugrăvire a căsătoriei, pare că profeţeşte dragostea/ relaţia durabilă dintre Biserică şi Iisus. Odată cu *venirea* Mîntuitorului în lume, dragostea oamenilor s-a revărsat asupra unui Dumnezeu bun şi milos, pentru că, dacă pînă la el zeii pretindeau de la oameni sacrificii, El, Hristos, s-a autosacrificat pentru binele omenirii. De data aceasta, oamenii au putut să-L identifice pe Dumnezeu şi să-L cunoască prin intermediul evangheliştilor, al operelor cu caracter religios care s-au scris de-a lungul timpului, al predicatorilor etc., de la care au aflat că pot spera în viaţa veşnică. Întîlnindu-L pe cale mistică, aşteptînd de la El mîntuirea promisă, oamenilor le-a fost uşor să-l primească în inima lor pe Acela care s-a jertfit pentru a le răscumpăra păcatele de ieri şi de mîine.

Întîlnirea mistică dintre om şi Mîntuitor este o constantă a poeziei religioase pînă astăzi. Omul a simţit nevoia să se roage adăugînd şi o componentă estetică discursului, sensibilizat de frumuseţea divină sau dorind să sensibilizeze la rîndul său. Grecul bizantin Roman Melodul, născut în secolul al V-lea în Emes, Siria, a început să scrie condace după ce, conform propriei sale mărturisiri, Fecioara Maria i s-a arătat în vis şi i-a arătat ce trebuie să facă pentru a fi plăcut Domnului. Dintre cele mai cunoscute condace ale sale, rămîne faimos cel al Naşterii Lui Iisus: „Fecioara astăzi pre Cel mai presus de fiinţă naşte,/ iar pămîntul peşteră Celui neapropiat aduce./ Îngerii cu păstorii slavoslovesc,/ iar magii cu steaua călătoresc./ Că pentru noi s-a născut prunc tînăr,/ Dumnezeu cel mai înainte de veci”[1].

Lirica românească de sorginte religioasă este destul de bogată şi are o vechime considerabilă. De la Varlaam (1585?-1657) şi Dosoftei (1624-1693) şi pînă în zilele noastre, mulţi poeţi români s-au închinat acestei muze. Este considerată un fenomen excepţional al literaturii culte *Cazania* mitropolitului Varlaam, tipărită în 1643, care conţine şi primele versuri în limba română, intitulate *Stihuri în stema domniei Moldovei*: „Deşi vedzi cândva sămn groaznic,/ să nu te miri când să aratâ putearnic./ Că putearnicul putearia-l închipuiaşte,/ şi slăvitul podoaba-l schizmeaşte./ Cap de buâr şi la domnii Moldoveneşti,/ ca putearia aceii hieri să o socoteşti,/ De unde mari domni spre laudă ş-au făcut cale,/ de-acolo şi Vasilie vodă au ceput lucrurile sale./ Cu învăţături ce în ţara sa temeliuiaşte,/ nemuritoriu nume pre lume ştie zideaşte”[2]. *Psaltirea în versuri* a cărturarului şi mitropolitului Dosoftei, scrisă în anul 1673 şi avînd ca sursă de inspiraţie *Psalmii* din Sfînta Scriptură, cuprinde nu mai puţin de 150 de psalmi.

Iată *Psalmul 141* al acestui prim poet pe care l-a înregistrat literatura noastră cultă: „Strig cu glasuri ovilite Către tine, Doamne svinte, Şi mişaua mea făgadă Voi vărsa fără tăgadă Denaintea ta, dând ştire/ Ca să-m fii de izbăvire, Pentru greu ce mi să strânge/ Pregiur suflet, de mă stânge. Precum vez că pre cărare/ Mi-au tins laţuri de pierzare, Şi pre căi îm sunt supuse/ De la pizmaşii miei curse. Din direapta caut şi-n stânga,/ Şi nu-i să-m potoală tânga. A fugi nu poci departe,/ Nime nu-i să-m ţâie parte. Bietul suflet mi să trece,/ Că n-am cine să mă cerce. Am strigat cu rugăminte/ Către tine, Doamne svinte, Ş-am grăit că tu-m eşti vântă,/ De-m eşti sorţ şi parte svântă În ţara cea fără greaţă,/ Unde petrec cei în viaţă. Şi să-m socoteşti de rugă/ În pedeapsă ce sunt lungă, De pizmaş ce mă goneşte,/ Şi vin de mă izbăveşte. Că pizmaşii să-nvitează/ Bietul suflet să mi-l piarză. Ce să-l scoţ, Dumnezău svinte,/ Den tunerecuri cumplite, Ca să spui svântul tău nume/ Tuturor ce sunt în lume. C-abia direpţii m-aşteaptă/ Până când îm vei da plată”[3].

Vasile Alecsandri, Eminescu, Macedonski, Arghezi, Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic, Coşbuc, Goga, Bolintineanu, Ştefan Augustin Doinaş, Ioan Alexandru, Radu Gyr, Valeriu Gafencu, Traian Dorz, Vasile Militaru, Daniil Sandu Tudor, Zorica Laţcu (maica Teodosia Laţcu) şi alţii au scris poezie religioasă, unii dintre ei reuşind să facă faţă prigoanei închisorilor comuniste pînă la eliberare sau pînă la moarte ridicînd în inima, în mintea lor, dar şi în faţa fraţilor întemniţaţi politic imnuri de slavă Celui ce avea să-i mîntuiască. În poezia religioasă a lui Arghezi şi a lui Doinaş predomină căutarea stratului cel mai profund al esenţei lui Dumnezeu, dorinţa înţelegerii naturii divine, aspiraţia unei întîlniri om-Dumnezeu într-o realitate accesibilă, măsurabilă cu toate simţurile. Nevoia de certitudine îl face pe Arghezi un răzvrătit mistic: „Te drămuiesc în zgomot şi-n tăcere/ [...]/Să te ucid? Sau să-ngenunchi a cere.// Pentru credinţă sau pentru tagadă,/ Te caut darz şi fără de folos./ Eşti visul meu, din toate, cel frumos/ Şi nu-ndrăznesc să te dobor din cer grămadă.// [...]/ Singuri, acum în marea ta poveste,/ Rămîn cu tine să mă mai măsor,/ Fără să vreau să ies biruitor./ Vreau să te pipăi şi să urlu: Este!” (*Psalm VI*). Aceeaşi răzvrătire o întîlnim şi la Ştefan Augustin Doinaş, care, ca şi Arghezi, îşi strigă iubirea sperînd să i se dezlege o parte mai mare sau mai mică a misterului divin: „Ma aflu – unde ?/ Nici un zid cu sîrmă ghimpată, nici un mirador./ Sunt singur în/ Tine,/ Doamne, ca-ntr-un vast ospiciu: înnebunit de cele nevăzute, supravegheat/ de-un ochi fără pupilă./ Sunt sigur că exist ?/ Mai am vreun nume ?/ [...]/ Bazinu-n care-not e fără apă, dar spumegă de har/ Ah, cum mă strînge iubirea/ Ta, – cămaşa mea de forţă!” (*Psalm XX*)[4]. Ioan Alexandru şi Nichifor Crainic au fascinat cu discursurile lor despre Dumnezeu săli imense de studenţi sau de oameni de rînd, unul urmărit de securitate (I. Alexandru), celălalt închis de comunişti (N. Crainic). Poezia *Cîntecul potirului* a lui Nichifor Crainic este una hristocentrică; autorul are certitudinea existenţei lui Dumnezeu, ştie că Hristos se află permanent în viaţa neamului său identificat aici prin „bunicul şi tata”, „bunica şi mama”: „Cînd holda tăiată de seceri fu gata/ Bunicul şi tata/ Lăsară o chită de spice’n picioare/

Legînd-o cucernic cu fir de cicoare;/ Iar spicele-n soare sclipeau mătăsos/ Sănchipuie barba lui Domnu Cristos.// Cînd pîinea-n cuptor semăna cu arama,/ Bunica şi mama/ Scoţînd-o sfielnic cu semnele crucii,/ Purtau parcă moaşte cinstite şi lucii/ Iar pîinea, dînd abur cu dulce miros,/ Părea că e faţa lui Domnu Cristos.// Şi iată potirul la gură te duce,/ Iisuse Cristoase, tu jertfă pe cruce,/ [...]/ Eşti totul în toate şi toate prin tine,/ [...]/ Tu viaţa de-a pururi a neamului meu"[5]. Despre Ioan Alexandru, criticul Eugen Simion scria: „Ioan Alexandru aplică un principiu, comun expresioniştilor, dedus din ideea că în spatele lucrurilor obscure se află o realitate mai adîncă a existenţei [...]. A descoperi sufletul universului mineral constituie actul poetic decisiv. [...] A cosmiciza este pentru tînărul poet însăşi esenţa liricii". Despre credinţa sa şi a neamului său poetul se exprimă în versuri ce cîntă mai degrabă bucuria de a fi în uniune cu Hristos şi nu căutarea mai profundă a dumnezeirii. Poezia sa relevă, de asemenea, regretul şi ruşinea pentru răstignirea continuă la care el/ omenirea Îl supune în fiece clipă pe Hristos, dar şi bucuria că are posibilitatea, înţeleasă bine, de a se putea căi întru speranţa unei viitoare mîntuiri: „Oriunde plec Tu eşti mereu cu mine/ Unde-aş fugi să nu pot fi ajuns/ [...]// De faţa Ta nimic nu mă ascunde/ Oriunde cer azil sunt prigonit/ Oceanul nu are îndestule unde/ Să-mi dea odihnă nemărturisit// Nici lacrimile nu mă mai încearcă/ De teama Ta şi ele-au amuţit/ Porunca-ai pus în toate să mă-ntoarcă/ Să mă predea unde te-am pîngărit/ Ştiu că o faci din mila Ta cea mare/ Ce nu îţi dă odihnă să mă uiţi/ Să-mi treacă zilele fără lucrare" (*Psalm*)[6]. Tot despre „potir", zugrăvind de fapt tabloul tainic al naşterii Mîntuitorului, a scris şi poetul monah Daniil Sandu Tudor (1896-1962), închis politic şi mort în închisoarea de la Aiud: „În casa de tăcere priveghea/ peste împietrirea somnului grea,/ Fecioara logodită pămîntului,/ răsucind în fus ritmul cîntului./ Sufletul a tresărit ca de semn./ Un deget a sunat, parcă, în lemn./ Iară pe perdea, un stat de bărbat,/ Icoană străvezie, s-a iscat./ Şi blînd buna-vestirea Sfântului/ a nins polenul Cuvîntului,/ magia din glasul lui Gabriel./ Trupul s-a înfrigurat cătinel./ Sîmburul dumnezeiescului EL/ a picat în potirul închis/ şi s-a-ntrupat între rugă şi vis" (*Vestea vieţii*)[7]. Poetul Traian Dorz (1914-1989), deţinut politic, considerat un mistic retrograd de către comunişti, care a executat, cu scurte pauze de aşa-zisă libertate (era continuu supravegheat de securitate şi i se interzisese să mai scrie) cam şaisprezece ani de închisoare, a realizat de asemenea o operă literară frumoasă şi sensibilă, în care dimensiunea religioasă este copleşitoare. În poezia „Blîndul păstor", el îl imaginează pe Iisus ca pe un păstor care, iubindu-şi necondiţionat turma de oi, se lasă răstignit de acestea rugîndu-se „spre mila lor": „El le-a iubit cu dor nespus/ şi Viaţa pentru oi Şi-a pus/ şi pentru mîntuirea lor/ Blîndul Păstor, Blîndul Păstor"// [...]// Şi-atuncea oile-au venit,/ pe Cruce sus L-au răstignit./ El Se ruga spre mila lor,/ Blîndul Păstor, Blîndul Păstor"[8] . Despre căutarea Dumnezeului împăcării, al mîntuirii vorbeşte şi poetul Ion Horea: „O, Doamne-al împăcării, unde eşti?/ Ce cruci mai stau în drum să te arate/ cu chipul plîns de patimi pămînteşti/ sub semnul vorbei

tale-adevărate?" (*Sub semnul vorbei tale*)[9]. Eminescu are speranţa mîntuirii pentru semeni nu doar de la Fiul lui Dumnezeu („Se bucur' copiii,/ Copiii şi fetele,/ De dragul Mariei/ Îşi piaptănă pletele,/ de dragul Mariei/ Şi-a Mîntuitorului" – *Colinde, colinde*), ci şi de la Maica Lui, Fecioara aleasă de Sfîntul Duh să nască pe Mîntuitorul lumii noastre: „Crăiasă alegîndu-te,/ Îngenunchem rugîndu-te,/ Înalţă-ne, ne mîntuie/ Din valul ce ne bîntuie:/ Fii scut de întărire/ Şi zid de mîntuire" (*Rugăciune*)[10].

Mîntuirea este împăcarea omului cu Dumnezeu graţie jertfei lui Iisus. Ieromonahul Arsenie Boca vedea în mîntuire unicul scop al trecerii noastre prin viaţa pămîntească, „unica ţintă": „Creştinul trebuie să-şi preţuiască mîntuirea sufletului ca fiind cea mai importantă, chiar unica ţintă pentru el, iar toate celelalte sunt doar mijloace spre această ţintă. [...] Mîntuirea veşnică e atît de necesară, încît fără ea totul e nimic. E cu totul lipsit de minte acela ce se îngrijeşte mai mult de cele ce nu servesc spre mîntuirea lui. Dacă vei trăi după trup, atunci îţi vei pierde sufletul şi trupul, iar de vei trăi după Dumnezeu, atunci le vei mîntui pe amîndouă"[11].

Bibliografie:

[1] https://ro.orthodoxwiki.org/Roman_Melodul;
[2] https://tiparituriromanesti.wordpress.com/2011/12/04/cazania-lui-varlaam-iasi-1643/
[3] Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, https://ro.wikisource.org;
[4] Ştefan Augustin Doinaş, *Psalmi*, Ed. Litera, Bucureşti, 2003;
[5] https://www.poezie.ro/index.php/poetry/91242/Cantecul_potirului;
[6] https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/cultura/ioan-alexandru-o-noua-evaluare-11548.html;
[7] https://luceafarul.wordpress.com/literatura/antologia-de-poeme/poezii-de-sandu-tudor-initiatorul-miscarii-spirituale-rugul-aprins/;
[8] http://www.poezie.ro/index.php/poetry/39055/index.html;
[9] Ion Horea, *Locul şi ceasul*, Ed. Minerva, Bucureşti, 1994;
[10] Mihai Eminescu, *Poezii*, Ed. Unicart, Bucureşti, 2009;
[11] Ieromonah Arsenie Boca, *Vreau să schimb lacrimile voastre în bucurie*, Ed. Agaton, Făgăraş, 2014.

Daniela ANDRONACHE

Păcat şi mântuire în poemul dramatic *„Omor în catedrală”* de T.S. Eliot

T.S. Eliot, născut în Statele Unite ale Americii şi stabilit apoi în Marea Britanie, naturalizat cetăţean britanic, este considerat a fi unul dintre cei mai mari poeţi ai secolului XX, fapt pentru care în 1948 primeşte premiul Nobel pentru literatură.

Impresionat de tragedia medievală a arhiepiscopului de Cantebury, care a avut mare răsunet în epocă şi care a inspirat şi alţi artişti din secolele următoare, T.S. Eliot creează poemul dramatic *Omor în catedrală,* a cărui figură centrală este, bineînţeles, legendarul Thomas Becket. Acesta intră în conflict cu regele Henric care trimite patru cavaleri să-l prindă pe Becket şi să-l întemnițeze pentru înaltă trădare. Poemul este construit pe raportul antagonic dintre puterea clericală reprezentată de Papă şi de arhiepiscop pe de o parte şi puterea politică reprezentată de rege. Conflictul dintre aceste două puteri are un deznodământ tragic pentru Thomas Becket care este ucis de oamenii regelui chiar în sfântul lăcaş. Conceptele operante în acest poem sunt cele de păcat, jertfă, mântuire şi putere.

Crima comisă a revoltat atât papalitatea cât şi capetele încoronate ale vremii dar, în acelaşi timp, l-a transformat pe Thomas Becket într-un martir şi într-un simbol al ideii de jertfă. Poporul îl va venera ca pe un sfânt, iar mormântul lui va deveni loc de pelerinaj.

Versurile următoare ilustrează dialogul ce are loc în catedrala din Cantebury între arhiepiscop şi cei patru cavaleri. Pe rând, fiecare dintre aceştia încearcă să-l determine pe Becket să se predea şi să îşi recunoască vinovăţia faţă de rege. Unii îl ameninţă pe arhiepiscop: „Va trebui să afli ce trebuie ştiut./ Cîrligele-s mânjite cu stârvuri din trecut/ (...)/ Ştii bine, nu mai poate să-ţi uite viclenia/ Cînd regele în tine şi-a pus prietenia./Te poartă deci cu grijă. Mai poţi fi folosit/ Cît timp ţi se socoate că ai de cheltuit./ Capcana-i pregătită şi-i gata să te-nghită./ Cu trupul tău cădea-va şi mintea ta zdrobită.”[1] - în timp ce alţii îi preaslăvesc calităţile – „Tu poţi deschide raiul şi iadul cum doreşti/ Legi şi dezlegi sub boltă păcatele lumeşti/ Îi poţi lega, o Thomas, pe regi şi pe-mpăraţi:/ Episcopii de asemenea îţi sunt pe veci legaţi/(...)/ Zavistia, războiul şi molima cumplită,/ Un semn să faci şi ţara de ele-i cotropită!/ Să fii stăpîn, sau slugă, să poţi să porunceşti./ Aceasta este soarta puterii pământeşti.”[2]

Puterea de a lega şi dezlega păcatele lumeşti este indisolubil legată de ideea de mântuire a sufletului. Cavalerii recunosc că puterea cu care Thomas

[1] T.S. Eliot, *Omor în catedrală*, traducere de Dan A. Lăzărescu, Editura Arteticart, p. 37

[2] Ibid., p.38

Becket a fost învestit ca arhiepiscop este mai mare decât puterea unui rege. Şi cu toate acestea, ei îi cer să se predea regelui. Arhiepiscopul însă rămâne neclintit în faţa cavalerilor, hotărât să îi înfrunte până la capăt: „Dar ce să fac atuncea? Să nu înfrunt furtuna?/ Cum să câştig, răspunde, prin suferinţi, cununa?”[1] Ideea de mântuire a sufletului revine şi în aceste versuri din care reiese faptul că mântuirea este scopul vieţii creştineşti. Cununa mântuirii se câştigă prin osteneală şi luptă până în ultima clipă a vieţii pământeşti.

Conceptul de mântuire, în afară de sensul religios de curăţare a sufletului de păcate în vederea accesului în împărăţia lui Dumnezeu, mai are şi sensul de a scăpa pe cineva dintr-o primejdie. Membrii corului din catedrală – martori ai dialogului dintre arhiepiscop şi cavalerii regelui, simţind primejdia ce pluteşte în aer, îl roagă pe acesta să îi mântuie de rău: „Toţi zeii iadului stau lîngă noi, ne stau la picioare:/ Unii se leagănă-n vîntul ce suflă-n amurg ca o boare./ Arhiepiscope Thomas, ne mântuie azi cu gândirea-ţi înaltă:/ De vei pieri vom pieri de asemeni şi noi laolaltă.”[2]

Între arhiepiscop şi enoriaşii săi există o puternică comuniune spirituală căci prin ei Thomas Becket îşi împlineşte menirea sacerdotală de a-i conduce pe calea mântuirii. La rândul lor, aceştia sunt impresionaţi de excepţionala statură duhovnicească a arhiepiscopului şi simt ocrotirea divină sub oblăduirea lui.

Deşi porunca regelui e fără echivoc – „Oricum ar fi, porunca regească s-o împlineşti:/ Să pleci din Cantebury, să nu te-mpotriveşti”[3] – Thomas Becket se împotriveşte cu înverşunare: „De astfel e porunca, cutez să spun aşa:/ A fost lipsită turma de îndrumarea mea./De şapte ani tînjit-am, cerşind amară soartă!/ Nu e puţină vreme: nu vreau să mai tînjesc/ Atîţia ani. Şi turma nu vreau s-o părăsesc,/ Chiar dacă-ar creşte marea de ea să mă despartă.”[4]

Îndârjirea şi devotamentul lui Thomas Becket faţă de enoriaşii săi şi faţă de misiunea sa divină îl înfurie pe unul dintre cavalerii regelui care i se adresează pe un ton lipsit total de deferenţă: „Dreptatea, cuviinţa, regeasca măreţie/ Le pîngăreşti cu hulă şi cu nemernicie!/ Sfruntat smintit! Nimica nu-l poate îndupleca/ Să-şi părăsească rostul şi rînduiala sa.”[5]

Unul din capetele de acuzare ce i se aduc lui Thomas Becket este că a caterisit nişte episcopi răzvrătiţi, fapt ce l-a înfuriat pe rege: „Tu i-ai caterisit pe-aceia care/ Pe prinţul tînăr l-au încoronat,/ Spunînd că nu e dreaptă-ncoronare...”.[6]

---

[1] Ibid., p.39
[2] Ibid., p.44
[3] Ibid., 61
[4] Ibid.
[5] Ibid.
[6] Ibid., p.59

Replica lui Thomas Becket nu întârzie să apară: „Dar nu-l înfrunt pe rege eu/ De-asupra noastră-i Dumnezeu/ Nu Becket, cel din Cheapside, poate/ Să dea osîndă cu dreptate"/ A lui Hristos porunca-i şi nu e a lui Thomas:/ Înalta judecată rostit-a fost de Roma![1]"

Thomas Becket nu se prevalează de puterea cu care a fost învestit ca arhiepiscop, ci dovedeşte o atitudine de smerenie – „de-asupra noastră-i Dumnezeu" şi se raportează la divinitate ca la centrul existenţei sale, sugerând că toate acţiunile întreprinse au un fundament profund creştin şi sunt în acord cu poruncile divine.

Dar se pare că discursul lui Becket e departe de a-i impresiona pe cavalerii regelui; dimpotrivă, îl apropie mai mult de un deznodământ tragic: „Cu preţul vieţii tale cuvîntul l-ai rostit."[2] Acesta este răspunsul primului cavaler în timp ce al doilea îi spune: „Se cade-acestor vorbe răspunsul din cuţit!"[3]

Ameninţările cavalerilor nu îl sperie pe Thomas Becket care se declară supus al Romei şi nu al regelui şi îşi pune nădejdea în Dumnezeu: „Doar Roma-şi poate spune asupra mea cuvîntul./ Iar dacă mă ucideţi, mi-oi părăsi mormîntul/ Şi voi găsi dreptate în aer la Domnul-Sfântul."[4]

Încolţit de cei patru cavaleri care îl copleşesc cu acuze, Becket îşi păstrează o ţinută demnă. Conştient că s-ar putea să fie ucis, acesta e pregătit să îşi dovedească spiritul de jertfelnicie asemenea lui Hristos căruia i-a închinat viaţa: „Doar omul drept, întocmai ca leul îndrăzneţ/ Cuvine-se să stee netemător, semeţ./ Aicea sînt. Pe rege eu nu l-am viclenit!/ Sînt un creştin, ca preot, sînt dară mîntuit/ Prin sîngele pe care vărsatu-l-a Christos!/ Şi viaţa mea sînt gata să mi-o înalţ prinos:/ E sînge pentru sînge! Răsplata i-o plătesc/ Aceluia ce din ceruri cu har dumnezeiesc/ Ne-a mîntuit prin moarte. Nimic nu ne desparte:/ Îmi ispăşesc păcatul prin moarte pentru moarte!"[5]

Arhiepiscopul crede cu tărie în puterea mântuitoare a jertfei lui Hristos şi se consideră deja mântuit fiind în comuniune de o viaţă cu Mântuitorul. La rândul său, simte că a venit vremea să îşi aducă partea lui de jertfă şi să îşi ispăşească păcatele printr-o moarte martirică.

După asasinarea arhiepiscopului în catedrală, preoţii, care încercaseră în repetate rânduri să îl convingă pe Becket să fugă din calea cavalerilor regelui, sunt cutremuraţi de tragedie şi încep să se tânguie: „Părinte! O, părinte! Te-a dus! Te-ai dus departe!/ Cum te-om găsi? De tine în cer avea-vom parte?/ Tu eşti în cer, priveşti în jos la noi,/ Dar cine o să ne scape de nevoi?/

[1] Ibid., p. 61
[2] Ibid.
[3] Ibid.
[4] Ibid., p.62
[5] Ibid., p.70

De cîrmuirea ta, lumină dreaptă,/ Ne-au despărţit! Ce spaime ne aşteaptă?/ Cui i-ai lăsat puterea moştenire/ Duhovnicească, mai presus de fire?"[1]

Aceştia nu deplâng doar moartea arhiepiscopului, ci şi propria lor soartă, căci se văd lipsiţi de un ocrotitor divin şi de un om ce a cunoscut iluminarea. Ei speră acum într-o comuniune în spirit cu arhiepiscopul trecut la cele veşnice. Apoi deplâng soarta bisericii care a suferit o grea pierdere prin moartea lui Thomas Becket: *„E văduvă Biserica...smerită/ Şi singură...sărmană, prihănită./ Păgânii pe ruina-i zidi-vor, nu e greu/ O lume-a lor, cumplită şi fără Dumnezeu/O văd! O văd aievea!"*[2]

Aceştia sunt contrazişi de un alt preot care e convins că biserica va ieşi mai întărită din această tragedie*:* „Ba nu! E mîntuită/ Biserica de-a pururi prin fapta săvîrşită:/ Biruitoare prin potrivnicie/ Şi întărită prin mucenicie/ E mai presus de toate, de vreme ce-a găsit/ Un om ce pe altaru-i fiinţa şi-a jertfit!"[3]
Jertfa supremă a arhiepiscopului are valoare de mântuire atât pentru sine însuşi cât şi pentru biserică. Prin moartea sa martirică, Thomas Becket trece în rîndul sfinţilor în biserica triumfătoare din împărăţia lui Dumnezeu. Rămaşi în biserica luptătoare de pe pământ, enoriaşii şi preoţii vor înălţa rugi fierbinţi către Hristos şi către Sfântul Thomas pentru propria lor mântuire: „Pe creştetele noastre stă tot păcatul lumii,/ Tot sângele de veacuri vărsat pe-ntinsul lumii,/ De mucenici. Ai milă de noi, o Doamne Mare./ Mîntuitor al lumii, Christoase, îndurare./ Ne mîntuie, Iisuse, de lipsuri şi nevoi,/ Te roagă, sfinte Thomas, din ceruri pentru noi!"[4]

[1] Ibid., p.77
[2] Ibid., p.77
[3] Ibid., p.77
[4] Ibid., p.80

ESEU

Leonida MANIU

Sonetul lui Dante Alighieri

Leonida Maniu

Cînd se năştea autorul *Divinei Comedii*, sonetul italian împlinise deja un sfert de veac. Îndelungile dispute privitoare la originea provensală sau italică[1], ar putea sfîrşi, după părerea noastră, într-un compromis benefic pentru ambele puncte de vedere, întrucît fiecare dintre acestea are dreptate în măsura în care ţine seama de celălalt. Astfel,abia la acest nivel de înţelegere a chestiunilor referitoare la obîrşia sonetului, interferenţa celor două spiritualităţi cu elanuri poetice distincte, facilitează explicarea apariţiei şi proliferării formei acestuia.

Zorii liricii culte italiene s-au ivit în Sicilia. Aici, la curtea regelui cărturar şi poet, Frederic al II-lea de Suabia, care s-a înconjurat de un cerc de artişti şi oameni învăţaţi, trubadurii provensali, alungaţi de vitregia vremurilor din patria lor, au fost primiţi cu mare cinste. Descinzînd însă într-un mediu spiritual rafinat de o bogată cultură latină, temele şi motivele liricii lor, de provenienţă cavalerească nu şi-au găsit corespondenţa în viaţa siciliană şi, în consecinţă, nu s-au putut asimila. Frumuseţea şi dragostea femeii, izvorul de inspiraţie aproape unic al poeziei lor, erau celebrate în spiritul Evului Mediu. Iubita, întrupare a unui ideal de frumuseţe extrem de vag, întrunea, prin candoarea şi măreţia ei indiferentă, atît atributele Fecioarei Maria, cît şi pe cele ale unui suveran absolut. Virtutea ei înnăscută, de obîrşie divină, o făcea inaccesibilă, astfel că iubitul trebuia să se resemneze. Poetul o adora ca pe o sfîntă, dar i se adresa ca unui suzeran. "Iubirea – scrie Francesco de Sanctis – a devenit o artă, cu codul ei de legi şi obiceiuri. Nu mai există o femeie anumită, aceasta sau aceea; ea are forme şi trăsături fixate, aşa precum o concep autorii cărţilor de cavalerie"[2].

Lipsite de aderenţă la climatul spiritual sicilian mai realist, ideile şi conceptele acestea rafinate nu au putut pătrunde şi mişca zonele de adîncime ale simţirii, ci au rămas la suprafaţa acesteia, astfel că poezia, departe de a se manifesta ca un produs al spontaneităţii sufleteşti creatoare, a devenit o modă care se făcea după canoane prestabilite şi într-o limbă puţin modelată de experienţa artei. Punînd deci accentul pe tehnică şi nu pe trăire, poezia aceasta formal-convenţională era departe de clocotul şi de preocupările vieţii autentice. „Poezia – observă Francesco de Sanctis – nu este o izbucnire puternică a sufletului, ci o distracţie, o plăcere, o recreaţie, o modă, o galanterie.(…) Arta devine o meserie, poetul devine un diletant; totul este convenţional, se reduce la idei, fraze, forme, măsură de vers; o tehnică ce trezea desigur admiraţie mare în

[1] Walter Monch, *Das Sonett.Gestalt und Geschichte,* F.H.Kerle, Verlag, Heidelberg, 1995.

[2] Francesco de Sanctis, *Istoria literaturii italiene*, Buc.,Ed. pentru Literatură Universală, 1965, p.42.

popor; îndeosebi dacă o mînuiau femeile. Nina Siciliana şi Desăvîrşita Domniţă florentină au fost privite desigur ca o minune”[1].

În acest context, întîlnirea spiritului provensal romanţios şi simplu cu cel italic, saturat de cultură clasică şi, în consecinţă, mai riguros, a accentuat tendinţa de a străluci prin crearea şi utilizarea cît mai desăvîrşită a unor forme draconice, fapt ce a dus la apariţia sonetului. Iacopo de Lentini, un notar învăţat şi un *trovator* ilustru, pare a fi poetul care a scris cel dintîi sonet, *Io m'aggio posto in core Dio servire (Vreau Domnului în suflet să-i slujesc).* Înflorirea neobişnuită a speciei în anii care au urmat, reflectă în fond una din tendinţele fundamentale ale spiritului uman de a se realiza în forme artistice perfecte pentru a-şi apropia elanurile demiurgice ale divinului. Viitoarele preocupări ale Academiei neoplatonice din Florenţa încolţeau de fapt din această stare de spirit.

*Dulcele stil nou (il dolce stil nuovo), ş*coală sau grupare literară astfel numită de Dante în *Purgatoriu*[2],.reprezintă un alt capitol important în istoria liricii italiene şi totodată o nouă etapă în dezvoltarea sonetului. În spirit dialectic, noua orientare (care a înflorit la Florenţa, unde simţul formei era mai accentuat decît în alte părţi ale peninsulei) însemna atît o negare , cît şi o continuare, la un alt nivel, a preocupărilor poetice a Şcolii siciliene. Altminteri spus, iubirea, căci de ea este vorba în primul rînd, rămîne şi acum tema centrală a poeziei, însă, în celebrarea femeii asistăm, pe de o parte, la negarea atributelor ei de suzerană şi a rolului de simplu vasal al îndrăgostitului, iar pe de altă parte, la perpetuarea şi îmbogăţirea în semnificaţii a însuşirilor care o apropie de Fecioara Maria. Devenind mijlocitoarea dintre om şi Dumnezeu, femeia este adorată în ipostaza de *înger*(la donna angelicata), iar simpla sa prezenţă revarsă asupra celor care se află în apropierea ei, noblețe şi strălucire divină: „femeia – constată Francesco de Sanctis – este forma oricărei desăvîrşiri morale şi intelectuale: spiritualism religios şi idealism platonic se îmbină şi formează o singură doctrină”[3]. Renunţînd deci la canoanele codului cavaleresc, iubita îşi îmbogăţeşte atributele prin contribuţia teologiei şi a filozofiei. Astfel, ea devine prilej de speculaţii extrem de sofisticate, fapt ce transformă gîndirea aceasta, preocupată de natra iubirii, într-veritabilă ştiinţă.

Principala sursă a unei asemenea fenomenologii a iubirii se află în lucrarea lui Riccardo da San Vittore, *Tractatus de gradibus amoris (Tratat despre treptele iubirii),*iar corespondentele sale în sfera manifestărilor poetice şi

---

[1] Francesco de Sanctis, op.cit. p.43.

[2] Dante Alighieri, *Divina Comedie,* Buc.,Ed. pentru Literatură universală, 1965, p. 337.

[3] Francesco de Sanctis, op.cit. p. 79. Aceste observaţii ale savantului italian trebuie întregite cu constatarea că, după mai mulţi cercetători ai fenomenelor literare amintite mai sus, lirica provensală şi Şcoala siciliană şi-ar datora subtilităţile nu numai avîntului religios din sec. al XIII-lea, ci şi înrîuririlor rafinatei poezii de dragoste arabe.

filozofice ale *Dulcelui stil nou* erau reprezentate de canţona lui Guido Guinizelli, *Al cor gentil ripara sempre Amore (În inima nobilă întotdeauna sălăşluieşte iubirea),* canţona lui Guido Cavalcanti, *Donna me prega (Doamna mă roagă)* şi de sonetul lui Dante, *Amor e'l cor gentil sono una cosa (Iubirea şi inima nobilă sînt una*). Este vorba, în esenţă, de o subtilă doctrină morală a *nobleţei, virtuţii şi a iubirii.* Distinctă de nobleţea sîngelui (Cf.*Convivioi,* IV, 3), conceptul de nobleţe utilizat de reprezentanţii acestei şcoli constă într-o dispoziţie generală a sufletului[1] care determină apariţia virtuţii. În acelaşi timp, sufletul purificat şi înnobilat de virtute poate genera şi adăposti iubirea. Schimbînd termenii, dar păstrînd relaţiile lor dialectice, efectul rămîne acelaşi. Astfel, frumuseţea care acţionează binefăcător asupra sufletului armonizîndu-l, adică înnobilîndu-l, produce un efect asemănător în sfera morală. Altminteri spus, la vederea ei, Amor devine, într-o asemenea alcătuire lăuntrică, un prilej de a trezi şi promova virtutea, întrucît cel care iubeşte nu poate revărsa în juru-i decît linişte şi bucurie. Drept urmare, determinînd virtutea să se transforme în act, Amor deschide *apetitul binelui (appetito diretto),* distrugînd viciul. În consecinţă, sintagmele, *doamnă nobilă (donna gentile), inimă nobilă (gentil core)* identică lui Amor, apar şi se dezvoltă în această atmosferă spirituală.

Totodată, alături de apropierea dintre bine şi frumos, cea dintre frumos şi adevăr funcţionează cu aceeaşi consecvenţă, pe temeiul unor efecte similare de ordin psihologic, intelectual şi estetic, întrucît binele, frumosul şi adevărul nu sînt de fapt decît ipostaze ale desăvîrşirii divine. Astfel, starea de beatitudine pe care o trăieşte îndrăgostitul în preajma iubitei, întrupare a frumuseţii şi virtuţii, fiind identică cu cea pe care o simte omul de ştiinţă angajat în descoperirea adevărului, se poate spune că dragostea pentru frumos se întrepătrunde cu cea pentru adevăr şi bine. Corespondenţa care s-a statuat între termenii menţionaţi mai sus (*virtute, iubire, frumos* şi *adevăr)* dezvăluie, în cele din urmă, strînsa comuniune, de sorginte platonică, a esteticului cu eticul şi cu adevărul, fapt ce anticipă deja marele umanism al Renaşterii.

Cu ochii îndreptaţi spre cerul desăvîrşirii, care le-a înflăcărat inimile şi le-a fecundat imaginaţia , poeţii nu trăiesc iubirea, ci se mulţumesc să contemple conceptul de iubire şi de frumos, aidoma unor filozofi sau „înţelepţi"[2]. Sentimentul de iubire este analizat şi desfăcut în componentele lui abstracte („spirite de dragoste","suspine" etc.), care, personificate fiind, vin să populeze spaţiul artistic cu o lume stranie. "Este – scrie C. D. Zeletin – întru totul impresionantă puterea pe care o aveau artiştii acestor timpuri de a conferi viaţă artificialului prin filozofie. Era o moştenire transmisă de Evul

[1] Conform comentariului lui Henry Cochin la cartea lui Dante, *Vita nova,* traduite avec une introduction et des notes par Henry Cochin, Paris, 1914, p.201.
[2] Cf. sonetul lui Dante, *Amor e'l cor gentil sono una cosa.*

Mediu, care nu-l iubise mai puţin pe Platon"[1].Graţie acestei încărcări metafizice a poeticii *Dulcelui stil nou,* nutrită de ideea că tot ceea ce există nu este decît o aparenţă a unei alte lumi, diversitatea şi pitorescul aspectelor realităţii, indiferent de natura acesteia, interioară sau exterioară, nu sînt percepute în mod direct, ci prin mijlocirea alegoriei sau a unor concepte pur ştiinţifice. Un grup de intelectuali florentini, alcătuit, în mare parte, din poeţi şi prezidat de Guido Cavalcanti, se străduia, prin operele poetice şi filozofice ale membrilor săi, să atragă atenţia asupra sensurilor adînci ale lumii fenomenale. „Alegoria – observă Francesco de Sanctis – formă naturală a unei culturi prea puţin dezvoltate, devine acum o formă fixă a gîndirii teologice şi filozofice, dispoziţie a spiritului susţinută de obiceiul, statornicit, de a căuta înţelesul alegoric spre explicarea mitologiei şi a sensului literal al *Bibliei"*[2].

Formîndu-se în acest climat şi evoluînd pe astfel coordonate estetice, filozofice şi religioase, Dante nu putea să facă abstracţie de toate acestea, după cum nici acestea nu mai puteau să rămîne ca înainte. Marii artişti impun aproape întotdeauna contemporanilor lor modul lor de a percepe şi reflecta realitatea. "Une école trouve en lui à la fois son couronnement et sa fin"[3]. Păstrîndu-şi aşadar tiparele lumea fascinantă dar rece a ideilor şi abstracţiilor de tot felul (care, în cazuri fericite, atunci cînd produce înfiorarea întregii fiinţe a celui care o contemplă, poate deveni totuşi izvorul unei mari poezii) va fi însufleţită acum de căldura şi vibraţia unor sentimente de dragoste autentice:

…Eu unu, am zis, cînd dragostea-mi vorbeşte,
ascult la ea şi după-a ei porunci
simţirea-mi prinde-aripi şi zămisleşte…[4]

Concis şi revelator, terţina în care se pune accentul pe spontaneitatea inspiraţiei, pe importanţa sincerităţii în creaţia artistică şi a deplinei concordanţe între sentiment şi expresie, ca şi pe caracterul inmdividual al poeziei, cuprinde *in nuce* întreaga poetică a lui Dante.

Înmănuncheate în *Vita nova* şi *Rime,* sonetele lui Dante nu sînt decît transfigurări artistice ale unor fragmente de viaţă mai mult sau mai puţin incandescente. Căci dacă în unele din ele, sentimentele poetului aplecat asupra iubirii, morţii, deznădejdii, desăvîrşirii morale şi fizice etc.,transcend datul imediat, proiectîndu-se în absolut, în altele, marcate profund de convulsiile contemporaneităţii, asistăm la o virulentă polemică cu Forse Donati sau la un schimb de scrisori cu conţinut amoros sau amical, ca şi la sonetul cu funcţie de simplu exerciţiu literar, scris în vederea ilustrării măiestriei artistice. Însă, cu

[1] Vezi, în acest sens, studiul lui C. D. Zeletin, *Sonetul italian în Evul Mediu şi Renaştere,* Buc. Ed. Minerva, 1970,p. VI.
[2] Francesco de Sanctis, op. cit. p.79.
[3] Dante Alighieri, *Vita nova, t*raduite avec une introduction et des notes par Henry Cochin, Paris, 1914, p.XXVII.
[4] Dante Alighieri, *Divina Comedie,* p.323.

toate că nu poate renunţa la abstracţiile poeticii şi retoricii epocii, Dante reuşeşte, graţiei uriaşei sale forţe artistice, să transmită o puternică impresie de viaţă autentică. Alături de sentimentele care-l animă şi care ne emoţionează, imaginea Florenţei acelor vremuri (cu străzile sale strîmte pe care oamenii trec salutîndu-se, cu biserici şi palate impunătoare, cu grădini frumoase şi cu rîuri limpezi, cu ceremoniile sale legate de viaţă şi de moarte, cu iubirile sale cunoscute sau tăinuite, cu disputele dintre "înţelepţi" etc.) trăieşte aievea. Obscuritatea ce caracterizează atmosfera liricii sale este intenţionată. Frumuseţea unui poem rezidă, după estetica vremii, în sensul ascuns pe care el îl conţine şi pe care cititorul trebuie să-l descopere treptat. Însă adevărul acesta nu poate fi *frumos* decît în măsura în care conduce spre *bine*. Frumuseţea devine astfel un reflex al binelui şi al adevărului. În atari circumstanţe, este firesc ca unele detalii ale textului dantesc să rămînă mereu învăluite în mister.

Ducînd mai departe consecinţele unor asemenea consideraţii, ajungem în miezul de foc al chestiunii care priveşte arta sonetului la Dante. Căci, în ciuda preconizatei concordanţe între trăire şi expresie, exprimată în terţina reprodusă mai sus, structura acestuia stă întotdeauna sub semnul unei tensiuni care se creează între substanţa sa, de natură sentimentală, şi haina simbolică ori alegorică pe care el o îmbracă, sau, altminteri spus, între sentiment şi ştiinţa de a-l exprima.

Un popas analitic asupra a două sonete va aduce, sub acest aspect, clarificările necesare. Vom începe cu cel mai cunoscut :

E-atîta de distinsă şi curată
madona mea cînd trece salutînd,
că vorba moare nerostită-n gînd
şi-a ochilor lumină stă plecată.
Se duce-astfel…simţindu-se adorată
cu-o dulce umilinţă drept veşmînt,
de pare că din ceruri pe pămînt
venit-a şi minunea o arată.
Se-arată cui o vede…aşa divină
prin ochi revarsă-n inimi dulce-alin,
că nu-nţeleg acei ce nu-l trăiră;
Şi pare că pe buzele-i respiră
un spirit suav şi de iubire plin,
spre-a spune sufletului tău: "Suspină!"

Sentimentul de admiraţie extatică faţă de Beatrice este mişcat de un impuls sincer, spontan şi intens, fapt ce trădează prezenţa reală a unei fiinţe vii, nu răceala şi rigiditatea unei abstracţii. În acelaşi timp, delicatele emoţii interioare de la început, ce răsfrîng o abia stăpînită tulburare erotică, sînt foarte repede anihilate de conştiinţa superiorităţii morale şi a perfecţiunii fizice de neatins a Ei. Dar treptat, pe măsură ce dorinţa amorţeşte şi se purifică

– gradaţia momentelor psihologice fiind extrem de abilă – doamna se îndepărtează pentru că miracolul este greu de reţinut. Ceea ce mai rămîne în urma ei nu este decît părerea unui suspin după ceea ce nu se poate atinge.

Neputîndu-i fixa şi determina imaginea, pentru că intelectul nu ajunge pînă la ea, poetul nu poate realiza o descriere a frumuseţii Beatricei, ci o sugerează numai prin impresiile[1] pe care le produce asupra celui care o vede. De aceea, el exprimă nu ceea ce este de fapt Beatrice, ci ceea ce aceasta pare să fie. Revelaţie a divinului, imaginea candorii şi a purităţii umile a doamnei converteşte sentimentul erotic, specific unei iubiri juvenile, în adoraţie faţă de ideea sau alegoria beatitudinii. Mijloacele de expresie contribuie eficient la sublinierea acestui sens. Inexistenţa metaforelor şi a comparaţiilor, ce au menirea de a relativiza fenomenele la care se referă, îl scoate pregnant în relief, întrucît trădează dorinţa inconştientă a poetului de a-şi ridica iubita în absolut. În acelaşi timp, suavitatea cuvintelor şi a tonalităţilor acestora, ca şi incantaţia versurilor, accentuează zborul mistic către muzica sferelor.

Într-un alt sonet, pe care exegeza dantescă îl pune în relaţie cu numele celei care l-a inspirat, Lizeta, alegoriile şi simbolurile nu reuşesc să întunece în întregime puternica impresie de viaţă reală, ce caracterizează atmosfera acestuia. Într-un asemenea context, sentimentul care l-a generat transpare extrem de greu de sub încărcătura alegorică care-îl estompează, făcîndu-l să fie receptat indirect, prin mijlocirea unei fabulaţii *sui generis.* Este un exemplu revelator de modul în care alegoria, expresie artistică a unei viziuni teologice şi filozofice asupra lumii, alterează percepţia directă şi proaspătă a realităţii, dînd curs liber interpretărilor ambigue. Dar mai întîi să transcriem sonetul:

Pe-un drum ce poartă al frumseţii zor,
cînd spre-a trezi Amoru-n gînd apare,
Lizeta calcă-n sine-ncrezătoare
sperînd să mă învingă prea uşor
Şi ajungînd l-al turnului picior
de spirit străjuit cu-nfrigurare,
deodat' aude-o voce tunătoare :
„Întoarce,.mîndră doamnă, al vostru dor;
altcineva-i 'năuntru aici stăpînă
şi-al senioriei semn l-avu de cînd
ajunse-aici. Amor i-l puse-n mînă".
Văzînd că nu mai poate să rămînă
unde-i stăpîn Amorul…suspinînd

[1] Nu altminteri proceda Homer în descrierea frumuseţii Elenei în *Iliada*. Nu cunoaştem portretul fizic al ei, ştim doar că în momentul cînd trecea prin cetate, bătrînii întorceau capul şi spuneau că războiul pentru asemenea femeie este pe deplin justificat.

se depărtă cu ochii în ţărînă.

Deşi alcătuit din mai multe elemente factice şi convenţionale, cadrul este totuşi plin de mişcare. O fiinţă vie, Lizeta, înaintează pe un drum simbolic, printr-o lume populată de simboluri, spre a-şi potoli aleanul inimii. În faţa ei se iveşte un castel feudal, în care domnia aparţine unei alte femei. Ca semn al puterii sale este bagheta pe care ea o ţine în mînă. În această situaţie, Lizeta se întoarce înapoi confuză, reproşîndu-şi poate cutezanţa. Atît cît apare şi cum apare, personajul nu este o abstracţie, iar fondul sonetului, expresie sinceră a ceea ce se petrece în sufletul poetului, nu are nimic artificial.

Astfel, departe de a deveni înfocat reflex artistic al sentimentului de dragoste, înclinarea poetului de a fi sensibil şi la graţiile altor femei, ca şi neputinţa de a o transforma în act, din pricina amintirii Beatricei, a îmbrăcat un veşmînt alegoric. Încîntarea pe care o încercăm în faţa impresionantului elan al dorului de viaţă devine, în final, admiraţie pentru ideea sau sensul ascuns al lucrării. Dubla perspectivă care se impune în analiza sonetelor lui Dante reprezintă, mai mult decît în alte epoci literare invadate de alegorii şi simboluri, unul din principiile fundamentale ale artei cuvîntului în Evul Mediu.

La acest nivel al cercetării, cîteva consideraţii mai largi asupra centrului solar al sonetelor, Beatrice, se impun cu necesitate, pentru a evidenţia mai convingător complexitatea figurii ei. Căci dacă, uneori, fiinţa iubită se confunda cu ideea perfecţiunii divine, continuînd totuşi, în fundal, să rămînă vie, prin puternica impresie pe care o produce asupra poetului, alteori, în unele sonete ale primelor iubiri, ea dobîndeşte o realitate extrem de pregnantă. Astfel, aflîndu-se în tovărăşia unor doamne care însoţiseră pe o prietenă de-a lor, căsătorită de curînd, Beatrice glumeşte pe seama poetului, care, respectînd normele iubirii curtene, îşi manifestase, probabil, dragostea prin suspine, gesturi disperate şi o înfăţişare dezolantă:

…Cu doamnele glumiţi pe seama mea
făr'să-nţelegeţi doamnă, felu-n care
redobîndesc o nouă-nfăţişare
al Vostru chip cînd stau a-l contempla…

Mai tîrziu, după aspra şi cutremurătoarea experienţă a morţii celei atît de îndrăgite, Beatrice, care niciodată nu fusese o pură abstracţie, tinde să devină acum cel mai înalt simbol al desăvîrşirii, transformînd iubirea poetului într-o veritabilă gîndire şi ştiinţă a adevărurilor eterne. Noua etapă a amorului său mistic anticipă *mutatis mutandis* drumul pe care, într-un alt context spiritual, îl va parcurge şi Novalis. După moartea Sophiei, romanticul german face din poezie "un instrument de reconciliere magică, de transformare reală a lumii"[1]. Spiritualismul religios în cazul lui Dante, idealismul magic în cel al lui Novalis sînt forţe ale conştiinţei vizionare care mijlocesc întîlnirea cu iubita în

[1] Albert Beguin, *Sufletul romantic şi visul,* Buc.,Ed. Univers, 1970, p.261.

patria spiritului. Indiferent, deci, de elanurile care o mişcă, starea de exaltare provocată de amintirea iubitei, se transformă, la ambii poeţi, în extaz :

…De cea mai largă sferă, mai în sus,
al inimii suspin se duce-n zbor ;
inteligenţă nouă, ce Amor,
spre-al ridica, înlăcrimat i-a pus.
Înalturi sfredelind, în slăvi ajuns,
vede o doamnă-ntr-al măririi cor
şi farmecu-i atît de-ncîntător
că o contemplă de etern pătruns…

(*Vita nova*)

…Splendoarea pămîntească se retrase departe şi cu ea întristarea-mi - împreună se mistui mîhnirea într-o lume nouă, neţărmurită – tu, însufleţire a nopţii, adormire a cerului, ai coborît asupra mea – tărîmul se ridică uşor în aer, deasupra lui plutea sufletul meu nou-născut, liber. Colina se făcu nor de praf – şi prin el vedeam chipul transfigurat al iubitei…[1]

(*Imnuri către noapte)*

Deşi radical deosebiţi ca structură sufletească şi concepţie poetică, Dante şi Novalis nu sînt decît două instrumente diferite ale aceleaşi imaginaţii creatoare care, propulsată de energii distincte, nu urmăreşte decît o singură finalitate: să-şi edifice propria sa ordine, cea spirituală, prin eliberarea de sub greutatea materială a faptelor de viaţă brute şi prin descătuşarea de lanţurile necesităţii acestora.

În consecinţă, spre deosebire de lirica de dragoste a vremii, caracterizată prin vag sentimentalism şi tot felul de subtilităţi în expresie, poezia lui Dante se distinge atît prin forţa adevărului său psihologic, care o transformă adeseori într-o pasionată efuziune va simţirii, cu momente distincte, însă impuse de logica sentimentului, cît şi printr-o remarcabilă sobrietate a stilului.

În lirica universală, diferenţa specifică a cîntecului său de dragoste nu poate fi scoasă mai bine în relief decît prin comparaţie cu cele două modalităţi esenţiale de celebrare a iubirii, ilustrate de *Cîntarea cîntărilor* şi de oda safică. Astfel, în vreme ce sentimentul iubirii mistuitoare este trăit de vechii evrei ca o supremă bucurie, în poezia lui Safo, acesta este receptat ca o sfîşietoare suferinţă fizică. Căci, dacă în primul caz, prin iubire se realiza ascensiunea într-o ordine superioară a lumii, cea a misterelor cosmice, în cea de a doua situaţie, aceeaşi iubire este simţită ca o putere malefică ce distruge odată cu armonia organică şi conştiinţa integrităţii eului aflat în plină înflorire şi afirmare a posibilităţilor sale,

[1] Novalis, *Geistliche lieder. Cîntece religioase* (trad, Ion Constantinescu), Iaşi, Ed. Institutul European„1999, p.17.

Încă din primele sale sonete, Dante asociază iubirea cu durerea. Amorul este reprezentat ca o forță teribilă, de o cruzime și violență greu de imaginat. Poetul mărturisește că după o întîlnire cu Beatrice, care, prin salutul ei, l-a făcut să atingă "toate culmile fericirii"[1],întorcîndu-se acasă a căzut într-o stare vecină cu delirul și a avut o viziune în care iubirea, personificată într-un senior, după ce i-a smuls inima din piept și i-a dat-o hrană femeii iubite, a plecat:

…cînd, deodată, Amor îmi apare
Și-a lui prezență îmi dădea fior.
Părea voios purtînd în mîna lui
inima mea și-n brațele-i ducea
madona-n voaluri și de somn cuprinsă;
trezind-o apoi, din inima-mi aprinsă
cu frică și-umilință o hrănea
iar cînd plecă în lacrimi îl văzui…

Reală sau imaginară, indiferent de modul în care s-a produs, întîlnirea aceasta stranie creează o atmosferă de fatalitate și vis, care anticipă ambianța unor sonete de mai tîrziu. Alteori, în clipe de relativă liniște și împăcare sufletească, apropierea iubirii era trăită, precum la Safo, ca o agresiune fizică nimicitoare, care anihilează aproape toate organele de simț:

..căci Amor, în a voastră-mprejurare
cînd mă găsește prinde-a triumfa
lovind în spiritele-mi spăimîntate,
zdrobind pe unul, pe-altul-ndepărtînd,
spre a rămîne singur să Vă vadă…

Într-un astfel de context, moartea lui Folco Portinari, tatăl Beatricei, este receptată ca o zguduitoare premoniție a sfîrșitului apropiat a celei care prin frumusețea fizică și spirituală fermecase întreaga cetate. Iar cînd prevestirea a devenit în cele din urmă realitate, Dante a fost copleșit de o cumplită suferință :

Suspinele-mi veniți spre-a le-auzi
gentile inimi, vai, căci mila cere,
cum ies din suflet, pline de durere,
căci altfel de-ar fi fost, eu n-aș mai fi;
de-aceea ochii mei s-or mistui
mai mult decît dorește a mea vrere,
spre-a-mi plînge doamna-atît cu lacrimi grele,
că inima de chin s-o mîntui…

O încercare de a-l readuce pe poet în albia firească a vieții pare să fi rămas zadarnică; amintirea Beatricei veghea asupra sa din înălțimea idealului său etic și estetic. Dar într-o lume pentru care sfîrșitul pămîntesc însemna

[1] Dante Alighieri, *Opere minore*, Ed. Univers, 1971, p.7.

dincolo, în sferele cereşti, un nou început, floarea liniştii şi a bucuriei nu putea pieri cu totul. Înălţîndu-se pînă în Empireu şi zărind-o pe Beatrice în cetele preafericiţilor, "suspinul inimii" devine încîntare şi plenitudine sufletească.

…Înalturi sfredelind, în slăvi ajuns,
vede o doamnă-ntr-al măririi cor
şi farmecu-i atît de-ncîntător
că o contemplă de etern pătruns…

Starea aceasta de indicibilă vrajă, izvorîtă, de data aceasta, din descoperirea fericirii cereşti de care se bucură femeia adorată, se contopeşte, ca şi în *Cîntarea cîntărilor,* cu mişcările cosmice pe care însăşi iubirea le-a generat. Ca atare, pustiirea safică şi fericirea divină din idila ebraică se succed pe rînd în sufletul poetului. Sensibilitatea vremii nu era pregătită pentru a recepta durerea şi bucuria simultan, ca o unitate a simţirii complexă şi contradictorie, aşa cum se va înfăţişa fenomenul în poezia romantică. Prin opera sa însă, Dante a contribuit enorm la desţelenirea drumului către această nouă trăire.

În concluzie, se poate afirma că impulsul pe care Dante l-a dat sonetului în genere, este comparabil cu cel al primului mobil, cercul care, în viziunea medievală asupra întocmirii lumii, fiind în apropierea Empireului, s-a mişcat cel dintîi şi apoi a imprimat mişcarea şi celorlalte cercuri. Sonetul său l-a impulsionat puternic pe Petrarca, iar acesta pare să fi înrîurit mai direct sau mai mijlocit sonetul Renaşterii italiene în întregime, indiferent de forma pe care acesta o va cunoaşte în alte ţări. Din toate aceste raţiuni, Dante a reprezentat şi reprezintă pentru sonetiştii de pretutindeni un călăuzitor stîlp de foc. [1]

Daniel ONACA

POEZIA LUI KJELL ESPMARK
sau ecoul vocilor de dincolo de moarte

Anul trecut (2018) premiul Marin Sorescu, acordat în fiecare an de Institutul Cultural Român din Stockholm unor autori suedezi proeminenţi, i-a

[1] Traducerea sonetelor citate mai sus aparţine autorului studiului, care le-a publicat în volumul, *Dante, Sonetti*, Iaşi, Institutul European, 1997. Trebuie să menţionăm totodată că majoritatea acestora a fost luată din *Vita nova* şi numai cîteva din *Rime*. Am eludat sonetele cu conţinut scabros ori agresiv, care anticipă atmosfera şi tonalitatea *Infernului.*

fost înmânat lui Kjell Espmark[1]. Autorul l-a cunoscut personal pe scriitorul român şi a fost deosebit de încântat să-l primească. „Am apreciat foarte mult poezia lui, remarcabilă prin suprarealismul de factură personală, subtil şi cu mult umor", a declarat el la ceremonia de premiere. Cât priveşte motivaţia juriului ea a sunat astfel: „...în poezia şi proza sa extrem de variată, Espmark a scris neobosit, cu acuitate intelectuală şi vigoare stilistică, despre problemele centrale ale vieţii, despre diversitatea iraţională a existenţei, despre dorinţa de a cunoaşte lumea şi pe sine însuşi. Pe lângă aceasta, Kjell Espmark are contribuţii importante ca istoric şi teoretician literar precum şi ca eseist. Astăzi, el este o forţă motrice în literatura suedeză afirmându-se şi dincolo de frontierele Suediei". Cuvinte frumoase şi adevărate la care eu aş adăuga informaţia că printre ţările în care numele său a fost făcut cunoscut se numără şi România. După cunoştinţele mele, autorul a vizitat ţara noastră cel puţin de două ori.

Născut în localitatea Strömsund din Jämtlandia, Kjell Espmark (n. 1930) a studiat istoria literaturii la Stockholm iar în 1978 a devenit tot acolo profesor universitar. În anul 1981 a fost ales membru al Academiei Suedeze. Ca poet, a debutat în anul 1956 cu placheta de poeme *Mordet på Benjamin* (*Uciderea lui Benjamin*, 1956), vizibil influenţat de maniera lui T.S. Eliot. Stilul obscur şi îndrăzneala metaforelor trădează influenţe ale generaţiei moderniste, dar sunt vizibile şi încercările de adoptare a unui limbaj propriu. Poetul a înţeles că, în poezie, calea de urmat nu mai trece prin fragmentarea discursului poetic fiind de părere că limbajul materialist, caracterizat prin aparenţa plasării la întâmplare a cuvintelor în pagină, şi-a trăit traiul. Este incontestabil că T. S. Eliot şi Ezra Pound au făcut lucruri uimitoare, la vremea lor, dar maniera lor de scriere a considerat-o epuizată.

Începând cu anii deceniului şapte, creaţia sa capătă o tentă pronunţat social-politică, tendinţă ce culminează în trilogia *Sent i Sverige* (Târziu în Suedia). Spre sfârşitul anilor '80 a început să publice şi texte de proză. În ciclul *Glömskans tid* (Vremea uitării, 1987-1997), compus din şapte romane scurte, portretează oameni din diferite clase sociale. Espmark continuă să fie productiv şi la anii senectuţii. Cronicarii literari sunt unanim de acord că cele mai bune opere ale autorului au fost livrate *după* împlinirea vârstei de 70 de ani! Culegerea de poeme *Vintergatan* (*Calea lactee*, 2007), de exemplu, este considerată una din creaţiile de vârf ale liricii sale.

[1] Premiul Sorescu este acordat anual de ICR din Suedia unui autor suedez care, prin opera sa, transgresează frontierele dintre ţări. Se compune dintr-o diplomă şi 45.000 de coroane suedeze.

1. Provocarea puterii

La doi ani după debut, Kjell Espmark publică un nou volum de versuri, intitulat *Världen genom kameraögat* (Lumea văzută prin teleobiectiv, 1958), unde recurge la stilul poemelor-rol, poeme scrise din perspectiva altor persoane. Caracteristicile cadrului în care sunt plasate aceste personaje sunt mai totdeauna războiul, mizeria socială ori diferite forme de violenţă. Astfel, încă de la începuturi se poate constata că, la baza creaţiei sale se află o hotărâtă poziţionare împotriva puterii, dublată de simţul solidarităţii cu cei bătuţi de soartă precum persoanele oprimate, marginalizate, reduse la tăcere ori condamnate la uitare.

Pe la mijlocul carierei sale, Espmark publică o trilogie având ca temă starea de fapte din societatea suedeză. Intitulată *Sent i Sverige* (Târziu în Suedia), trilogia reprezintă un punct culminant al scrisului său. Titlurile alese pentru volumele care o compun fac aluzie la *Divina Comedie* a lui Dante. Ele se numesc: *Det offentliga samtalet* (Dialogul public, 1968), *Samtal underjordisk* (Dialog subteran, 1972), *Det obevekliga paradiset* (*Paradisul nesupus*, 1975) şi sunt dispuse cumpănit, cu câte 25 de poeme în fiecare dintre ele. Lumea care se încheagă din aceste versuri se prezintă sub forma unei ţări văzute la nivel „microscopic" ascuţişul criticii vizând, printre altele, suferinţa domestică şi aparenta bunăstare a societăţii.

După ce şi-a început activitatea de profesor, Kjell Espmark a publicat o nouă trilogie lirică formată din volumele: *Försök till liv* (Proba vieţii, 1979), *Tecken till Europa* (Semne Europei, 1982) şi *Den hemliga måltiden* (Cina cea de taină, 1984). Şi poemele de aici sunt echilibrat distribuite (câte douăsprezece în fiecare volum). Perspectiva aleasă a fost extinsă, cuprinzând acum Europa şi chiar întreaga lume, iar viziunea poetică este, de această dată, mult mai întunecoasă. Tonul critic se aplică asupra întregii civilizaţii umane. Este adevărat că există şi o mulţime de figuri mitologice în versurile sale, dar referinţele clasicizante vizează situaţii cotidiene din timpul nostru. Vocile care ies la suprafaţă din lumea subterană par a fi sugrumate de putere, entitate văzută ca principala forţă motrice a umanităţii de-a lungul secolelor.

Culegerile de poezie din deceniul -90, *När vägen vänder* (Când drumul se întoarce, 1992) şi *Det andra livet* (A doua viaţă, 1998), glosează pe tema reluării startului în viaţă. Primul volum o face sub forma unor comentarii despre lucrări de artă, figuri istorice sau mitologice, clădiri etc. Una dintre cele mai frumoase poezii din carte dă expresie relaţiei dintre realitate şi limbaj:

När ett språk dör[1]
dör de döda för andra gången.
Det vassa ordet som vände jorden
i fuktigt glimmande fåror,

[1] Traducerea tuturor versurilor din acest eseu îmi aparţine (n.m. – D.O.)

det kantstötta ordet med rykande kaffe,
det blanka, lite flagade ordet
som ett ögonblick reflekterade
fönstret och den bråkiga almen därute,
det hemligt doftande ordet
som handen sökte sig i mörkret
under skygga försäkringar:
dessa ord som gav de döda ett liv
bortom livet
och de levande del i ett större minne
har just skrapats bort ur horisonten.

Când o limbă moare
morţii mor pentru a doua oară.
Cuvântul ascuţit care a-ntors pământul,
brazde revene, lucioase
cuvântul ciobit cu cafeaua aburindă,
cuvântul lucios, fâlfâind uşor
ca o clipă reflectorizantă
fereastra şi frasinul pestriţ de afară,
mireasma secretă a cuvântului
căutat de mâna în obscuritate
cu asigurări timide:
cuvinte care morţilor le-a dat o viaţă
dincolo de viaţă
şi partea vie dintr-o memorie mai mare
tocmai a fost răzuită de pe orizont.

Următorul volum, *Det enda nödvändiga: Dikter 1956-2009* (Singurul lucru necesar, 2010) este o antologie ce reunește poeme elaborate pe durata a cinci decenii. Ea selectează poezii din toate cele douăsprezece volume de poezie publicate, cu accent pe cele din urmă. Una din observaţiile care se pot face pe marginea poemelor incluse este că în lirica autorului suedez existenţa subiectului-sinteză se află într-o permanentă schimbare. Mişcarea ei este determinată de un patos al luptei pentru libertate, de opoziţie la diferitele tipuri de structuri ale puterii, luptă purtată la scara istoriei, în sânul societăţii şi în propria viaţă a individului.

Într-unul din poeme, locul unde libertatea poate fi găsită apare sub forma misterioasă a unei încăperi numite "locul gol". Este un loc unde viaţa oamenilor suferinzi este alinată în mod miraculos, tărâmul unde chiar şi cei petrecuţi din viaţa pământeană îşi pot reface existenţa.

Det är minuten efter svalorna.
I en långsam kameraåkning tvingas
jag lämna mig själv ifrån mig.
Kvällen lösgör sig från björkens löv,
vart och ett graverat av en mästare, (…)

Nu existerar ingenting mer
än detta tinglöst djupa. Till sist
stryker djupet av sig djupet.

E minutul de după rândunici.
Într-un traveling încetinit sunt silit
Să mă îndepărtez de mine.
Seara desprinsă din frunze de mesteacăn,
fiecare din ele gravată de un maestru, (…)

Acum nu mai există nimic
decât acest adânc imponderabil. La urmă
adâncul se şterge de adâncimea sa.

Este magistrală poezia lui Kjell Espmark când încearcă să circumscrie toposul ascuns undeva în viaţa fiecărei fiinţe umane.

2. Despre dragoste şi creaţie

Aşa cum am menţionat deja, volumul intitulat *Vintergata* (*Calea lactee*, 2007) este considerat de criticii suedezi drept capodopera lui Espmark. Latura mistică a poeziei sale atinge aici un rafinament nemaiîntâlnit în celelalte creaţii. Autorul permite să „ia cuvântul" un şir întreg de personalităţi celebre din istoria omenirii. Aceştia cuvântă despre războaie şi epidemii, despre deportări şi abuzuri de tot felul. Ca o contrapondere la acest volum, următorul, intitulat *Den inre rymden* (Spaţiul interior, 2014), începe cu un poem despre renaştere. Întreaga culegere, de altfel, exprimă cu vigoare adăstarea în vecinătatea morţii. Poemele cu tematică autobiografică alternează cu cele care abordează figuri ale unor personalităţi istorice ori mitologie. Este aceeaşi metodă de creaţie folosită şi în *Vintergata*. Trecutul trăieşte în prezent şi în viitor. Umbrele ajunse cândva în regatul lui Hades renasc în memoria celor ce-şi amintesc de ele amintirea definindu-se astfel ca o renaştere necesară: „Cel care întoarce spatele trecutului riscă să fie ronţăit din spate", sună unul din versurile memorabile ale autorului. Există o măreţie de tip justiţiar în amintirile lui Espmark despre morţi; o puternică dorinţă de revanşă, care răzbate, precum sunetul de trâmbiţă al Apocalipsei, din fiecare strofă.

În *Dikter om kärlek* (*Poeme despre dragoste*, 2016), Espmark oferă un fel de retrospectivă a poemelor cu tema iubirii, realizată pe baza unor creaţii noi între care include şi poeme selectate din cele 14 cărţi publicate anterior. Tematica este dragostea, bineînţeles, manifestată sub diverse forme: dragostea care învinge moartea, iubirea interzisă, dragostea faţă de limbajul care face posibilă apropierea dintre oameni etc. De observat că Kjell Espmark îşi intitulează volumul "poeme *despre* dragoste" şi nu "poeme *de* dragoste". Motivul este că, de cele mai multe ori, el adoptă punctul de vedere la persoanei vătămate, trădate ori înşelate. În acest fel sentimentul dragostei se detaşează de cel erotic dobândind complexitate. Procedeul prin care Espmark îşi lasă personajele să îşi susţină singure "cauza" este o artă pe care, de-acum, autorul o stăpâneşte pe deplin. Cu aceeaşi dexteritate foloseşte şi tehnica fragmentelor juxtapuse, ce pare a se potrivi tuturor temelor abordate. Aici ea îi serveşte perfect să pună în evidenţă situaţia perechii de îndrăgostiţi care, atunci când sunt pe cale să fie îngropaţi de uitare, se agaţă unul de altul. Durerea pricinuită de dispariţia unuia din parteneri este completată de amintirea clipelor trăite împreună.

Culegerea *Skapelsen* (*Facerea,* 2017) a fost publicată simultan în limbile suedeză, engleză, spaniolă şi italiană. Poemele incluse sunt asemănătoare cu cele din *Vintergatan* în sensul că şi aici avem o serie de figuri istorice care "se înscriu la cuvânt". Numitorul comun al tuturor este focul de natură divină – inspiraţia care îi îndeamnă să repete gestul originar al creaţiei. Printre personajele resuscitate le regăsim pe Sapfo, Emily Dickinson, Hegel, Paul Celan, Alan Turing şi Bach cu fugile lui. Fiecare dintre ele se silesc să redobândească viaţă deopotrivă în cadrul poemelor şi în conştiinţa cititorilor. Ele par să dorească astfel ca *noi* să fim cei care le finalizează creaţia. Majoritatea poemelor sunt variaţiuni ale unor motive clasice, aşa cum este cazul cu poemul despre nemuritoarea Sibbylă din Cumae (personaj pe care îl recunoaştem din celebrul poem al lui T.S. Eliot):

Det enda jag önskar är att få dö.
Det vägras mig sedan tidens begynnelse.
Jag hänger här upp och ner i min flaska
som en sovande fladdermus i sin grotta
Eftersom jag varit med så länge
förväntas jag känna det kommande
det är en logik lika avig som kjolen
som faller ner över bröstet
och blottar mitt vissnade kön för världen.

Tot ce vreau este să pot muri.
Mi se refuză asta de la începutul timpului.
Atârn aici în sticla mea cu capul în jos

ca un liliac adormit în peştera lui.
Pentru că am văzut atâtea
– lumea se aşteaptă să ştiu viitorul –
este o logică intimă precum rochia
ce lunecă jos de pe piept
ca să expună lumii ruşinea-mi veştejită.

Vedem deci că până şi Sybbila, a cărei singură dorinţă este să moară, nutreşte speranţa eliberării. Apelurile morţilor însă nu sunt, câtuşi de puţin, dulci amintiri despre fericita lor viaţă pământeană. Dimpotrivă, tonul discursului lor este unul vindicativ, acuzator. Asemenea profeţilor veterotestamentari, ei spun lucruri neplăcute, greu de acceptat de către cei rămăşi în viaţă. Faptul acesta nu impietează totuşi asupra caracterului general al cărţi. Avem aici o colecţie de calme meditaţii existenţiale privind elementele ce condiţionează creaţia. O carte plină de mister, cu versuri din care emană simplitatea expunerii înţelepte, fără ca prin aceasta discursul să cadă în capcana spunerii de tip intelectualist. Prin acest volum, Espmark şi-a consolidat renumele de reprezentant de seamă poeziei suedeze contemporane.

3. Despre moarte, libertate si exil

Cum câştigi viaţa care este în mod constant pierdută? – aşa poate fi formulată sintetic problema centrală a poeziei lui Espmark, lucru care explică de ce a scris el atât de multe poezii având ca temă personaje înghiţite de timp. Moartea permite adoptarea unei perspective de dincolo de viaţă şi, implicit, o înţelegere mai profundă a existenţei. *Kvällens frihet* (*Libertatea serii*), placheta de poezii publicată în primăvara aceasta (2019) abordează felul în care diferiţi creatori de artă şi-au schimbat limbajul şi modul de expresie spre sfârşitul vieţii. Printre cei aleşi să ilustreze această situaţie limită descoperim personalităţi ca Beethoven, Ezra Pound, Rodin, Mallarmé, pictorul chinez Xu Weis, Nelly Sachs etc. Fiecare dintre ei, dar în felul lor propriu, se confruntă cu problema alegerii limbajului adecvat pentru a da expresie "ultimului capitol" din cartea vieţii lor[1]. În prefaţa volumului, autorul face conexiunea cu discursurile lui Theodor Adorno şi Edward Said, care considerau stilul târziu al creatorilor de artă ca fiind unul direct, violent aproape şi epurat. Aceşti oameni, sunt ei de părere, creează un limbaj în care o rup cu trecutul propriu şi, uneori, chiar şi cu audienţa lor anterioară. Espmark aplică epitetul "liber" acestui mod de exprimare. De aici şi titlul volumului. Poemul cu titlu omonim începe astfel:

[1] În eseul meu despre Kristina Lugn, publicat în numărul anterior din revista *Poezia* (nr 2/ 2019) notam că poeta suedeză traversa o perioadă de criză de creaţie având ca sorginte aceeaşi dilemă a necesarei rupturi/reînnoiri.

Det skymmer och världen öppnas.
Det slutliga hemmet är hemlösheten.

Men ”exil” har många definitioner.
Låt oss pröva åtminstone åtta av dem:

Det enklaste är att lämna sitt land,,
Bli av med sitt medbogarskap
Och behålla kvittot från Inlämningen.

Mer seriöst är att lämna sitt språk
Och börja drömma på franska. Det kostar
Ett halvpund kött ur ryggen.

En tredje bestämning raderar en
Ur det förra landets historia.
Böckerna bränns på bokhandels bakgård.
Men man slipper bli en handfull citat,
Äntligen fri att skriva för ingen.

Se-ntunecă şi lumea se deschide.
Casa finală este lipsa de adăpost.

Dar "exil" are multe înţelesuri.
Să încercăm cel puţin opt dintre ele:

Cel mai simplu lucru e să-ţi părăseşti ţara,
Să scapi de cetăţenie –
Şi păstrezi chitanţa renunţării la ea.

Să-ţi părăseşti limba este şi mai grav
Să începi să visezi în franceză. Costă
O jumătate de kil de carne de pe spate.

A treia condiţie este să fii şters
Din istoria fostei tale ţări.
Să-ţi fie arse cărţile în spatele librăriei.
Dar eşti scutit să ajungi un ghem de citate,
Liber în sfârşit să scrii pentru nimeni.

Mă opresc aici, invitându-l pe cititorul curios să descopere singur continuarea poemului. Eu prefer ca, drept încheiere, să mai notez câteva observaţii generale privind creaţia autorului suedez. Dintele timpului nu i-a diminuat intensitatea rostirii poetice, ba dimpotrivă, mijloacele sale de exprimare au câştigat în profunzime. Espmark scrie versuri libere, dar foloseşte o sintaxă corectă, nefragmentată, lucru ce face ca poemele sale să fie accesibile unui public larg. Limpezi, curgătoare, versurile lui se deschid uşor la contactul cu privirea iscoditoare a cititorului. Apelul frecvent la metafore şi un anumit grad de concentrare a exprimării le feresc de pericolul asimilării lor cu proza narativă.

După dispariţia lui Thomas Tranströmer, Kjell Espmark merită pe deplin calificativul de ”grand old man” al literaturii suedeze. În calitate de traditor pe ogorul ei, aportul său, atât ca poet şi prozator, cât şi ca eseist, teoretician, critic şi istoric literar, este inestimabil. Totuşi, părerea mea este că activitatea sa ca *poet* a dat cele mai durabile roade şi sunt fericit că am avut şansa ca, prin acest eseu, să-mi asum rolul de mediator făcând, cât de cât, cunoscută o parte a creaţiei sale şi publicului românesc iubitor al poeziei de calitate.

Lucian BURERIU

Verslibrism şi secţiunea de aur

Lucruri absolut esenţiale sunt lăsate la oparte, în creaţia poetică, azi pare să primeze orgoliul celui care produce versificaţie. Simplul fapt că scrie poezie a devenit singurul criteriu al valorii, nu mai contează tradiţia imensă a poeziei, tehnicile sale nu mai sunt respectate, de parcă astăzi am deprinde scrisul şi cititul. Personalităţile care se afirmă acum sunt în cea mai mare parte nişte diletanţi. Conţinutul, ideatica, mesajul par să fie nişte anacronice obligaţii. Poetul contemporan nu mai are obligaţii. Poate singura este aceea a ignoranţei în privinţa tehnicii redactării gândirii sale, care ar putea fi chiar artistică. Dar punerea în pagină a devenit parcă o practică dedicată doar a celor ce fac fotoculegere, a tehnoredactorilor. Pare-se că nu prea mai interesează o anumită arhitectură a textului, aşa cum are deobicei şi muzica, începutul ca punct de atac, pentru captarea atenţiei, momentul culminant şi apoi tehnica finalurilor, adeseori aducătoare de poantă, de concluzie, care trebuie să fie surprinzătoare, şocantă. E considerată depăşită cu o sută de ani era versificaţiei în metru fix, aşa-zisă clasică, toată lumea acceptă verslibrismul, acea invenţie whitmaniană, dar fără să cunoască tehnicile speciale ale versului liber, care ar trebui să fie o serie de violente inovaţii, muzicalitate internă, succesiune de frazări frumos sonorizate, cantabilitate sau stridenţe cu intenţie şi câte altele. Unii verslibrişti dovedesc o incapacitate de a

simţi melodicitatea curgerii, potenţialul viril al verbului. Ei lasă propoziţiile să atârne, să curgă cu jet întrerupt aleator. Prozaismul curtează tot mai des versul liber, care păşeşte eliberat de canoanele rimelor inteligente, adică acelea în care nu este admis să aduci substantiv cu substantiv, verb cu verb, sau facila întrebuinţare a gerunziului. Frugalitatea liricii care-şi zice în tot felul, de la post-expresionistă la post-modernistă se încarcă adesea cu expresii vulgare, autorii crezând că-şi exprimă astfel un fel de protest, de cele mai multe ori fără adresă şi malnutrit.

Dan C. Mihăilescu: „Există multă maculatură poetică, în care versul liber nu este o formă de expresie legitimă în raport cu ceea ce vrea şi simte poetul, ci este un refugiu al neputinţei şi lipsei de talent a unuia sau altuia care ar vrea să fie poeţi, dar nu sunt în stare să scrie poezie."

Nicolae Manolescu în *Despre poezie*: „Se vorbeşte totodată de la un timp de postmodernism. E drept, prea puţin sau deloc în legătură cu poezia. Termenul, folosit întâia oară de către urbaniştii americani şi într-o accepţie destul de precisă, a câştigat teren în ultimele decenii, ajungând până la a defini o atitudine şi o epistemă deosebită de cea modernă, dar n-a fost aplicat sistematic la poezie, în momentul de faţă, confuzia continuă să fie destul de mare în privinţa postmodernismului şi există cam tot atâtea păreri câte capete şi-au pus la contribuţie materia cenuşie. Să mai spun că postmodernismul este definit, în aceste condiţii, într-un mod absolut contradictoriu şi că uneori aceleaşi argumente servesc la concluzii opuse?"

Verslibriştii *se privează singuri* de şansa pe care o oferă poezia în metru fix, niciodată depăşită şi anacronică. Mirela-Ioana Dorcescu, în studiul hermeneutic apărut în acest an în volumul *Hermeneia* subliniază metoda impusă de soţul ei pentru analiza de text. În România, primul scriitor care s-a ocupat prezenţa acestui număr în operele poeţilor români este Eugen Dorcescu, în urmă cu patru decenii în cartea sa *Embleme ale realităţii* (Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1978). Finalitatea acestei întreprinderi, deopotrivă teoretică şi practică, era aceea de a inova, de a diversifica şi înnobila critica literară autohtonă.

Mirela-Ioana Dorcescu: „Care este materialul poetic supus determinărilor numerice? Aparent, doar cel sonor. Eugen Dorcescu propune o analiză a expresiei fonice a textelor, concepută în mai multe etape: stabilirea măsurii versurilor; determinarea cadenţei naturale a poemului, rezultată din modul de combinare a silabelor neaccentuate şi a celor accentuate. Atunci când rezultatul acestor operaţii este 1,6, sau un număr foarte apropiat se constată existenţa *secţiunii de aur* în construcţia respectivei poezii." Autoarea cărţii ne pune pe gânduri. Desigur, statutul de capodoperă al unui poem nu poate fi acordat doar în urma împărţirii numărului de silabe neaccentuate cu numărul celor accentuate, făcând abstracţie de gradul de profunzime al textului respectiv, de ceea ce numim uneori mesajul poetului,

filozofia din gândirea sa, tot ce ține de instrumentarul criticii literare. Autorul poate ajunge inconștient la *secțiunea de aur*, însă travaliul său artistic presupune o cunoaștere profundă a tehnicilor de versificație, o virtuozitate în manevrarea cuvântului și o conștiință de sine, în plenitudinea personalității sale artistice. Din experiență proprie pot confirma faptul că materialul lexical poate ajunge la o maximă concentrare a densității sale, suportând constrângeri asumate, adesea convenții autoimpuse și o siluire ascetică în evitarea expresiei difuze și verbiajului, atât de frecvente în verslibrism. Punerea în pagină a unor asemenea texte presupune o înclinație temperamentală spre muzicalitatea rezultată din sonoritatea cuvântului bine temperat. E greu de crezut că asemenea performanțe se pot realiza fără o cunoaștere teoretică și practică a tehnicilor versificației.

Interesantă propunerea lui Eugen Dorcescu de a considera *numărul de aur* un argument pentru demonstrarea statutului de capodoperă al operei poetice, observă autoarea: „certifică armonia raporturilor dintre forme, idei și tot ceea ce înseamnă performanță poetică la nivel de excelență."

Eugen Dorcescu abordează ritmurile poemelor O, mamă...de Mihai Eminescu și Izvorul de Lucian Blaga. Deci ipoteza sa de lucru este validată de existența unor poeme românești ale căror linii expresive corespund *secțiunii de aur.*

O contribuție esențială, realizată printr-o demonstrație simplă, o aduce autoarea găsind și pentru zilele noastre și în imediata apropiere, creații care atestă perfecțiunea, având în comun cu marii poeți români cifra magică rezultată din raportul silabelor neacccentuate cu cele accentuate și asta chiar în poeziile lui Eugen Dorcescu sau Șerban Foarță. Alături de texte sunt prezentate, cu competența filologului profesionist, schemele (scheletele) acestora, măsurate riguros. Poetul Dorcescu a exersat, conștient de sine, mai mult de patru decenii, tehnici pe care le-a observat cu atenție la poeții noștri importanți. De pildă, observă autoarea, pe Dorcescu l-au preocupat rimele rare. În lirica românească au excelat în acest sens Ion Barbu și Tudor Arghezi. Poetul timișorean utilizează rimele rare în două variante, *sincategorială*, constituită din lexeme care aparțin aceleiași părți de vorbire și *heterocategorială*, alcătuită din lexeme cu încadrare morfologică diferită. (Desigur, varianta a doua este mai dificil de realizat, dar oferă un plus de surpriză.)

Și iată că există printre noi poeți ale căror lucrări se pot numi capodopere, poeți în viață, geniali. (Ne e teamă s-o spunem sau suntem pierduți în ceața nonvalorilor actuale.) Versificația lor nu este o continuare a clasicismului stil Alecsandri, ci este o formulă modernă, care aduce multe noutăți în privința raporturilor dintre cuvinte, generând o muzicalitate aparte și încărcându-se de sensurile actuale ale secolului XXI.

CRONICI ŞI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primim la redacţie multe cărţi de poezie de diverse facturi. Şi, cum de multe fie timpul fie spaţiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru aşa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare", nici în „Poezia", ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. La unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri". Poate, şi astfel, unele dintre el cărţi vor atrage atenţia cititorilor, dar şi confraţilor, şi vor beneficia şi de alte comentarii.

Ortansa Cojoc, *Gânduri… rânduri…*, Editura Timpul, Iaşi, 2018, 104 p.

Semnatară a mai multe cărţi (mai recent *Duplex autumnal*, în colaborare cu Mircea Ţâmpău, şi *Liturghie profană*, ambele apărute la editura ieşeană Opera magna, în 2018), Ortansa Cojoc încearcă, pe tărâmul descoperirii de sine, poate şi sub influenţa meseriei pe care a practicat-o ani de zile, cea de profesor, să aştearnă în vers sfaturi, ziceri, concluzii de viaţă ş.a. În majoritatea poemelor autoarea nu recurge la multe cuvinte/ versuri, unele având şi două linii pe lângă titlu, amintind cumva, vag, prin aceasta şi puţine alte elemente formale, de specii ale poeziei orientale cunoscute la noi, fără însă a fi vorba despre aşa ceva. Folosind-se de intertextualitate (*Visul ţării* începe cu „De la Nistru pân' la Tisa"), într-un poem autoarea face un pas şi pe tărâmul poeziei patriotice, pentru ca, în următorul poem, să vorbească despre familii de cuvinte.

De altfel, în cele două secţiuni ale cărţii (prima, fără un titlu distinct, a doua, *Versu… rele înamorate şi altele*), autoarea îşi propune să abordeze o tematică variată, de la curgerea timpului (*Timpul meu, Aniversare*), dragoste (de persoane iubite, de Domnul), educaţie, amintiri diverse, familie/ părinţi (*Mama, Fiica mea, Nepoţii*), anotimpurile/ lunile/ natură (*Martie, Primăvară nouă, Ger, S-a întors iarna*), credinţă (poate cel mai reuşit exemplu, redat şi pe coperta a IV-a: *Oceanul*: „lacrima grea/ a lui Iisus/ căzând/ pentru durerile lumii/ sapă imens crater/ şi-l umple…"), aspecte care ţin de condiţia umană, de felul de a fi al oamenilor, traiul cotidian (*Nebunie, Isteţime, Bărbatul, Femeia, Locuinţa, Bătrâneţea*; sau *Locuinţa*: „Închisoare/ asumată,/ îngrădire/ dorită,/ loc pentru joc/ de-a ascunselea/ cu nenoroc, cu noroc…") ş.a.

Dacă în prima parte sunt multe poeme cu un aer sfătos, sapienţial, uneori tinzând spre cimilitură (*Moartea*: „Iubita/ despre care toţi vorbesc/ dar nimeni nu vrea să o sărute./ Îi sărută ea."), alteori amintind, dar doar prin puţinătatea cuvintelor şi cadrul natural/ momentul din natură, fără alte elemente de apropiere, de lirica de sorginte niponă tip haiku, având şi titlu

(„steagul alb/ al iertării/ păcatelor de peste an…"; sau: *Rânduri*: „Din larg/ Val după val/ până la mal"). Altele, spuneam, au două rânduri şi titlu (*Iubirea*: „Consolarea oferită de Dumnezeu/ când ne-a retras nemurirea…"). Spre finalul secţiunii unele texte devin mai lungi, mai descriptive, alteori pe un ton confesiv.

Ortansa Cojoc pare că şi-a ales atent vocabularul, nu abuzează de metaforă construind imagini mai degrabă discrete, dar nu de puţine ori nu lipsite de puterea de sugestie dorită, în ton cu crezul pe care vrea să-l expună/ să-l ofere şi cititorilor. Îşi propune o arie tematică diversă, cu rădăcinile în experienţa sa de viaţă, în credinţă, în lumea satului, din care provine. Rămâne de văzut în ce fel îşi va orienta potenţialul pe care îl are pe drumul său liric. Aşadar, sunt şi semne al unei poezii articulate, dar şi altele, care ţin de evidente căutări şi de nevoia de a găsi o cale mai limpede de a se povesti în haine de vers.

*

Constantin Oancă, *Cântec venit de pe ape (file de album)*, cuvinte pe coperta a IV-a de: Constantin Trandafir, Nicolae Mihai, Cassian Maria Spiridon, Editura InfoRapArt, Galaţi, 2018, 32 p.

Constantin Oancă nu este un nume necunoscut cititorilor noştri, despre felul în care vede poezie am mai scris, drept pentru care semnalăm, fugar doar, această plachetă a sa, din care citătm un poem: „Ca ţărmul să nu fie de tot singur/ Dumnezeu i-a făcut o corabie/ care nu mai soseşte./ Să nu rămână de tot singur/ poetul/ i-a făcut iubitei/ o plecare neterminată".

*

Vaporul cu umor, epigrame, fabule, poezii vesele, proză scurtă, caricaturi, antologie, postfaţă (*O istorie scrisă în oţel*) de **Ion Tiţă-Călin**, Editura Dobrogea, Constanţa, 2017, 250 p.

Într-un număr anterior am vorbit despre o altă antologie - *Containerul cu umor* – apărută sub egida „Clubului umoriştilor constănţeni" (CUC), despre care, reiterez, am scris câteva materiale ample în „Oglinda literară", cu ani în urmă. Dacă cealaltă selecţie este sub semnul aniversării transportului maritim containerizat (iniţiat la 26 aprilie 1956), aceasta este dedicată Şantierului Naval Constanţa, care sărbătorirea 125 de ani de existenţă.

Cartea cuprinde creaţii semnate de Traian Brătianu, Petru Brumă, Simona Callas, Claudia Croitoru, Florentina Loredana Dalian, Ananie Gagniuc, Constantin Gornea, Constantin Iordan, Liviu Kaiter, Leonte Năstase, Dan Norea, Aron Petru, Ana Ruse, Ion Ruse, Luminiţa Scarlat, Ion Tiţă-Călin, Ionuţ-Daniel Ţucă, Gabriela Vlad, Roland Voinescu.

O lectură agreabilă, o carte a cărei scurtă semnalare o încheiem cu speranţa că vom mai vedea antologii sub egida CUC, şi, desigur, cu câteva

epigrame: Traian Brătianu, *După mărirea pensiilor*: „Pensia de pe o lună/ Ei au pus-o la un loc/ Pentr-o vizită comună/ La vecinii de la bloc."; Simona Callas, *Unui senator*: „Domn' „politic" (știui, sunt cinic)/ Dă rasoale în senat./ Neuronu-i, acela unic,/ E de mult anchilozat."; Ion Tiță-Călin, *„Să arzi în poezie…*": „«Să arzi în poezie-i necesar/ Şi-amarnic să te mistui când reciți!»,/ Zicea poetul şi acum mi-e clar/ De ce mai toţi aezii sunt «pârliți»"; Liviu Kaiter, *Tineri de… compătimit*: „Săracii, îi compătimesc;/ Muncesc din greu, fără fasoane./ Văzându-i cum se istovesc…/ Tot butonând la telefoane!".

*

Radu Salvan, *timp fără timp*, prefață (*Ceaiul green, aburind prin timp*) de Zorin Diaconescu, Editura Nosa nostra, Bistrița, 94 p.

Cu ceva vreme în urmă am primit două cărți de proză memorialistică de la Radu Salvan, în care am citit despre încercările de tot felul ale autorului şi membrilor familiei sale pe drumurile vieții în țară dar, mai ales, peste hotare. Acolo am sesizat puternica sa amprentă personală, introspectivă. Uneori, rar însă, vorbește cu… detașare despre cei care se cufundă în narcisism, chiar cu note de solipsism („la ce bun să mai fie cineva/ când eu sunt atât de fericit cu tine?). Din multe puncte de vedere cam în aceeași notă este scris şi acest volum, propria ființă, relația cu universul, momentul pe care îl trăiește („într-o zi cineva m-a întrebat:/ Poți să-mi spui care este cel mai bun prieten al tău?/ Momentul acesta, i-am răspuns") cu ceea ce îl înconjoară, cu femeia iubită, cu cei dragi, felul în care vede şi simte realitatea sunt printre notele definitorii.

Aş putea spune că Radu Salvan, care din scris apare ca un personaj de remarcat, oferă cam aceeaşi notă, aceeaşi imagine despre sine ca om şi ca autor şi prin poezie, şi prin proză. Încheiem cu un poem care, într-o măsură, poate sintetiza acest volum, *Întrebare către poet*: „Cum crezi că se naşte poezia?/ simplu: ca toate celelalte./ Ea este? Şansa ca tu să simți ceea ce el, cititorul, vrea? E sa te faci lăută, flaut sau vioară/ Să-i ridici în slava de ei cerută şi dorită/ Să-i zăpăcești, să-i îmbeți/ să-i înfiori/ Să-i scoți din minți, din obişnuit, din banal, din plictisitor/ Să le vorbeşti despre vise, culoare, armonie? Despre iubire, fericire şi bucurie/ Să-i ridici în starea cea mai înaltă – iubirea/ Şi aşa vor şti ce naşte poezia".

*

Nicolai Tăicuţu, *La dispoziția poemului*, vol. I, Editgraph, Buzău, 2017, 232 p.

Deschisă de un fragment autobiografic în care Nicolai Tăicuţu povesteşte despre viaţa sa, despre întâlnirea cu litera scrisă, cu frumuseţea lecturii, cu poezia şi cu poeții, cartea cuprinde o selecție de texte semnate de aproape cincizeci de confraţi, între care şi multe nume cunoscute cititorilor revistei noastre (amintim câteva: Emilian Marcu, Ion Roşioru, Victor Sterom,

Mioara Bahna, Marin Ifrim, Lucian Perţa, Luian Mănăilescu ş.a.). Fiecare dintre acestea înseamnă şi un mod de a vedea felul în care scrie Nicolai Tăicuţu, pe care, cum notam într-un text publicat cu ani în urmă în „Luceafărul", condus pe atunci de Marius Tupan, „îl putem numi fără greş poet al câmpiei". Şi nu sunt la noi prea mulţi autori, şi poeţi şi prozatori, care iubesc în felul lui câmpia, pentru care, aidoma lui, aceasta este ca o parte din inimă.

Nicolai Tăicuţu, un om cu care am avut discuţii interesante despre geologie, despre pietre şi poezie, despre câmpiile din jurul Râmnicului Sărat şi din regiunile înconjurătoare, şi a cărui poezie o citesc de ceva timp, adună, aşadar, un mozaic divers şi interesant de receptări ale poeziei din volumele sale, de la placheta *Suav,* apărută în anul 2000, până către cele mai recente.

*

Antologie de poezie poloneză, selecţie şi traducere din limba polonă de **Alexandru G. Şerban**, Iaşi, 2018, 118 p.

Despre activitatea lui Alexandru G. Şerban în ce priveşte traducerile din limbi slave, în special din polonă, şi rolul său activ în promovarea acestor literaturi în România am vorbit în repetate rânduri. Pe unii dintre poeţii contemporani din această selecţie i-a publicat în volume de autor, Alexander Nawrocki ne-a vizitat şi oraşul. Sunt în total creaţii a şapte autori, între care şi doi laureaţi Nobel, ceilalţi, din diverse epoci, fiind nume importante în ţara lor (de pildă Mickiewicz, Slowack şi Norwid sunt consideraţi, spune A.G. Şerban, „comori naţionale"), parte şi peste hotare. Autorii antologaţi, în ordinea în care apar în carte, sunt: Adam Mickiewicz (1798-1855), Juliusz Slowacki (1809/1849), Cyprian Kamil Norwid (1821-1883), Henryk Josef Kozak (n. 1945), Czeslaw Milosz (1911-2011), Wislawa Szymborska (1923-2012), Stanislaw Leon Popek (n. 1936), Leopold Staff (1878-1957), Alexander Nawrocki (n. 1940).

Încheiem, şi cu titlu de exemplificare al transpunerii în română, cu un fragment din amplul poem *Odă libertăţii*: „Cândva Europa-n întregime/ Părea o biserică-n stil gotic./ Credinţa unea în coloană orice mulţime,/ Zidarul spărgea cerul cu fruntea, bezmetic…/ Cu vocea tremurând, scheletic,/ Stareţul, încovoiat de viaţă,/ Zgâlţâit-a soarta stăpânilor, frenetic/ Şi-n iatacuri regale privit-a;/ Atunce o palidă rază de învăţătură-povaţă/ Prin ferestrele viu colorate răzbit-a."

*

Florin Bogdan Chelan, *Terapie prin poezie*, cuvânt înainte de Alexandru Birou, Editura StudIS, Iaşi, an neprecizat

Am semnalat alte două volume ale lui Florin Chelan (*Interogaţii*, prefaţă de Ovidiu Dunăreanu, 2015, şi *Fabrica de timp,* 2016), în numărul din vara lui 2018. Şi acum am primit două cărţi ale sale, una însă fiind în afara

preocupărilor noastre din această rubrică (*Psihoterapia, profilaxia şi efectele depresiei asupra organismului şi calităţii vieţii umane*). Spuneam data trecută că Florin Chelan, deşi Ovidiu Dunăreanu remarcase şi sâmburii poeziei, avea în cele două cărţi texte legate mai curând de profesia sa de psiholog clinician, unele fiind, în viziunea sa, de „poetoterapie", pornind şi de la ideea de a da sfaturi de viaţă, îndrumări moralizatoare, despre credinţă ş.a.

Şi aici, citim pe coperta a patra despre ideea „terapiei prin poezie". Dar, de data aceasta, cu toate că păstrează şi aspecte care amintesc de abordarea din volumele anterioare, a încercat să meargă mai departe pe drumul căutărilor poeziei, pe care încă mai are de făcut paşi până la a-şi construi calea sa. Sunt texte de diverse facturi, de la unele în care se îndreaptă spre poemul în proză la ziceri în vers care aduc aminte, doar prin parcimonia de cuvinte, de lirica niponă (de altfel, de pildă, un text se intitulează, haiku-haibun), alăturate unora de mai mare amplitudine. Autorul pendulează între tern/ truism („Doi pescari în furtună../ mare-n furtună,/ Doi pescari trişti/ pescuiau peşte") şi dorinţa de a induce introspecţia, căutarea de sine, calmul, adesea şi cu unele... „naivităţi". Dată fiind perseverenţa lui Fluor Chelan, deşi mai are de lucru din multiple perspective, vom vedea ce urmează.

*

Constantin Nisipeanu, *Opera poetică*, Prefaţă, dosar critic şi ediţie îngrijită de Petrişor Militaru, ilustraţii – coperta I: *femeia în aer,* de Constantin Nisipeanu, coperta a IV-a: Constantin Nisipeanu, de Jules Perahim, Editura Aius, Craiova, 2017, 154 p.

La un simpozion despre prima publicaţie periodică din Oltenia, revista „Mozaikul", apărută pentru scurtă vreme în Craiova (1938-1939, fondată de Constantin Lecca, reparând din 1998, la iniţiativa lui Nicolae Marinescu) am primit câteva cărţi, demersuri editoriale interesante din mai multe puncte de vedere, între care ideea de *restitutio*, într-o colecţie intitulată „Avangardă şi transdisciplinaritate" a editurii craiovene Aius, coordonată de Petrişor Militaru, anume Madda Holda, *Cărţi de vizită*, prefaţă de Vladimir Pană, ediţie îngrijită şi postfaţă de Petrişor Militaru, 2017, Moldov, *Repertoriu*, ediţie îngrijită, postfaţă şi cronologie de Petrişor Militaru, ilustraţia copertei: Portretul lui Moldov, de Victor Brauner, 2017. Plachetele semnate de Madda Holda şi Moldov au pe coperta a IV-a câte un cuvânt de Saşa Pană, despre împrejurările în care au apărut. În „Convorbiri literare" am semnalat cărţile celor doi autori născuţi în Dorohoi: Moldov (Marcu Taingiu) şi Madda Holda (Magdalena Binder). Aici semnalăm volumul *Opera poetică,* al lui Constantin Nisipeanu, poet suprarealist născut la Craiova, pe 10.10.1907. Debutat (susţinut de Felix Aderca) în „Bilete de papagal", revista condusă de Tudor Arghezi, în 1928, un an după aceea fondează o revistă avangardistă, „radical", care a apărut între 1929-1931, în care vor semna şi nume de referinţă în

epocă, şi, între altele, a debutat Eugen Ionescu. În 1931 a fondat o altă revistă, cu viaţă scurtă, *Ostaşii lumii* (titlu sugerat, notează P. Militaru, de Elena Farago). Prieten cu Saşa Pană Ilarie Voronca ş.a., Nisipeanu a colaborat şi la revista „Unu". Apreciat de critică şi în epocă, dar şi după (în *Dosarul critic* de la finalul volumului sunt câteva extrase care atestă acest lucru), Nisipeanu este plasat într-o zonă „de tranziţie" de la suprarealismul incipient („mai mimetic în felul său" – P. Militaru) la cel al Grupului Infra-Noir bucureştean, cu Gellu Naum, Gherasim Luca, Paul Păun ş.a.

Structura volumului (după prefaţă, notă aura ediţiei, mulţumiri): Cartea cu grimase, 1933, Metamorfoze, 1934, Spre ţara închisă în diamant, 1937, Femeia de aer, 1943, Cartea cu oglinzi, 1962, Să ne iubim visele, 1967, Păstorul de umbre, 1971, O lăută de frunze, 1977, Păsări de fum, 1982, Arbori cu aripi de harfe, 1986, Fata pescăruşului, 1988, Bună dimineaţa, noapte frumoasă!, 1998, Păduri de oglinzi, 1998, Tristeţea firului de iarbă, 1999, şi, la final, un Dosar critic, şi Anexele – I. Constantin Nisipeanu în arhivele Poliţiei de Siguranţă, II. Microinterviu cu poetul Constantin Nisipeanu, III. În Tennesee, cu... Constantin Nisipeanu.

Mi-am dorit să semnalez succint acest volum, asupra căruia, poate, voi mai reveni, din mai multe motive, între care şi faptul că Nisipeanu este foarte puţin cunoscut cititorilor de azi, şi spun asta şi în contextul a ceea ce a reprezentat în avangarda românească; în al doilea rând, am vrut să atrag atenţia, din nou, în revista noastră, asupra colecţiei intitulată „Avangardă şi transdisciplinaritate" a editurii craiovene Aius, coordonată de Petrişor Militaru, care re-aduce în atenţia cititorilor generaţiilor de azi pagini interesante din istoria literaturii române.

*

Gheorghe Boancă, Dedicaţii, Editura StudIS, Iaşi, 2017, 130 p.

Despre Gheorghe Boancă şi mai multe din cărţile sale am mai scris mai ales la „Autori moldavi, edituri moldave", în „Convorbiri literare". De fiecare dată am amintit că, în cea mai mare parte, cărţile sale sunt construite cam aidoma tablourilor lui. Acestea au fost expuse în numeroase expoziţii, Gh. Boancă fiind un cunoscut reprezentant al picturii „naive" ieşene (de altfel, şi acum, coperta I redă o selecţie de reproduceri ale unor tablouri ale sale).

„Eu de fiecare dată am scris ca să întâlnească omul de rând, şi dacă Marele Creator mă va ţine sănătos, şi cu mintea luminată, la fel voi scrie, pentru cei ce n-au studii savante", scrie autorul în pagina sa de introducere.

Aşadar, subiectele „personajele", felul în care scrie despre lume sunt conform celor spuse. Boancă vorbeşte despre viaţa de zi cu zi a oamenilor de rând, cu problemele lor cotidiene, cu necazurile, şi fericirile, cu „poantele" şi farsele lor, cu felul în care se raportează la ceilalţi dar şi la divin ş.a. Citim, astfel, despre „Vasile şi Paulina", care „au afurisit găina", despre cum undeva

într-o joi, jelesc oamenii pe un semen dus la cimitir, dar mai mult „la pomană se gândesc", despre dragoste, care poate fi „boală grea" sau cu „dulceaţă-amestecată", despre vreun şef care urlă „ca un câine", bătrâneţe şi tinereţe ş.a. ş.a.

Avem, ca şi în tablourile sale, de a face cu o galerie diversă şi de personaje care populează lumea, aşa cum o vede autorul, dar şi cu o manieră de a… picta în cuvinte, plină de culoare, care poate câştigă prin simplitate, prin evitarea „sofisticării" gratuite/ care nu se potriveşte cu „cadrul" „picturii" sale, la fel cum o face în tablouri. Pentru că Gheorghe Boancă scrie cam tot aşa precum pictează, punând accent pe „culoare", utilizând cu o dezinvoltură un limbaj al său, căutând un tip frust de picanterie, un mod personal de a vedea anume detalii.

Una peste alta, întâmplări de tot felul, „portrete", drame, bucurii, varii situaţii, traiul/ munca cotidiană, frumuseţea dar şi năpastele şi belelele din lumea satului, dar nu numai, sunt „pictate" în acest „tablou" din cuvinte, în stilul său caracteristic, de către Gheorghe Boancă.

Ioan HOLBAN

FĂRÎMA DE PÎINE DIN LUMINA DAMASCULUI

O împăcare cu sine şi cu lumea, în zâmbetul unui copil gingaş în ai cărui ochi îşi găseşte lăcaş un înger şi în pîlpîirea candelei de la icoană caută Doina Guriţă în cea mai recentă carte a sa, *Poem alb* (Editura 24: ore, 2019): puritatea nealterată a privirii copilului şi candela "aprinsă în inimă", unde se află lumina neînserată şi fărîma de pîine reprezintă, în aceeaşi măsură, ţinta şi căile salvării pelerinului care păşeşte pe spinii de pe Calea Damascului: "În zîmbet de copil gingaş/ Cu ochii cît adîncul mării/ Un înger şi-a găsit lăcaş/ În zarea unei primăveri/ Cu florile-i înmiresmate/ Stă leacul oricărei dureri/ În candela de la icoană/ Cu pîlpîirile plăpînde/ S-aşază pacea ca o taină/ În încreţirea de pe-o faţă/ De soare, griji, durere, muncă/ Găseşti răspunsuri de la viaţă/ În tine, omule, trăieşti/ Şi după sensul vieţii umbli/ Înţelepciunea s-o găseşti./ În candela de la icoană/ Cu pîlpîirile plăpînde/ S-aşază pacea ca o taină" (*Înţelepciune gratis*). Toată arhitectura poemelor din *Poem alb* se fixează în înţelesurile acestei "înţelepciuni" a (re)descoperirii copilului *din sine* şi a sentimentului religios: copilul e, adesea, îngerul, candela e "fumul de tămîie", iar capătul drumului e *cina de taină*: "Străbat cărări presărate cu spini/ Mă întorc din ţara cu lapte şi miere/ Revin, cu lacrimi, printre străini/ Să-mi curăţ abisul de fiere./ Sîngele, şiroaie, pe cărările tălpii/ Pământul îl soarbe cu sete bolnavă/ Spinii aruncaţi în drum par nişte săbii/ Şi de sunt pe uscat... sunt

epavă/ Deodată lumina de Damasc luceşte nisipul/ Zefirul îmi pune aloe, smirnă şi vin peste răni/ Ţepuşa e scoasă şi-mi desferecă timpul/ Şi încep a vedea ale cerului vămi./ Genunchii pătrund adînc în lespedea arsă/ Făcînd cu osul rotund noi morminte/ Şi strig către cer: «vreau la masă;/ La cină de taină cu Tine, Părinte»" (*Lumina de Damasc*).

Temele majore din poemele Doinei Guriţă se adună în aceasta sferă semantică pe care o descriu reperele *începutului* de drum, în privirea copilului şi ale *sfîrşitului* acestuia, în înţelepciunea din lumina de pe Calea Damascului; aici se sting acordurile cîntecului trist al (pe)trecerii vieţii din poeme precum *Curcubeul* sau *Absenţă tulburată* şi tot aici regăsim simbolul ascensional al păsării ("Doresc să intru cu apa/ în valuri adînci ce se pierd/ doresc s-alerg printre păsări/ ce zboară spre cer,/ doresc, eu cu vîntul să/ dansez şi în plete flori/ să-ţi pun,/ doresc aievea să visez/ că încă sunt copil.../ doresc!" - scrie Doina Guriţă în *Doresc*), dar şi o cromatică interesantă, în care albastrul e culoarea neliniştii şi a pietrificării (Nicolae Steinhardt spunea că "albastrul nu e culoare, e o linişte", în vreme ce versul poetei ne avertizează, în *Decizie*, că albastrul e "rece, persistent şi obsedant") şi unde verdele, explozia lui între florile primăverii e culoarea speranţei şi energiilor vitale: în sfîrşit, în aceeaşi sferă semantică se reface unitatea lui Unu din Edenul pierdut, în iubirea pentru El, înainte ca pelerinul să intre sub zodia păcatului şi să păşească pe spinii acestuia: "Îndoit mi-e gîndul, în ceas adînc de seară/ Cînd mă gîndesc la noaptea de bună primăvară/ Cînd s-a deschis fereastra din cerul tău, iubite,/ Cînd mi-ai aprins lumina cu bunele-ţi cuvinte/ Dar oare primăvara mai are şi o iarnă?/ Mai are, oare, timp să scuture, să cearnă?/ Sau a uitat de tine, căci mă sufoc de mine/ Căci fără tine iarna e infinită-n lume./ Te voi iubi cum te-am iubit în rai, cîndva/ Cînd nu ştiam de timp şi de altcineva/ Cînd plămădeam lumini în ochii ce vor fi/ Din dragostea eternă, a Lui, se vor ivi./ Te voi iubi în El, te voi iubi în noi/ Te voi iubi aşa şi-n zilele de-apoi/ Şi după, cînd timpul se va opri/ Şi primăvara veşnică din nou va înflori" (*Te voi iubi mereu*).

În aceeaşi perspectivă se definesc şi figurile lirice dominante din *Poem alb*; acestea sunt ale poeziei înseşi (Nichita Stănescu, "îngerul blond" dintr-un poem precum *Colţul de cub* şi Eminescu, "comoara inimii copilăriei" din *Tu trebuie să crezi*), dar, mai ales, ale fiinţei interioare: *îngerul*, salvatorul, protectorul, "trimisul" poeziei ("Un înger a venit astă noapte pe la mine./ În aşternut sudori şi-nchipuiri de sînge./ S-a aşezat şi m-a întrebat dacă mi-e bine/ Apoi pe aripi argintii a început a plînge.../ De ce tu îngere vei suferi cu mine?/ L-au întrebat nişte suspine/ Picături din ochii mei căzeau zdrobite/ Un albatros păreau cînd roua îşi aşeza tăciune/ Iar vîrfurile aripilor deveneau cernite./ Deschise ochii prin care se vedea tot cerul străveziu/ Polară era steaua ce-i străjuia sub pleoape/ Iar dincolo de taină era un verde măsliniu/ Şi mi-a şoptit fără cuvinte: hai, vino mai aproape!/ M-am apropiat. A dispărut în foşnet şi zbor/ Lăsînd în urmă amintiri de dincolo de vreme/ Dar mi-a lăsat pe

masă printre dureri odor/ O carte-n care lacrimile deveneau... poeme" - scrie Doina Guriţă în *Îngerul nopţii*), apoi, părinţii, *mama*, cu "ochii mării verzi-căprui" şi *tata*, cu părul alb "ca neaua grea", figuri evocate nu doar spre aducere-aminte, dar şi, poate, ca nişte relansatori ai propriei existenţe: mama şi tata sînt *icoane* lîngă care arde candela neuitării: "Tatăl meu, iubite tată/ Păru-ţi alb, ca neaua grea/ Mîngîia şi palma mea/ Cînd cu dragoste de fată/ Căutam, curată.../ Căutam prin cerul tău/ Noi, mai noi, porunci de viaţă/ Tu rîdeai cu gropi de faţă/ Şi-mi spuneai să fug de rău/ Şi s-ascult de Dumnezeu.../ Tată, părul tău, părinte/ Mi-a lăsat cărări în palme/ Astăzi, de-aş primi sudalme/ Mă gîndesc la tine, sfinte/ Şi la bunele-ţi cuvinte (*Tata*); "Măicuţa mea/ din cer tu mă veghezi/ şi simt cum îmi luminezi calea/ şi Domnului te rogi cînd mi-e greu/ m-ai binecuvîntat!/ Iar, cînd la geam/ tu mă vedeai că vin acasă/ şi cînd apoi mă conduceai/ în drumul spre viaţă/ Din ochii tăi cei blînzi şi calzi/ tu florile creşteai/ din lacrimi bobi de rouă./ În urma paşilor tăi mici/ creşteau lilieci şi iasomie/ O! Ce n-aş da să fii aici/ să te mai strîng în braţe/ să îţi sărut sfintele mîini/ brăzdate de viaţă" (*Măicuţa mea*). Nucul, via, mama şi tata configurează, în *Poem alb*, ceea ce aş numi *visul copilăriei*, spaţiul de identificare al vîrstei de aur; "blocată în timp şi legată de vremuri", surpată în neliniştile unor interogaţii active adresate lumii şi sinelui, fiinţa se regăseşte pe calea "luminii ascunse a credinţei", în eterna reîntoarcere la paradisul vîrstei dintîi: "Calde lacrime amare/ Dulci cireşe roşii/ Raze de argint în zare/ Unde-mi sunt strămoşii?/ Unde-i nucul din grădină?/ Unde-i casa părintească/ Unde-i masa cea creştină?/ Unde-i vatra strămoşească?/ Mîna mamei încreţită/ Strugurii cei copţi din vie/ Fruntea tatei rîurită/ Unde sunt? De ce mi-e mie?/ Să trăiesc gîndind la voi?/ Să mă zbat în mlaştini grele?/ Să privesc morminte noi?/ Să zidesc lut şi nuiele?/ Fraţii mei, surori frumoase/ Nucile se scurg din ceruri/ Să le adunăm în vase/ Şi să ne iubim de-a pururi/ Cine oare ne opreşte?/ Cine oare ne dezbină?/ Cine dragostea-o striveşte?/ Cine dorul ni-l alină? " (*Cine*?).

Poezia Doinei Guriţă creşte valoric cu fiecare carte tipărită.

Lina CODREANU

DANGĂTUL SEPTUAGENAR AL LUI ION HADÂRCĂ

Orice artist abordează un mod singular de percepere artistică, prin crearea unui univers „cu gândiri şi cu imagini” (Eminescu), în care speră să-şi atragă cititorul. Traversat de fulgerări ideatice şi emoţionale, poetul Ion Hadârcă alege să prezinte într-o lirică sobru intelectualizată teme eterogene privind timpul, ciclul vieţii, inocenţa infantilă etc.

Debutul lui Ion Hadârcă, prin placheta de versuri *Zilele* (1977), s-a întâmplat în urmă cu peste patru decenii şi a beneficiat de prefaţarea redutabilului critic şi istoric literar Mihai Cimpoi. De atunci, a publicat peste 30 de volume cu substrat liric nuanţat, dintre care spicuim titlurile: *Lut ars* (1984), *Helenice* (1998), *Albe cetăţile negre* (1999), *A fi în timp* (1999), *Teoria stării inutile* (1999), *Echipa de îngeri* (2001), *Pergamentele iernii* (2007), *Pianul din abator* (2008); *101 poeme* (2009), *Sonetariu* (2013). Alte zeci de cărţi cuprind versuri pentru copii, eseuri şi numeroase traduceri. E de luat în seamă că poetul, traducătorul şi omul politic a traversat evenimentele derulate în aproape jumătate de secol din istoria românilor.

În cartea de poeme *Lira din acvariu* (Editura Cartier, Chişinău, 2014), poetul preia şi aprofundează problematica timpului, o constantă a stărilor meditative, concentrată în prezentificarea lirică. Tema porneşte încă din poezia *Zilele* („Ale mele tot mai mici se fac./ Ale mele tot mai des se duc,/ Ca din palmă firele de mac,/ Ca din codri viaţa de haiduc"). În cartea vizată, dimensiunea temporală se manifestă prin „Acum" (*Arma asasinului Acum*), şi-şi continuă „trecerea" spre mântuire, ca atitudine existenţială (*Trei minuni*). Tiranicul „Acum" este infinitezimal, dar crucial: „culmea/ lui Este şi Nu-i", „arc voltaic", „vamă a evadării/ dinspre mâine spre ieri", „clipa" nestătătoare, muchie între ieri şi mâine etc.

Aşezând drept moto versurile din poema lui Lucian Blaga („M-aplec peste margine:/ nu ştiu – e-a mării/ ori a bietului gând?"), Ion Hadârcă pare a se defini ca poet modernist din ramura *expresioniştilor moderaţi*, pentru care cronotopul terestru este închis în dimensionări finite. Aici, *acvariul* reprezintă spaţiul limitat al celor ce nu-i pot străpunge „marginea". Totuşi, în acvariu, fiinţele au iluzia libertăţii, se mişcă în voie, tot aşa cum simţea Iona din burta chitului (vezi „tragedia" lui Marin Sorescu – *Iona*). Iluzoria libertate sub *Ochiul de veghe* îi generează stări angoasante: „Ochiul de veghe/ mă scrie mă vede/ […] mă urmăreşte fix mă scrutează/ până-n străfundul/ ochilor mei umezi/ dilataţi de groază". Omul, ca atare, este prizonier între pereţii acvariului, adică în spaţio-temporalul predestinat, ale cărui margini nu le poate depăşi prin proprie voinţă.

Limbajul poetic al lui Ion Hadârcă are ambiguităţi absconse şi antinomii rafinate, fără majore învolburări emoţionale. Clasica „potrivire" a cuvintelor intră în magma artisticului postmodernist. Mişcarea reflexivităţii se face de la universal la individual şi invers. Imaginativ, poetul resoarbe macrocosmul în microcosm, infinitul temporal în „asasinul Acum", imensitatea materială în „atom decăzut", oceanul în acvariu. Similar, clepsidra se răstoarnă şi procesul se inversează prin întoarcerea la începuturi, în universul „fără noimă" („înapoi în părinţi", cum ar spune Blaga).

În lirica sa, antinomia *libertate-captivitate* conduce gândul la paradoxurile filosofului Zenon din Elea, de altfel, sorginte pentru poemul

Același Budha sieși diferit: „Toate lucrurile sunt același lucru/ Toate lucrurile nasc același lucru/ […]/ toate lucrurile par același lucru/ toate lucrurile nu-s același lucru". Asemenea aporii traversează prozopoemul postmodernist *Lira din acvariu*, în care se creionează traiectoria eului poetic. Înotatul existențial, început în *acvariul-matrice* („din ocean uterin"), are un sens unic ce duce înspre *acvariul terestru*. Aici, „înecatul ales – O" (Orfeu?), găsind „tainicul Cod al mântuirii", devine o *liră* „șOpotind" tulburătorul paradox: *„ceea ce există nicicum nu poate să existe întruna iar ceea ce nu există nu poate să nu existe mereu*".

Aspirația de reintegrare cosmică (vizibilă în „voi să pot/ reintra împăcat/ în alte/ celule de haos") acceptă procesul cathartic prin eros, ca singura șansă de evadare: „să ard în para iubirii –/ alta ce mi-aș dori?" (*Din structura delirului*). „Ceea ce există" e măcinat la moara timpului și, prin metamorfoză, sufletele „suflate-n luturi/ sau în aur/ sau nămol", mizează pe șansa reînsuflețirii, încât „pure/ să revină/ la-nceput" (*Fără noimă*).

Verbul tutelar al poemelor – „a fi"–, transfigurat alegoric, măsoară toate etapele existențiale. Într-unul dintre poemele importante ale cărții – *Plus-minus 10 clopote gigant*, Ion Hadârcă valorifică constructiv valențele și variațiile interjecționale ce redau sunetele clopotului, magic demarcatoare și în poezia lui Ion Pillat (*Aci sosi pe vremuri*). Într-o primă ipostază, „cling-cling"-ul copilăriei marchează fericit frenezia vieții. Următorii ani „cu ding-dangul lor de-aramă" temperează elanul prin stări ființiale tulburătoare (tânga, visarea, uitarea). Veghetor străvechi situat între cer și pământ, *clopotul* jalonează „trecerea" cu „dangătul din zece-n zece ani: BAMMM!": „bum-bang-dum-dang/ patruzeci mai ieri sunară/ apoi bim-bam-bum-bam-bommm/ iată și cincizecii cei de aur". De aici, de pe culmea vieții, începe rostogolul poticnit printre stări de nesiguranță, amintiri, uitare, singurătate… Ritmic, se percepe hamletian „galopul verbului a fi", până când „o să ne cânte una strâmbă/ ultimul – regalul – fără limbă". Liric vorbind, poemul e un insolit crochiu monografic al vieții umane.

În moto-ul poemului *Plus-minus 10 clopote gigant*, autorul menționează discret „*la 60*". Acum, un dangăt „Bummm!" ne amintește că Ion Hadârcă se află „*la 70*", adică intră în rândul scriitorilor septuagenari, fiind născut la 17 august 1949, în Sângereii Vechi, județul Bălți din Republica Moldova. Bilanțul septuagenar arată *un artist împlinit*. E un bun prilej pentru a-i ura să fie sănătos spre a-și împlini proiectele familiale, culturale și politice!

Octavian MIHALCEA

ENIGME ÎN DESFĂŞURARE

Volumul de versuri al lui Nicolae Vălăreanu Sârbu, *Fluturi de trup* (Editura Blumenthal, Bucureşti, 2015), ne prezintă puneri în scenă cu evident parfum panteist, profunzimea ideaticii realizând o binevenită sinteză cu elanul metaforic. Poetul acordă întâietate discursului cu vădite accepţiuni metafizice. Imaginile puternice dau o dimensiune aparte cărţii, ce poate fi abordată şi dintr-o perspectivă labirintică, conferind cititorilor multiple grile de interpretare. Avem senzaţia plăsmuirii unor tablouri care tind spre holistic, spre ample edificări ideale: „Acolo,// voi încrusta în pietre semne,/ cine le va descifra/ deschide porţi spre tâmplele timpului,/ trage durerea după sine şi pleacă,// dincolo de prăpastie unde s-a rostogolit cerul/ şi se naşte într-un alt univers.// Aici un Dumnezeu exilat/ a creat cuvântul/ egal cu sine însuşi." *(Dincolo de prăpastie).* Nedisimulata sensibilitate a versurilor lui Nicolae Vălăreanu Sârbu ne situează în proximitatea inefabilului. Cromatici mutabile însoţesc aceste desfăşurări lirice, împreună cu fiinţa unor penetrante simboluri. Nuanţele pasionale contribuie la consistenţa mesajelor expuse. Variate stări diafane atrag lectorii în lumi speciale: „Unde retrasă înfloreşte menta sălbatică/ nopţile boreale devin curbe/ cum drumurile peste munţi.// Cu rotunde flăcări răsăritul se-aprinde/ sub genele apelor repezi,/ cascade în sărituri deschizând porţi.// Acolo trupul tău cu linii spirale/ se-mbracă-n rochii de bumbac vaporos/ şi toamna priveşte ascunsă după culori.// Ochii mei cu negru brodat în pupile,/ te visează-n ii de mătase cu florile albe/ ce-mi flutură-n braţe." *(Fluid şi vaporos).* Putem considera împlinirea întru metaforă ca un deziderat estetic al autorului. Transcendentul are, ca întotdeauna, virtuţi soteriologice: „Dumnezeu aduce prea departele, aproape/ în ochiul său magic/ binecuvântează viaţa." *(Până unde cerul atinge pământul).* Memoria pare descinsă din incandescente oglinzi ştiutoare. Sunt favorizate atitudinile introspective, căile mereu fascinante spre aflarea esenţelor. Incontestabilă, propensiunea către verticală a poeziilor din *Fluturi de trup.* Ideatica filosofică asigură diverse potenţialităţi de evadare: „Într-o vreme când timpul se comprimă/ ori poate se dilată dincolo de margini,/ moartea e ucisă/ de propriile ei determinări,/ viaţa devine nesfârşită/ prin recompunerea materiei vii/ în evoluţie/ din ceva în altceva." *(Din ceva în altceva).* Valorile sufleteşti ordonează meandricele trasee ale volumului, astfel petrecându-se metamorfoze, redimensionări cu impact deosebit: "E o taină în tine să cauţi/ ecoul din golul în care se aude,/ tot ce n-ai vrut să-ţi spui/ unde cuvintele cu miere pe limbă/ netezesc riduri.// Iar ochii cu norii pe gene/ privesc înlăuntru cum te ating/ şi urcă prin mine jertfa zidirii,/ să nu mă opresc din lucrare.// Când mâinile se prind de cer/ prin aer fortificându-se/ marea coroană a puterii.// Zilele îşi pun beţe în roate pe rând/ se miră cum

transparenţa înşală/ şi lumina curge-n oglinda adevărului/ surpă fructul mâniei.// Ispitei îi pune zăvoare/ în timp ce fac/ tunel în idei." *(Tunel în idei).*

Nicolae Vălăreanu Sârbu/ *Fluturi de trup* (Editura Blumenthal, Bucureşti, 2015)

Diana Dobrița BÎLEA

UN POET ÎN TOATĂ PUTEREA CUVÎNTULUI

Deşi fără o activitate literară susţinută, care să dea mărturie despre dragostea constantă faţă de poezie, Dumitru Iftime ni se prezintă în 2018 ca un poet în toată puterea cuvîntului. Volumul de versuri *Surîde şi nu cerceta* (Editura Ex Ponto, Constanţa, 2018) apare la zece ani după cartea de debut *Viaţa Morgana* (publicat la aceeaşi editură tomitană) şi relevă nu doar maturitate poetică, aşa cum spuneam, ci, de asemenea, talent şi o evidentă notă de originalitate, în ciuda unor evanescenţe ce vin uneori dinspre Sorescu şi Nichita. Ironia, care contribuie la definirea stilului său, transpare încă din titlul cărţii. Acesta este o parafrazare a sintagmei *crede şi nu cerceta* folosită de filozoful grec Celsus în *Doctrina adevărată*, lucrare în care cărturarul a combătut creştinismul. Dincolo de ironie, titlul îndeamnă la a întîmpina toate ale vieţii fără încrîncenare, fără a ne consuma puţinul timp avut la dispoziţie cu tristeţi inutile ori cu „cercetări" al căror rezultat nu va putea în fond să ne aducă fericirea. Iar poezia *de-a orice*, în care viaţa şi moartea sunt văzute ca făcînd parte din jocul inerent sorţii omului, întăreşte ideea că starea de bine sau fericirea vine doar atunci cînd poetul trece prin viaţă urmîndu-şi menirea: „îmi place joaca, de-a orice/ de-a.../ surîde şi nu cerceta/ spre exemplu// chiar şi de-a metafizica/ iar de-a scriu, deci surîd/ mi-e ideal// de-a poezia/ în special". „Scriu, deci surîd", parafrazarea aforismului „Cuget, deci exist" al lui Descartes, anunţă astfel crezul său, raţiunea după care îşi ghidează existenţa.

Confesiunea-autobiografie ce deschide cartea, scrisă sub forma unui prozopoem şi intitulată, autoironic, *pînă nu uit...*, conţine numeroase mărturisiri metaforizate despre întîlnirea, „concubinajul" şi „căsătoria" cu poezia şi dă tonul registrului tematic şi stilistic al întregului volum. Preferînd „adevărul[ui] însîngerat" „vinul roşu din prăbuşirea zilei", visul, poezia şi elevarea spirituală („inimi albastre în farfuria adîncă/ patimi înăbuşite poftesc, salate de cuvinte/ [...] o porţie dublă de iluminare" – poezia *vinul roşu din prăbuşirea zilei*), Dumitru Iftime are inspiraţia să aşeze o artă poetică (*poezia mea*) imediat după aceea care dă titlul primului ciclu din acest volum, pentru ca versurile să-i fie cumva citite în această cheie. Nu lipsesc din această artă poetică mărturisirea autobiografică („poezia mea are un singur anotimp/ un fel de primăvară, ceva mai tîrzie"), dragostea de neam („de aceea-i [...] o

duduie-nveşmîntată-n catrinţă şi ie"), o percepţie pozitivă despre valoarea poeziei sale („are şi chichirez"), ironia („poezia mea [...] cu poezia ta [...] nu s-ar saluta/ pentru că poeziile sunt foarte orgolioase"), autoironia („cînd fructele poeziei mele amăruie/ încep să se coacă şi cad pe pămînt/ eu le-ncordez în praştie şi trag în îngeri/ pînă îi umplu pe toţi de cucuie...").

Volumul de faţă cuprinde trei cicluri – *Vinul roşu din prăbuşirea zilei*; *Mult, deci puţin; Sînge bleumarin* – şi tratează teme precum: poezia, dragostea, timpul, viaţa, marea (poetul fiind un veritabil lup de mare, fost copilot de minisubmarin şi fost scafandru de mare adîncime în Marina Militară). Dumitru Iftime are capacitatea de a sintetiza, de a concentra în puţine cuvinte imagini artistice cu mesaj profund, pe care orice cuvînt/ detaliu în plus le-ar putea leza. De asemenea, reuşeşte să exprime în enunţuri succinte, unele cu valoare de aforism, întreaga sa filozofie de viaţă. De aceea, preţiozităţile nu găsesc loc în poezia lui, deşi metafora este suficient de puternică pentru a suscita cititorului emoţii estetice, pe de o parte, şi pentru o configurare completă a viziunii poetului asupra trăirilor lui interioare sau asupra aspectelor extrinseci vizate pe de altă parte.

Dorinţa de explorare a nemărginirii („amprentele urmelor mele îndreptate firesc/ de la ţărm către larguri"), de evadare din *hic et nunc* („toate spărturile din ziduri/ iau neîndoielnic forma trupului meu – *eu, cel care*) se loveşte de realul implacabil, pentru acceptarea căruia pledează vîrsta înţelepciunii („iar pe sub tîmple/ albe – la deal/ mă pasc inorogi de cristal/ înfometaţi, noapte de noapte" – *inorogi de cristal*). Această speranţă nu se stinge însă, mai ales că poetul – autoironic doar pe jumătate, mai degrabă ludic – are conştiinţa dobîndirii „luminii", a iluminării, datorită trecerii timpului cu toate experienţele lui estetice şi de gîndire, printre care includem şi experienţa poetică: „mi se cam face de viaţă de înger// înrămat în lumină, 'n balans/ pe pervazul lunecos al ferestrei/ încă mai aştept în suspans/ o rază rebelă/ să mă salte, ce bine/ peste mlaştina zilei de mîine" – *înrămat în lumină*).

Poezia înseamnă, în viziunea autorului, viaţă trăită nud – profund şi pînă la capăt – pe tărîmul sublimului, unde se află de altfel şi locul fericirii: „copil din flori de-al fanteziei/ fiind [...]/ m-oi tot juca necontenit de-a poezia/ [...]// de-a viaţa – aşa cum îmi place/ în puţa goală/ nestînjenit/ prin nisipul plajelor mele de aur/ altminteri, fericirea ce-i?.../ indiscutabil –/ un fel de prăpastie, mai colorată/ cu sensul prăbuşirii subtil/ inversat/ într-un moment anume, inspirat/ de-angelică inocenţă... de graţie" – *de-a poezia/ de-a viaţa*. Se declară a fi fost fidel doar poeziei, în ciuda timpului care l-a despărţit uneori de aceasta: „i-am fost cîine credincios/ dintotdeauna/ dar şi ea m-a hrănit doar cu delicatese// înfulecam hulpav –/ îmi rămîneau metaforele între dinţi/ ca ţăranilor sadea/ mămăliga" – *cîine credincios*. Astăzi, poezia şi poetul au devenit aproape un tot organic pe aceeaşi Golgotă: „poezia [...]/ cămaşă de

forţă îmi este// un fel de cruce cu aripi şi gheare/ crescută în carne" – *un fel de cruce*.

Dragostea îl copleşeşte uneori, cum mărturiseşte actantul liric în aceste versuri: „te cuibăreai peste tot/ îţi împletisem un scrînciob din cromozomi/ pendulai-pendulai/ îmi opream inima să se facă linişte/ de aţipeai" (*ecouri*). Alteori, dragostea se lasă alterată de trecerea timpului: „din precauţie/ seara, înainte de culcare,/ în loc de noapte bună/ ne şoptim complice: adio-adio// din dragoste, ca la prima vedere" (*emoţii. de toamnă*). Se întîmplă chiar ca iubita să aibă toanele unei femei inabordabile, dar, Evă cu „patimi, deh" fiind, nu poate înşela privirea întoarsă în ancestral a iubitului, care devine ironic la adresa capriciului ei pueril: „paşii ei – caligrafie. rece/ [...] n-o poţi răpi cu ochii – îţi încolţesc instantaneu privirea/ doi cîini ce-i latră prin preajmă// [...] pe scena ei ninge fără-ncetare/ însă-n culise, e arşiţă mare/ arde iubirea, şi ce mai vîlvătaie" (*caligrafie. rece*).

Nu-şi face iluzii asupra timpului implacabil: „mai şi mor vrînd-nevrînd/ printre rînduri" (*nopţile*); „îngerul tinereţilor mele [...]/ mă prezintă invitaţilor de ocazie/ doar în treacăt, aşa/ ca fiind/ o mai veche cunoştinţă de-a sa" (*o mai veche cunoştinţă*), deşi, trăgîndu-se din zeii poeziei ca orice poet, poate invoca renaşterea: „mai şi mor uneori// dar genă mitică avînd/ de phoenix/ se vede, am toot înviat" (*am toot înviat*).

Între aspiraţia personală plină de smerenie („cînd voi compărea la judecata de apoi, jinduiesc/ să-mi rostesc pledoaria în versuri" – *lamentaţii*) şi vanitatea poeţilor în casta cărora se înregimentează prin harul scrisului („poetu-i asemenea cercului/ undei lacului lovit cu piatra în creştet/ aurei sfinţilor – suficient sieşi" – *suficient sieşi*), Dumitru Iftime, un ludic şi un lucid în acelaşi timp, se dăruieşte lumii din dragoste absolută de joc – jocul de-a poezia. „*Poesis* este o funcţie ludică" afirma eseistul olandez Johan Huizinga în lucrarea sa *„Homo ludens"*. Şi tot el adăuga: „Nicăieri, în sfera artelor, jocul nu este mai acasă decît în tărîmul poeziei". Aşteptăm aşadar cu interes ca, la fel de serios, suspendînd viaţa reală şi coborînd în profunzimile jocului, Dumitru Iftime să ne mai aducă veşti de bună poezie. Volumul de versuri *Surîde şi nu cerceta* este o promisiune în acest sens.

Mihai Sultana VICOL

Poetul Ion Trif Pleşa sau cum să te autoexilezi

Pe poetul Ion Trif Pleşa îl ştiu de aproape jumătate de veac. Ne-a apropiat literatura şi viaţa de zi cu zi într-o atmosferă propice poeziei. Bârladul a avut în el un poet de seamă care a intrat în literatură cu aplauze. Debutul său, atât

în presă cât şi în volum a avut ecouri. Ana Blandiana şi Fănuş Neagu i-au prefaţat apariţia poetică. A fost laureat al revistei literare „Luceafărul" pe vremea când se promovau realele talente.

Părăsind Bârladul, el n-a aşteptat nimic de la lăudători şi a refuzat orice apropiere de pseudopoeţii Galaţiului unde, ani de zile a trudit ca ziarist la publicaţia gălăţeană „Viaţa liberă". Cei care îl ştiu, dar nu-l cunosc, spun despre el că este un ciudat. Şi este foarte greu să-l înţelegi atâta timp cât el s-a retras din viaţa publică.

Astăzi trăieşte în oraşul Bereşti din judeţul Galaţi şi nu vrea să audă de nimeni. Poeziile sale din „Luceafărul" de dinainte de 1989 au fost girate şi de poetul Grigore Hagiu. Condeiul său ca ziarist a avut flăcări inchizitoriale şi a fost necruţător cu impostura, hoţia şi falsele sentimente.

Criticul literar Theodor Codreanu care i-a recenzat cărţile de poezie şi publicistică scria despre el că este un poet autentic, un real talent şi un publicist de forţă.

Ziaristul Ion Trif Pleşa *„este de un realism şi un cinism care nu vrea să fie înţelegător, deoarece înţelegerea nu mântuieşte (întotdeauna doar nu omul, ci Altcineva hotărăşte)".* Această zicere îl defineşte arătându-i statutul său de om, uneori justiţiar şi neiertător.

Pentru Basarabia a avut întotdeauna sentimentul că Moldova de dincolo de Prut este una şi aceeaşi cu România. Cartea sa „Onor la Basarabia" arată că peregrinările sale la Chişinău şi Nistru sunt incursiuni în profundul suflet românesc basarabean. Chişinăul pentru el a însemnat, de fapt, prin definiţie, literatură: Grigore Vieru, Mihai Cimpoi, Nicolae Dabija şi ceilalţi truditori ai lacrimii şi sufletului poetic basarabean.

A scris cronici incendiare despre războiul de pe malurile Nistrului din primăvara şi vara anului 1992, a strâns în paginile ziarelor „Acţiunea" şi „Viaţa liberă" cronica acelor timpuri care astăzi au devenit istorie. S-a simţit ameninţat de fariseicii rusofili care i-au dorit răul şi, prin rău se înţelege şi moartea.

El s-a născut în satul Pleşa din judeţul Galaţi, sat de oameni gospodari unde pe timpul lui Nicolae Iorga s-a ridicat căminul cultural. Rarele sale apariţii în oraşul Galaţi sunt surprinzător de ascunse faţă de cei care vor să-l vadă. A lua legătura cu el, în primul rând tu trebuie să ai nervii tari deoarece refuză orice dialog.

În discuţiile mele cu criticul Theodor Codreanu, întrebat dacă a mai vorbit cu poetul Ion Trif Pleşa a spus că mobilul acestuia poate fi înroşit oricâte apeluri ai face. El trebuie luat prin surprindere, nespundu-i că vrei să ajungi la el. Aşa s-a întâmplat când Theo Codreanu l-a văzut în urmă cu peste un an. După cum aminteam, el s-a retras în oraşul Bereşti, în mijlocul singurătăţii sale şi a excepţionalei lui biblioteci unde el a arhivat viaţa literară a poeţilor români şi străini. El şi-a impus autoexilul deoarece este convins că nimic nu-l poate face să se ceară în afara lui.

Ion Trif Pleşa
E răvăşit de atâta singurătate
Doar leagănul frunzelor pădurii de la Tălăşman
Îi strecoară-n auz trilul privighetorii
Cucul îi cântă pe de rost tristeţea

I se spune poetul Ion Trif Pleşa
Rătăcit astăzi într-o melancolică toamnă a vârstei
Neuitată îi este cărarea ce îl poartă
În vaier şi furtuna tristeţii

În urmă-i rămâne neliniştea
Poezia îi aţine calea, privirea
Lui caută zarea care-i promite
Că-n Arcadia i se recunoaşte gloria

Strigătul i se aude peste ape şi zări
Cărare până la el îşi face poezia

Ștefan Doru DĂNCUȘ

TIC-TAC, TIC-TAC

Nu este întâmplătoare apariţia volumului de versuri *Tic-tac, tic-tac* purtând semnătura lui Viorel Birtu-Pîrăianu. Aşa cum am precizat de mai multe ori, acest autor ne comunică stări, nu meşteşug poetic ce ne-ar putea îndepărta de cuvântul scris.

Meşteşugul poetic nu devine o căutare stresantă, ca la alţii, ci sclipeşte spontan, alipindu-se firesc stărilor ce ni se transmit: „stau la geam/pe stradă trec/ imagini ce tac/ aud un ceas/ ce bate în geam/încet-încet/ tic-tac/şi tac". (*Aud un ceas*).

Titlul volumului este semnificativ, timpul fiind simbolizat de roată, redând sunetul ritmic al ceasornicului, bătăile inimii, în cazul de faţă, lovituri ritmice într-un corp tare. Centrul fiind considerat „aspectul nemişcat al fiinţei, pivotul care permite mişcarea fiinţelor, opunându-se în acelaşi timp acesteia, ca veşnicia timpului." (Chevalier, Gheerbrant, 1993, III: 356). Definiţia timpului în acest contest o găsim şi la Sfântul Augustin: timpul - *imagine mobila a veşniciei*.

Vremurile nu sunt blânde pentru Viorel Birtu-Pîrăianu şi a începu să fie mai atent la curgerea timpului. Da, nu este lumea potrivită pentru Viorel Birtu-Pîrăianu, de aceea recurge la puterea cuvântului din care îşi ia zilnic puterea de a

merge mai departe.

Între cuvinte nerostite „îmbrățișează gânduri/pierdut în ape/căutând mereu un loc…// într-un zbor/ fără spațiu/ conturam aripi/ într-o altă dimensiune/ noaptea, înveleam îngerii/cu aripile sufleului. ” (*Între cuvinte nerostite*)

Uneori îl sufocă timpul „iar privirea curge/ între dor și sânge/ flăcări ard în ceruri/ țipă în mine/ ultimul atom.// e pustiu azi totul/ totul e tăcere,/ lacrimi și durere”. (*Amurgul pustiu*)

Călătoria vieții sale este plină de valențe, unice în universul său creat din nevoia de a putea atinge cerul prin versul său de dragoste și uneori scrie pe nisip cu o scoica cioplită din gânduri „azi gândul îl chem/să ducă la buze flămânde/ sărutul iubirii/ pe țărm,/ scriu pe nisipul fierbinte”. (*În arșița iubirii*)

Viorel Birtu-Pîrăianu arde pe malul mării cu „privirea străpungea tăcerea timpului/ în lacrima crudă a gândurilor/ sfâșiate dintr-un suflet rătăcit pe pământ/ nu reușesc să evadez dintre gânduri/ un pas la limita durerii”. (*Începutul*)

Dialogul poetului cu timpul este edificator: „aici nu există iertare/ nici umilință, nici credință/ aici nu există refugiu/ doar intersecții nedirijate/într-o întoarcere neterminată// mă dor oasele sufletului/ dar cui să spui/ mă apropii cu fiecare depărtare/ trăiesc în absențe/ bine determinate/ de unii create/ uneori căutate/ de răutatea primului cuvânt rostit/ câtă nepăsare/în lume, în jur/ o viață chinuită,/ pierdută, regăsită”. (*De vorbă cu timpul*)

Mereu într-o căutare de sine, Viorel Birtu-Pîrăianu scrie frenetic, deși obosit de viață, „se stinge amurgul/ plânge cuvântul pe ape/ stătute, uitate/ bezna lumii țipă în mine”. (*Aștept*)

Putem spune că majoritatea poemelor din această carte sunt mici depozite de trăiri unice, regăsind muzicalitate și tristeți. Am putea învăța cu toții de la Viorel Birtu-Pârăianu de a prețui fiecare clipă, cu ochii pe ceasul timpului în care ne privește veșnicia, deși avem parte de timpuri dezaxate.

De vom privi și partea spirituală – depinde doar de noi. De nu, putem spune ca Nietzsche: „Dacă te uiți adânc în neant, și neantul se uită la tine”. Tic-tac, tic-tac…

Mamier Angela NACHE

‘Saltul indignat din turnul de fildeș al poeziei’

Dorina Stoica, *Pâinea lui Bragi,* Editura ‘Paralela 45’, Colecția Qpoem 2016

Născută la data de 14 martie 1952, Răchitoasa, Bacău, Dorina Stoica a scris și publicat patru volume de poezie, o antologie de autor ce conține poezie religioasă și trei volume de proză. Este membră a cenaclului qPOEM din 2016.

Cartea de faţă este o rediscutare şi reinterpretare repetitivă a optzeciştior, poeta fiind atrasă de problematica laturii sociale, angajată a operei acestora. Pe alocuri ea atinge o consistenţă certă, dar saltul la o poezie diferită stilului său anterior nu se face fără riscuri majore. Poeta va pune un pariu cu sine, îndrăzneşte saltul în poezia modernă şi îl câştigă prin câteva poeme care sunt scheletul cărţii şi anunţă conţinutul său, un fel de inventar al situaţiilor contemporane imediate, o panoramă prozaică, înlăcrimată, rănită, confuză până la spaimă, a cotidianului burlesc. Autoarea acestei plachete pune în discuţie pierderea valorilor morale, mercantilismul, corupţia politicienilor, deruta unei populaţii care nu mai are repere. Rezultatul este un fel de tragedie absurdă contemporană în care priveşte prin rănile sale, rănile tuturor, transmite prin acumulări, insistenţe şi exagerări voite, o angoasă la limita depresiei şi a disperării. Descoperirea optzeciştilor şi lecturarea poeziei lor este electrizantă, copleşitoare si contagioasa, inspirându-i poemul 'Scriu cu fervoare de parc-as fi la închisoare ' din care citez :*//mi-am pus la cap să le găsesc:/Florin Iaru, Mircea Cărtărescu,/ Maria Cârneci, Călin Vlasie,/ Matei Vişnec, Emil Brumaru,/ Alexandru Muşina, Savatie Baştovoi şi cărţi scrise de voi,/ plus altele o sută şi ceva/ cumpărate de la Bookfest./ Mântuitorului i se văd doar ochii/ din spatele lor,/ mi-e teamă să-L privesc, poate lăcrimează./ în grabă fac rugăciunea de seară, "cred Doamne, ajută necredinţei mele"/ mă iartă, ştii că te iubesc,/ mi-am luat o vacanţă de scris"//*

În 'Pâinea lui Bragi' se face observată atitudinea eului auctorial faţă de lume. Textul este calchiat pe reţetea optzecistă , recapitulată cuminte ca tehnică, dar resincronizată omniprezent în poezia autorilor de azi, integrându-se acestui curent de 'lume redezlănţuită'. Poeta nu filozofează, nu face aluzii ci îndrăzneşte observare directă, moralistă, tinând în mâini un fel de oglindă în care invită semenii să se cerceteze, judece, trezească. Democraţia actuală este un fel de agonie, centrată pe consumism, liberalism şi materialism de tip second-hand. Citez din poemul 'alege doamna ce vrei' :

„//asta-i prea mică asta-i mare/ vreau altă culoare/ pantalonii aştia mă strâng/ o femeie cu părul roşu a găsit o pălărie mov/ n-aveţi voie să probaţi/ suntem monitorizaţi/ duduia din showbiz cu ochelari fumurii/ are gluga trasă pe frunte caută într-o ladă lenjerie intimă/ tanga cu svarowschi/ şi sutiene mărimea trei cu burete/ pentru întâlnirea de seară/ alege doamnă ce vrei este marfă/ romăncele întotdeauna s-au îmbrăcat ieftin şi bine/ lenjeria asta/ ţine iarna de cald şi vara răcoreşte în punctele esenţiale/ faceţi economie la facturi/ ce ţară avem ce ţară lăsaţi că-i bine/ înainte nu aveam voie cu lucruri de-afară/ era cenzură...//".

Asistam la o reluare a unui model literar, dar nu se poate nega meritul, acurateţea privirii, curajul de a face să defileze ca pe un ecran marionete dizlocate ale contemporanilor care s-au rătăcit, trăiesc haotic, fără idealuri ori

speranțe, într-un paradis demult pierdut, care nu mai merită, ori nici nu mai poate fi salvat.

Poetă de talent și cu un profil opiniatru, Dorina Stoica reunește profilul său mistic, acestui filon surprinzator pâna și pentru ea. Citez din poemul 'de luni până luni':*// ei, gunoierii, rezolvă o problemă/ oarecum necesară./ tacticoasă simplitate,/ capete aplecate smerit,/ ridicate doar când sprijiniți de stâlpul rușinii,/ fericiți toarnă pe gâtlej tărie./ bântuiți de duhuri necurate/ recuperează patimile aruncate, chiștoace/ de viață fumată, respirată, pipăită, trasă în piept./ duhnesc fără nici un gând de mândrie lucrează spațiul acela/ unde toate din pământ se nasc și-n pământ se-ntorc.// peste toate același Iisus Hristos/ dăruit până la Răstignire,/ caută însângerat rarele mărgăritare/ prin containerele lumii moderne.//*'

'*Biserica – scară spre Rai*' spune un proverb, poemele sale anterioare erau bătăi de aripi îngeresti, religia fiind fundamentul existenței într-o lume ce se transformă încet dar sigur într-o imensă groapă de gunoi.

Treptat poeta judecă viața de azi ca pe o nouă formă de sclavagism, o democrație falsă, devenită infern. Înainte scrierea sa era rugăciune, dialog între omenire și dumnezeire, ('zbor')*//„Să te pregătești de Cer",/ așa mi-a spus într-o noapte un înger/ nu știu dacă era alb sau negru/ în visul meu incolor./ A doua zi mi-am legat pe umeri niște aripi/ luate cu împrumut/ de la o pasăre împăiată./ Apoi (mă credeam deja pasăre),/ mi-am dat drumul de pe culmea casei./ De fapt descoperisem și eu/ legea atracției universale/ când a vazut cum cade un măr din pom,/ atunci când se desprinde din codița sa.// Un călugăr ce tocmai trecea pe acolo/ m-a adunat de pe jos:/ "vino cu mine la mănăstire./ te voi învăța cum să te pregătești/ pentru Cer"*,// acum se află pe paragul exasperarii!

Infernul este această Lume în care omenirea se îndepărtează de propriul său rai atingând mai ales malurile infernului dantesc, unde adeseori numai durerea mai are loc.

Nucleul cărții este deci o înlănțuire de priviri atente asupra avatarurilor impure ale modernității accelerate ale generației Facebook ce s-a întins ca o plagă peste toate vârstele, înlocuind lumea reala cu una iluzorie facută după placul fiecăruia ('Concediu pe facebook').

'lumea întreagă se află aici, la picioarele mele,/ voi petrece nopți albe pentru a naviga,/ fără vreun rău de înălțime sau de mare,/ pe pagini virtuale. poate mă voi îndrăgosti./ în mediul virtual nu contează cum ești în realitate,/ iubirea e doar o chestiune de like,/ împlinită individual/ într-o lume de dincoace de monitor./ cu mesaje subliminale și zâmbete/ ești scutit de jena de a-ți exprima/ preferințele ori dorințele fie și anormale./ mă aflu mereu într-o perpetuă glorificare și mărire de sine,/ ceea ce mă face să mă simt bine, eu cu mine./ sentimentele sunt determinate de o imagine,/ un copac înflorit, inimioare/ și floricele roz, animale mici si blănoase, pupăcioase.

Varianta propusă de acest volum este un risc asumat, dar de la soft, ar mai fi de făcut pasul spre hard, spre temele majore ale suferinţei, morţii pesimismului ,nebuniei.

Poeta opune acestor aglutinări dramatice, pasaje de biografism, în care general umanul este prezent dar secret, discret. Se simte o cunoaştere a actului religios, o trăire în interiorul acestuia, unde interogaţiile însă devin acute, tensionate, dramatice. Fără a-şi propune să scrie într-un stil novator, adoptă travellingul cinematografic, diversitatea unui acut simţ de observaţie , 'fir conducător' al unui stil de a tăia în carne vie, sfâşietor, surd, brutal. Acest 'manual 'propriu de poezie, conţine secvenţe reuşite consacrate ludicului, ironiei, unui Turn al Babilonului eroic-comico-muribund . ('întodeauna privesc numai în sus'),*//sunt cetăţean al României libere/ cu drept de vot/ şi pensie minimă pe economie./ am demnitate, să se ştie./ contribuţia la biserică/ şi impozitul mărit plătite la zi,/ precum şi facturile curente achitate./ am refuzat cardul de sănătate/ din spirit de solidaritate/ cu o minoritate religioasă./ suntem una după alta/ trei case cu numarul şase.// întodeauna privesc numai în sus./ să nu uit,/ geamul meu este/ cu cincizeci de centimentri/ sub nivelul străzii.//'*

Criticul literar AL.Cistelecan într-o foarte scurtă dar extrem de concludentă cronică, pe care o putem citit pe coperta trei, scrie : *''Jucîndu-se cu dependenţa FB, Dorina devine o moralistă cu vervă satirică, patinînd pe linia invizibilă dintre (auto)ironie, umor şi sarcasm…', 'Prima jumătate a cărţii se complace într-o ludică de caustice, dar inima Dorinei rămîne ataşată (acum mai discret textual, dar mai eficient liric) de credinţă. E ceea ce demonstrează partea a doua, mult mai bine decît o făceau poemele de reverenţă de dinainte. ''*

Dorina Stoica a optat azi, programatic pentru o poezie angajată, politică, deşi curios îi lipseşte un anumit retorism, ori pasionalitate. Pateticul e rar. Adrian Păunescu (un alt model ?) era un maestru al repetiţiei şi a verbelor, al lungimilor explicative. Răbdare se cere şi la lectura acestor poeme, exagerat epice. Poate ar trebui amestecate câmpuri de imagini şi metafore, un fior metafizic, pentru a pune în lumină combustia interioară, sinceră, căci poeta ne propune de la bun început un lung ultimatum, la care aceste descrieri-avertisment conduc sensibilitatea lectorilor. Intimitatea este un sanctuar, pe plan personal este chiar pudica. E spaţiul singurătăţii .

În spaţiul public, poeta nu se cenzureaza, rostogoleste butoaie pline cu praf de pusca. *,// Mamă dă mai des/ cu aghiasmă şi tămâie,/ nu vezi că de un sfert de secol/ avem numai ghinioane,/ e plină ochi lumea asta de răi!/ Aşa mi-a spus popa Ion/ în Ajunul de Bobotează/ când a umblat cu Iordanul/ din casă în casă./*

Dă mamă cu multă tămâie/ şi pe-afară să fie,/ mi-a spus şi popa Ilie/ că-i bună pentru cei din senat,/ "risipeşte-i degrabă/ goneşte-i în munţi şi-n pustie",/ du-i unde numai tu Doamne să-i ştii' (,Fum de tămâie').

E o rescriere simbolică, personală a 'Cartei drepturilor omului' care se desfăşoară la masa tăcerii, în aşteptarea trâmbiţelor păcii universale şi din interiorul unei combustiuni care este dragostea de semeni.

Dorina Stoica un autor aflat la schimbarea macazului liric, îşi poate îngădui unele inegalităţi artistice, dar ceea ce contează azi mai mult ca niciodată este vocea răspicată ce spune adevarul, a omului ce se vrea înţelept, precum ne spune şi Împăratul Solomon în celebrele sale Pilde, *'Începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu!*'.

Raluca FARAON

Un debut remarcabil

În ciuda unei duioşii date de memoria afectivă care reconstituie scene-cheie ale copilăriei, tonul volumului de debut *aproape fericiţi* de Carmen Secere (Editura *Grinta*, 2018), este cioranian, nu neapărat nihilist, dar sub semnul negării terapeutice. Poezia nu este o evadare din contingentul ameninţător, ci diagnostic dat lumii supravieţuitoare unui cataclism fizic şi metafizic. Autoreferenţialitatea, ludicul şi ironia, tipice postmodernismului, sunt evitate, poezia lui Carmen Secere e *modus sentiendi* al prăbuşirii universului care capătă o anatomie originală, dureroasă, ameninţat de întuneric şi singurătate.

Negarea terapeutică este cheia înţelegerii volumului de faţă, pentru că devine firul conductor al „reconstrucţiei" spaţiului poetic, peisaj straniu, rezultat în urma unui scenariu postapocaliptic, prin intermediul căruia dobândeşte coerenţă o lume care *ar fi trebuit să fie*. Radiografierea trecutului are efect de bumerang, întrucât pune într-o lumină deznădăjduitoare însuşi prezentul: a dispărut copilăria („plânsul păpuşilor fără pantofi/ nu mă mai strigă/ pe numele lor de botez"); în cuplu intervine alienarea („în cealaltă jumătate chiar nu se mai întâmplă nimic"); între oameni se inserează blazarea – „în tablouri amnezice/ nu mai încape/ nicio îmbrăţişare". În acest caz, vulnerabilitatea se manifestă atât individual („nu mi s-au vindecat încă/ tălpile rămase în urmă), cât şi universal („nu mai e nimic de trăit"). Trauma pierderii luminii în acest peisaj postapocaliptic („gesturile reflexe ale zilei/ care nu mai vine"// „nu mai aveam umbră"// „n-am rătăcit decât întregul/ o inutilă punte peste întuneric") este atenuată de un soi de amnezie „trucată": „azi nu-mi amintesc dacă m-am născut". Uneori, tonul mărturisirii este amar, sub forma unor sentinţe, concepute în manieră didactică, cu prezent etern, ca o încremenire într-un timp viciat, fără speranţă: „sentimentul nu se vindecă"// „furtunile nu există". Tocmai de aceea, trecutul trebuie renegat („timpul nu exista"), dar consecinţele acestui act de revoltă sunt asumate cu o anumită frondă: „nicio înviere nu mi-e permisă".

Poetul este un „demiurg rău" (Cioran) care declară nulă nu numai „eşarfa mea străvezie", dar şi timpul („ceasul a stat"), regizând „câte un the end" şi repetându-i „morţii otrava". Totul este pe dos: mărgelele sunt „numărate greşit", ecoul se ascultă „ca un diapazon ştirb". Lumea e generatoare de spaimă pentru că e o „caracatiţă uriaşă" sau un teritoriu pustiu, când nu e de-a dreptul înspăimântătoare din cauza îmbrăţişărilor „de plastic", a stelelor „ruginite", a drumurilor „care duc spre nicăieri", a soarelui „inexistent". „Liniştea e internată/ la spitalul de orbi", în concluzie, pare a fi, aşa cum o numeşte autoarea, „o lume dispărută" care generează „frica de a numi frica". Chiar şi atunci când pare a se anunţa o rază de speranţă – „mai bine reconstruiesc lumea" – e doar o butadă: reconstrucţia e „cu trusa de traforaj".

Vulnerabilitatea este dată de trăiri-limită („ţipătul propriei disperări"), de fragilitatea oniricului („câte un vis niciodată întreg") sau de lehamite existenţială: „indiferenţa a devenit cumva un doliu permanent". Se vede doar „jumătatea goală a paharului", deşi, în ciuda claustrării, referirile la cuplu sunt în general prezentate în clar-obscur: „ne încuiam pe dinăuntru/ seara desenam între noi o fereastră deschisă/ asta ne mai liniştea puţin". Dezarmant este când sugestia apocalipticului se face prin imagine înduioşător-prozaică: „omul străzii închide lumina zilei/ în cutii de conserve", drept pentru care „oamenii închid ferestrele şi vorbesc despre singurătate". Fantezia poate fi o claustrare amnezică: „am încuiat caii sălbatici în mansardă/ şi nu mai găsesc cheia". De asemenea, fuga în trecut: „zâmbind dintr-o fotografie alb-negru/ din care n-am plecat niciodată". Mult mai profundă este claustrarea ideologică, motivată afectiv: „adevărul celorlalţi/ care construiesc din iubire/ cuşti pentru oameni". Totuşi, claustrarea aceasta este asumată ca un dat existenţial inevitabil, poezia fiind o manifestare a unor trăiri-limită cauzate de intuiţia unui cosmic şi afectiv, dar se adresează cititorilor, ceea ce o face suportabilă: „locuiesc într-un clopot de sticlă".

Prin poezii cu finaluri de efect, fără titluri, volumul de debut *aproape fericiţi* de Carmen Secere devine o respiraţie continuă a unei emoţii grave, care îndeamnă la meditare. Un volum de recitit, un volum de păstrat la căpătâi.

Sindromul *nebundindragoste*[1]

Titlul volumului *Cui îi pasă că mâna mea stângă a înnebunit* de Gabriel Gherbăluţă, apărut la Editura *Rovimed Publishers*, Bacău, în 2014 (având şi o

[1] În medicină, există un sindrom numit „al mâinii alienate/ anarhice/ a Dr. Strangelove" sau, cum a fost adaptat termenul în limba franceză: „syndrome du docteur Folamour" sindromul doctorului Nebundindragoste". În termeni exclusiv medicali, afecţiunea înseamnă mişcări incontrolabile ale mâinii care par determinate de o voinţă externă.

ilustraţie pe copertă sugestivă, a pictorului contemporan Tommy Ingberg), promite un imaginar poetic răvăşit de voinţa dragostei, care ar atrage, după sine, forme inovatoare, inedite, de expresie poetică sau, cel puţin, acesta a fost orizontul meu de aşteptare, din perspectiva cititorului. Din nefericire, corpusul cărţii dezminte, la o primă lectură, titlul incitant. Poezia care deschide volumul oferă, e adevărat, o cheie de lectură în acest spirit: mâna stângă „nu-şi mai recunoaşte degetele/ şi de ceva vreme crede/ că e prelungirea ta/ nu a mea/ transplant din dragoste/"; dar dragostea este elogiată pe tot parcursul volumului, în termeni suavi, cu tot arsenalul trăirilor aferente: dor, teama despărţirii, şăgălnicii adolescentine. Nicăieri nu este dată impresia clară că iubirea determină trăiri paroxistice sau ieşiri necontrolate, nici tematic, nici stilistic. Şi atunci, iau în considerare un alt aspect: există nebunii blânde, duioase, abia perceptibile. Nu e oare „nebunesc" în lirica actuală (saturată de cinism şi spirit de frondă) să prezinţi iubirea atât de natural şi de ingenuu? Răspunsul ar putea fi în favoarea autorului, cu toate stângăciile inerente unui astfel de demers, deşi, la un nivel adânc al scriiturii, există o formă de schizofrenie dată de retragerea exclusivă, fără cale de întoarcere, în lumea cuvântului, în care orice este posibil şi în care poetul îşi găseşte consolarea în faţa realităţii agresive.

Când se adresează iubitei, îndrăgostitul reia aceleaşi vorbe rostite spontan în limbajul curent, ca şi cum acestea ar fi spuse pentru întâia oară (dar crede sincer că tot ceea ce i se întâmplă este unic şi irepetabil, astfel încât generează o duioşie irezistibilă): „ochii nu te văd decât pe tine"; „iubito, mor de dorul tău"; „te iubesc şi în stomac am fluturi"; „mă doare că tot fugi de mine"; „rămâi cu mine, fii, te rog, a mea!". De remarcat faptul că această nebunie „a fluturilor în stomac" este controlată, totuşi, de vigilenţa luciditătii poetului: „de ce te iubesc – mă întrebi/ iar eu îţi tot spun că m-aş face curcubeu/ chestii din astea dulcege pe care şi le spun/ îndrăgostiţii". Alteori, poetul găseşte formule de adresare inedite: „neiubita mea preaiubită", „nespuso", îi problematizează original statutul („te-ai întrebat/ cum i-ar sta evei pe un raft de cămară?") sau o interoghează metaforic: „ce secundă îţi întunecă respirările?". Dacă ochii iubitului tânjesc după prezenţa celei care îşi leapădă „lupul", ochii iubitei au culoarea lui „a fost odată", pentru că timpul este cel care configurează apropierile şi despărţirile, el este cel care generează o tensiune dureroasă a iubirii, o posibilă alienare, nu sentimentul în sine. Şi tocmai timpul este cel care îi conferă luciditătii poetului o coloratură amară („al treilea pas îl facem împreună/ aşa mă amăgesc/ atunci când pictez portret/ cu veşnicii"), mai de preţ, consider, decât nebunia mâinii stângi. Dacă mâna stângă este starea care fluctuează de la duioşie la dorinţă (trecând prin prăbuşirile singurătăţii asumate ca un dat existenţial), aceasta este domolită de mâna dreaptă, a autorităţii auctoriale care creează din cuvânt fie un spaţiu pustiit prin evocare prozaică, fie un „regat" prin metaforă.

Din acest punct de vedere, titlul își găsește ecou plauzibil prin textele propuse: aparent, există rămășițe ale realității, dar e o simplă iluzie. Iubita e un arhetip, numită „ideea de tine". Chiar dacă pare o prezență reală cu care se comunică firesc prin apelativul „iubi"/ „iubito" (foarte multe poezii sunt aglomerate de termeni familiari ca pronume demonstrative, forma populară, interogația „știi?", recurenta sintagmă „îți spun"), ea se metamorfozează în instanțe lirice fluctuante. Iubita poate fi „marea mea cu numele tău", balerina care suferă pe scenă, parte dintr-un univers personalizat, o simbioză a dorințelor, ecourilor culturale (stănesciene, spre exemplu: „desenează-mi o stea/ sau/ mai bine/ lipește-mi-o/ în locul inimii") și jocurilor semantice: „îți număr ploile din garderobă"; „ararатul e doar al ochilor tăi"; „mi-am pus toate cuvintele la amanet/ în schimbul unei respirări/ de-ale tale".

Schizofrenia de care aminteam presupune tocmai lipsa afectului în schimbul unei raționalizări dureroase. Deși pare un volum de dragoste, la un nivel profund al analizei, se relevă alte aspecte care presupun, așa cum am sugerat deja, luciditatea în forme extreme: vocea poetică se mărturisește unei iluzii în dragoste, frecvente sunt, de fapt, referirile la singurătate, la timp și la cuvântul care, doar el, funcționează ca paliativ și ca simulacru al iubirii. În cuvântul-lume autosuficientă, poetul creează voci fantomatice, iubire și singurătate deopotrivă. Dar tocmai în acest punct se poate spune că volumul capătă consistență și valoare autentică; cuvântul „negru", „transformat în piatră", asociat ca importanță vitală timpului, din care dinții îndrăgostiților mușcă, ei bine, acest cuvânt este mai important decât iubirea întrucât configurează *poemul* în care se trăiește ca într-o monadă. Cuvintele îi dau poetului senzația că este atotputernic („redesenez/ din cuvinte gustul/ plimbărilor cu tine"), simulând trăiri de la entuziasm până la regret sau lehamite existențială („cuvintele poemului au ruginit"), deși știe că, „mai mult decât gripa spaniolă/ și ciuma la un loc", „cuvântul omoară"; singurul căruia poetul i se supune, în acest scenariu egolatru, este timpul care „mancurtizează amintirile" sau care „și-a luat cuvintele cu el". Poemul-monadă e mâna stângă care a înnebunit, de fapt, nu din dragostea pentru iubită (care e numită, oricum, „cartea-femeie"), ci din dragostea fără leac a poetului pentru Cuvânt. Poemul e topos fie cu păpădii, fie cu „gară abandonată a cuvintelor", „țărm pe care își leapădă sunete/ logosul" și în care „pescarii își prind cuvintele/ la pupa lotcii", divinitate care împietrește ochiul sau care devine cimitir pentru „dresorii silabelor", o divinitate răutăcioasă care face pojghița cuvântului inaccesibilă groparilor. Această dragoste poate lua forme sălbatice: „bucata de poem/ din care rup cu ghearele/ silabe", dar se observă și duioșii afective date de boală („poemul/ își tușește ultimul cuvânt") ori de sacrificiu: „un fel de preot pregătit pentru ultim pas/ poemul e gata de moarte".

Cu toate că există anumite aspecte criticabile în ceea ce privește unitatea stilistică a volumului (inserarea versului clasic în curgerea versului alb, mult

mai potrivit pentru viziunea artistică de ansamblu, folosirea unui limbaj colocvial, referirile la mediul online, prelungirea inutilă în versuri banale a unor idei poetice inedite), *Cui îi pasă că mâna mea stângă a înnebunit* de Gabriel Gherbăluță este un volum în care „te iubesc" se poate citi, așa cum a fost conceput, în limba fluviului, în țipătul albatroșilor, în scrâșnetul pietrei cuvântului care aduce roiuri de fluturi, pe „rugul secundelor", într-o toamnă eternă.

Valeriu RÂPEANU

Abur de vis

Volum de Llelu Nicolae Vălăreanu Sârbu

Acum, când poetul Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu) înfăţişează cititorilor o nouă culegere din bogata sa recoltă lirică, se cuvine să zăbovim măcar o clipăasupra unui drum şi a unui destin literar.

Să spunem încă de la început poeyia a fost chemarea spirituală a lui Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu) , întruchipată într-un tumultde versuri ce izvorăsc dintr-o inimă neliniştită. Cu atât ma multcu cât Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu) s-a realizat şi pe un alt tărâm, aflat la antipodul poeziei, cel al lumii exacte, al cifrelor, al statisticilor, acolo unde zborul închipuiri este alungat, orice pas spre domeniul imaginaţiei fiind prohibit.

Este oare poezia, pentru autorul acestui volum"un joc secund", o cale de a evada din monotonia, din uniformitatea, din cenu;iul unei lumi încorsetate, de regulă imuabile? După ce îi citeşti, nu numai această culegere de versuri, ci şi pe cele precedente, răspunsul este unul negativ. Căci pentru Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu) poezia este starea sufletească ce îi este caracteristică. Cealaltă dimensiune a pregătirii sale universitare, filozofice, este încorporată sau mai degrabă, topită în fibra poeyiei sale, mai ales în dimensiunile ei perpetue: întrebare, neostenită frământare, permanentă căutare.

Prefaţând precedentul volum al poetului Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu), intitulat „Frigul însingurării", Editura Lindenfeld, 2013, confratele nostru criticul Nicolae Georgescu, privea evoluţia poetului din perspectiva devenirii, şi am adăuga noi, a împlinirii sale pe tărâmul liricii. Aprecierile sale judicioase relevau o realitate: Nicolae Georgescu era „mult mai simplu, mai concentrat tematic, mai rotund", criticul stabilind interesante disocieri între" filozofii'' care fac" poezie" şi versurile poetului care se revarsă impetuos.

Continuă volumul de faţă trăsăturile acestui drum liniar? Fără îndoială că da. Ca şi în precedentul volum, poetul trăieşte departe de „lumea dezlănţuită", de spectacol social pe care îl evocă şi îl defineşte , tocmai, pentru a ne face să-l înţelegem de ce un „privitor" ca la „teatru", fără să se angajeze, fără să aplaude. Dar nici nu-şi strigă revolta şi nici nu-şi manifestă retoric inaderenţa.

„Întoarcerile în timp", ca să-l parafrazăm pe Ionel Teodoreanu. sunt puţine aici. Ele aparţin în primul rând unei realităţi morale. Undeva poetul defineşte viaţa ca o „rană sângerândă" care „tot mai mult", e o povară dusă cu crucea în spate.

De aceea evocă loculunde a văzut „lumina" şi care

Pe o rază de soare mereu te aşteaptă

În flori şi fructe să-ţi urci rădăcina

Aici a auzit „cuvântul de început", acel cuvânt care-l urmăreşte neîncetat şi pe care îl metamorfozează în frumoasa tradiţie a poeziei autohtone.

Poezia lui Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu) trăieşte la hotarul dintre vis şi realitate. Hotărât nu este unul precis delimitat, ci nestatornic, fluid, mişcător. Dar nu o dată „visarea şi timpul se opresc în loc" Atunci când se „întoarce" nu vede decât arareori o „realitate concretă", ci o stare sufletească.

Poezia lui este deopotrivă luminoasă, stenică, aceste trăiri sufleteşti fiind exprimate cu o francheţă juvenilă ca în versurile celor ce au aşezat temeliile poeziei româneşti.

"Suntem făcuţi mai mult din noapte"spunea în urmă cu decenii poetul Alexandru Philippide. Şi volumul pe care îl prefaţaţăm, se înscrie în această lume a nopţii, potul trăieşte, meditează, visează în lumea nopţilor.

Eu nu mai ştiu în care nopţi curbate

M-am rătăcit pe o buză de lumină

sunt versuri ce tălmăcesc starea sa de spirit, una în care contrastele se îngemănează. Aceasta este de fapt, o trăsătură definitorie a poeziei lui Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu).

Lirica sa pune în evidenşă cu prisosinţă – şi în acest nou volum – imaginea femeii. Este această femeie una anume? Suntem tentaţi să răspundem negativ, chiar dacă nu o dată citim versuri nostalgice înclinate dragostei împlinite. Mai degrabă femeia reprezintă un ideal de frumuseţe spirituală. Un ideal pe care nu obosești să-l cauți știind că doar rareori îl vei putea împlini.

Aflăm aici trăsătura esenţială a acestei cărţi de poezie:mărturisirea sufletului unui poet. Astfel devenim părtaşi la zbuciumul său, la necontenita căutare , la bucuriile şi înfrângerile sale.

Llelu Nicolae Vălăreanu (Sârbu) dăruieşte cititorului lamura unui gând curat , a unei minţi care nu cunoaşte odihna în perpetua dorinţă de a urca tot mai mult pe spirala unui ideal.

Volumele sale de până astăzi arată că poetul , exigent, nu se cantonează într+o formulă artistică şi nu îşi opreşte căutările crezând că a ajuns pe culmi.

Neliniștea ce repreyintă starea sa de spirit va face fără îndoială ca viitoarele sale cărţi, să capete şi alte valenţe apte să emoţioneze sufletul cititorului. Poeziil lor vor împlini armonios un destin literar care este departe de a se fi încheiat.

Parafrazând celebrul vers arghezian, dorim cu această carte să fie o treaptă spre biruinţa viitoare.

Elisabeta BOGĂȚAN

Mihai Merticaru şi perenitatea sonetului

Fascinat de arhitectura desăvârşită a sonetului, de muzicalitatea şi frumuseţea sa aparte, Mihai Merticaru se supune cu succes „probei de foc" a rigorilor lui, aşa cum dovedeşte în volumul „Vis şi abis", publicat de Editura Muşatinia, Roman, 2018.

Volumul are drept prefaţă eseul „Sonetul - regele poeziei", în care autorul face o doctă prezentare a sonetului, declarându-şi deplina adeziune la această poezie cu formă fixă.

Volumul se deschide cu suita de sonete *„Parisul (în 14 sonete)*", grupare care aminteşte de *„«coroana», culme a rigorii sonetului"*, despre care autorul vorbeşte în eseul cu care începe volumul : „Astfel, poetul Tudor George, autorul *„Trilogiei sonetelor*", s-a încumetat să elaboreze cea mai dificilă formă compoziţională: *coroana*, care este formată din 15 sonete legate între ele. În primele 14, ultimul vers al al primului sonet devine primul vers al celui de-al doilea ş.a.m.d. Al 15-lea poem, numit *sonet maestru*, închide coroana, fiind format din versurile iniţiale ale celor 14. Fiecare vers este echivalentul unui poem într-un vers." Dar Mihai Merticaru nu are ambiţia de a scrie o *coroana*, doar sugerează o apropiere, prin suita sa de 14 sonete. care e dedicată, aşa cum spune titlul, Parisului, „oraşul lumină". Este sugerată, implicit, o paralelă între sonet, „regele poeziei" şi „oraşul lumină": „Zi şi noapte, Parisu-i feerie,/ Un ocean de culori şi de lumină". Poetul reînvie momente importante din istoria oraşului, din viaţa sa culturală: literatură, pictură, muzică, pictează în cuvinte minunăţiile oraşului. Atmosfera de înaltă elevaţie a Parisului are capacitatea de puternică transfigurare lăuntrică: „Începi subit să-ndrăgeşti tot ce urai,/ Risipă de frumuseţe-i prea multă.". Finalul suitei, după etalarea splendorilor Parisului, este neaşteptat, o afirmare a ataşamentului faţă de locurile natale: „Rob nu vreau să-ţi fiu, rămân ce-am fost, pietrean !"

O odă *poeziei* închină autorul în *„Sonetul unei pasiuni*" : „Te-am îndrăgit de tânăr, POEZIE,/ Ca pe un zvon de împrimăvărare/ (...) Te-am cinstit ca pe-o mare sărbătoare,/ Te-am sorbit ca pe-un strop de apă vie". Ca un adevărat Meşter Manole, poetul dăruieşte poeziei tot ce are mai scump, pentru o construcţie de durată: „Am ars pe-al tău altar în ape stinse,/ Urcând pe Golgota tot înainte,? Nopţile ţi le-am ţinut mereu aprinse,// La picioare ţi le-am depus învinse".

De fapt, acordurile de odă revin în mai multe sonete, ca, de exemplu: *„Sonetul ochilor tăi*", cu o frumoasă paralelă între izvorul iubirii şi izvorul luminii: „De unde-i lumina ce mă inundă,/ Scăldându-mi sufletu-n apoteoze,/ Cu câmpuri nesfârşite de mimoze/ Ce îmi prefac, în veacuri, o secundă?", ori *„Sonetul unicităţii*", *„Sonetul unei poveşti*", dedicat de asemenea iubirii: „În mine, astăzi, stele cântă în cor,/ Planetele toate se aliniază,/ E soare,-n miezul

nopții, de amiază,/ Luminile, Paradisului izvor.", „*Sonetul unui portret*", „*Sonetul Poetului urgisit (I, II*)", dedicat lui Publius Ovidius Naso,

Uneori versurile poetului amintesc, *mutatis mutandis*, acorduri antice, ale lui Homer, din Iliada sa, de exemplu, cu invocația: „Cântă, zeiță, mânia ce - aprinse pe- Ahil Peleianul". Mihai Merticaru invocă: „Zeiță, vino tu și mă inspiră" („*Sonetul muzei*").

Deseori inspirația poetului este livrescă și însuși poetul subliniază aceasta, oferind, într-o suită de poeme, motto-uri din Pierre de Ronsard, Wiliam Shakespeare, Omar Khayyam, Francesco Petrarca, Publius Ovidius Naso, Cântarea Cântărilor, Sapho, Li Tai Pe, Dante Alighieri, Theodor Damian, Nicolae Dabija, Saadi, Vasile Romanciuc, Mihai Eminescu, Alexandr Pușkin, Ana Ahmatova, plus alte trimiteri ca „Sonet bacovian", sau, chiar în text: „adoră poemele lui Robert Frost". În general, sonetele cu dedicații livrești devin ușoare parodii, reînviind ceva specific din poetul parodiat. Această inspirație livrescă este simțită ca o intenție vădită de racordare la clasicitatea sonetului.

Meditând la curgerea și la tumultul timpului, la hazard, („Să fii bilă într-un joc de biliard"), în „*Sonetul unei alegeri*" Mihai Merticaru se simte ecoul acestui tumult: „Iubiri ancestrale în sânge îmi ard,/ Pierdute taine de început de lume,/ Otrăvuri, răni, himere și cutume,/ Furtuni, patimi și păcate cu mult fard". Tot la curgerea implacabilă a timpului meditează poetul în „*Sonetul unei nedumeriri*": „Când vieții-i dedic odă idolatră/ Amurgul tenebros de ce mă latră".

Mare parte din sonete sunt dedicate *iubirii*, pe care autorul o consideră forța universului: „Iubirea, a Universului axă" spune el în „*Sonetul sublimității*". De altfel, și alege în „*Sonetul reviviscenței*" un motto care confirmă această idee, din Theodor Damian: „Universul vine nu din explozie atomică,/ Ci din explozie de iubire." Pe ideea *timpului ciclic*, poveștile de iubire, *mutatis mutandis*, sunt repetabile: „O altă Isoldă și un alt Tristan,/ Aceeași dorință-n rărunchi ne taie". De fapt și alte motto-uri sunt alese pe aceeași idee, de exemplu: „tu vezi, eu nu respir decât iubirea" (Saadi), sau „Te cunosc de azi,/ Te iubesc de u veac" (Vasile Romanciuc) ori din Alexandr Pușkin: „Cu frumusețea-i, chiar și-n sfinți/ Trezește roiuri de dorinți.". Iubirea este prezentată sub diferitele ei aspecte, de la jocul șăgalnic, („Din priviri scapără roiuri de scântei, (...)/ Îți tot trimite ochiade râzânde" – în „*Sonet pentru atei*") până la iubirea copleșitoare (Mereu îi bate gândul meu în poartă,/ Bolnav de frumusețea-i maiestoasă" – în „*Sonetul unei frumuseți*"). Alteori, ia forma unei iubiri statornicite: „Mi-aduci apa vie din tainic izvor,/ Lumina speranței ce arde-n zare,/ Iarba de leac de mare căutare,/ Aurora cerului multicolor" („*Sonetul soției i*ubite").

Prin iubire, afirmă poetul, se poate atinge transcendentul, veșnicia: „Cuprins ți-e sufletul de nemurire,/ Arderile de-o clipă-s veșnicie". Mai mult, iubirea devine izvor de cântec și de poezie: „Tot ce atingi se face poezie" („*Sonetul creatorului*").

Văzând în el un *arheu*, Mihai Merticaru închină o adevărată odă lucrătorului pământului în „*Sonetul ţăranului român*" :„Pe dealul argintat, bade Ioane,/ Vii din sau păşeşti spre eternitate?/ Ce amintire-n tâmpla ta se zbate?/ În templul sfânt pari una din coloane".

Uneori, tonul său devne ironic, acid, ca în „*Sonetul visătorului*": „Cu paşii prin gropi şi capul în stele,/ Aleargă dup-o fantomă ciudată,/ Pe care n-a văzut-o niciodată;/ Nu ştie de-i printre bune sau rele.//E regele într-o ţară visată,/ Trăieşte simultan în lumi paralele,/ Nu-i pasă de-i prins în horă de iele,/ De duhurile altor zori se-mbată." Tonul său rămâne acid şi când compară prezentul şters cu luminoase figuri ale istoriei, ca în „*Sonetul bărbăţiei*": „Văd apoi pe Basarabi, pe Muşatini,/ Mângâind o ţară înlăcrimată,/ Mircea, Ştefan şi Mihai, cei trei divini// Încoronaţi şi cu coroane de spini./ Se-ntreabă azi Patria-ndurerată:/ Unde sunt bărbaţii de altădată?"

Meditaţia poetului devine alteori auto-reflexivă, el îşi sondează adâncimile propriei fiinţe, contrariat de propriul său alter-ego: „Scrutează orizonturi mai senine,/ Poezia-i călăuzitoare stea,/ Marea bucurie ce-n viaţă-l ţine,// Dăruind tuturor, uitând de sine./ Citind şi visând, el are tot ce vrea./ (Cine-i străinul ascuns sub pielea mea?)" - („*Sonetul străinului*").

Un panteism tonic stă la baza consonanţei cu lumea : „Sprinţara clipă vine cu-o minune,/ Sămânţa, n-auzi tu cum încolţeşte,/ Cum prin grădini se cântă îngereşte?/ Aurorala strălucire nu ne// Ocoleşte oriunde ne-ntâlneşte,/ Culorile încep să se adune/ Precum cântecele lumii în strune/ (...)/ Simţi-vei aproape forţa divină" („*Sonetul Minunilor*").

Umorul nu lipseşte acestei poezii. De exemplu, în „*Sonetul muzei ambiţioase*", prezintă cu un umor uşor melancolic relaţia sa cu muza poetică şi imboldul de a scrie: „Un spin în inimă mereu îmi coace,/ A auzit, scumpetea de fiinţă,/ Că arta se naşte din suferinţă.". Sau în „*Sonetul istoriei"*: „Pentru Mircea e prea strâmtă o odă,/ Postura asta i-ar fi incomodă."

Poetul priveşte cu nostalgie schimbările din societatea românească, îndepărtarea generală de sat: „Văd casa natală stând într-o rână,/ Ograda, o bălărie fără gard,/ Candelele sub icoane nu mai ard,/ Ruina şi pustiirea se-ngână,// Un singur par în picioare, drept stindard./ În sat mai trăieşte doar o bătrână/ Fără biserică, fără fântână,/ Sătenii-s, azi, orăşeni pe bulevard" („*Sonetul satului natal*").

Motivul *sic transit gloria mundi* apare şi el, corelat cu motivul *vanitas vanitatum* („Şi-o voce cântă: «e-n zadar, poete") : „Vagi amintiri din vremuri depărtate,/ Neguri, fumuri şi hoardele păgâne,/ Turbatul vânt, dinspre toate, mai bate,// regrete, aducând, nenumărate,/ Cetăţi mult prea vestite zac sub grâne,/ Doar cartea înţelepţilor rămâne." („*Sonetul apuselor glorii*"). Este afirmată încrederea în carte, singura care poate rezista timpului, pe linia acelui *exegi monumentum aere perennius* lansat de Horaţiu.

La baza acestora stă motivul *fugit irreparabile tempus*: „A tinereții vrajă-n neant coboară,/ În urmă să privească nu se-ndură./ o fantomatică cimilitură,/ Unde-i? Nu e, a fost odinioară." („*Sonetul tinereții*"). Motiv de care, firesc, este legat *memento mori*: „Și nu uita că, dinspre zarea sumbră,/ Tiptil se-apropie șireata umbră!" („*Sonetul unui stoic*") sau „Doinește iarna în trupul ostenit,/ Se-nclină fruntea înaltă spre glie,/ Din cer, ți se mai dă doar o felie" („*Sonetul despărțirii*"), ori: „Unde mi te-ai ascuns, serenitate?/ Ieri eram tânăr, azi am îmbătrânit/ Cu un deget agățat de infinit." („Sonetul regretelor"). De asemenea: „Secat mi-e izvorul cu apă vie,/ De trei zile o pasăre mă-ngână,/ Eu am să plec, tu să mă ții de mână !" („*Sonetul finitudinii*"). Și, în acest context, Mihai Merticaru își afirmă poezia ca dar celor care rămân: „Sonetele le las pe toate vouă" („*Sonet-testament*").

Și totuși, afirmă poetul, omul găsește puterea de a înainta, chemat de visuri, de iluzii, de *fata morgana*: „Zările din suflet ni-s infinite,/ (...)/ Ca să trăim sub ploaie de ispite// Cu visuri și iluzii troienite./ Nimeni nu se oprește să respire,/ Toți aleargă după o nălucire." („*Sonetul unei năluciri*").

Atingând marile teme ale sonetului, iubirea, viața, moartea, meditând la trecerea timpului, la sursele efemere de bucurie ale omului, la eternitate și la divinitate, Mihai Merticaru își cizelează poezia pe linia horațianului dicton: *exegi monumentum aere perennius*, convins că nimic nu poate fi mai durabil decât arta.

Daniel MARIAN

ARIPILE POTRIVITE

(Maria Grădinaru – „genunchi pentru flori de câmp", Ed. Detectiv literar, 2019)

Tentațiile viului se strecoară la tine-n suflet, cu dibăcia fluturilor pentru care ai lăsat fereastra deschisă și cu perdeaua dată la o parte. Tu ești curios de fluturi, dar și fluturii sunt curioși de tine. Și atunci cum facem? Într-un moment de-ncercuire a ta de către frumuseți, ai o singură fereastră, și dacă nu sunt neapărat fluturi ci ar mai fi și altceva complicat în înțelegere și-n trăire… Dacă e să alegi pasărea, sau poemul?; dar de ce să alegi când poate fi *poem cu aripi*: „astăzi ai scris poezie/ în fiecare celulă a ființei mele/ și m-am bucurat să descopăr/ că te pot citi/cu ochiul care știe/ de unde vine lumina".

Suntem în *Genunchi pentru flori de câmp*, am ajuns aici cu o tresărire mai devreme-n calendar, de primăvară. Cu Maria Grădinaru, fire fină și calculată milimetric, despre care aflăm de la Liviu Antonesei că este la a treia apariție editorială, într-un elan admirabil, care însă nu balansează deloc principiul consecvenței.

Este genul poeziei fluide și delicate, rouă și lacrimă. Aici este *poemu*": „din plâns vei renaște/ ca pasărea phoenix/ toată lumea/ îți va vedea

frumuseţea/ dar nimeni/ nu te va putea atinge/ numai ochiul/ în care ţi-ai făcut cuib". Iar aici este cel mai frumos manual de învieţuire, alchimică, *al*mecanică, *al*: „la malul mării/ un copil/ udă cu stropitoarea/ o pană înfiptă în nisip/ şi asta e tot ce trebuie să ştii/ despre zbor". (*cum să inventezi o pasăre*).

Vezi acum? îmi spun eu mie, cum se poate de limpede arăta viaţa, cât încă n-a fost târâită pe văi şi pe piscuri şi jumulită de pietre… de ce să mai încerci şi altă viaţă, doar pentru a testa până unde merge îngăduinţa lui *a fi*?

Trebuie să-i dai vieţii **„sens"**, şi de dorit ar fi să nu cotrobăi foarte mult prin măruntaiele cuferelor cu sensuri, se poate astfel: „iubirea vine/ cu o undă de tristeţe/ pentru cel care crede/ că lumea există/ atât timp/ cât crestele munţilor/ zgârie umbra şoimului/ şi poate e mai bine să fie aşa/ decât să umble prin lume/ ca o bucurie neîntâmplată". Fără iubire nu are sens să mai vorbim despre viaţă, şi fără înţelegea iubirii, nu e iubire. Iată o premisă bună de a te verifica pe tine în oglinzile pentru suflet.

Veritabil poem de iubire, ţintind clar *sensul*, într-o logică dulce, necorozivă plăcerii, dar aceasta după ce aruncând în aer barierele, chingile ce ţin de impresivitatea carteziană şi alunecând pe partea fericită a cuanticii: „furam stele/ pentru colecţia mea de pietre/ nu ştiu dacă Dumnezeu mă privea/ şi nici nu-mi păsa// mă hrăneam cu lumină// într-o zi m-ai furat/ pentru colecţia ta de pietre// de atunci luminăm împreună/ ca un univers începând". (*hoţul*).

Frumoasă inimă, ce ne mai spui ?... şi cum în carte nu am găsit un poem strict *inimă*, în loc de acesta să *bată* altceva: „cădeam dintr-o lume într-alta/când m-ai întrebat/ cum sunt lacrimile mele// şi aş fi vrut/ să îţi fi putut spune/ că au culoarea singurătăţii//vidul ne invadase/ iar tu tânjeai/ după un răspuns/ în timp ce lunecam/ înspre moarte". (*împreună*). Acel împreună greu explicabil şi de multe ori fulguit, sau chiar imaterial, ca o părere despre tainea împlinirii.

Cum se ştie că nu există poet şi poezie fără tristeţi, ajungem să citim tocmai **„**ultima tăcere**"**: „ultima tăcere/ m-a costat două avalanşe//una de lumină/ care s-a rostogolit/ până la picioarele tale/ şi una de întuneric/ prăbuşită în mine// de prima încă se bucură cineva".

Iar în cele din urmă, să înţelegem şi să rămânem înţeleşi, pentru că astfel e atât de bine încât nici nu trebuie altceva, Maria Grădinaru ştie foarte bine despre ea: „cred că m-am născut/ dintr-o mirare/ deşi unii/ ar putea spune/ că Dumnezeu/ se simţea/ singur". (*poezie cu martori*).

ÎNSEMNĂRI

Florentina NIŢĂ

POEZIA DIASPOREI (XII)
Pe aripi de neuitare

Pentru a scrie despre poezia Silviei Rîşnoveanu trebuie mai întîi să te apropii încet, pe vîrful picioarelor, să simţi fîlfîirile „firavelor aripe" şi foşnetul frunzelor „silabe ce zboară-n balans" ce îi însoţesc paşii în călătoria iniţiatică pornită din zarişte lumii înspre maturitatea vîrstei, să-i urmezi traseele ascendente de speranţă şi brusc coborîtoare în deziluzii, intersectate cu „frămîntări de gînd", să-ţi oglindeşti chipul în curgerea lină a rîului dimpreună cu cerul şi căprioarele venite să se adape. Mai apoi trebuie să îţi înmoi pana în cerneala văzduhului şi să o laşi să descrie pe coala albă aripi şi frunze, poteci şi izvoare, nori şi căprioare, pentru o fidelă şi dreaptă tălmăcire.

Dar şi atunci, dacă nu ai cunoscut durerea pierderii unui vis, tristeţile unei despărţiri iremediabile, neputinţa de a zbura cînd aripile se frîng ori plînsul înăbuşit peste umbrele amintirilor, vei înţelege prea puţin din zbuciumul ce se ascunde în fiecare vers.

Poemele sale excelează printr-o construcţie riguroasă, menită parcă să dea forţă şi echilibru acolo unde şovăiala şi tensiunea emoţională ne conduc în profunzimi misterioase. Verticalele gîndurilor se proiectează la bază ancorîndu-şi firavele întrebări de solul rigid în căutarea certitudinilor. Aspectul poliedric se datorează în mare măsură şi unei scrieri articulate, în care predomină formele fixe, rimele se succed disciplinate, ritmul întreţine tonul de armonios, metaforele creează o stare de sublim, de diafan.

Am cunoscut-o în urmă cu cîţiva ani la un concurs de poezie în Calabria, în sudul Italiei, unde obţinuse primul loc la secţia de poezie în limba română şi marele premiu cu punctajul cel mai mare dintre toţi participanţii. A revenit şi, la ediţiile următoare, s-a clasificat din nou pe primele locuri la poezie şi la secţiunea de carte editată. O prezenţă delicată, sensibilă, la prima impresie, ce ascundea o hotărîre şi o tenacitate de învingător, în stare să doboare bariere şi să escaladeze culmi neatinse. Şi astăzi îmi pare la fel de determinată, urmărindu-i evoluţiile în spaţiul virtual şi ori de câte ori avem ocazia să ne revedem.

Faptul că Silvia Rîşnoveanu s-a hotărît să se afirme pe plan literar la vârsta unei depline maturităţi biologice şi artistice, ca *posticipare* a unor perioade de căutări şi acumulări cognitive, i-a adus enorme beneficii în delimitarea din start a profilului liric propriu şi o forţă de propulsie cu care să se impună deja ca poetă stăpînă pe mijloacele de exprimare. E un mare cîştig pentru poezie, în general, ca fiecare să se caute şi să-şi găsească matca, mai înainte de a ieşi la suprafaţă.

Volumul de debut *Aripi*, Editgraph 2017, adună o sumă de poezii scrise de-a lungul timpului în diferite ipostaze ale vieţii. Forţa lor stă în experienţele trăite cu noianul lor de sentimente din care a fost extrasă esenţa pură. Redarea lor îmbracă, pe alocuri, tonul unor procesiuni solemne în faţa unui altar prefabricat din

propriile iluzii, alteori sunt cadrul luminos în care viziuni romantice se alternează cu confesiuni reflexive.

„Eu cine sunt? Sunt raza din apus,
Ce îţi coboară-n liniştea târzie,
Să-ţi lumineze visul nepătruns
De vraja ce se-ascunde-n poezie." (*Cine sunt eu?*)

Poeta nu se sfieşte să dea glas propriilor sentimente chiar dacă, uneori, curajul afirmării decade în deziluzie sau resemnare. Sinceritatea şi profunzimea rămîn caracteristicile principale şi liniile de forţă după care se orientează, în formulări care nu se limitează la simple enunţuri ci încearcă să dea căutărilor un înţeles, mizînd mai ales pe forţa expresivă a limbajului metaforic.

„Şi ne-am citit în ochi, pe îndelete,
Dorinţele născute în priviri,
Cîntîndu-ne iubirea în sonete
Sau semănînd-o-n alte plăsmuiri." (*Eu nu mai ştiu*)

Cele mai multe dintre poemele cuprinse şi în volumul AMANDAR, Îngerul iubirii, apărut în 2018 la Princeps Multimedia, sunt de factură clasică. Un întreg capitol 3 conţine doar sonete, patruzeci şi unu la număr, la care se adaugă alte trei în primul capitol, un pantum intitulat Parfumuri vechi..., în capitolul al 2-lea şi alte variate forme stilistice pe care poeta le experimentează cu vădit entuziasm şi largă dezinvoltură, dincolo de munca migăloasă necesară în cizelarea lor.

Ies la lumină, astfel dăltuite, adevărate opere artistice tăiate în marmura unor trăiri de moment sau amintiri sublimate în subconştient care se constituie în sursă de inspiraţie şi pretext pentru reflecţii meditative:

„Aminteşte-ţi de mine-ntr-o zi ca şi când
Aş fi floare-n lumină prin toamnă trecând." (*Aminteşte-ţi*)

Alteori putem admira şiruri de pietre preţioase, într-o bogată paletă de culori, cu irizări ce izvorăsc dintr-o lumină lăuntrică ce le dă şi mai multă forţă expresivă, ca în acest tablou zugrăvit din *Toamnă în ochi căprui*:

„Prin ridurile verii privirile mai scurmă
Să mi te desluşească pe verzile poteci,
Dar faldurile toamnei ascuns-au orice urmă
În argintate brume şi-n ploile prea reci.

Cu răbufniri tăioase vuieşte împotrivă
Un vânt ce te-nfăşoară în ceţuri albăstrui,
Dar nu mă las învinsă, puterii lui captivă
Şi mai străbat cărarea din ochii mei căprui."

Peste tot abundă metaforele viguroase, adevărate sentinţe ce cad pe coala albă dintr-un condei grăbit să consemneze noi înţelesuri descoperite în încercările trecute şi viitoare:

„Când sufletul lumina-şi ţine vie,
Din flori de gând se ţese-o veşnicie." (*Flori de gând*)

Meditaţia gravă şi tonul dramatic sunt controlate cu o remarcabilă virtuozitate prin labirinturile discursului liric. Jurnalul intim, cu micile şi marile evenimente personale, cu neliniştile metafizice şi dureri trecătoare, este transpus într-o paradigmă a cunoaşterii cu valoare de sugestie şi confesiune. Poeta potenţează mijloacele prozodice pentru a depăşi pragul subiectivităţii în conturarea unei viziuni ample, atotcuprinzătoare.

„Tot zbuciumul iubirilor ascunse
În irişii strălucitori în care
Mai plouă-ades cu stele căzătoare
Din amintiri de mine-abia pătrunse.
Eu sunt acolo unde-n taină marea,
Când mai cuminte, când mai zbuciumată,
Mi te revarsă-n suflet şi pe dată
Se pierde-n valurile gri uitarea." (*Eu sunt acolo*)

Nu greşesc cei care au identificat în poezia Silviei Rîşnoveanu, în primul rînd, o aspiraţie continuă către iubirea pură, mistuitoare. Ea constituie punctul de plecare şi de reîntoarcere vindecătoare, atunci cînd timpul sau depărtarea se simt potrivnice:

„Din palmele întinse spre sferele iubirii
Destinul meu e cerul din spatele privirii." (*Sonet chiromantic*)

Tristeţile, bucuriile, remuşcările, regretele, emoţiile şi, în general, tot ce este omenesc, nu îi sunt străine şi apar ca motive obsesive în versurile sale, cînd sub aspect evocativ, cînd într-o notă lirică gravă:

„E liniște-n cer și mi-e scurt infinitul,
Mi-a fost absorbit de-o clepsidră preaplină,
Secundele-n care-odihnește sfârșitul,
Vor fi simfonii de tăcere deplină." (*Tăcere deplină*)

Dar nu e cazul să invocăm tăcerea acum. Căci, fără îndoială, despre Poeta aceasta se va mai vorbi.

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Andrei RADU

Domnule Andrei Radu, îmi dau seama că sunteţi un bun profesor pentru că vă văd un om foarte implicat în realitatea noastră socială, atât de vitregă. Vă felicit pentru această implicare sufletească! La o „anvizajare" strict literară, entuziasmul meu scade brusc pentru că aţi adoptat un ton prea declamativ şi superficial. Din punctul meu de vedere, versurile dumneavoastră mobilizatoare ar „rima" cu revoltele de stradă, recitate la porta-voce. Şi chiar este nevoie de astfel de versuri acolo pentru că sunt uşor de reţinut şi pot înflăcăra masele. Însă din punct de vedere strict literar această experienţă a fost deja consumată în literatura română şi este foarte greu, dacă nu imposibil să veniţi cu ceva nou. Avem deja maeştri ai genului care şi-au spus cuvântul. Asta nu înseamnă că nu vă felicit încă o dată pentru participarea la necazurile neamului român.

Voi v-aţi trădat şi între fraţi,
Ca voi, şi viermii-s mai curaţi.
Aţi dărâmat şcoli şi spitale
Ca să vă fie vouă moale
Şi v-aţi brodit şi parlamente
Din licheluţe repetente
Şi ne-mproşcaţi doar cu noroi!
Blestem, blestem, blestem pe voi!
Aţi omorât orice dreptate,
Aţi jecmănit tot ce se poate,
Guvernul vostru cu miniştri
E-o adunătură de siniştri,
Batjocura şi umilinţa
Au mai rămas la voi credinţa.
Ghiolbani de jafuri şi gherţoi,
Blestem, blestem, blestem pe voi!

Aţi sărăcit o ţară-ntreagă,
Nici dracul să nu o mai dreagă
Şi din privatizări cu fumuri
Aţi tot lăsat lumea pe drumuri!
Dar cum să faceţi voi vreun drum
Când urma voastră e doar scrum?

La tâlhării vă strângeți roi !
Blestem, blestem, blestem pe voi!

Blestemul greu să vă lovească,
Doar bube rele să vă crească,
Ochii să îi aveți ca napul
Și să vă roadă viermii capul!
Să putreziți toți prin palate,
Toți spulberați să fiți în toate
Și să aveți doar oase moi!
Blestem, blestem,blestem pe voi! (*Blestem de om sărac*)

Cristian CHIRIPUCI

Acest gen de versificare poate fi apreciat de persoane cu un spirit ludic foarte ridicat. Însă dacă ești mai serios din fire, poate puțin rigid, este greu să te lași impresionat de o înșiruire de cuvinte care nu lasă deloc impresia că duc undeva sau că înseamnă ceva. Uneori oamenii vor să-și exprime talentul acolo unde nu-l au și între timp riscă să-și rateze adevărata vocație. Cred că talentul de entomolog nu trebuie disprețuit deoarece insectele sunt foarte utile pentru menținerea echilibrului natural al planetei, iar multe dintre ele sunt pe cale de dispariție din cauza modului haotic cum știm noi, oamenii, să exploatăm resursele naturale. Or, sfaturile unor persoane avizate ar putea să sensibilizeze oamenii, să-i facă mai atenți. În schimb, pornirea legitimă împotriva indiscreției rudelor mi se pare absolut legitimă! Să citească și să l fie învățătură de minte.

Urmăresc urechea mea
Urechelnița nu e un gândac frumos
Nu e nici măcar folositor
Dar există o mare prietenie între ele
Toate fac aceleaşi lucruri
Parcă ar fi ca nişte chinezi
Care seamănă între ei şi au aceleaşi ţeluri
Pe care le urmăresc cu obedienţă
Dacă ele gândesc, sigur sunt optimiste
Şi urmăresc urechea mea

Minciuni
Rudele eu le invit pe la noi
Dar vin neanunţate
Şi pun întrebări indiscrete,

Mi se pare apoi că a trecut o zi
Până să redevin eu
După ce am fost obligat să mint
Ceea ce nu puteam să spun
Obligat de spectacolul ăsta
Unde chiar discreţia
Pare o persoană
Şi se supără
La fel ca o iubită simplă
Care mi le încredinţase cu naivitate
Şi apoi venise sfârşitul lumii minciunilor
Iar aceste rude nu mai vin pe la mine
Vin altele
Şi acelea indiscrete.

RUGĂCIUNE

Crăiasă alegîndu-te
Îngenunchem rugîndu-te,
Înalţă-ne, ne mîntuie
Din valul ce ne bîntuie;
Fii scut de întărire
Şi zid de mîntuire,
Privirea-ţi adorată
Asupră-ne coboară,
O, maică prea curată,
Şi pururea fecioară,
Marie!

Noi, ce din mila sfîntului
Umbră facem pămîntului,
Rugămu-ne-ndurărilor,
Luceafărului mărilor;
Ascultă-a noastre plîngeri,
Regină peste îngeri,

Din neguri te arată,
Lumină dulce clară,
O, maică prea curată,
Şi pururea fecioară,
Marie!